

Alesandru Duțu
Lenuța Nicolescu
Alexandru Osça
Andrei Nicolescu

ATAȘAȚII MILITARI TRANSMIT...

Vol. II
(1938 - 1940)

Editor: Fundația "General Ștefan Gușă"
București

Atașaii militari transmit...

● *Volumul II* ●
(1938 - 1940)

ISBN 973-8158-26-5

ALESANDRU DUȚU
LENUȚA NICOLESCU
ALEXANDRU OȘCA
ANDREI NICOLESCU

ATAȘAȚII MILITARI TRANSMIT...

- *Volumul II* -
(1938 - 1940)

Editura EUROPA NOVA
BUCUREȘTI, 2002

Culegere computerizată:

**Anca Marpozan
Mariana Sivu**

Tehnoredactare computerizată:

Mariana Ioniță

Cuvânt înainte

Interesul special al cercetătorilor și cititorilor obișnuiți pentru primul volum al lucrării **Atașatii militari transmit ... (1938-1944)** ne-a determinat să reluăm cercetarea arhivistică asupra acestei perioade, rezultatele fiind surprinzătoare în ceea ce privește numărul rapoartelor depistate, varietatea și importanța informațiilor istorice pe care acestea le conțin, în special în domeniul relațiilor diplomatice. În urma studiului documentelor, ne-am oprit de această dată, asupra perioadei 1938-1940, selectând noi documente relevante care să completeze informația istorică publicată în primul volum referitoare la evenimentele epocii: alipirea Austriei și dezmembrarea Cehoslovaciei de către Germania nazistă, agresiunea asupra Poloniei, extinderea celui de-al doilea război mondial în vestul Europei etc.

Pentru a nu relua documente și problematici prezentate în primul volum ne-am axat asupra evenimentelor din Balcani, prezentate cu precădere în rapoartele și buletinele informative întocmite de atașatul militar al României în Turcia, locotenent-colonelul Traian Teodorescu. La fel de interesante sunt însă și informațiile transmise de atașatii militari români din Italia, Anglia, Iugoslavia, Germania și din alte țări.

În centrul problematicii majorității documentelor se află modul în care au fost receptate în mediile politice și diplomatice europene evenimentele din România, relațiile stabilite între statele din Balcani, politica și interesele în zonă ale marilor puteri ale vremii, în special ale Italiei, Germaniei și Uniunii Sovietice. Se observă cum, în unele situații declarațiile și analizele diplomaților militari au fost confirmate de evenimentele ulterioare, în timp ce, în altele, estimările lor nu s-au adevărat.

Extrem de interesantă a fost prognoza generalului de brigadă

englez Otto Lund care, în iunie 1939, a insistat asupra necesității constituirii frontului de sud în Balcani, și ca urmare a integrării Bulgariei în Înțelegerea Balcanică, declarând următoarele atașatului militar român la Ankara: *„În septembrie va fi război. Va trebui să terminăm deci toate preparativele până la acea dată. Și pentru aceasta este absolut necesar ca armata bulgară să fie alături de noi (englezi, români etc.), dar nu contra noastră“*, fiindcă, a continuat generalul englez *„va trebui ca o mare ofensivă să pornească din Balcani“*. Chiar dacă la scurt timp generalul Lund nu a mai vorbit de declanșarea, *„cu siguranță“*, a războiului în septembrie și nu a mai insistat pentru intrarea Bulgariei în Înțelegerea Balcanică, scenariile au existat, planurile de război engleze semănând *„aidoma“* cu cele aflate de locotenent-colonelului Traian Teodorescu de la cercurile Ambasadei franceze din Grecia.

Lectura rapoartelor și buletinelor informative sosite mai ales de la Ankara permite formarea unei imagini mai clare asupra modului în care reprezentanții marilor puteri în capitala Turciei și-au informat, dezinformat sau „intoxicat“ interlocutorii în legătură cu viitoarele acțiuni diplomatice sau militare ale țărilor pe care le reprezentau.

Sugestivă este în acest sens afirmația făcută de atașatul militar sovietic la Ankara, colonelul Kutuzov, că sovieticii *„nu se gândesc în nici un caz să atace România și Turcia“*, că numai propaganda occidentală a creat în cele două state *„o stare se neîncredere“* față de Uniunea Sovietică. La aceasta, atașatul militar român, locotenent-colonelul Traian Teodorescu, i-a răspuns că dacă o astfel de stare există ea depinde numai de Uniunea Sovietică s-o risipească și a precizat că guvernul român dorește *„să întrețină relații cât mai cordiale“* cu ea și de aceea măsurile militare luate de autoritățile de la București aveau un caracter *„pur defensiv“*. *„Nu dorim - a continuat atașatul militar român - să atacăm pe nimeni, dar vrem să fim gata a ne putea apăra în cele mai bune condiții ori de unde ar veni pericolul“*. Peste numai două luni guvernul sovietic avea să înainteze guvernului român cunoscutele note ultimative și să ocupe Basarabia și nordul Bucovinei, străvechi provincii românești.

La rândul lui, atașatul militar german la Ankara l-a asigurat pe omologul său român, „*pe cuvântul lui de onoare de ofițer german*“, că Reich-ul nu avea nici un interes să provoace un război în Balcani și a dat asigurări că Uniunea Sovietică nu va ataca România. La scurt timp însă, Berlinul avea să facă mari presiuni asupra Bucureștilor pentru a determina guvernul român să accepte cererile sovietice, iar peste un an Wehrmacht-ul avea să atace Iugoslavia și Grecia, făcând ca flăcările războiului să cuprindă și zona menționată.

Extrem de sugestive sunt aprecierile diplomaților vremii, care au sesizat interesele germane în spațiul românesc în vara anului 1940, în special în ceea ce privește petrolul, precum și șantajul practicat de Ungaria în același domeniu, fapt ce l-a determinat pe Traian Teodorescu să aprecieze următoarele în raportul înaintat Secției 2 din Marele Stat Major, la 30 decembrie 1940: „*Atunci este adevărată și versiunea ce a circulat cu persistență la Ankara, că în momentul ultimatumului sovietic pentru Basarabia, guvernării de la Berlin și-ar fi pus mâinile în cap la gândul că România va rezista cererilor rusești și că, deci, puțurile de petrol românești ar fi în pericol. Atunci s-ar explica de ce Germania ne-a sfătuit - cum ne-a sfătuit - să acceptăm cererile Sovietelor. Adică, tot petrolul care ne putea salva, dacă eram dârzi, ne-a făcut să pierdem și Basarabia*“. Dezamăgit, atașatul militar român continua: „*Cu atât mai nemernici am fost dacă având atuul în mână n-am știut să profităm de el. Netrebuind să bocim prea mult asupra greșelilor trecutului este necesar ca cel puțin pentru viitor să fim demni, să fim hotărâți să știm a muncii în onoare decât a trăi în nemernicie. Acesta este imperativul național de azi*“. După ce constată că „*în materie de politică internațională evenimentele ne-au arătat că cuvântul dat nu are nici o valoare*“, valorosul diplomat militar se declara în dezacord cu politica „*cuminte*“ alături de Axă și întreba cu deplin temeii: „*Dacă este vorba să mergem până la capăt cu Axa încât să acceptăm și moartea cu Axa, și deci pentru Axă, atunci de ce n-am murit mai bine ieri pentru Basarabia și Transilvania și de ce să nu murim mai bucuroși, mâine, pentru România?*“.

Rapoarte asemănătoare cu informații utile despre viața politică, socială, economică și militară din țările în care ei erau acreditați au trimis la București și ceilalți atașați militari români: comandor Gheorghe Dumitrescu din Anglia, locotenent-colonel Octav Vorobchievici din Portugalia și Spania, locotenent-colonel Radu Davidescu din Ungaria, locotenent-colonel Gheorghe Petrescu din Italia, locotenent-colonel Gheorghe Popescu din Iugoslavia, colonel Corneliu Teodorini din Franța și alții. Analizele și informațiile acestora se constituie într-o excelență și extrem de necesară sursă pentru mai buna înțelegere a diplomației europene în perioada 1938-1940 și a capacității diplomației militare românești de relaționare și racordare la curente și la tendințele fundamentale de evoluție a situației regionale, continentale și mondiale în proximitatea declanșării celui de-al doilea război mondial.

*

* *

Documentele provin din Arhiva Ministerului Apărării Naționale și au fost reproduse așa cum au fost redactate de atașații militari, fără a actualiza denumirile localităților și persoanelor.

Viitorul volum va aborda perioada 1941-1944.

1

31 ianuarie 1938. *Raport al atașatului militar ajutor român la Londra privind posibilitățile de producere și livrare a produselor de intendență către România.*

Nr. 531
31 ianuarie 1938

Atașatul militar Londra
cătrec
Ministerul Apărării Naționale
Direcțiunea Intendenței, Serviciul Echipament

La ordinul domniei voastre nr. 28.825 din 28 decembrie 1937;

Am onoarea a raporta că m-am prezentat la Ministerul de Război britanic unde, în convorbirile avute, mi s-a comunicat că:

– Guvernul englez nu ar fi dispus să trateze – de la guvern la guvern – vânzarea materialelor specificate în ordinul dvs. de mai sus, și

– ar fi bine să ne adresăm direct industriei britanice.

În urma acestei convorbiri am cerut Ministerului de Război britanic să-mi indice numele furnizorilor care aprovizionează armata engleză și adresându-mă acestora, am primit răspunsurile pe care le înaintez anexat în traducere*.

Data târzie a începerii livrărilor se datorește faptului că fabricile de postav și țesături au de executat comenzi foarte mari pentru Ministerul de Război britanic, pentru Olanda și pentru cele două tabere în conflict cu Spania.

* Nu se publică.

Singura casa Gieves & Co. mi-a comunicat că ar putea grăbi – la nevoie – livrarea, întrucât are un avans în producție.

Ambele case mi-au comunicat că termenul de livrare ar putea fi redus, dacă am interveni – după darea comenzii – la Ministerul de Război britanic care ar putea – ca și în alte cazuri – să întârzie comanda proprie.

Mostrele ce se trimit dvs., odată cu prezentul raport, sunt cele din postavurile, stofele și pânzeturile standardizate de Ministerul de Război britanic.

Celelalte case la care m-am adresat nu au răspuns încă în scris. Telefonice însă m-au anunțat că le este foarte greu să primească actualmente noi comenzi deoarece lucrează deja la capacitate maximă.

Pentru centuri, port-baionete, curele de armă, saci de merinde etc., Ministerul de Război britanic mi-a recomandat casa The Mills Equipment Company Ltd. Aceasta este singura casă care furnizează asemenea efecte standardizate Ministerului de Război britanic.

Nu am scris acestei case deoarece m-am adresat ei în luna noiembrie 1937 în urma ordinului Marelui Stat Major – Secția 2-a (ordin provocat de cererea M.A.N. – Direcția Infanteriei) și am raportat cu nr. 450 din 2 decembrie 1937 trimițând și mostre cu prețurile curente.

Vă rog să binevoiți a cere aceste mostre împreună cu raportul nr. 450 de la Direcția Infanteriei.

Casele furnizoare cer ca plata să se facă „cash“ la Londra prin atașatul militar și înțeleg livrarea la unul din porturile Angliei. Ambalajul și transportul din Anglia în România urmează să fie suportat de Ministerul Apărării Naționale.

Atașatul militar ajutor Londra,
Căpitan **Gh. Iliescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 367, f. 5-6.

7 octombrie 1938. *Raport al atașatului militar român în Turcia privind percepția conducătorilor acestei țări a rolului turcilor în istoria omenirii.*

Nr. 5170
7 octombrie 1938

Atașatul Militar în Turcia
către
Marele Stat Major, Secția II

Am onoare a vă trimite alăturat un exemplar din revista „**La turquie Kemaliste**“, număr festiv, în care se vede că una din preocupările de căpetenie ale conducătorilor turci este aceea de a arăta poporului turc că el a fost purtătorul civilizației în omenire. „Des vagues de culture, issues de l'Asie Centrale et portées par l'élément turc, apportent aux hommes successivement des oeuvres d'art toujours plus belles“ sunt rânduri ce se pot citi la pagina 14.

De la un popor crescut și educat în acest spirit trebuie să recunoaștem că ne putem aștepta la lucruri mari.

În orice caz, cu mai multă ardoare își va apăra independența un popor a cărui conștiință îi spune că de la el precede civilizația, decât altul căruia pentru motive așa-zise umanitare i s-au scos din cărțile de școală ale tineretului, paginile în care se glorificau faptele de arme ale străbuilor.

Atașat militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 875 f. 16-17.

3

17 octombrie 1938. *Telegramă a atașatului militar român în Turcia privind agravarea stării de sănătate a președintelui Turciei.*

Secret

Telegramă

Marelui Stat Major
Secția 2, Biroul 3

Ankara 941 21 17 22/59

Starea Președintelui Ata-Türk s-a agravat. Se așteaptă deznodământul.

Atașat militar Ankara
Nr. 5190 din 17 octombrie 1938

A.M.R., fond Marele Stat Mahor, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 991, f. 182.

4

25 noiembrie 1938. *Raport al atașatului militar naval român la Londra privind posibilitățile de construire în Anglia a navelor militare pentru România.*

Legățiunea regală a României
Atașatul militar-naval
Londra

Secret

Nr. 321
25 noiembrie 1938

Atașatul militar-naval Londra
căt̄re
Ministerul Aerului și Marinei
Cabinetul domnului ministru

Asupra posibilităților construirii în Anglia de nave militare plătite pe un termen mai lung decât durata construcțiilor, am onoarea a raporta cele de mai jos:

În ziua de 10 noiembrie a.c. am făcut o vizită oficială ministrului Marinei și Consiliului de Amiralii ai Amiralității Britanice – Londra.

Cu această ocazie am găsit o atmosferă de multă bunăvoință atât din partea Lordului Stanhop, ministrul Marinei, cât și din partea membrilor marinari ai Amiralității.

În după-amiaza aceleiași zile am fost primit în vizită neoficială, de către viceamiralul Sir Reginald Henderson – al treilea Lord și Controlor al Consiliului Amiralității.

În conformitate cu autorizarea primită de la domnul ministru al Aerului și Marinei cum și a instrucțiunilor primite de la domnul contraamiral Bărbuneanu Petre, Director General și Comandant al Marinei Regale, am expus dorința Ministerului Aerului și Marinei de a obține o creditare de plată pentru construcții de nave militare, dacă asemenea construcții s-ar face în Anglia. Termenul de plată să fie pe un număr de ani egal cu aproximativ dublu acelora în care s-ar executa construcțiile, ratele fiind garantate și plătite din Fondul Național al Marinei.

Am întrebat dacă un asemenea proiect ar fi sprijinit de Amiralitatea britanică și dacă pentru realizarea lui ar fi primit cu interes și bunăvoință de membrii guvernului englez.

Răspunsul ce mi-a dat viceamiralul Sir Reginald Henderson, ca părere personală, a fost următorul:

1. Amiralitatea britanică va susține un asemenea proiect-cerere, mai ales având în vedere, în special, dacă plata poate fi garantată dintr-un venit separat de bugetul ordinar anual.
2. Crede că proiectul-cerere ar fi primit cu simpatie de către guvernul englez.

3. Trebuie însă ca autoritățile românești să facă primul pas și anume să facă intervențiunea respectivă oficială care să treacă prin Legațiunea britanică de la București. Această intervențiune să cuprindă cereri concrete.

În ziua de 23 noiembrie a.c. am fost din nou primit de către viceamiralul Sir Reginald Henderson.

Cu această ocazie Domnia Sa mi-a spus că în după-amiaza zilei de 17 noiembrie a.c. a fost chemat de către M.S. Regele Carol cu care a discutat chestiuni în legătură cu creditarea și finanțarea cu capital englez pentru dezvoltarea Marinei Comerciale Române (incluzând și Trawlers pentru pescuit) precum și pentru lucrările de la portul Tașaul.

După terminarea audienței vicearmiralul Sir Reginald Henderson a întocmit imediat în primele 2 ore un raport informativ pe care l-a trimis înainte de ora 20,30, domnilor Neville Chamberlain – primul ministru –, lui Sir John Simon – ministru de Finanțe – și Lordului Halifax – ministrul de Externe –, astfel încât când M.S. Regele i-a întâlnit în aceeași seară la dineul de la Ministerul de Externe acei membri ai guvernului englez cunoșteau deja chestiunile menționate mai sus. A adăugat că niciodată nu a fost mai potrivit timpul și niciodată membrii guvernului nu au fost mai pregătiți pentru luarea în considerație cu bunăvoință și simpatie a cererilor noastre. A adăugat textual că „dacă guvernul român face primul pas – adică intervențiunea arătată mai sus prin Legațiunea britanică de la București – se va vedea că guvernul britanic nu lucrează așa de încet cum se crede“.

În concluzie, informațiunile adunate până acum conduc la următoarele:

1. Acum este timpul cel mai potrivit ca un apel făcut la capitalul englezesc să aibe cele mai multe șanse de reușită.

2. Amiralitatea britanică este dispusă să susțină cererile noastre, și cum viceamiralul Sir Reginald Henderson are posibilitatea să „ritmeze și să regleze“ construcțiunile navale, o eventuală comandă de nave pentru marina regală română ar putea fi încadrată în timp util în acele construcțiuni.

3. Guvernul britanic este pregătit și se pare că este dispus

să considere cu simpatie și bunăvoință cererile ce i s-ar face din partea noastră.

4. Guvernul român să fie primul care să facă intervențiunile oficiale concretizând ce dorește.

5. Este necesar ca orice intervențiune ce s-ar face să fie făcută grabnic și să fie urmărită foarte de aproape, deoarece împrejurările sunt cele mai potrivite pentru realizarea repede a cererilor.

Atașatul militar-naval Londra
Comandor **Dumitrescu St. Gheorghe**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 321, f.1-3.

5

7 decembrie 1938. *Raport al atașatului militar naval român în Marea Britanie privind primirea a 50 de marinari români de pe distrugătorul „Regina Maria“ de către William V. Duttson.*

Legățiunea regală a României
Atașatul militar naval
Londra

Nr. 352
7 decembrie 1938

Domnule Ministru,

Cu referire la vizita făcută de distrugătorul „N.M.S. Regina Maria“ în luna mai 1937 când a participat la revista navală a Încoronării la Spithead (Portsmouth), ocazie cu care domnul William N. Duttson cu domiciliul la „Veryan“, The Avenue, Fareham, (Hants) a oferit la 50 marinari din echipajul navei un dineu și apoi i-a invitat la teatru, am onoarea a vă da mai jos informațiunile de detaliu. Cu scri-

soarea înregistrată sub nr. 83/1937 (anexată aici în copie*) domnul William N. Duttson își exprimă dorința de a întări mai mult relațiunile prietenești dintre Anglia și România și întreabă dacă i s-ar permite să invite la supeu și la teatru – în Portsmouth – 50 marinari din echipajul „N.M.S. Regina Maria“.

Această scrisoare a fost supusă domnului Ministru al Aerului și Marinei care m-a autorizat să comunic domnului William N. Duttson că cererea se acceptă și să-i mulțumesc pentru gestul prietenos ce face.

Ca urmare, în seara zilei de 17 mai 1937, 50 marinari români din echipajul acelei nave au fost invitați la Portsmouth la masă, apoi la o reprezentație de teatru, în Portsmouth. Două autobuze speciale închiriate prin îngrijirea domnului W.N. Duttson au transportat pe marinari de la chei la restaurant și teatru și înapoi.

La masă fiecare marinar a avut un menu tipărit în românește și în englezește și purtând în culori pavilioanele ambelor țări, precum și o urare, tot în românește, făcută marinarilor români.

Pentru buna rânduială a mesei s-a ocupat personal domnul William N. Duttson, care a ținut să învețe și câteva fraze românești cu care să poată întreba câte ceva pe marinari. Doamna W.N. Duttson a împărțit țigări marinarilor.

Marinarii noștri au avut o purtare foarte corectă, iar amabilitatea doamnei și domnului W.N. Duttson i-a impresionat în mod deosebit.

Această manifestare față de pavilionul românesc a făcut o deosebită impresie și în orașul Portsmouth, deoarece marinarii români au avut asemenea primire la uscat, fapt care, de altfel, a fost remarcat și în cercurile marinărești.

Prin informațiunile de față doresc să scot în evidență purtarea și sentimentele frumoase pe care domnul William N. Duttson – și familia sa – le are pentru țara noastră. Aceste sentimente s-au dezvoltat treptat la Domnia Sa și nu pregetă

* Nu se publică.

să le manifeste cu convingere și sinceritate ori de câte ori are ocazia. Personal am putut să constat și să verific acest lucru printre prietenii săi din Regiunea Portsmouth – Southampton – Fareham ori de câte ori i-am întâlnit.

Dl. William N. Duttson și familia sa sunt buni prieteni ai României și prin prietenia ce o poartă țării noastre contribuie în mod apreciabil la dezvoltarea și strângerea relațiilor cu Anglia.

Pentru cele arătate mai sus, precum și pentru considerentul că este în interesul țării noastre de a „apropia“ cât mai mult și de a „cultiva“ asemenea sentimente propun, – după cum am propus și verbal – Domniei Voastre să binevoiți a face intervențiunile necesare ca domnul William N. Duttson să fie numit consul onorific al României pentru regiunea Portsmouth – Southampton.

În acea regiune România nu are consul.

Dl. William N. Duttson are vârsta de 40 de ani. Este proprietar în Fareham cu o frumoasă situație socială și materială. Funcțiunea sa este de Co-director al fabricii de bere „Brickwood & Co.“ din Portsmouth.

Primiți, vă rog, domnule Ministru, asigurarea distinselor mele sentimente.

Domniei sale, domnului Ministru al României, Londra.

Atașat militar naval,
Comandor **Dumitrescu St. Gheorghe**,
Adjutant onorific al M.S. Regelui

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 312, f. 8-9.

6

9 decembrie 1938. *Raport al atașatului militar naval român la Londra, privind poziția guvernului englez față de acordarea de credite pentru România.*

Legatiunea regală a României
Atașatul militar naval
Londra

Secret

Nr. 359
9 decembrie 1938

Atașatul militar naval Londra
căt-re
Ministerul Aerului și Marinei
Cabinetul domnului Ministru

Urmare la nr. 358 din 9 decembrie 1938, am onoarea a raporta următoarele:

1. În ziua de 2 decembrie a.c. la un Consiliu de Miniștri ținut la Londra s-a discutat și chestiunea de o eventuală acordare de credite pentru România, arătându-se bunăvoință.

2) În ziua de 7 decembrie a.c. a fost întrunirea unei comisiuni speciale la care au luat parte și miniștri din Cabinetul englez pentru a discuta și stabili proporția de comenzi pe care firmele engleze mai pot să le primească de la guvernele străine.

Această hotărâre s-a luat în lumina situației ce se crează industriei englezești față de nevoia de intensificare a construcțiilor pentru înarmarea Angliei.

Atașatul militar naval Londra,
Comandor **Dumitrescu St. Gheorghe**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 391, f. 11.

7

9 decembrie 1938. *Raport al atașatului militar naval român în Marea Britanie privind posibilitatea de a face noi*

*comenzi pentru fabricarea tunurilor a.a., calibrul 75 m.m.,
de către firma Vickers-Armstrong*

Legățiunea Regală a României
Atașatului militar naval
Londra

Secret

Nr. 356
9 decembrie 1938

Atașatul militar naval Londra
căt-re
Ministerul Armamentului
Cabinetul domnului ministru

Obiect: Noi comenzi de tunuri a.a. la Vickers-Armstrong

În conformitate cu ordinul domnului ministru al Armamentului primit la București la începutul lunii noiembrie a.c. referitor la posibilitatea de a face noi comenzi de tunuri a.a. la fabricile Vickers din Anglia, am onoarea a raporta cele de mai jos:

Pentru comenzi de armament din partea țarilor străine firmele engleze trebuie să aibă o prealabilă autorizare a guvernului englez. Această autorizare odată obținută, chestiunea unei eventuale comenzi este transmisă unei comisiuni speciale din War Office, comisiune care are, pe lângă membrii militari, și doi membri făcând parte din industria britanică și din Ministerul de Externe. Aceasta pentru ca eventuala comandă străină să fie studiată în lumina posibilităților atât din partea industriei cât și în ceea ce privește încadrarea ei în construcțiile ordonate de guvernul britanic, cu condiția principală ca aceste construcții să nu fie cu nimic prejudiciate.

Luând legătură cu Ministerul de Război (War Office), Londra, mi s-a repetat cele arătate mai sus, menționând că

cererile noastre odată aprobate de Foreign Office, vor fi luate în considerație cu multă bunăvoință.

Unul din punctele importante în realizarea unei eventuale comenzi în Anglia este ca industria respectivă să găsească modalitatea de a intercala această comandă între comenzile guvernului englez, așa fel ca livrarea să poată fi făcută într-un timp acceptabil.

În vara anului curent și anume la 29 iunie 1938 Foreign Office cu scrisoarea nr. R.5572/105/37 din 29 iunie 1938 comunică Legațiunii noastre că guvernul englez (Foreign Office) autoriză firma Vickers să primească de la guvernul român o nouă comandă de 8 baterii de tunuri (calibrul) 75 mm. – ca acelea deja livrate în cursul ultimilor doi ani. În aceeași scrisoare, Foreign Office precizează că este de la sine înțeles că această comandă nu trebuie să influențeze cu nimic actualele contracte pe care guvernul britanic le are cu această firmă.

Având informațiunile de mai sus, am luat legătură cu firma Vickers. Ieri, 7 decembrie, am avut o întrevedere cu Sir Charles Craven, președintele Consiliului de administrație al Concernului Vickers – Armstrong Ltd., căruia i-am expus dorința noastră de a plasa o nouă comandă la Vickers de tunuri de 75 mm a.a. menționând un număr de circa 100 tunuri (25 baterii).

Sir Charles Craven a fost impresionat de marele număr de tunuri, spunând că Uzinele Vickers sunt extrem de aglomerate cu comenzile guvernului englez. În plus mai are și un număr de comenzi străine. A mai adăugat că mai sunt și alte țări care insistă să dea comenzi armiei sale.

Totuși, având în vedere că guvernul român are deja aprobarea guvernului britanic pentru 8 baterii de tunuri 75 mm. a.a. – după cum am arătat mai sus – firma sa este gata să primească comanda pentru aceste 8 baterii. Mi-a recomandat în același timp să raportez autorităților române că dacă guvernul român dorește în adevăr să dea această comandă să nu mai întârzie, deoarece autorizarea dată de Foreign Office fiind deja din 29 iunie a.a., deci cu o vechime de

aproape 6 luni de zile, s-ar putea ca guvernul britanic să se sesizeze de această întârziere și eventual să autorizeze pe Vickers să primească în loc comenzi de la alte țări străine.

Fabricarea acestor tunuri din punct de vedere tehnic, a spus Sir Charles Craven, nu mai poate întâmpina nici o dificultate, deoarece prototipul a fost stabilit și dificultățile tehnice au fost înlăturate. Domnia Sa a mai emis părerea că este bine ca întâi să se plaseze comanda acestor 8 baterii, și numai după ce ea este un fapt împlinit să se facă intervenții la guvernul britanic pentru o nouă altă comandă. Aceasta pentru teama ca guvernul britanic să nu se sesizeze de întârzierea trecută de la autorizarea dată până astăzi, cu eventuala consecință arătată mai sus.

În orice caz o nouă cerere către guvernul britanic nu ar putea avea un răspuns curând și deci o nouă primă comandă ar fi mult întârziată din această cauză, pe când comanda pentru cele 8 baterii (pentru care este deja autorizare) poate fi dată imediat.

În privința termenului de livrare Sir Charles Craven nu a putut să facă nici o apreciere. Dar, din convorbirile avute, am dedus că această chestiune a mai fost discutată de firmă și că părea că întregul lot de 8 baterii ar fi putut fi livrat în aproximativ 20-22 luni. Termenul posibil de livrare trebuie însă să-mi fie confirmat de firmă.

Am întrebat pe Sir Charles Craven dacă firma Vickers-Armstrong ar fi dispusă să ia în considerație și un aranjament de plată pe termen mai lung. Domnia Sa nu mi-a dat un răspuns nici în afirmativ dar nici în negativ hotărât, dorind întâi să știe care sunt propunerile guvernului român, pe care apoi să le dea în studiu departamentului financiar al firmei pentru a aviza.

În concluzie, din convorbirile avute cât și din situația actuală se pot deduce următoarele:

1. Firma Vickers-Armstrong este dispusă să primească imediat comanda pentru 8 baterii tunuri 75 mm. a.a., model 1936, pentru care are deja aprobarea guvernului englez.

2. Modalitatea plăților poate să fie sugerată de Guvernul român, firma Vickers-Armstrong urmând să o studieze.

3. Guvernul român să nu ceară guvernului britanic autorizare pentru o nouă altă comandă decât după ce comanda de la punctul 1 s-a tradus în fapt împlinit.

Vă rog să binevoiți a aprecia valoarea informațiilor de mai sus și a-mi da ordine de urmare.

Atașatul militar naval Londra,
Comandor **Dumitrescu St. Gheorghe**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 338, f. 9-11.

8

17 ianuarie 1939. *Raport al atașatului militar român în Portugalia, referitor al sistemul de învățământ militar portughez.*

Nr. 5

17 ianuarie 1939

Atașatul militar în Portugalia căt-re **Marele Stat Major,** **Secția II-a**

La ordinul nr. 400.168 din 28 decembrie 1938, am onoarea a înainta datele cerute de Secția V-a cu nr. 2.815 din 20 decembrie 1938:

1. Școala Superioară de Război portugheză este organizată cu un învățământ pe 3 ani: 1 an preparator, 2 ani de cursuri cu un program întocmit după modelul Școlii de Război franceze.

Intrarea în Școală impune următoarele condițiuni:

a) Cel puțin gradul de căpitan; maximum de vârstă – 37 ani.

b) Recomandațiunile șefilor ierarhici (inclusiv Ministrul Apărării Naționale).

c) Nici un examen de admitere, în schimb prezentarea unei lucrări personale, reprezentând rezultatele unei îndelungate munci de studii militare.

2. Școlile de aplicație sunt organizate pe arme, cu o durată de învățământ de un an. Ele se urmează 1 an după absolvirea școlilor militare pregătitoare de ofițeri și absolvirea este obligatorie pentru obținerea gradului de căpitan.

3. Școlile militare de ofițeri sunt organizate pe 2 ani, afară de marină și geniu care durează 3 ani. Programul este o reeditare a celui urmat în școlile militare ale Franței.

4. Nu există școli de subofițeri. Pregătirea lor se face la unități.

5. Ofițerii de rezervă se instruiesc în școli aparținând armelor. Durata cursului – 1 an, din care efectiv 4-5 luni, îndeosebi în timpul verii când nu funcționează facultățile.

*

Filiera carierei de ofițer:

– Studii de bază pentru a intra în școlile militare: bacalaureatul.

– 2 ani școală militară (3 pentru marină și geniu).

– 1 an școală specială.

– 6 luni cursuri și examen pentru gradul de maior.

– Examen pentru gradul de general (există un singur grad de general).

Filiera carierei de subofițer:

Prima reangajare – pe 5 ani – după 1 an serviciu militar. Minimum gradul de caporal. Reangajarea I se face cu gradul de sergent.

A 2-a reangajare pe 10 ani, cu gradul de plutonier secund.

A 3-a reangajare pe 10 ani, cu gradul de plutonier prim.

A 4-a reangajare pe 5 ani, cu gradul de plutonier major.

*

În genere învățământul tehnic e redus. Școlile urmăresc

în primul rând formarea de șefi militari care să răspundă activității în colonii și educării poporului în sensul vederilor noii forme de stat date de președintele Salazar.

Trebuie reținut faptul că până acum doisprezece ani, armata portugheză era în veșnică rebeliune. Astăzi mulțumită unei serioase educațiuni militare, ea a revenit complet la datorie. Sunt în proiect serioase reforme, care privesc și învățământul militar. Până în prezent însă n-au fost puse în aplicare.

Atașatul militar în Portugalia,
Locotenent-colonel **Vorobchievici Octav**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 834, f. 73-75.

9

20 februarie 1939. *Raport al atașatului militar naval român la Londra privind eventualele comenzi de armament române în Anglia*

Legățiunea Regală a României
Atașatul militar naval
Londra
Strict confidențial.

Nr. 518
20 februarie 1939

Atașatul Militar Naval Londra
către
Ministerul Aerului și Marinei,
Cabinetul domnului ministru

Obiect: Eventuale comenzi militare în Anglia
Refer.: Urmare la raportul nr. 358 din 9 decembrie 1938
Anexe: —

1. Am onoarea a raporta că în ultimele zile s-a tratat la Londra organizarea unei asociațiuni anglo-franco-română cu scopul principal de a se facilita executarea de plăți pe termen lung în valută forte pentru comenzile române în Anglia și Franța.

2. Din informațiunile ce am obținut până acuma cea „Asociație“ ar fi „Intermediarul“ care să găsească „garanția“ (fie din partea cercurilor guvernamentale, fie din partea cercurilor financiare) pentru onorarea sumelor ce mai rămân de plătit după livrarea comenzilor.

3. Din această „Asociație“ face parte și firma Vickers-Armstrong care a venit cu același aport financiar ca și celelalte două părți.

4. Pare că în privința comenzilor cu caracter militar, s-ar fi admis ca asociația să poată trata pentru comenzi în valoare de până la £ 1.500.000 — 0.0.

Dacă, prin urmare, s-ar lua cazul unei comenzi livrată în 3 ani și plătită în 6 ani și dacă ministerul ar avea o capacitate de plată de £ 1.500.00 — 0.0. în primii trei ani, ar putea deci comanda în valoare dublă, adică în valoare de £ 3.000.00 — 0.0., sau de circa 2.140 milioane lei (352.000.000 lei anual circa).

5. Este probabil că dacă tratativele cu persoanele din Franța se vor încheia în afirmativ, Ministerul Aerului și Marinei să fie informat și pe altă cale de formarea acestei „Asociații“.

Atașatul militar naval Londra,
Comandor **Dumitrescu Șt. Gheorghe**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 321, f. 12-13.

10

5 aprilie 1939. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind măsurile militare și diplomatice luate de Italia.*

/Către/
Marele Stat Major, Secția a II-a

1. Marele Stat Major turc are informațiuni că:

a) Italia a început treptat și camuflat mobilizarea.

b) S-au semnalat concentrări de trupe italiene la frontiera de vest iugoslavă.

c) Italia a propus regelui Zogu protectorat asupra Albaniei. Zogu a refuzat. Italia ar fi cerut atunci abdicarea lui Zogu. Zogu a refuzat iarăși și a întrebat pe turci ce ajutor i-ar putea da. Turcia nu a răspuns încă.

2. Germania a invitat armata turcă la serbarea de 50 ani a lui Hitler. Turcia a delegat pe subșeful Marelui Stat Major și un general. Marele Stat Major turc dorește să cunoască dacă am fost și noi invitați. Aștept răspuns telegrafic.

5412

Locotenent-colonel **Teodorescu**

Nr. _____ din 5 aprilie 1939

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 899, f. 190.

11

15 mai 1939. *Raport al atașatului militar naval român la Londra privind invitarea generalului Florea Țenescu, la manevrele armatei britanice.*

Legățiunea regală a României

Atașatul militar naval

Londra

Nr. 188

15 mai 1939

Atașatul militar naval Londra

către

Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a raporta că Ministerul de Război britanic ne-a informat că acel minister a trimis o invitație domnului

general inspector general de armată adjutant Țenescu Florea să ia parte, ca invitat al guvernului britanic, la manevrele armatei britanice în Anglia, de la 17 la 19 septembrie 1939.

Totodată mai raportez domniei voastre că într-o recentă împrejurare când am dejunat cu domnul Hore-Belisha, ministrul de război englez, domnia sa a făcut aluzii la manevrele armatei noastre în sensul că l-ar interesa.

Având în vedere invitația ce s-a făcut de guvernul englez domnului general inspector general de armată adjutant, șeful Marelei Stat Major, supun dumneavoastră ideea de a se studia, dacă situația politică permite a se face o invitație de reciprocitate. În acest caz pe lângă o invitație generalului lord Gort, șeful Statului Major General-imperial, ar urma să se avizeze și asupra unei invitații și domnului Hore-Belisha, ministrul de război.

Atașatul militar naval Londra,
Comandor **Dumitrescu Șt. Gheorghe**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 299, f. 1.

12

16 iunie 1939. *Raport al atașatului militar român în Turcia privind poziția Angliei față de declanșarea viitorului război în Europa.*

Ambassade Royale de Roumanie
en Turquie

Nr. 5522
16 iunie 1939

Atașatul militar în Turcia
cătore
Marele Stat Major, Secția II-a

La ordinul dvs. telegrafic nr. 100351/1939;

Am onoarea a vă raporta că:

1. Comisiunea militară engleză, sosită în ziua de 15 iunie 1939 la Ankara, se compune din: general de brigadă Otto Lund, căpitanul adjutant și interpret (știe turcește) Sprint.

Odată cu comisiunea au sosit și cei trei atașați militari englezi în Turcia (terestru, naval și aerian).

2. Pentru a nu se face mare zgomot împrejurul sosirii ei și îndeosebi pentru a nu face dificultăți turcilor în ceea ce privește livrările de materiale din Germania, Comisiunea nu a fost primită cu mare fast.

3. Pentru a vedea spiritul în care vor conduce tratativele, voi reda mai jos impresiunea culeasă de mine în timpul convorbirilor ce am avut atât cu domnul general Lund cât și cu atașajii militari.

Înainte de aceasta trebuie să raportez că domnul mareșal Çakmak nu va participa la tratative. În ziua când comisiunea engleză punea piciorul pe pământul Turciei, domnul mareșal părăsea Ankara pentru a face inspecția trupelor de la Istanbul, Tracia, Dardanele și Izmir.

Pe tot timpul absenței domniei sale, tratativele vor fi duse de sub-șeful Marelui Stat Major, generalul de armată Assim Gündüz.

Convorbirea cu membrii Comisiunii britanice și atașajii militari englezi

a) „În septembrie va fi război“, a fost leitmotivul general al celor ce mi-au spus.

«Va trebui să terminăm deci toate preparativele până la acea dată. Și pentru aceasta este absolut necesar ca armata bulgară să fie alături de noi (englezi, români etc.), iar nu contra noastră,» fiindcă:

«Va trebui ca o mare ofensivă să pornească din Balcani» în timp ce pe frontul de Vest operațiunile armatelor franco-engleză vor atrage și menține angajate maximum de forțe germane.

Concomitent cu ofensiva terestră, «o numeroasă aviație franco-engleză, pornind de pe bazele aeriene din Grecia, va interzice comunicațiile între Albania și Italia.»

Îmi permit să vă atrag atențiunea că tot acest plan seamănă aidoma cu cel ce mi l-au spus cercurile Ambasadei franceze din Grecia și pe care vi l-am raportat cu nr. 5446 din 20 aprilie 1939.

Reușita lui se bazează pe: forțe numeroase, armament puternic, comunicațiuni sigure și de mare randament.

În ceea ce privește forțele:

– englezii nu vor trimite nici-un om în Balcani (afirmație categorică a atașatului militar englez);

– este necesar să avem alături de noi cele 15 divizii bulgare, care în realitate valorează cel puțin 35-30 fiindcă:

– Bulgaria neputând rămâne neutră, ea trebuie să fie sau alături de noi, sau lichidată;

– pentru zdrobirea ei ar trebui cel puțin 20-25 divizii (din statele componente ale Înțelegerii Balcanice) forțe ce vor lipsi deci la bătălia contra puterilor Axei.

În ceea ce privește armamentul: Anglia și Franța vor satisface în minimum de timp necesitățile țărilor din Est în următoarea ordine de preferință: Polonia, România, Turcia, Bulgaria, Iugoslavia.

Listele de necesități sunt deja întocmite la Londra.

Cât privește comunicațiunile: este incontestabil că mult mai ușor vom aproviziona efortul ofensiv dacă Bulgaria ar fi de partea noastră decât dacă ar rămâne neutră sau va fi adversară.

Cele de mai sus sunt ideile cu care au venit de la Londra membrii Comisiunii engleze și atașării militari.

În timpul convorbirilor, bineînțeles că am dat răspunsurile cuvenite și mai ales pe acelea care avea de scop să provoace cât mai mult la destăinuirii pe ofițerii englezi.

Am arătat între altele că chestiunea participării Bulgariei la constituirea unui front de Sud este în primul rând o chestiune politică ce va fi hotărâtă de sferile competente.

Știu însă că reprezentantul Bulgariei la Ankara a declarat domnului ministru Gafencu că Bulgaria condiționează intrarea ei în Înțelegerea Balcanică prin retrocedarea, de către celealte state, a Dobrogei de Sud, Traciei grecești și regiunii Țaribrod. Aceste fapte se pot controla – le-am spus – la Ambasadorul englez pe care ministrul Gafencu l-a pus în curent, ambasador care a declarat în urmă, reprezentantului Iugoslaviei, că domnul Kristof (ministrul Bulgariei) a stricat totul.

Am mai adăugat apoi că domnul ministru Gafencu, în toate declarațiile făcute a insistat asupra integrității teritoriale a României, iar că turcii n-au admis niciodată ocuparea Traciei grecești de către bulgari.

Pe de altă parte, am întrebat eu, sunteți siguri că armata bulgară va lua parte la operațiuni contra Puterile Centrale?

– „Aceasta sigur, fiindcă așa este scris“, mi-a răspuns atașatul militar englez.

– Unde? am întrebat eu imediat.

– „În orice caz – continuă atașatul militar englez – pot garanta sută la sută că armata bulgară se va bate cu Puterile Centrale, nu atât pentru dvs. românii, cât pentru noi englezii.“

Cum vor fi privite ideile engleze de către turci și la ce rezultate se va ajunge, voi încerca să aflu să vă comunic de îndată.

Atașat militar în Turcia

Locotenent colonel **Traian Teodorescu**

/Rezoluție/

22 iunie 1939. Din acest raport ar reieși că axa Londra-Paris ar provoca războiul!?! Este sigur? Verificare prin atașării militari respectivi, inclusiv în Turcia.

Șeful Marelui Stat Major.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 989, f. 77-81.

22 iunie 1939. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Angliei față de o eventuală intrare a Bulgariei în Înțelegerea Balcanică.*

Atașatul Militar în Turcia
căt-re
Marele Stat Major, Secția II

Urmare la nr. 5522/1939;

Am onoare a vă raporta că, în seara de 16 iunie, am vorbit din nou, cu domnul general Lund, șeful misiunii engleze.

Domnia sa, tot atât de convins ca și alaltăieri de necesitatea constituirii unui front de sud în care să intre și Bulgaria și bineînțeles și Iugoslavia, se arăta totuși – după primele contacte cu turcii – mai puțin convins de posibilitatea intrării imediate a Bulgariei în Înțelegerea Balcanică și deci în frontul de sud.

Domnul general Lund, începând prin a-mi spune că în Extremul Orient Japonia se lovește de greutăți foarte mari atât din cauza rezistenței chineze, cât și din cauza acțiunii politice a Americii, ajunge la concluzia că Anglia și Franța își pot îndrepta liniștite întreaga lor atențiune asupra activității puterilor europene ale Axei. În Europa, continuă domnia sa, putem împiedica războiul dacă și la Est vom izbuti să creăm o puternică linie de apărare ca la Vest, capabilă însă și de o viguroasă acțiune ofensivă. În acest scop este necesar ca Înțelegerea Balcanică, inclusiv Iugoslavia, plus Bulgaria, să constituie un bloc.

Pentru realizarea acestui bloc va trebui desigur timp. Trebuie să avem răbdare.

Realizarea lui este o chestiune politică. Eu, ca militar, discut situația din punct de vedere strategic.

Între declarațiile de mai sus și cele de acum două zile se observă următoarele deosebiri:

Nu se mai vorbește de izbucnirea cu siguranță a unui

război în septembrie și deci de urgența intrării Bulgariei în Înțelegerea Balcanică.

De data aceasta, domnul general Lund vorbește de necesitatea și posibilitatea împiedicării izbucnirii războiului. În același timp, domnia sa arată că chestiunea constituirii blocului de Sud este o chestiune de timp și că trebuie să avem răbdare.

După părerea mea, domnul general Lund (care de fapt constituie întreaga comisiune engleză, ceilalți nefiind decât mână de lucru) nu are alt rol decât să ajute cu competența sa militară pe domnul Hughe Montgomery Knatchbull-Hugessen, ambasadorul Marii Britanii, care conduce tratativele cu guvernul turc, și să convingă pe turci, bazându-se pe date strategice, de nevoia unei presiuni amicale a turcilor:

- pe lângă noi pentru a înlesni – prin cedări de teritoriu
- intrarea Bulgariei în blocul de Sud,
- pe lângă iugoslavi pentru a-i determina să adere fățiș la constituirea acestui bloc.

Atașat militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 898. f. 87-89.

/Rezoluție:/

22.VI.1939

– Văzut

– Multă deosebire față de raportul nr. 5533/1939.

Șeful M. St. M.,

General Țenescu

14

22 august 1939. *Raport al atașatului militar naval român la Londra privind manevrele aeriene ale armatei britanice.*

Atașatul militar naval Londra
cătze
Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoare a raporta informațiile de mai jos asupra re-
centelor manevre aeriene care au avut loc în Marea
Britanie:

I. Informațiuni generale

a) *Zona manevrelor* a cuprins toată partea de sud-est a
Mării Britanii până la aproximativ o linie trecând prin vest
Southampton-Birmingham-Licoln.

b) *Durata manevrelor* care a fost inițial stabilită la 3 zile
(8, 9 și 10 august) a trebuit să fie prelungită cu o zi, deoarece
în ziua de 9 august condițiunile atmosferice fiind extrem de
rele, operațiile acestei zile au fost suspendate.

c) *Mijloacele întrebuințate pentru aceste manevre:*

- 1300 avioane din care 800 de bombardament;
- 1400 tunuri antiaeriene;
- 10 baraje de baloane de protecție;
- 20000 oameni întrebuințați ca: piloți, observatori,
oameni de manevră etc.;
- 40000 oameni cu cele 4 divizii de apărare antiaeriană
ce au luat parte la aceste manevre;
- 15 grupuri din corpul de observatori civili voluntari în
serviciul de pândari;

d) *Reprezentarea focului*

Pe toată durata manevrelor mitralierele și tunurile anti-
aeriene (la bordul avioanelor sau terestre) au întrebuințat
sistemul fotografic și rezultatul tragerilor va fi cunoscut de
autoritățile militare numai după dezvoltare și studiul cli-
șeelor.

De asemenea obiectivele ce trebuiau bombardate au fost numai fotografiate.

e) Scopul

Aceste manevre, care au depășit în importanța mijloacelor întrebuințate tot ceea ce s-a făcut în anii anteriori, au avut de scop:

- verificarea sistemului de pândă și alarmă;
- verificarea sistemului defensiv al coastelor de est și sud;
- obținerea de date concrete asupra vulnerabilității teritoriului;
- executarea de exerciții de apărare pasivă de lungă durată.

II. Execuție

a) Tema

Două țări — Țara de Vest (Anglia) și Țara de Est (imaginară) se găsesc în război, una contra alteia.

Informațiunile pe care le posedă Țara de Vest, arată că Țara de Est concentrează numeroase forțe aeriene în scopul executării unor importante acțiuni asupra Țării de Vest și în special asupra Capitalei acestei țări (Londra).

Pentru împiedicarea unor asemenea acțiuni încă de la 7 august, Țara de Vest a luat măsuri ca serviciul de pândă instalat pe coastele de sud și est ale Țării să fie într-o continuă situație de supraveghere și ca forțele sale aeriene și de apărare antiaeriană, existente în țară să fie în situația de alarmă.

În seara de 8 august — către ora 20 — mai multe posturi de pândă, din diferite direcțiuni, lansează următorul mesaj: „Se observă în larg un mare număr de avioane. Alarmați artileria antiaeriană și aviația de vânătoare“.

b) Execuție

1. În ziua de 8 august — către ora 19 — circa 500 avioane de bombardament au părăsit bazele lor normale și s-au răspândit pe diferite direcțiuni: unele spre Marea Nordului,

altele către Franța unde — în regiunea Beauvais — s-a făcut o largă concentrare de forțe.

Din aceste direcțiuni și cu începere de la ora 20 avioanele de bombardament au executat 11 raiduri asupra Țării de Vest (Anglia), majoritatea având ca obiectiv Londra.

Din comunicatul pe care Ministerul Aerului britanic l-a dat a reieșit că:

— toate avioanele inamice au fost reperate de posturile de pândă și de ascultare;

— aviația de vânătoare a împiedicat complet executarea raidului inamic deasupra Porthmouth-ului;

— totuși, din cauza situației atmosferice foarte defavorabilă, un oarecare număr de avioane de bombardament inamice, au reușit să treacă barajul apărării și să sosească deasupra Londrei.

2. În ziua de 9 august manevrele aeriene au continuat cu toate că situația atmosferică s-a menținut excepțional de rea.

În timpul zilei aviația Țării de Est (inamic) a executat 160 de raiduri asupra teritoriului Țării de Vest (Anglia), dintre care circa 100 au avut loc în regiunea de sud și restul în regiunea de nord a țării.

Și în această zi s-a constatat eficacitatea măsurilor de apărare antiaeriană.

Astfel:

— un al doilea raid asupra Porthmouth-lui a fost complet oprit de aviația de vânătoare și de artileria A.A. a apărării;

— o escadrilă de bombardament ajunsă deasupra Londrei a fost obligată să ia o înălțime considerabilă din cauza barajului de baloane de protecție care apăra capitala;

— raidurile inamice au fost de asemenea oprite deasupra localităților Worthy, Maidstone, Tonbridge și Southern.

La ora 16, din cauza condițiilor atmosferice extrem de nefavorabile, s-a anunțat oficial că exercițiul a fost amânat cu 24 de ore.

3. În ziua de 10 august ora 16, exercițiul a fost reluat.

Scopul principal al exercițiului acestei zile a fost cooperarea completă între organizațiile de apărare pasivă și autoritățile militare în acțiunile de noapte.

La ora 24, Țara de Vest, a fost lăsată complet în întuneric și nici o lumină - în afară de cea a proiectoarelor - nu trebuie să fie văzută.

Barajul de baloane de protecție a fost amplasat.

Raidurile avioanelor de bombardament și acțiunea aviației de vânătoare s-au desfășurat într-un perfect întuneric.

În urma executării acestui exercițiu de noapte - la care Sir Kingsley Wood, ministrul Aerului a luat parte în zbor - s-au observat următoarele:

- deși se ordonase o stingere totală a luminilor în realitate a fost „prea multă lumină“ în Londra și împrejurimile ei;

- birourile, hotelurile, casele particulare și piețele au fost complet în întuneric;

- gările și serviciile căilor ferate n-au aplicat dispozițiunile de complet întuneric și din această cauză au fost admirabile puncte de reper pentru aviația atacatoare;

- automobiliștii care veneau spre Londra, nerespectând dispozițiunile de stingerea luminii au fost adevărate „săgeți mișcătoare“ care indicau Londra;

- taxiurile, păstrând lămpile mici de poziție aprinse și stând pe loc în diferite stațiuni, au constituit de asemenea linii luminate, deci puncte de reper;

- unele clădiri importante (ministerele, stațiunea de Radio etc.) au putut fi reperate ieșind din comun prin forma, înălțimea și coloritul lor, fapt care a dat naștere la ideea camuflării lor;

- numărul mare, se poate spune „enorm“ de cetățeni care urmăreau din stradă spectacolul a îngreunat de asemenea executarea exercițiului, împiedicând cu totul circulația.

4. Exercițiul s-a terminat în dimineața de 11 august 1939.

Pierderi

Două avioane de bombardament cu echipajele lor.

Un avion aterizând forțat pe un câmp din Yorkshire a fost

complet distrus. Patru din membrii echipajului au fost omorâți și al cincilea grav rănit.

Un alt avion a căzut în largul mării și a fost anunțat „dispărut“ împreună cu întreg echipajul.

III. Observațiuni

1. *Organizarea exercițiului de noapte:*

- s-au întrebuințat la maximum echipele de voluntari pentru stingerea și controlul stingerii luminilor;

- toate luminile, semnale de circulație au fost vopsite în negru lăsându-se lumina să filtreze prin mici deschizături în formă de cruce. Aceste lumini erau de-abia vizibile;

- bordura trotuarelor a fost vopsită cu alb și negru (alternativ);

- toate încrucișările de drumuri și schimbările de direcție ale drumurilor au fost marcate prin mici felinare roșii;

- s-au luat riguroase măsuri de pază polițienească și la Londra au fost concentrați 18000 de polițiști;

- din cauza mulțimii de curioși staționând pe străzi circulația s-a făcut cu mare greutate și unele artere principale au fost complet blocate.

2. *Execuție*

Execuția acestor manevre a dovedit:

- o completă pregătire – din punct de vedere al instrucției - al personalului navigant și [ne]navigant al aviației.

Pierderile suferite raportate la numărul mijloacelor întrebuințate dovedesc cu prisosință acest lucru.

- o perfectă instruire a corpului de pândari și observatori care în proporție de 90% au descoperit și urmărit raidurile avioanelor inamice.

- o bună instrucție a artileriei antiaeriene.

- o mai slabă instruire a unităților de proiectoare care în majoritatea cazurilor nu a fost capabilă să prindă în fascicolul luminos și să urmărească cu acest fascicol avioanele inamice.

Vom raporta ulterior orice date noi și în special

învățămintele ce vom mai putea culege asupra acestui exercițiu.

Atașat militar naval Londra,
Comandor **Gheorghe Dumistrescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 299, f. 17-21.

15

August 1939. *Raport al atașatului militar român la Budapesta privind politica externă și internă a Ungariei.*

Atașatul militar în Ungaria   Exemplarul nr. 2

Buletin infomativ pe luna august 1939

I. Politica externă

Deși Ministerul de Externe ungar a făcut numeroase deplasări în cursul lunii august și a văzut pe conducătorii politici ai puterilor Axei, totuși această activitate nu a adus nimic nou în politica externă ungară.

La 9 august ar fi fost chemat la Salzburg spre a primi oarecare reproșuri pentru manifestațiunile ungare de prietenie față de Polonia (participarea a numeroase delegații la întrunirea foștilor luptători poloni de la Kracovia, prezența unor formațiuni voluntare din Rongyos Gârda la Danzig) și față de țările democratice (călătoria și declarațiile lui Eckhart și Festetics). În plus i s-ar fi făcut recomandațiuni asupra atitudinii Ungariei în cazul unui conflict între Germania și Polonia.

Întors la Budapesta la 11 august pentru a referi guvernului și regentului, contele Csàky s-a înapoiat la Salzburg din nou unde a fost primit de Führer și a rămas apoi câteva zile în contact cu miniștrii de externe și interne germani. Rămânerea îndelungată a contelui Csàky la Salzburg a fost pusă în

legătură cu greutatea de a fi împăcat dorințele Ungariei cu exigențele germane.

Plecarea la Roma a contelui Csàky, deși văzuse pe contele Ciano la Salzburg, ar fi fost necesară din cauza deosebirilor de vederi dintre Germania și Italia.

Revenit la Budapesta, contele Csàky a făcut declarații în care s-a referit la fidelitatea față de toți prietenii (deci și de Polonia) și a afirmat că Ungaria are prieteni în toate țările, ceea ce a permis să se creadă că Ungaria dorește să-și păstreze independența sa, internă și externă, deocamdată.

Între timp s-a semnat pactul ruso-german, care a impresionat în două sensuri pe unguri:

- succesul german îi încântă pentru că le dă noi speranțe de realizare a planurilor revizioniste,

- o pătrundere a Rusiei comuniste în Europa centrală, cu o eventuală graniță comună pe actuala frontieră polono-ungară, îi îngrijorează atât pentru soarta Rusiei Subcarpatice, cât și pentru regimul social intern din Ungaria.

Din raporturile cu celelalte state merită a fi menționate următoarele fapte mai importante din luna aceasta:

Slovacia ducând o susținută campanie antimaghiară prin presă și radio, Ungaria a rupt negocierile comerciale cu această țară. Încordarea raporturilor a dus și la oarecare mișcări de trupe în Ungaria. Pe la mijlocul lunii august un grup motorizat (infanterie motorizată, 15 care de luptă ușoare și 6 piese anticar) a apărut la Ersekujvár, iar în regiunile Losonc și Kassa au fost concentrate efective ce depășeau normalul.

La sfârșitul lunii, după indicațiunile date de germani, trupele ungare au fost retrase spre a permite celor slovace să fie duse pe frontiera de nord, împotriva Poloniei.

Jugoslavia a protestat împotriva izgonirii unor sârbi din teritoriile Ungariei nou anexate și a amenințat chiar cu represalii. Aceasta nu a împiedicat însă oficialitatea ungară să-și manifeste prin presă și felicitări, satisfacția resimțită în Ungaria cu ocazia înțelegerii între sârbi și croați spre a marca iarăși dorința unor prietenești relațiuni între Ungaria și Jugoslavia.

Polonia este compătimită de opinia publică, însă presa a avut dispozițiuni să susțină punctul de vedere german și să condamne intransigența poloneză.

În orice caz, Ungaria stă departe față de conflictul germano-polon. O schimbare se poate aștepta după eventuala ocupare a Poloniei, când o cooperare cu armata germană nu ar veni în nici-un fel de conflict cu tradiționala prietenie ungaro-polonă.

II. Politica internă

S-a vorbit insistent despre o schimbare de guvern odată cu creșterea de prestigiu a Germaniei, produsă de încheierea pactului cu rușii. Partidele de dreapta au început să se agite și sperau într-o apropiată instaurare a unui regim nazist în Ungaria.

Guvernul a luat măsuri de întărire a poliției cu jandarmeria, a interzis manifestațiunile proiectate la legațiile germană și italiană și a arestat pe infractorii la dispozițiile luate.

Odată potolite aceste mișcări, au început zvonuri de formarea unui guvern sub președinția contelui Csàky, fiind persoana care întrunește și simpatiile germane și pe cele ale regentului.

Neadeverirea zvonurilor până în prezent nu înlătură totuși o astfel de soluție. Ea va fi posibilă în cazul când Germania, terminând favorabil conflictul cu Polonia va căuta să exercite o influență politică asupra Ungariei.

Atașatul militar în Ungaria,
Locotenent-colonel **Radu Davidescu**

A.M.R., fond 333, dosar nr. 84, f. 158, 160, 163.

August 1939. *Buletin de informații al atașatului militar român la Roma privind situația politică și militară din Italia.*

Atașatul militar la Roma
Raportul nr. 61

Buletin de informații
de la 10 iulie — 18 august 1939

I. Situația politică

A. Situația politică internă

De la 10 iulie până în prezent câteva mari chestiuni au dominat viața internă din Italia. Ele au făcut obiectul mai multor rapoarte telegrafice și scrise ale subsemnatului și le rezum din nou în acest buletin, cu adăugirile și cu explicațiile obținute în ultimul timp.

În general, pot caracteriza situația internă din Italia ca destul de gravă, întrucât există în mod hotărât un conflict deocamdată latent, mai târziu poate deveni acut, între concepțiile de guvernare ale actualului regim, încă foarte puternic, și concepțiile capului statului ale câtorva exponenți importanți ai armatei și ale poporului însuși.

Nimeni în Italia nu poate să nu recunoască că realizările excepționale ale actualului regim au adus Italia la ceea ce este astăzi, de aceea prestigiul de care s-a bucurat și se bucură încă a permis îndreptarea spre o politică externă cu totul în dezacord cu interesele vitale ale statului și a permis angajarea adâncă într-o direcție care începe să se constate că este dăunătoare noului imperiu.

Astăzi toată lumea în Italia suferă și această suferință se întoarce în mod fatal contra aceluia care nu au văzut exact că o Italie la remorca Germaniei este de la început pierdută.

Patru evenimente importante sintetizează situația actuală internă în Italia.

1. *Hotărârea de a evacua toți străinii și întreaga populație germană din zona Adigelui de sus.*

În raportul meu nr. 50 din 25 iulie am spus exact motivele care au determinat această măsură foarte gravă:

a) Stingerea oricărui litigiu viitor între Germania și Italia

pentru a dispărea orice urmă de neîncredere pe care Italia ar mai putea s-o aibă vreodată în contra Germaniei.

Este un sacrificiu consimțit de Germania tocmai pentru a angaja Italia definitiv și neclintit în Axă.

Socoteala însă a fost făcută fără să se ia în considerație și sentimentele masei populației germane de peste 250.000 locuitori, masă compactă, așezată de mai multe secole în această regiune și care nu vrea să primească târgul ce i se oferă.

Comisiuni mixte italo-germane funcționează în această zonă și conflictele sunt foarte frecvente, iar argumentul care caută să-i determine de a-și părăsi căminele și gospodăriile, și anume că este o dorință și o hotărâre a Führerului, nu este primit de populație.

Aceste conflicte, existente foarte frecvent în zona Bolzano, justifică măsura luată de guvernul italian de a nu permite nici unui străin, cu calitatea oficială sau nu, să pătrundă în această zonă.

Pe de altă parte sacrificiile enorme financiare pe care Italia trebuie să le facă pentru a despăgubii pe cei care sunt obligați să-și părăsească averile și gospodăriile vin să adauge mai mult la greutățile enorme financiare prin care trece Italia.

Rezultatul: Cred că, până la sfârșit, evacuarea aceasta va rămâne un simplu simbol și marea masă a populației germane va rămâne în zonă.

b) Alungarea tuturor străinilor de altă naționalitate decât cea germană, mascând-o într-o măsură generală.

Dacă evacuarea populației germane merge foarte greu și măsura poate să cadă în desuetudine, alungarea pur și simplă a celorlalți străini este de pe acum realizată. S-ar putea întâmpla ca acest scop să fi stat de fapt la baza acestei măsuri.

Din acest punct de vedere este foarte simptomatică afirmațiunea pe care mi-a făcut-o Excelența Sa generalul de armată Guido, fost până acum câteva săptămâni comandant al Corpului de armată din Bolzano, alături de care am stat la masă la dineul oferit de Excelența Sa generalul Pariani, subsecretar de stat la Ministerul de Război italian, după ma-

nevrea de la Torino, și care mi-a spus: „În definitiv măsura asta s-a luat mai mult contra atâtor străini care în ultimul timp au umplut lumea cu știri fantastice privitoare la mari concentrări de trupe germano-italiene pe Brenner și care ne-au făcut foarte mult rău“.

În orice caz, ceea ce este cert, este că în acea regiune se fac mari lucrări subterane la care se lucrează zi și noapte și care par a fi pregătite pentru mari depozite de material. Ceva mai mult, sunt informat că se fac construcții foarte mari, bine camuflate și bine adăpostite, construcțiuni care ar trebui să folosească în caz de război pentru adăpostirea Înaltului Comandament germano-italian, care și-ar stabili Cartierul General aici.

Problema deplasării populației străine din zona Adigelui este o problemă internă, însă cu repercusiuni de ordin extern. Zona Bolzano se pregătește pentru a deveni o regiune cu caracter interaliat, în caz de război.

2. Reforma agrară din Sicilia și exproprierea tuturor latifundiilor existente de secole acolo.

Regimul, consecvent principiilor socialiste și democratice, care-l animă tot timpul, a luat această importantă măsură, tocmai în aceste momente. Era ultima cetate pe care regimul fascist n-o atacase încă și pe care acum în aceste momente de preocupări externe, a dărâmat-o, prezentând-o ca o mare măsură de gospodărie internă. Este un balon de oxigen pe care regimul îl lansează acum, pentru a-și întări situația internă și a redeștepta simpatiile maselor pentru operele democratice mereu în curs de înfăptuire. Ceva mai mult, Mussolini însuși a pus această chestiune pe teren cu totul general, spunând: „Această nouă mare reformă este o dovadă mai mult asupra concepțiilor pacifiste pe care le am și asupra intențiilor mele de a face o gospodărie de durată în interior. Cum aș putea lansa o asemenea reformă, care cere timp pentru desăvârșirea ei, dacă nu aș crede în pace și dacă nu aș dori-o!“.

Este în adevăr o argumentare logică, dacă alte lucruri și alte simptome nu ar dovedi contrariul.

În orice caz, s-a făcut un zgomot suficient în jurul acestei reforme pentru a capta simpatia, dar marea masă a populației, care nu simte efectele acestei reforme, fiind izolată și neinteresând-o, pentru că în restul Italiei este realizată de mult, a trecut-o cu vederea și nu a influențat-o, având alte preocupări stringente de suferințe proprii.

3. Manevrele mari din acest an, au avut, în primul rând, scopul de a crea o atmosferă și o psihoză de război și a obișnui marea masă a populației cu această idee și eventualitate.

După cum am arătat în Buletinul meu din luna iulie, italienii nu sunt nici convinși de necesitatea războiului, nu înțeleg nici rostul alianței germano-italiene, iar războiul contra Franței nu este deloc popular și chiar, pot afirma, masa mare a populației are oroare de război și îi este teamă de el.

Se pare că regimul, angajat așa cum este în alianța cu Germania și în tendințele războinice și imperialiste care nu pot duce decât la război, și-a dat seama de această enormă lacună și a căutat să profite de ocaziunea manevrelor pentru a excita sentimentul de mândrie pentru marea putere militară a Italiei și a crea o atmosferă de război, propice exaltării spiritului patriotic pentru această eventualitate.

În adevăr, presa, fotografiile, comunicatele, expunerile grand elocvente la radio, dările de seamă și titlurile afișelor, răspândite în zona manevrelor și în afara ei, au fost cu totul neobișnuite. Un serviciu de propagandă admirabil organizat, a căutat să intereseze marele public la aceste manevre, să-i dea impresiunea unui adevărat atac inamic și să exalte spiritul său patriotic, făcându-l să aștepte cu nerăbdare și s-o dorească cât mai desăvârșită, victoria albaștrilor (forțele naționale) contra roșiilor, care au îndrăznit să calce teritoriul național. O iscusită propagandă în care s-a cheltuit multă hârtie și multă cerneală. În fiecare oraș la marile vitrine, erau expuse fotografii mari ale Regelui, Mussolini, comandanților de armate și crochiuri și hărți enorme, în care, în fiecare zi, ca în timp de război, se arătau deplasările și puterea formidabilă a forțelor proprii, care au început și au terminat prin încercuirea inamicului și distrugerea lui.

Titluri mari, ca:

— *Armata de Po, printr-un marș irezistibil și fulgerător se pregătește să distrugă pe inamicul cotropitor de la Vest sau:*

— *Armata cuirasată de Po într-un avânt care nu cunoaște margini a strivit ieri literalmente pe inamic, obligându-l a depune armele,* erau scrise cu litere neobișnuit de mari în fiecare ziar sau revistă.

În seara de duminică 6 august s-a executat la Torino un atac de noapte al aviației roșii. Străzile și localurile erau pline de public. La un moment dat s-a anunțat sosirea aviației de bombardament roșii. Totul s-a cufundat în întuneric și timp de 2 ore aviația roșie a simulat bombardarea orașului, lansând bombe artificiale. Nimic mai lugubru și nimic mai demoralizant decât atmosfera pe care a creat-o acest atac de noapte simulat. Publicul tăcut, trist, refugiat pe sub arcade și în localuri, urmărea fără interes, dar cu inima strânsă ceea ce se petrecea. În adevăr, se crease o atmosferă de război, dar cu efecte cu totul demoralizante față de marea masă care avea în față oglinda perspectivei războiului, nedorit de ea.

Nu greșesc – cred – și mi-am confruntat aceste impresii că efectele acestei propagande nu și-au ajuns scopul, ci din contră, au mărit numărul acelor care au teamă de război și nu-l doresc.

S-a vrut să se ajungă la exaltarea spiritului patriotic și s-a ajuns mai mult la repudierea războiului. Desigur că nu același lucru s-ar petrece, dacă s-ar crea această atmosferă de război, bazată pe necesitatea unei auto-apărări, nu bazată pe tendințe imperialiste de cucerire, neînțelese de marele public și în orice caz în disproporție cu posibilitățile forțelor proprii.

Acest examen al sentimentului public este o chestiune de ordin intern, care are astăzi o deosebită importanță și de aceea i-am rezervat această expunere mai amplă.

4. Conflictul între șeful regimului și quasi al statului și între Coroană și comandantul prezumtiv al armatei în timp de război, mareșalul Badoglio.

După cum am arătat în telegrama mea cifrată nr. 39 din

12 iulie, am aflat din sursa unui mare general italian, bun prieten al mareșalului Badoglio, astăzi pus la dispoziția Ministerului de Război, fiind în conflict cu șeful guvernului, că în ziua de 2 august a avut în zona manevrelor un consiliu între Majestatea Sa Regele Împărat al Italiei, ducele Mussolini și mareșalul Badoglio.

Mussolini, după ce a expus situația internațională, a arătat că Hitler nu mai poate da înapoi pe chestiunea Danzigului și că necesitățile vitale ale ambelor puteri, determină imediata declanșare a războiului, arătând și obiectivele lui.

Se pare că a fost o lungă discuție și că mareșalul Badoglio, de mult afirmat așa cum am raportat în Buletinul meu precedent, ca adversar al alianței italo-germane, s-a opus categoric și a arătat că Italia nu posedă instrumentul de război capabil să realizeze obiectivele arătate și să lupte victorios contra marilor posibilități, armate și materiale ale eventualelor adversari.

Majestatea Sa Regele s-a raliat complet la cele expuse de Badoglio și a opus un veto categoric intențiunilor lui Mussolini.

Ca urmare a acestei discuțiuni, presa străină a lansat știrea că în urma unei discuțiuni aprinse avută cu șeful statului, Mussolini ar fi avut un început de congestie cerebrală, fapt cu totul neadevărat. Ziaristul străin, reprezentantul unei mari agenții de presă (Havas) a fost expulzat de pe teritoriul italian din cauza lansării acestei știri.

În orice caz, discuțiunea a fost, iar faptul că nici Mussolini, nici Badoglio nu au apărut nici pe câmpul de manevre, nici la revistă și defilare, a fost interpretat în sensul că, Mussolini este profund supărat, iar mareșalului Badoglio i s-a sugerat să nu vină pentru a nu se da loc la discuții, a descoperi pe Mussolini și a se face o demonstrație contra sa.

Iată deci, un conflict intern izvorât pe tema problemei celei mai importante azi care agită lumea: războiul.

Perspectivile acestui conflict nu se pot întrevădea. Dacă ținem seama însă că regimul are încă priză în anumite

straturi, că marea masă a populației este contra războiului, că în armată nu este deloc agreat un război contra Franței și că Mussolini de fapt nu s-a îndepărtat niciodată de voința maselor și că se teme de armată, este posibil că șeful guvernului să manevreze din punct de vedere extern așa fel încât să reducă acest conflict și să apară în curând ca un mediator în conflictele existente azi în Europa.

Deocamdată, cert, există un conflict între factorii importanți ai conducerii statului și cercurile de aici contează pe abilitatea lui Mussolini de a-l atenua.

II. Situația politică externă

În raportul meu nr. 50 din 25 iulie am expus atitudinea net ostilă pe care ministrul de externe al Italiei, contele Ciano a manifestat-o față de România într-o întrevedere avută cu domnul ministru Zamfirescu, cu ocazia prezentării mele de sosire.

Revin asupra acestei chestiuni și redau textul completat cu o parte finală, foarte importantă:

„Din punct de vedere economic, România, în adevăr, a satisfăcut dorințele noastre, dar din punct de vedere politic, România a făcut o mare greșală consimțind să primească garanția anglo-franceză. Prin aceasta, România s-a situat în mod hotărât de cealaltă parte a baricadei, deși Ducele și cu mine v-am prevenit să n-o faceți. Dacă ați acceptat această garanție inutilă și inoperantă de fapt, pentru că nu văd cum și pe unde v-ar putea ajuta eventual francezii și englezii, vă privește și mă gândesc la consecințele, în această situație, ale unui eventual atac ungaro-bulgar în contra dumneavoastră.“

Este o nuanță între textul comunicat de mine în raportul anterior și acesta, prin adăugirea părții ultime, care constituie chiar o amenințare.

Situația României, privită sub prismă italiană, ar fi destul de critică și încurajările ostentative ale presei și revistelor italiene în contra noastră și sprijinind revendicările bulgaro-ungurești, sunt foarte simptomatice. În ultimul timp,

este adevărat însă situația s-a mai ameliorat și articolele – corespondențe din Ungaria și Bulgaria sunt mai rare.

Politica externă a Italiei se găsește într-un mare impas și poate în nici o țară din lume nu se manevrează în acest domeniu cu mai multă grijă și abilitate ca aici.

Italia se găsește strâns legată și chiar stăpânită prin alianța existentă de o Germanie care vrea cu orice preț războiul și se găsește în fața unui sentiment public bine constatat și verificat, care este contra războiului.

Dacă Mussolini a avut o slăbiciune la un moment dat, în sensul cedării în fața exigențelor războinice ale lui Hitler, în ultimul timp, conștient că poporul italian nu vrea să se bată pentru Dantzig, a început să manevreze din nou în politica externă pentru a obține succese, fără război.

Din acest punct de vedere, am următoarele informații:

1. Într-o audiență pe care ambasadorul Angliei pe lângă Vatican a avut-o la Papa, zilele acestea, Eminența Sa a afirmat că a primit recent o comunicare din partea lui Mussolini, că el va face tot ce este posibil pentru a împiedica războiul, dar numai dacă va găsi o suficientă înțelegere pentru satisfacerea unui minimum de revendicări germano-italiene.

2. Se pare că contele Ciano în convorbirile sale de la Salzburg a avut tocmai însărcinarea de a explica de ce Italia nu poate să urmeze Germania pe calea războiului și a adus cu sine un plan de revendicări minime, care să formeze obiectul de discuție într-o conferință generală. Mussolini, este cert, împinge acum către o conferință generală și se afirmă aici – Anglia ar fi foarte dispusă a accepta o discuție pe baza unui minimum de revendicări.

Ceva mai mult – se afirmă aici – că ministrul de externe italian a dus cu sine și o propunere pentru rezolvarea chestiunii Dantzigului în sensul ca Polonia să accepte încorporarea la Reich a Dantzigului, iar toate marile puteri împreună cu Germania să garanteze Dantzigul ca un porto-franc în Reichul german, punând de acord astfel principiul autodeterminării cu imperativul economic al Poloniei, ceea ce ar fi de altfel și interesul Dantzigului.

3. Revenirea lui Ciano de la Salzburg, fără a se da un comunicat asupra rezultatului întrevederilor, a fost viu comentată în cercurile diplomatice din Italia.

S-au pus două alternative:

a) Sau deosebirile de vederi în concepțiile și metodele de realizare ale marilor visuri germano-italiene persistă și după conferință și s-a lăsat agențiilor de presă sarcina de a acoperi acest insucces prin comunicate anodine de înțelegere „sută la sută“ pe toate chestiunile care interesează cele două țări;

b) Sau, că s-a ajuns la o hotărâre foarte importantă ale cărei consecințe se vor vedea în câteva zile.

4. Prezența ministrului de externe ungar la Salzburg în timpul vizitei contelui Ciano, înapoierea lui la Budapesta și revenirea imediat la Salzburg, a fost viu comentată aici și toate se pun în legătură cu nemulțumirile Italiei pentru manifestarea concretă a Germaniei de a proceda la un quasi Anschluss, în ceea ce privește Ungaria.

5. S-a comentat aici foarte serios un pretins ultimatum german adresat Ungariei, prin care i se cerea să-și lămurească în mod definitiv situația sa și față de Axă și în special față de Germania, în a cărei influență economică dirijată va trebui să intre și față de regimul național-socialist, în sensul că conducerea țării să se coloreze definitiv și exclusiv sub această formă.

Se pretinde că în acest ultimatum s-a cerut imediata demitere a regentului Horthy, a miniștrilor Darany, Teleky și alții și aducera la putere a unui guvern de extremă dreaptă.

Acest pretins ultimatum a iritat cercurile italiene, care văd în aceasta o imixtiune nouă într-o zonă, care acum nu mai mult de un an se părea că era rezervată numai influenței italiene. Ar fi un insucces nou în politica externă italiană și o sancționare și de formă a unei situații de fapt, făcută peste capul Italiei.

Situația României

privită sub prisma cercurilor diplomatice de la Roma

Ambasadorul Poloniei la Roma incitat de ambasadorul Angliei, într-o întrevedere cerută precipitat domnului ministru Duiliu Zamfirescu, l-a întrebat ce cunoștințe are și căror cauze se datorește alarma dată insistent de domnul Crutzescu, ministrul nostru la Berlin, privitoare la pretinse măsuri germane pentru schimbarea obiectivelor sale spre sud-estul Europei, prin România spre Dardanele.

Se pare că există o alarmă pe această chestiune, care de altfel de câteva săptămâni mi-a fost semnalată de colegii mei francez și sovietic și care a făcut obiectul unor rapoarte telegrafice cifrate.

Se acreditează din ce în ce mai mult și se pune în legătură și cu pretinsul ultimatum german adresat Ungariei, tendințele Germaniei de a lămuri de acum situația exactă a României în cazul unui conflict general.

De altfel însuși Papa, într-o discuțiune avută cu ambasadorul Franței la Vatican, a afirmat că în cazul unui razboi general, o neutralitate pentru anumite țări, și chiar pentru Iugoslavia, este o imposibilitate.

Prezența în ultimul timp, pe frontiera română-ungară, a unui număr foarte mare de ofițeri germani – fapt comunicat de un coleg – ar veni să sprijine ideea, că Germania intenționează, odată ajunsă la Tisa, să-și manifeste prezența sa în nemijlocit contact cu noi și să-și facă simțită puterea.

Această politică pe care o urmărește deocamdată Germania face să se justifice aici ezitarea pe care Germania o are de a încheia tratatul de alianță cu Japonia, tocmai pentru a nu provoca precipitarea încheierii acordului dintre Franța și Anglia cu Rusia Sovietică și a-și păstra libertatea de acțiune în direcțiunea sud-est.

Dau aceste comentarii, așa cum le-am recepționat, rămânând să fie coroborate cu informațiile precise pe care Ministerul de Externe și Marele Stat Major, trebuie să le aibă.

În sfârșit, o ultimă manifestare în politica externă italiană este numirea generalului Gambaro, ca ambasador al Italiei

la Madrid. Explicația care se dă aici acestei numiri este că Spania nu a procedat încă în mod vădit la o alipire completă la Axă. Influența mareșalului Petain în Spania și prestigiul pe care se bucură, pare că este motivul care oprește Spania la o atitudine netă.

Pentru a contrabalansa această influență a fost numit generalul Gambaro în Spania, fostul comandant al forțelor italiene în Spania având suficient prestigiu prin aceasta și pentru a pregăti alianța, care cel mai târziu cu prilejul vizitei generalului Franco la Roma, în luna septembrie, trebuie să ia o formă definitivă și concretă.

Iată diferitele aspecte, la această dată, ale politicii externe italiene; ea se rezumă de fapt într-o tendință hotărâtă de a se provoca o conferință internațională în care să se discute și rezolve, cel puțin pentru moment, marile litigii existente azi. Situația României la o asemenea conferință ar fi foarte critică, italienii fiind primii care vor pretinde cu multă vigilență sacrificii mari teritoriale în favoarea ungarilor și bulgarilor.

III. Situația și informații militare

Mai mult decât orice considerațiuni de politică externă, situația militară poate să lămurească tendințele și intențiunile apropiate sau nu de război ale unei țări.

Am afirmat în toate rapoartele și telegramele mele că, din acest punct de vedere, nici un indiciu încă nu justifică credința că Italia este pe punctul de a intra într-o aventură.

La data aceasta situația în Italia este absolut liniștitoare. Măsurile care au fost luate de mult, pentru întărirea unităților se mențin aceleași și nu au fost deloc majorate. Pe ziua de 21 august, așa cum am raportat, au fost chemate sub arme pentru instrucție contingentele 1902 și 1910, în locul contingentelor 1901 și 1912, care au fost lăsate la vatră, deci nu se modifică de loc quantumul forțelor totale existente azi și existente astfel încă, dinainte de ocuparea Albaniei.

După terminarea manevrelor, am plecat din Torino cu mașina și am parcurs pe rând toate văile și direcțiunile spre Franța pentru a constata dacă sunt sau nu forțe concentrate:

am parcurs valea Dora Baltea până sub Mont Blanc, valea Dora Riperia până la Moncenisio, valea Sturei până la Col di Larche, valea Tamaro până la Col di Tende și apoi coasta prin Ventimilia-Savona.

Nu am constatat nimic deosebit decât forțele normale cunoscute în situația de dislocare din timp de pace.

Am urmărit apoi forțele ce se desconcentrau din regiunea manevrelor și am constatat că toate se îndreptau spre zona lor de dislocare normală, adică Verona-Padova-Bologna.

IV. Concluziuni generale

1. În viața internă a Italiei domină în special aversiunea pentru război. Mijloacele întrebunțate pentru a fi acceptat ca o eventualitate posibilă nu au dus la rezultate satisfăcătoare.

2. Un conflict latent există între diferiții factori de conducere în stat asupra concepțiilor politice externe, care au repercusiuni atât de dezastruoase în interior.

3. Regimul fascist însă este încă destul de tare ca să impuie un război și contra voinței poporului și contra altor factori de conducere. Războiul pornit însă în asemenea condițiuni nu va fi sprijinit suficient de forța morală a întregii națiuni.

4. Mussolini își îndreaptă eforturile sale pentru convocarea unei conferințe generale în scopul ca deocamdată italo-germanii și prietenii lor să obțină un minimum de revendicări, inclusiv Dantzigul.

5. Se vorbește din ce în ce mai mult de probabilitatea schimbării de obiectiv a germanilor spre sud-estul Europei, vizându-ne într-o primă etapă pe noi.

6. Situația militară în Italia, deocamdată, este liniștitoare; nici un simptom, nici un indiciu de pregătiri pentru evenimente grave apropiate.

7. O acțiune în forță a Italiei în Peninsula Balcanică, în caz de conflict general, este foarte probabilă. La începutul războiului aici va fi teatrul de operații principal al Italiei.

8. Manevrele italiene din acest an nu au dat impresiunea de forță inexpugnabilă a Italiei și nu și-au ajuns scopul, deoarece nu s-a dovedit necesitatea și posibilitatea întrebuițării unei mari unități motorizate, autotransportate și cuirasate, înglobate într-o armată de nouă divizii decât, pe un teatru de operații cu totul particular și în împrejurări cu totul favorabile și ușoare.

Atașatul militar la Roma
Locotenent-colonel **Gh. Petrescu**

Roma, 18 august 1939

A.M.R., fond 333, dosar nr. 84, f. 197-220.

17

August 1939. *Buletin de informație al atașatului militar român la Belgrad, privind situația din Jugoslavia.*

Atașatul Militar al României
în Iugoslavia

Buletin de informații pe luna august 1939

A. Situația politică internă

I. Chestiunea croată

Acordul cu croații în fine a fost încheiat la 25 august a.c., așa că problema croată, care a frământat atâția ani statul iugoslav, a intrat în faza de lichidare.

În linii generale, acordul cuprinde următoarele clauze:

1) Se va constitui un guvern comun, care va proceda la formarea Banovinei Croate și transmiterii competențelor ce vor intra în atribuțiunile sale.

2) Banovinele Savska și Jadranska, precum și arondismentele Dubrovnik, Šid, Ilok, Brko, Gradašac, Drventa, Travnik și Foinița se reunesc în o singură banovină, care se va chema Banovina croată.

Întinderea definitivă a acestei Banovine se va fixa după reorganizarea statului. Cu această ocaziune se va ține cont de circumstanțele economice, sociale, geografice și politice.

Tot atunci se vor separa din arondismentele mai sus arătate, satele și orașele care nu au o majoritate croată.

3) În noua organizațiune ca și în stat, egalitatea sârbilor, croaților și slovenilor va fi asigurată, astfel ca toți să aibă un tratament egal în participarea și execuția serviciilor.

Tot astfel se va asigura și egalitatea confesiunilor acceptate și recunoscute, precum și drepturile fundamentale civile și politice, ce vor fi garantate prin Constituție.

4) Se lasă în competența Banovinei Croate: agricultura, comerțul și industria, pădurile și minele, lucrările publice, prevederile sociale, sănătatea publică, educația fizică, justiția, instrucția publică și administrația interioară.

Restul chestiunilor rămân comune în competența organelor de stat pe întregul teritoriu al țării.

De asemenea, rămân în competența autorităților statului chestiuni de o importanță particulară pentru interesul general al statului, cum sunt: grija securității statului, lupta contra propagandei.

Execuția serviciului de informații al poliției și ordinea și liniștea publică și atribuțiunile de cetățenie rămân în competența Banovinei, afară de acordarea naționalității pe cale excepțională și retragerea naționalității.

Cu prilejul acordării concesiunilor miniere care interesează apărarea națională, se va proceda de Banovină în acord cu autoritățile militare. Dacă nu se va ajunge la un acord, deciziunea va fi luată de Consiliul de Miniștri.

Tot în autoritatea statului rămân: construcția și întreținerea mijloacelor de transport și alte lucrări ale statului; cultele; raporturile juridice internaționale; comerțul exterior precum

și comerțul dintre banovine; legislația asupra măsurilor și greutăților; protecția proprietății industriale și asigurarea privată; legislația schimbului, devizelor, comerțului, falimentului, dreptul maritim și dreptului de autor; fixarea pedepselor pentru infractori ce intră în competența statului; stabilirea prin lege a principiilor fundamentale ale politicii școlare și a principiilor fundamentale a autonomiei locale; principiile generale asupra dreptului lucrătorilor, asigurarea și principiile generale de drept militar.

În scopul asigurării apărării naționale se va garanta autorităților militare influența necesară în domeniul producției și comunicațiilor.

Guvernul va transmite atribuțiunile Banovinei Croate, imediat după constituirea sa.

Banovina croată, în scopul de a-și îndeplini cu succes lucrările ce stau în competența sa, trebuie să dispună de deplina autonomie financiară.

Competențele definitive ale Banovinei Croate se vor fixa odată cu reorganizarea statului.

5) Autoritatea legislativă în chestiunile competente Banovinei va fi exersată de Rege și de Sabor (parlamentul croat) în comun.

Saborul este constituit prin reprezentanți aleși liber de popor prin vot general, egal, direct și secret cu reprezentății minorităților.

Puterea executivă în chestiunile din competența Banovinei croate este executată de Rege prin intermediul Banului.

Banul este responsabil față de Rege și de Sabor.

Toate actele scrise de autoritățile regale în chestiunile Banovinei croate sunt semnate de Ban, care poartă întreaga responsabilitate.

Autoritatea judiciară în Banovina croată este executată de tribunale. Deciziunile lor sunt pronunțate în numele Regelui, conform legii.

Controlul asupra aplicării Constituției și legilor statului de către autoritățile Banovinei este asigurat de stat.

Pentru soluționarea litigiilor dintre atribuțiunile statului și Banovinei Croate și pentru aprecierea fondului constituțional al legii se va crea un tribunal constituțional.

6) Întinderea atribuțiunilor și situația Banovinei Croate sunt garantate în dispozițiunile speciale constituționale, care nu vor putea fi modificate fără consimțământul Banovinei.

Guvernul va promulga un nou regulament pentru presă, asociații, reuniuni și consultațiuni, pentru alegerile de deputați, precum și pentru alte chestiuni în măsura în care acestea vor fi necesare pentru aplicarea acordului național.

În schița anexă, se arată limitele noii Banovine create¹.

În concluzie, acordul prevede:

- organizarea imediată a Banovinei croate;
- acordarea unei mari autonomii administrative, financiare, sociale și politice acestei Banovine;
- consimțământul pentru modificarea Constituției (sigur la majoratul M.S. Regului Petru II);
- dizolvarea parlamentului și
- modicarea imediată a legii electorale, presei, asociațiunilor și întrunirilor.

Rămâne acum ca noul guvern să aplice prevederile acestui acord, pentru ca fricțiunile și animozitățile dintre cele două ramuri ale poporului jugoslav să dispară și statul să ia un aspect de unire în jurul securității sale.

II. Formarea noului guvern

Ca urmare a semnării acordului cu croații, domnul Cvetkovici, care a avut mandat special să soluționeze această problemă, în ziua de 25 august a.c., executându-și însărcinarea și-a prezentat demisia.

Cu formarea noului guvern a fost însărcinat tot domnia-sa și noul cabinet a fost format la 26 august astfel:

- 1) președintele Guvernului: Draghișa Cvetkovici
(fost prim-ministru);

¹ Nu se află la dosar.

2) vice-președinte:	Dr. Vladko Macek (croat);
3) Justiție:	Dr. Lazăr Markovici (radical);
4) Instrucția Publică:	Bodijar Maksimovici (a trecut aproape prin toate partidele);
5) Lucrări Publice:	Dr. Mihailo Krek (fost ministru în guvernul trecut);
6) Păduri și Mine:	Dr. Dzafer Kulenovici (idem);
7) Educație Fizică:	Jevrem Tomici (idem);
8) Comunicații:	Ing. Nikola Beșlici (idem);
9) Afaceri Străine:	Dr. Alex. Cinoar-Markovici (idem);
10) Armată și Marină:	General de Armată Milan Nedici;
11) P.T.T.:	Dr. Iosip Torbara (croat);
12) Finanțe:	Dr. Juraj Šutej (partizan croat);
13) Comerț și Industrie:	Dr. Ivan Andres (croat);
14) Prevederi Sociale:	Dr. Srdjan Budisavljevici (partizan croat);
15) Interne:	St. Mihalgici (croat);
16) Agricultură:	Dr. Branko Ciubrilovici (fost deputat);
17) Fără portofoliu:	Dr. Barașa Smoljan (croat);
18) Fără portofoliu: (la Președinția Consiliului de Miniștri):	Dr. Mihailo Konstantinovici (profesor universitar).

Se observă în structura actualului guvern următoarele:

– Din 18 miniștri, 7 sunt partizani ai domnului Macek și anume 5 croați și 2 sârbi adepți ai politicii domniei sale.

– Dintre miniștri sârbi, 6 au făcut parte din vechiul guvern demisionat la 25 august a.c.

– Dintre cei 7 miniștri croați, 5 dețin portofolii (P.T.T.,

Finanțe, Comerț și Industrie, Prevederi Sociale, Interne), iar doi sunt numiți fără portofolii (inclusiv D-l Macek).

– La Ministerul de Externe a rămas tot domnul Cincar-Markovici, fost ministru plenipotențiar la Berlin. Se știe că după căderea cabinetului Stojadinovici, domnia-sa a fost adus la Ministerul de Externe pentru a nu indispute Berlinul prin înlocuirea domnului Stojadinovici.

În privința sentimentelor sale, este necesar să arăt că deși domnia sa pare să aibă oarecare afecțiuni pentru România, este un partizan accentuat pentru păstrarea unei neutralități complete și din această cauză nu vede cu ochi buni o animozitate între noi și bulgari pentru care are simpatii. Se pare că în ultimul timp, domnia sa găsește necesară o apropiere mai strânsă de România.

– La Ministerul Armatei și Marinei a fost numit domnul general de armată Milan Nedici, fratele fostului ministru al Armatei. Este născut în anul 1877.

După război a îndeplinit următoarele funcțiuni:

- între 1924-25 a fost comandantul Diviziei Timocka.
- de la 30 februarie 1925 a fost numit șef al Secretariatului Consiliului Apărării Naționale;
- de la 1926-1930 a fost comandantul Armatei a III-a;
- de la 4 aprilie 1934 a fost Șef al Marelui Stat Major;
- de la 12 februarie 1935 până acum a fost membru în Consiliul Superior al Armatei.

A fost câțiva ani profesor de strategie și istorie militară la Academia Militară, distingându-se prin ținuta cursurilor.

Este apreciat ca un foarte bun și de valoare general al armatei jugoslave.

În societatea civilă este bine privit și apreciat.

În armată a fost bine apreciat, este în sever și brutal.

În trecut a fost apreciat ca bun organizator, energetic și caracter hotărât.

Asupra sentimentelor sale nu mă pot pronunța deoarece nu-l cunosc. Din aprecierea predecesorilor mei reiese că față de noi are o activitate indiferentă.

– În privința sentimentelor și părerilor domnului Macek este necesar să se știe că domnia-sa este un adept al unirii slavilor din Peninsula Balcanică și chiar al constituirii unei formațiuni politice care ar cuprinde Iugoslavia, Ungaria, România, Bulgaria și Grecia.

III. Diferite evenimente

1. La 18 august a.c. a avut loc inaugurarea unui monument comemorativ ridicat în amintirea victoriei de la 18 august 1914 contra trupelor austro-ungare.

Cu acest prilej s-a evidențiat, din discursul primului ministru, dorința Iugoslaviei de a-și păstra integritatea, luptând contra oricui ar încerca să încalce teritoriul jugoslav, precum și o manifestație spontană de simpatie pentru Franța, pricinuită de punerea unei coroane de flori pe monument, de către un reprezentant al luptătorilor francezi din Orient.

2. În ziua de 28 august a.c., miniștrii croați în frunte cu dr. Macek au sosit în Belgrad. Cu acest prilej li s-au făcut o călduroasă manifestație, fiind ovaționați și aclamați de cei ieșiți pentru întâmpinarea lor.

3. Textul acordului cu croații a fost primit bine de opinia publică, în afară de comentariile favorabile ale tuturor ziarelor.

4. Ca urmare a acordului cu croații, la 26 august a.c., a fost dizolvat Parlamentul.

După știrile care circulă se pare că data noilor alegeri va fi fixată pentru 24 septembrie 1939. Oficial, nu s-a anunțat încă nimic în această privință.

5. La 16 august a.c. întreprinderile engleze de minereu de plumb și zinc Trepcea au fost închise din cauza grevei lucrătorilor.

6. Printre minoritățile albaneze din sudul Serbiei s-a descoperit în ultimul timp că Italia face o întinsă propagandă.

Făcându-se descinderi la diferiți indivizi albanezi s-au găsit arme italiene, puști-mitraliere și chiar mitraliere. Informațiunea o dețin chiar de la Marele Stat Major Iugoslav (un ofițer de la Biroul atașărilor militari).

7. În opinia publică nu se observă nici o îngrijorare alarmantă. Este just că populația este îngrijorată fără însă să arate o surescitare vizibilă.

8. Pentru prevenirea oricărei situații, guvernul a hotărât să se sporească numărul concentrațiilor.

Informațiunile asupra acestor măsuri se arată la capitolul „Informațiuni Militare“.

IV. Concluziuni

– Acordul cu croații, în actualele împrejurări, capătă o importanță excepțională; de la această dată se poate spune că Iugoslavia în viitor se va prezenta ca un stat național, strâns unit în jurul securității și existenței sale.

– Guvernul este preocupat cu aplicarea acordului și consolidarea situației statului.

– Nu se observă în sânul populației o surescitare alarmantă.

B. Situația politică externă

I. Relațiunile politice iugoslave cu Italia

În relațiunile politice dintre Iugoslavia și Italia, cu toată propaganda italiană printre albanezii din Iugoslavia, arătată mai sus, nu a intervenit nici un fapt nou. Realțiile dintre cele două țări vecine se desfășoară oficial normal.

Între 10 și 12 august, președintele Consiliului de Miniștri iugoslav, domnul Cvetkovici, a vizitat Italia.

Oficial s-a anunțat că șeful guvernului iugoslav a întors vizita domnului Gianetti, președintele Sindicatelor fasciste muncitorești, în calitate de președinte al Asociațiilor muncitorești jugoslave.

II. Relațiunile cu Germania

În ultimul timp, între Iugoslavia și Germania se accentuează discuțiunile asupra împrumutului de 200 milioane R.M. oferit de Germania, Iugoslaviei.

Pare cert că de acum discuțiunile se amână sine-die.

După unele surse destul de serioase, Reich-ul ar fi legat

încheierea acestui împrumut de o apropiere mai strânsă a Iugoslaviei de Germania.

Tot pentru acest motiv, Iugoslavia nu a primi nici un armament de la Skopje, cu toate că în ultimul timp se vorbise că el va fi livrat.

În privința împrumutului, se spune că dacă s-ar fi realizat această apropiere, Germania ar fi livrat Iugoslaviei un număr însemnat de avioane.

III. Relațiunile cu Ungaria

Relațiunile politice dintre Iugoslavia și Ungaria sunt normale.

Cu prilejul unei discuțiuni ce am avut cu șeful Secției Informații din Marele Stat Major iugoslav, acesta părea îngrijorat în o oarecare măsură de concentrările ungare la unitățile dinspre frontiera Iugoslaviei.

Impresiunea mea este că Iugoslavia nu întrevede o încordare între relațiunile dintre cele două țări, până în momentul de față.

IV. Relațiunile cu Bulgaria

Între relațiunile politice dintre Iugoslavia și Bulgaria, se observă o accentuată aprofundare a lor.

Următoarele fapte confirmă această părere:

– În ultimul timp, în această lună, s-a deschis un punct nou de trecere peste frontieră în regiunea Bregova (pe valea Timocului).

– Un articol din ziarul bulgar „Dnes“ din Sofia și care a fost reprodus de ziarul jugoslav „Vreme“, la 22 august a.c., afirmă că pentru păstrarea neutralității celor două popoare (Bulgaria și Iugoslavia), trebuie să se ia în considerare cele 23 de milioane de suflete ale acestor două țări cele 3 milioane de soldați ai lor, și că ele vor să-și păstreze neutralitatea cu orice chip.

– În unele discuțiuni cu diferiți ofițeri iugoslavi, aceștia numesc pe bulgari „frații noștri“.

– Iugoslavia a aprobat până acuma fără nici o reticență transportul de materiale de război bulgare pe teritoriul său.

În cursul acestei luni s-a aprobat un tranzit din Germania pentru 100 avioane și 1.500 mitraliere Schwartzlose.

Materialul este gata. În privința transportului său, se dă că sigur că au trecut 60 avioane. (Pentru restul materialului, aflu în ultimul moment că Iugoslavia a oprit tranzitul, pe motivul că ea nu poate aproba alte transporturi din Germania de armament, până ce ea nu primește materialul său comandat la Skoda).

– La 26 august, o societate corală bulgară a vizitat Pancevo, unde a fost primită și găzduită cu multă afabilitate de sârbi.

– La facultățile iugoslave în Belgrad, se găsesc peste 400 studenți bulgari; autoritățile iugoslave le arată toată atențiunea; iar, în timpul verii, schimbul de vizite între studenții bulgari și iugoslavi, s-a făcut pe o scară destul de întinsă.

– În fine, în trecut, după cum am raportat deja, s-a hotărât ca „Biblia“ celor două biserici să se tipărească în comun, iar manifestațiunile de la Sofia, cu prilejul vizitei celor 7.000 de socoli iugoslavi, nu sunt lipsite de semnificație.

Afirm astfel cu certitudine că pentru apropierea celor două țări, se lucrează intens în toate ramurile de activitate.

Reiese astfel că ideea panslavismului de odinioară începe (destul de timid) să capete o atențiune în rândul oficialităților.

Cred însă că situația actuală excepțională, va arăta oficialităților că o apropiere prea mare de bulgari nu este de actualitate.

V. Relațiunile dintre România și Iugoslavia

Relațiunile dintre Iugoslavia și România se continuă a fi loiale.

După toate impresiunile se pare că Iugoslavia, apreciind gravitatea situațiunei, înclină spre o apropiere mai mare de România.

Totuși, din situația sa excepțională, înconjurată de 4 vecini mult apropiați în aspirațiuni (Italia, Germania, Ungaria și Bulgaria) și din dorința ei de a-și păstra cu orice chip neutralitatea și a nu provoca nici un vecin, cred că în un conflict

dintre noi și unul din vecinii noștri inamici, Iugoslavia nu se va decide prompt pentru a-și respecta automat semnăturile sale.

De altfel, acest lucru a fost bine cunoscut în primăvara trecută.

Unitatea internă însă realizată recent de Iugoslavia, precum și spiritul poporului care nu are simpatii nici pentru Italia și nici pentru Germania, ne face să credem însă că ea nu ar cumpăni intrarea sa în acțiune decât până în momentul găsirii unei situațiuni favorabile.

IV. Concluziuni

– Iugoslavia ține cu orice chip să-și păstreze neutralitatea și să evite o provocare a puternicilor săi vecini.

– Iugoslavia din situația în care se află nu este posibil să se găsească decât la cot cu aliații săi.

– Deciziunea sa va fi în funcție însă de găsirea unei situațiuni favorabile, neînțelegând să intre în o acțiune care nu i-ar da nici un element de câștig.

– Cred că atunci când situația sa ar fi periclitată sau ar fi atacată, Iugoslavia se va bate cu toate forțele sale, pentru păstrarea patrimoniului său național.

C. Informațiuni militare

I. Date asupra determinării potențialului de război

1. Din cauza situației create de ultimele evenimente, efectivul armatei a fost sporit, chemându-se noi rezerviști.

Efectivul total al rezerviștilor nu poate fi cunoscut precis, întrucât Marele Stat Major iugoslav nu comunică în principiu nimic în această privință, prin măsurile militare luate.

Așa, șeful Secției de Informații din Marele Stat Major mi-a spus că s-au chemat în adevăr oameni, însă foarte puțini, circa 15-20 de oameni de companie. Ar rezulta că, pentru cele 1.032 companii, baterii, escadroane etc., s-au chemat rotund 20000 oameni, fără marină,

Ori acest lucru este imposibil de admis întrucât, pe de o

parte în concentrările periodice precedente au fost chemați numai la unele regimente 1.000 de oameni, iar pe de alta sporirea efectivului unei companii cu 20 de oameni, nu înseamnă nimic și nici instrucția rezerviștilor nu poate asigurată.

Pe de altă parte, tot șeful Secției Informații mi-a spus că peste seria de oameni din seria de rezerviști concentrată deja, s-a mai chemat o altă serie.

În fine, domnul general Simovici, șeful Marelui Stat Major, a spus colonelului Merson, atașatul militar al Franței că armata iugoslavă este în alarma nr. 2, ca și România. Nici unul nu am putut deduce ce însemnează alarma nr. 2.

Având în vedere efectivul de concentrați din seriile anterioare, cât și din nevoile impuse de situația actuală, subsemnatul apreciez că s-au chemat aproximativ 200.000 oameni.

În total, armata iugoslavă va avea un efectiv de 350.000 de oameni, cu trupa activă de sub arme.

2. Afară de oamenii de mai sus, s-au mai chemat ofițeri de rezervă, a căror cifră nu se poate aprecia.

3. Pare cert însă că s-au chemat mulți specialiști și efective mai mari în Aviație, Marină și unitățile dinspre frontinera Albaniei și frontiera de Nord.

4. În unele regiuni, s-au executat rechiziții de vehicule (cărute și auto) și cai. /.../

VII. Diverse

1. Situația împrumuturilor

a) Împrumutul din Franța de 600 milioane franci s-a încheiat.

Scopul acestui împrumut a fost raportat anterior și mai sus.

b) Împrumutul din Italia de circa 1 miliard lire italiene s-a încheiat.

În majoritate, împrumutul este destinat pentru cumpărări de materiale C.F. O comisiune iugoslavă se află în acest scop în Italia.

Din el s-au cumpărat 24 avioane Caproni și 200 tunuri anticar 40 mm., deja raportate în buletinele din trecut.

c) Împrumutul din Germania de 3 miliarde dinari nu se știe dacă se va mai încheia.

d) Asupra împrumutului din Anglia nu am încă date certe asupra situației sale.

2. După cum am raportat cu nr. 840 din 17 august a.c., s-a dat un decret-lege, prin care orașele au fost obligate să adune rezerve de hrană pentru cel puțin o lună de zile.

3. În această lună, au avut loc două exerciții de apărare pasivă în Belgrad.

– Primul în seara de 12 august, când s-au făcut numai exerciții de stingerea luminii.

– Al doilea în seara de de 22 august. La acest exercițiu s-a simulat un atac aerian, s-au stins luminile, s-au întrebuintat mijloace de apărare antiaeriană, reflectoare și mijloace antiaeriene și s-a simulat stingerea unui incendiu.

Belgradul nu are nici un adăpost antiaerian.

4. În această lună au avut loc la Zemun două accidente de aviație.

În primul și-a găsit moartea colonelul inginer aviator Srbobran Stanojevici, o figură cunoscută în aviația iugoslavă.

În al doilea accident, cu un avion „Hurikane“, și-a găsit moartea unui subofițer iugoslav.

5. Identificări în ordinea de bătaie nominală:

– Generalul de brigadă Golubovici Borislav este ajutor al comandantului Diviziei de Gardă;

– Generalul de brigadă Jupanievac este comandantul Brigăzii de Cavalerie din Divizia de gardă;

– Generalul de brigadă Hagici Svetozar este ajutor al comandantului Belgradului;

– Generalul de brigadă Terzici Sretan este Directorul artileriei din Ministerul Armatei și Marinei;

– la Divizia Moravska, șeful de Stat Major este maiorul Matici;

– General de armată Nedici Milutin, fost ministru al

Armatei și Marinei, se vorbește că va fi numit comandant al Aviației.

6. Atașatul militar italian, colonenul Coronatti, a fost înlocuit cu fostul atașat militar italian din Praga.

7. Din Iugoslavia, Grecia a cumpărat până acum 120 cai. Va cumpăra în total 600 cai.

8. Din Bulgaria au trecut, în luna august, în Germania, circa 20.000 de lucrători pentru specializare.

Atașatul militar din Belgrad,
Locotenent-colonel **Gh. Popescu**

A.M.R., fond 333, dosar 84, f. 277-253, originale.

18

August 1939. *Buletin de informații al atașatului militar român la Sofia referitor la situația din Bulgaria.*

Atașat militar Sofia

Nr. 102.889

Buletin de informații pe luna august 1939

I. Situația politică

A urmat evoluția desfășurării evenimentelor europene. Dacă în aparență, formal, cercurile conducătoare de aici nu încetează a proclama dorința și intențiunea unei neutralități în cazul producerii unui război ce va pune față în față giganți, totuși sunt unele indicii ce lasă se se vadă că afirmația dorinței rămâne în domeniul dezideratelor, realitatea brutală impunând anumite atitudini.

Sfârșitul lunii iulie și prima jumătate a lui august au fost marcate aici de grija provocată și susținută de prezența masivă a forțelor turcești în Tracia.

Bulgaria a fost încliată să vadă o amenințare directă, deși

faptul avea o semnificație superioară. Acordul turco-anglo-francez și diferitele vizite de misiuni apusene în Turcia lăsau să se întrevadă o atitudine concretizată prin masarea de forțe pentru paza strâmților.

Reacțiunea a venit de la cine era vizat și ea se manifestă prin:

- trimiterea a 100 avioane în Bulgaria, începând cu primele zile ale lunii septembrie. Piloții, probabil germani, nu vor părăsi atât de curând Bulgaria decât poate pentru a aduce o nouă serie de aparate;

- sosirea la Varna a 4 vase de costă de proveniență germană (canoniere?) pentru marina de război bulgară. Vasele au instalațiile complete pentru montarea armamentului, operație ce se va face la Varna;

- comandă de baterii artilerie în Germania.

Impresiunea mea, în urma acestor fapte este că volumul și ritmul dotării armatei bulgare nu vor urma atât posibilitățile bugetare ale statului cât încadrarea Bulgariei într-un sistem politic ce era de așteptat față de aservirea sa economică Reichului.

Într-adevăr, prezența și manevrele armatei turce vizau mai sus decât Bulgaria. De acolo a venit reacțiunea. Prezența acestui număr impresionant de avioane de fabricație germană ce vine să dubleze aproape efectivul avioanelor de linie bulgare, este și o reacțiune și o presiune. Ea trebuie pusă în legătură cu eforturile ambasadorului german la Ankara, după bomba de la Moscova, al cărui succes i se atribuie.

Ce rol are Bulgaria în toată această combinație? Cred că acum când evenimentele obligă luarea de atitudine, amintirea unei alianțe ce a lăsat urme atât de dureroase îi dă oarecum de gândit. Câtă vreme s-a desfășurat perioada luării pozițiilor, Bulgaria a agitat situația sa de nedreptățită a războiului, lăsând să se vadă importanța poziției sale geopolitice pentru închegarea unui bloc compact balcanic. În acel moment ea depindea economic de Reich. Pe de o parte Anglia care nu ar fi văzut cu ochi răi o Bulgarie împăcată cu vecinii săi și intrând în blocul balcanic, nu a făcut nimic pentru a

cumpăra de aici mărfurile bulgare ce nu găseau alt debușeu decât în Germania. Pe de altă parte Reichul, campion al nedreptăților din războiul 1914-1918, părea patronul spiritual al tuturor învinșilor din acel război. Faptul că provocase, prin loviturile din Austria, München și Cehoslovacia, atingeri grave statutului teritorial fixat prin tratatele de pace, îi apropiase opinia publică, presa și chiar oficialitatea de aici, care, în anumite ocaziuni, își ascundeau cu greu preferințele și sentimentele.

Pactul de la Moscova a provocat aici aceeași surprindere ca pretutindeni. În primul moment au lipsit comentariile în zilele următoare însă presa bulgară lăsa să se spere că înțelegerea ruso-germană va continua opera de la München, creând în Europa o nouă ordine, bazată pe triumful dreptății. Se caută o paralelă, chiar o contingentă între diferendele Europei occidentale și starea de lucruri din răsărit, o influență reciprocă chiar. Speranțele ce mângâie bulgarii sunt pe linia realizărilor lor revizioniste. Nu cu ascunsă bucurie presa de aici speră într-o situație grea a țării noastre față de Rusia, ce nu are un loc în Comisia Dunăreană. Este de notat că în ultimul timp oficialitatea bulgară a căutat ocazii de manifestarea simpatiei față de marea noastră vecină din Est, care la 23 iulie a serbat aniversarea de cinci ani a reluării relațiilor sovieto-bulgare (Buletin Informativ, iulie, fila 4).

Grupul de deputați bulgari care au vizitat la Moscova expoziția agricolă (cum se lasă să se creadă) s-a înapoiat în patrie la 25 august.

Măsurile guvernamentale

a) Prin o decizie a Consiliului de Miniștri, ce deși urmează a fi ratificată de Söbranie a fost pusă în aplicare de la 29 august, s-a interzis exportul următoarelor articole (Monitorul Oficial nr. 191 din 29 august 1939):

1. Piei brute de vite cornute mari;
2. Orice materiale de tăbăcărie;
3. Tot felul de lână inclusiv și cea artificială în fire și tort, precum și zdrențe de lână și postavuri de lână;
4. Orice fel de păr de capră în fire și tort;

5. Cânepă în fire, tort și țesături gata;
6. Bumbac în fire și tort;
7. În fire și tort, produse gata de in, însă nu și tulpini de in;
8. Piei brute de animale cornute mici, netăbăcite;
9. Orz, ovăz și melasă;
10. Fân de tot felul (din livezi naturale, lucernă, trifoi, iabă de sudan, mohor etc...).

b) Prin Înalt-Decret s-a mai interzis exportul de mașini cu motoare, șasiuri și piese pentru ele, precum și boabe de lupin, considerat aici ca furaj (hrană pentru cai) („Slovo“ din 30 august 1939).

c) Printr-o hotărâre a aceluiași consiliu s-a permis importul a încă 1200 vagoane de sare. De aproximativ 5-6 ani Bulgaria satisfacea nevoile consumului intern de sare obținută din apa de mare – Anhalo, Sozopol, Varna etc. Probabil, importul de sare din străinătate va servi ca stoc de rezervă pentru timpuri excepționale („Zora“ 17 august 1939).

În zilele de 29 și 30 august au fost ședințe ale Consiliului de Miniștri, care au durat câte 5 ore, și în seara de 31 august a avut loc o ședință. S-au discutat atât chestiuni în legătură cu măsuri de luat în sectorul apărării naționale, dar mai ales în cel economic, închiderea granițelor germane creând prejudicii grave exportului de struguri (în plină desfășurare) evaluat la aproximativ 3/4 miliarde leva pentru acest an.

La Consiliile de Miniștri a participat și vice-gubernatorul B.N.B., înlocuind pe guvernator ce se găsea bolnav.

Comisiile Parlamentare ale diferitelor ministere urmează a încheia, zilele acestea, lucrările („Utro“ – 31 august 1939).

Până la noi dispozițiuni: s-au suspendat toate adunările, congresele și conferințele („Utro“ – 31 august 1939), s-au interzis edițiile speciale ale presei.

Conferința interparlamentară de la Oslo a fost prilej de dezamăgire pentru delegația bulgară, din cauza tonului moderat al oratorilor unguri care, prin deputatul lor Gratz a subliniat dorința sinceră a națiunii sale de a găsi mijloacele pașnice de dezlegare a conflictelor internaționale ce separă

astăzi statele. Este de reținut pasajul prin care redactorul ziarului „Utro“, D. Tanev (el însuși membru în delegația bulgară) savurează anticipat efectul „atacului“ bulgar. În acel moment, scrie domnia sa, surâsul delegaților români provocat de tonul conciliant al vorbitorilor unguri va dispărea („Utro“ – 23 august 1939).

Relații cu Turcia. Cochetăria nu a dispărut. Presa și cercurile conducătoare caută să reproducă și răspândească toate știrile ce sunt favorabile unei scăderi a tensiunii de la granița de sud-est („Utro“ – 16 august 1939). Cu puțin înainte de încheierea pactului de la Moscova, se caută a se vedea aici o strângere a raporturilor româno-turce, mergând până la o alianță efectivă („Zora“ – 16 august 1939).

Astăzi se așteaptă o abandonare, cel puțin parțială, a atitudinii ferme turcești, mai ales că Germania trimite arme aici, iar manevrierul ambasador von Papen este la Ankara, pentru a pune în valoare aceste mijloace de presiune. E de așteptat desfășurarea evenimentelor, deși totdeauna s-a căutat să se arate aici ca probabilități, dorințele bulgare.

Relații cu Ungaria. Idila de care scriam în Buletinul din iunie, fila 11, se accentuează. La Varna se găsește acum a doua serie de 30 aviatori cadeți unguri, obiect de atenție din partea autorităților și populației bulgare.

La 20 august, sărbătoarea națională ungară a Sf. Ștefan s-a desfășurat cu destul fast și paradă. Pe lângă colonia ungară din Sofia, au participat la Legație reprezentanții coloniilor din Plovdiv, Ruse, Varna, Cirpan, Lom, Kazanlâk și alte centre. Un preot a venit special de la Budapesta pentru a face slujba și sfinți un drapel adus cu sine de acolo. Au fost prezenți la Legație, cu ocazia acestei sărbători și invitați bulgari, între care primarul Capitalei, inginerul Ivanov („Posledna Pošta“ – 21 august 1939). Seara bulgarii și ungurii ascultau în extaz în diferitele localuri „Dobrogeanski Krai“.

Războiul. Bulgaria caută a da izbucnirii războiului explicația deznodământului unei situațiuni internaționale ce evolua normal spre el.

Prima manifestare oficioasă față de acest grav eveniment este un apel-manifest citit la radio în seara de 3 septembrie și publicat în ziarele de după-amiază din 4 septembrie. Miezul lui a fost comunicat telegrafic Marelui Stat Major.

Textul complet, ce se anexează în traducere, a fost expedit prin poștă.

Se manifestă în general calm, aș risca să spun reținere, chiar teamă, față de marea partidă ce s-a angajat. Se legănă în aceleași iluzii a unei situații grave a noastră pe care să o folosească. Speranța lor se leagă de o eventuală acțiune a Rusiei pentru ocuparea Basarabiei, de care să profite și ei. Circulă *zvonuri* în opinia publică pentru aceasta. Le dau ca atare.

În concluzie. Deși oficialitatea și presa nu obosesc de a arăta dorința de neutralitate a Bulgariei într-un viitor conflict (devenit astăzi fapt), totuși sunt anumite fapte ce obligă a crede că Bulgaria nutrește sentimente favorabile Germaniei: aservirea sa economică, încheierea unui tratat economic („Zora“ 24 august 1939), dorința de revizuire, schimbul de lucrători („Posledna Poșta“ 7 și 21 august; „Zora“ 11 august, „Utro“ 17 august), primirea cu voie bună a materialului de război ce i se trimite din Germania, cu scop imediat: presiune împotriva Turciei.

Evenimentele din ultima lună, fără a slăbi această poziție aparentă și reală a Bulgariei, provoacă o atmosferă de oarecare îngrijorare din cauza încordării situației politice mondiale, situație ce ar putea implica o clarificare de atitudine cu toate riscurile și avantajele ei.

Se anexează pentru Marele Stat Major copiile buletinelor de presă ale Legației.

A.M.R., fond 333, dosar nr. 84, f. 332-337.

19

6 septembrie 1939. *Raport al atașatului militar român*

la Ankara, locotenent-colonel Traian Teodorescu, referitor la relațiile Turciei cu Uniunea Sovietică.

Către
Marele Stat Major

Ambasadorul rus a declarat ministrului de externe turc că Rusia dorește a spori relațiile de prietenie cu Turcia.

Ministrul de externe turc deduce de aici că Rusia nu are intențiuni agresive nici față de România.

5620

Locotenent-colonel **Teodorescu**

Nr. _____ din 6 septembrie 1939

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 899, f. 175.

20

21 septembrie 1939. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind declarațiile ministrului de Externe al Turciei cu privire la poziția țării sale față de România.*

Către
Marele Stat Major, Secția II-a

Urmare la nr. 5643.

Ministrul de externe turc, plecând la Moscova, a declarat:

1. Voi apăra interesele României ca pe cele turcești.

2. Din informațiuni de încredere nu este pact secret între Rusia și Germania, iar dacă este el nu vizează România.

5646.

Locotenent-colonel **Teodorescu**

Nr. _____ din 21 septembrie 1939

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 899, f. 208.

15 octombrie 1939. *Dare de seamă a atașatului militar român în Spania privind situația din această țară.*

Spania

15 octombrie 1939

Dare de seamă

I. Situația militară

Potențialul de război

Datele militare, raportate în ultimele dări de seamă asupra potențialului de război spaniol, au rămas neschimbate. Dacă însă cifrele asupra efectivelor și materialului n-au suferit modificări în schimb atmosfera morală a armatei, în urma evenimentelor externe și situației interne, e vizibil transformată.

Efective sub arme:

- 350000 oameni;
- Nu s-a trecut încă la demobilizarea celor 50000 soldați, anunțată de Ministerul de Război spaniol, la 13 septembrie a.c.

Dispozitivul forțelor

- 100000 oameni pe frontiera spre Franța, în garnizoane și acoperire;
- 50000 oameni pe frontiera Gibraltarului, în triunghiul Sevilla-Cadix-Malaga;
- 50000 oameni în Maroc;
- 150000 oameni în interiorul țării, cu densități îndeosebi în Madrid, Barcelona, Valencia și Cartagena.

Organizare

Am raportat proiectul Ministerului de Război spaniol de a organiza armata în:

- 12 corpuri de armată a câte 3 divizii de infanterie fiecare compuse din 3 regimente de infanterie și 2 regimente artilerie de câmp;
- 2 divizii de cavalerie;

- un comandament al carelor de luptă, înglobând 4 regimente cu material ușor și mijlociu;

- o „Armată aeriană“ independentă.

Dacă totul pare a fi întocmit pe hârtie, până în prezent realizarea practică a acestei organizări nu este încă fapt îndeplinit. Amestecul între elementele marilor unități și absența ordinii în lucrările de mobilizare fac să se mențină înfățișarea confuză a armatei.

Armamentul

Înfățișarea generală a armamentului prezintă două caracteristici:

- lipsă de uniformitate pe arme, din cauza provenienței foarte variată a materialului;

- abundență în material de infanterie și lipsuri prea vizibile în artilerie.

Faptul raportat că armata spaniolă se prezintă îndeosebi ca o mare infanterie, se menține și e greu de întrevăzut o modificare, astăzi, când sursele furnizoare în material greu, ale statelor industriale, lucrează pentru alte interese.

Carele de luptă cifrează un număr de 300 piese utilizabile, ușoare și mijlocii (italiene, germane, ruse).

Aviația grupează 700 aparate capabile de zbor – 400 de bombardament, 300 de vânătoare – având aceeași proveniență de fabricație ca și carele de luptă.

Moralul

Entuziasmul ce caracteriza armata Spaniei Naționaliste, până în aprilie a.c., precum și spiritul ei războinic și hotărât agresiv la adresa Franței și Angliei, s-au stins. Decețiunea pricinuită de apropierea dintre Berlin și Moscova a distrus sentimentele pentru armata germană. Introducerea forțelor sovietice în Europa, de către Germania care se flanchează astăzi de dușmanul socotit în Spania ca primul inamic al Continentului și lupta anglo-franceză împotriva acestui dușman – susținut până dăunăzi de Paris și Londra peste Pirinei – a creat o confuzie în spiritul atât de neastâmpărat al armatei spaniole.

Veleitățile ofensive se modifică în preocupățiuni admi-

nistrative și de rutină. Vechiul sentiment, de izolare neutrală și de preocupări politice interne, câștigă teren.

II. Situația internă

Spania Naționalistă și cea Roșie își neutralizează lent pasiunile, contopindu-se, în așteptarea reformelor sociale, care să pună capăt motivelor ce au dus la războiul civil.

Întârzierea însă, pusă în introducerea acestor reforme, deprimă deopotrivă ambele tabere.

Partidul Unic al Falangei al cărui program a stat la temelia mișcării naționaliste se simte sever înfrânat și pus în imposibilitate de a îndeplini promisiunile din zilele grele.

Monarhiștii tradiționaliști nu mai întrevăd cu certitudinea de odinioară readucerea Regalității în Spania.

Tendențele imperialiste se văd decepționate prin colaborarea germano-sovietică și prin rezerva pe care o păstrează Italia.

Curentele de stânga nu-și stăpânesc ironia în fața prieteniei dintre Berlin și Moscova.

Trebuie să semnalăm, pentru interior, îmbunătățirea situației alimentare, în urma încetării exportului în Germania. De asemenea, ameliorarea situației materiale a lucrătorilor industriali, prin atențiunea tot mai insistentă a Franței și Angliei asupra resurselor spaniole.

III. Spania și războiul european

Prin cunoscutele angajamente diplomatice Spania oficială s-a manifestat pentru neutralitate.

Observatorii străini din această țară nu pot însă trece ușor cu vederea două elemente foarte importante:

1. Războiul franchiștilor a reaprins mândria națională și conștiința că Spania nu va putea ocupa planul de importanță, pe care-l dorește, decât dacă va stăpâni întreaga peninsulă Iberică, Mediterana spaniolă, Gibraltarul și o porțiune Marocană corespunzând întinderii coastelor europene ale Țării.

2. Numai un război extern ar putea suda unitatea spaniolă, atât de fragilă până la criza din 1936 și atât de discutabilă

după recucerirea teritoriului prin victoria Naționaliștilor.

Cele două elemente expuse fac să se creadă că neutralitatea spaniolă ar putea să se schimbe într-o acțiune ofensivă dacă Franța, în urma unor eventuale succese germane, ar fi în primejdie de a fi învinsă. Această nouă atitudine depinde într-o măsură de conduita Italiei a cărei acțiune militară în sudul Franței, în nordul Africii și în Mediterana s-ar putea lega într-o strânsă colaborare cu efortul spaniol.

Trebuie să remarc însă că, după cum Europa n-a înțeles decât într-o redusă măsură războiul spaniol, tot astfel Spania de astăzi n-a ajuns încă să poată privi cu claritate pe cel european. Aici rezidă până acum cauza atitudinii de izolare, încă înșelătoare, a Spaniei. De pe acum însă ideea neutralității până la sfârșit își găsește acerbi adversari, îndeosebi între falangiști, care susțin că neutralitatea țării, în 1914-1918, a constituit o experiență dezastruoasă. Într-adevăr Spania a acumulat în acei ani o bună parte din aurul continentului dar, pe lângă faptul că a rămas uitată pe un plan secundar, s-a lăsat îmbolnăvită de molimele sociale, care au dus-o la criza sângeroasă ce a cutremurat-o timp de trei ani.

Atașatul militar în Spania,
Locotenent-colonel **Vorobchievici Octav**

A.M.R., fond Marele Stat Major, dosar nr. 834, f. 340-344.

22

17 octombrie 1939. *Raport al atașatului militar român în Turcia privind cauza întreprinderii tratatelor sovietico-turce de la Moscova.*

Către
Marele Stat Major

Tratatul ministrului de externe Turc la Moscova au fost

întrerupte pentru că rușii au cerut „o clauză germană“ adică în cazul unui atac german asupra Turciei, Rusia nu este obligată să ajute Turcia.

5726.

Locotenent-colonel **Teodorescu**

Nr. _____ din 17 octombrie 1939

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 899, f. 214.

23

24 octombrie 1939. *Buletin de informații al atașatului militar român la Roma privind situația politică internă și externă a Italiei.*

Atașatul militar la Roma

Buletin de informații

de la 24 septembrie - 24 octombrie 1939

Această lună nu s-a caracterizat, ca precedentele, prin acțiuni și evenimente importante, în care Italia să fi jucat un rol deosebit. Ducele i-a trasat linia de conduită Italiei la 1 septembrie și apoi mai târziu în fața Congresului fasciilor bologneze, când a spus deslușit: „De aci înainte nu voi mai lua cuvântul în fața poporului din balconul consacrat din Palatul Veneția, decât atunci, când voi avea să comunic hotărâri decisive, care vor angaja viitorul Italiei“.

De atunci, nici Ducele, nici alți conducători fasciști, nici presa, nu au mai avut nimic de spus. O tăcere care ar putea da de gândit aceloră, care cred și sunt convinși că Mussolini, totuși, vrea să joace în această epocă crucială din istoria omenirii, un rol demn de el și demn de o Italie cu aspirațiuni de reîntregare în spiritul Imperial Roman

Ce este tăcerea asta, ce este lipsa aceasta de acțiune, ce este izolarea aceasta? Acestea sunt întrebările pe care și le

pun și italienii și cercurile politice și cercurile diplomatice din Roma.

Așteptare, răspund unii, prudență spun alții, ezitare spun cei mai mulți, pierderea oricărei inițiative spun voci izolate, și nu din cele mai de disprețuit.

Care este adevărul?

În cele ce urmează, voi căuta să redau situația, din toate punctele de vedere, a Italiei la această dată.

I. Situația internă

Aș putea să caracterizez printr-o singură vorbă situația internă din Italia, spunând că este bună.

Prudența guvernului care nu a angajat Italia în nici o direcțiune a dat opiniei publice satisfacția pe care o aștepta, i-a dat încredere, i-a provocat un sentiment de ușurare, i-a ridicat moralul și i-a excitat dorința de muncă intensă.

Gesturile Duceului și ale capilor fasciști și anume acelea de a răspunde prin acte pur interne la toate manifestările extrem de importante în politica externă a unor conducători de popoare, survenite în ultimele două săptămâni, au trasat sistematic, concret și perseverent, linia de conduită dată de Duce poporului italian: consolidarea Imperiului prin muncă constructivă.

În ziua când Conte Ciano să întorcea de la Berlin, Ducele Italiei, înconjurat cu fast de capii fasciști, dădea dispozițiuni pe teren asupra lucrărilor de executat pentru desăvârșirea mării artere din Roma „Via del Impero“.

În ziua când Führerul își ținea discursul în Reichstagul german, Ducele inspecta marile lucrări pentru construirea expoziției din 1942.

În ziua când premierul britanic refuza, în Camera Comunelor, pacea germană, oferită de Hitler, Mussolini inaugura expoziția de artă modernă și făcea inspecție inopinată asupra lucrărilor de construcție a metropolitului.

Ostentativ, Ducele a vrut mereu să arate că pentru Italia, actualele probleme externe nu-l preocupă și că astăzi, aci în Italia, problemele și munca internă trec pe primul plan.

Poporul este mulțumit pentru că o eră de mare prosperitate se deschide, nesperată, în aceste vremuri de sărăcie, de restricțiuni și de mari sacrificii. Este adevărat că multe categorii sociale și economice, mai ales cele în legătură cu turismul, au enorm de suferit, dar cele mai multe industrii se dezvoltă într-un ritm neprevăzut, dând mari speranțe economiei generale a țării. În special transporturile pe apă fac ca Italia să devină astăzi țara cea mai invidiată.

Siguranța circulației vaselor italiene pe întreg globul, atât germanii, cât și anglo-francezii având tot interesul de a le menaja, face ca întreg tonajul vaselor sale de comerț să fie neîndeslutaător pentru marile cereri ce-i vin din toate părțile. Se afirmă că numai transatlanticul Rex, pentru un traect Italia - America de nord aduce în țară 19 milioane de dolari.

Comenzi de tot felul de materiale de război le fac atât țări beligerante, cât și mai toate țările neutre. Franța a comandat în Italia de curând o mare cantitate de bocanci și industria italiană de armament a început să lucreze pentru Franța intens munițiuni de artilerie; o comandă importantă de avioane a fost făcută de Anglia, iar numai de două zile, atașatul militar al Argentinei mi-a afirmat că s-a propus de Ministerul Marinei italian, unei comisiuni militare argentine, sosită de curând la Roma, să-i vândă un număr de submarine gata construite, contra devize aur.

Uzinele toate, lucrează cu două și trei schimburi de lucrători în mod continuu.

Directorul de uzină, omul de afaceri, lucrătorul de orice categorie, negustorul și omul de pe stradă, nu vorbesc decât de aurul care va începe să curgă în Italia și să-i îmbogățească pe toți.

Și, totuși, condotierul idealist care este Mussolini, ar fi vrut poate să-i dea acestei țări și un alt nimb decât acela pe care o prosperitate materială ar putea să-l ofere Italiei fasciste, și care după concepția sa imperialistă romană, este departe de a-l satisface.

De aceea, poate a lăsat ca o undă de amărăciune și ca o dojană, să caracterizez discursul său ținut la adunarea

fasciilor genoveze, discurs care nu a fost publicat și nu a fost răspândit decât în parte, în marea masă, prin ziare. Citez după o versiune foarte serioasă:

„Calomnia și reaua credință își fac loc mereu în popor, în ceea ce privește persoana mea.“

„S-a spus despre mine că am fost rănit, într-o presupusă încercare de asasinat, și sunt gata să spulber calomnia în fața dumneavoastră, cum veți dori.“

„S-a spus despre mine că am îmbătrânit și sunt bolnav și nu mai am vigoarea necesară de a conduce destinele acestui popor, dar ieri am pilotat și mâine voi pilota un trimotor de război cu același entuziasm ca un tânăr aviator de 20 ani.“

„Poporul fascist italian a pierdut încrederea în mine nu mai crede că-l conduc pe drumul care duce spre destinul său măreț istoric; nu mai crede în certitudinea direcțiunii pe care o păstrez veșnic pe linia luminoasă a fascismului care duce la glorie?“

„Îmi trebuiește încrederea întregului popor pentru ca numai astfel voi realiza marile noastre visuri, în aceste momente tragice prin care trecem.“

Discurs penibil, care a impresionat profund auditoriul, obișnuit cu atitudini pline de voință, de energie și de încredere în sine și în popor.

Dar însăși presa nu mai are ca în trecut o atitudine din care să reiasă o idee conducătoare în politica generală a țării. În afară de articolele și editorialele care nu dezvoltă decât problemele în legătură cu economia țării și sociale interne, nici un fel de directivă nu are presa în domeniul politicii externe. Nu există azi, cred, în lume, o presă mai anodină decât aceea italiană. Purtătorul de cuvânt al Ducelui, domnul Gajda, prin Giornale d'Italia, în cursul acestei luni, nu s-a ocupat decât de problemele arătate mai sus; nimic în legătură cu „rolul istoric al Italiei“, nimic în legătură cu „determinismul dinamic al axei de oțel“, nimic în legătură cu problema rusă văzută aci de fapt, de întreaga opinie publică cu o vădită îngrijorare.

Singurul lucru caracteristic care a putut fi colectat din

întreaga presă italiană este răspunsul pe care ziarul mareșalului Balbo „Corriere Padano“ din 8 octombrie 1939, îl dă unei reviste italiene, care într-un articol și-a permis să facă aplogia mareșalului sovietic Vorosciloff.

Dacă ținem seama că mareșalul Balbo reprezintă latura ponderatoare a partidului fascist și că în ce privește alianța cu Germania împărtășește mai repede punctul de vedere al regelui-împărat, ne dăm seama de importanța și vâlva pe care acest articol l-a suscitat în Italia și chiar în străinătate. Alături la anexa nr. 1 copie în traducere a acestui articol.

În ziua de 21 octombrie s-au inițiat în Sicilia lucrările de executare a mării reforme agrare, prin care se desființează latifundiile existente de secole. Este manifestarea și mai concretă a preocupărilor numai interne ale regimului, astăzi.

Acestea sunt aspectele care caracterizează viața internă actuală a Italiei.

II. Situația externă

Dacă am putut caracteriza situația internă a Italiei ca bună, situația externă are un aspect cu totul confuz.

Italia se găsește astăzi într-un mare impas și personal, cred că lipsa unei directive în politica externă, se datorește unei ezități foarte prelungite, provocată de elemente neprevăzute, care i-au răsturnat toate planurile și toate credințele.

Voi analiza, în lumina informațiilor ce posedăm, raporturile Italiei existente azi cu diferite țări și grupuri de țări:

1. Raporturile cu Germania sunt reci și exclud posibilitatea unei reacordări pe linia axei, frântă definitiv.

Din informațiunile din sursă excelentă ce posed, rezultă că în conversațiile avute de contele Ciano la Berlin, ministrul de Externe italian a spus deslușit punctul de vedere al Ducelui și în ceea ce privește propunerile de pace - găsite inacceptabile - și în ceea ce privește soarta Poloniei și mai ales relativ la deschiderea de Germania a zăgazului care lasă cale liberă de aci înainte revărsării puhoiului comunist.

Se pare că s-au spus lucruri tari și astfel se explică declarația făcută de Duce în ziua sosirii contelui Ciano de la

Berlin, că „în situația actuală din Europa nu socotește potrivit momentul pentru a-și asuma rolul de mediator“, iar răceala arătată de Hitler în discursul său, față de Italia, reflectă exact această atmosferă.

Totuși, dacă Italia nu împărtășește politica actuală a Reichului, nu este mai puțin adevărat că, din spirit de lealitate, nu a abandonat complet și public pe aliata sa. De aceea se observă în toată presa italiană o oarecare tendință de a exagera victoriile și isprăvile germane în războiul terestru, maritim și aerian.

Fără să comenteze singure aceste succese, ziarele italiene publică însă în locurile cele mai bune și cu caractere deosebite, comunicatele germane sau corespondențe din străinătate, toate favorabile Germaniei și prin care se exaltează puterea armatei germane, reducând la minimum corespondentele cu același caracter, pentru Franța sau Anglia.

Ceea ce însă ar putea să mai apropie Italia de Germania, este interesul pe care și una și alta îl au în Balcani. Rusia sovietică dezlănțuită, din marea greșală a Germaniei, nu va menaja de loc nici un fel de alte interese străine intereselor sale în Balcani, și de aceea este de prevăzut, cu toate asigurarile și dezmințirile, manifestându-se, după aranjarea chestiunilor din nordul Europei, tendințele rusești panslaviste și comuniste în Balcani.

Germania se va strădui să le limiteze prin persuasiune și tratative, pentru că prin forță este exclus și va căuta să medieze între Rusia sovietică și Italia, menajându-și și pentru ea suficiente garanții.

Acesta este sensul unei conferințe care, după cercuri foarte bune italiene, va avea loc foarte curând la Berlin, între miniștrii de externe ai acestor trei mari puteri, așa după cum am raportat telegrafic.

2. Raporturile cu Franța și Anglia nu au evoluat încă într-atâta, încât să se poată afirma cu certitudine că neutralitatea italiană este asigurată. Despre posibilitatea unei colaborări pe calea armelor în contra Germaniei, aceasta constituie o adevărată utopie, în condițiunile actuale.

În adevăr, cercurile italiene sunt foarte dezamăgite din cauză că anglo-francezii nu vor să facă, acum, aproape nimic pentru a satisface anumite revendicări italiene.

Franța, se pare, care era dispusă la începutul lunii septembrie să facă concesiuni Italiei în Africa Orientală și Suez, nu mai găsește oportun astăzi, în urma dezastrului Poloniei și propunerilor de pace ale lui Hitler, să facă un asemenea gest, care ar putea fi interpretat ca un act de slăbiciune a democrațiilor. De altfel, Franța și Anglia, dându-și seama de răceala existentă azi între Germania și Italia, despărțite prin renunțarea la o ideologie comună, nu mai găsesc că Italia constituie un factor periculos pentru desfășurarea războiului și de aceea cred că satisfacerea revendicărilor italiene mai poate aștepta, dacă nu până la sfârșitul războiului, în orice caz până după obținerea unui prim mare succes contra Germaniei.

În aceste condițiuni, Italia, care prin măsurile sale militare de la sfârșitul lunii august și începutul lunii septembrie, a crezut că va influența asupra unor hotărâri urgente și favorabile ale Franței, se vede astăzi înșelată în așteptările sale și inutile manevrele în această direcțiune, pe care le-a făcut.

Situația actuală nu-i mai permite să manevreze și atunci nu i-a mai rămas Italiei decât să se izoleze pentru moment, așteptând vremuri mai prielnice și acest fapt constituie argumentul care justifică tăcerea și inexistența sa în desfășurarea politicii generale în Europa.

Iluzii își fac însă aceia care cred că vor putea rupe Italia de atașamentul moral, oricât de firav, față de Germania și să o determine de a lua armele contra Germaniei. Un astfel de război al Italiei nu ar avea în primul rând nici o justificare din punct de vedere al intereselor italiene, astăzi când transferarea populației germane de pe Adigele de Sus este definitiv hotărâtă, și când o expansiune spre Nord nu a constituit niciodată o veleitate italiană și al doilea, Ducele păstrează în toată acțiunea sa externă o atitudine morală și loială, care nu s-ar potrivi cu aceea de a deveni coadă de topor contra Germaniei care, orice s-ar spune, l-a sprijinit în toate

acțiunile sale și care au dus Italia pe calea Imperiului.

În cercurile diplomatice de aici s-a lansat o butadă spirituală, care spune că Italia va păstra o strictă neutralitate și nu va intra într-un război, decât în momentul când „va sări în ajutor pentru a salva pe învingător - oricare ar fi - în marșul său triumfător“.

Am convingerea că nici sub această formă ușoară, de profitor în ultimul moment, Mussolini nu va abandona recunoștința sa față de Germania.

3. *Raporturile Italiei față de Peninsula Balcanică*

Problema cea mai acută azi pentru Italia este situația cu totul excepțională pe care ultimele evenimente au creat-o în această parte sensibilă a Europei.

Așa după cum am afirmat în rapoartele mele anterioare, Italia urmărește cu cel mai viu interes tot ceea ce ar putea atinge poziția sa câștigată după ocuparea Albaniei, de mare putere balcanică. Așa de mult o preocupă, încât pe această chestiune, Italia a ieșit din rezerva sa și purtătorul de cuvânt al Ducelui a afirmat în editorialul său din *Giornale d'Italia* din ziua de 21 octombrie că „se poate astfel preciza că în Balcani nimic nu poate să se încerce să se facă sau să se desfacă fără Italia; astăzi în acest teritoriu, este mai mult decât evident, avem interese vitale, care nu sunt - în mod hotărât numai de ordin economic“.

S-a vorbit în ultimul timp și am anticipat încă în buletinul meu din luna trecută, că Italia încearcă să formeze un bloc al neutralilor din bazinul dunărean și Balcani sub egida sa.

Presa italiană a înregistrat toate aceste afirmațiuni făcute de ziarele străine și în special cele românești, dar nu a făcut absolut nici un comentariu și din cercurile Ministerului de Externe italian nu a transpirat nimic prin care să se vadă că Italia va încerca o asemenea realizare.

Din contră, am impresiunea, bazată pe informațiuni din sursă destul de serioasă, că Italia ezită să treacă la o asemenea acțiune și că va pierde și acest moment, pentru a-și face simțit prestigiul său, cel puțin în acest sector al Europei.

Ezitatea aceasta este explicată aci astfel:

Un bloc al neutralilor din Balcani sub egida Italiei nu ar avea consistență decât, dacă din el ar face parte și Turcia, interesele Italiei fiind legate de atitudinea pe care Turcia și-o va defini în Marea Neagră și în Mediterana Orientală.

Acest bloc, așa după cum este conceput de Italia, ar fi avut de fapt un caracter nu antigerman ci antisovietic. O atitudine chiar binevoitoare față de Germania și o rezervă strict neutrală față de Rusia sovietică cu tendința de a-i tăia poftele de expansiune spre sud și sud-est, aceasta ar fi fost în esență caracterul unui asemenea bloc prezidat de Italia.

Ducele însă nu a vrut să se aventureze într-o asemenea acțiune, înainte de a vedea care sunt rezultatele tratativelor între Rusia sovietică și Turcia și cum tratativele au durat peste 3 săptămâni, Italia a stat în inacțiune și nu a făcut decât să tatoneze, foarte discret, diferite guverne ale statelor balcanice asupra posibilităților de realizare.

În momentul când tratativele cu Rusia sovietică au fost rupte și posibilitatea încheierii unui acord cu Turcia au fost excluse, Italia se pregătea să inițieze această acțiune.

Spre marea surprindere a Italiei, a survenit însă încheierea acordului tripartit între Turcia și anglo-francezi.

Italia a primit încă o dată o altă mare lovitură în prestigiul ei, deoarece orice bloc inițiat acum de Italia, ar aduce-o ipso facto într-o constelație politică care ar depinde de blocul franco-englez și aceasta nu o va face niciodată Italia.

Este deci exclusă astăzi orice posibilitate de realizare a unui bloc al neutralilor din sud-estul și sudul Europei, sub egida Italiei și mai puțin sub altă egidă.

Iată de ce atât de târziu și a doua zi după semnarea acordului tripartit, Italia prin condeii domnului Gajda, a ieșit din rezerva sa și și-a afirmat prezența și interesele sale vitale în Balcani.

Această nouă situație vine să confirme și mai mult ca foarte posibilă o discuțiune în trei între Germania, Rusia sovietică și Italia a situației din Balcani și poate a unei împărțiri în trei a acestei zone de influență.

Nu se crede aci posibilă nici realizarea unui bloc al neutra-

lilor țărilor mici format din Ungaria, România, Iugoslavia, Bulgaria, Grecia și Turcia pentru că Ungaria, Iugoslavia și Bulgaria, din prudență, nu-l vor accepta.

Această situație - se crede aci - va determina o stare de agitație nouă în sudul Europei, care va duce la urmări foarte grave. Al doilea permanent depozit de pulbere al Europei, care îl constituie Balcanii, ar putea să se aprindă mai repede decât credem.

III. Pomânia privită sub prisma italiană și în anumite cercuri din Roma

1. În convorbirile pe care le-am avut în ultimul timp la Ministerul de Război italian, mi s-a exprimat satisfacția de a se vedea relizată destinderea dintre România și Ungaria și mi s-a lăsat a înțelege că în această destindere este sigur și o influență italiană.

Personal nu știu dacă este sau nu o influență italiană - eu în mod intim nu cred - dar am constatat astfel, că nu numai presa italiană a avut intențiunea să și-o aroge pentru Italia, dar chair și cercurile oficiale.

Evident, am arătata toată gratitudinea față de această inițiativă, bogată în rezultate pașnice și am arătat că acesta este un prim pas, care ar putea să fie urmat de acțiuni și mai eficace.

Cercurile Ministerului de Război italian continuă să fie preocupate de situația țării noastre și mai ales de realizarea unei mai strânse legături pe teren economic, în special în ceea ce privește mărirea cotei de petrol pentru Italia.

Am profitat de ocazie să-i asigur că România nu urmărește altceva decât strângerea acestor legături, care dezvoltate și pe teren politic, ar duce la o desăvârșită încredere reciprocă.

„România nu așteaptă decât gestul Italiei prin care să dobândească încrederea că nu vor fi sprijinite, în anumite momente, revendicări nedrepte contra țării noastre, revendicări care în trecut au fost adesea sprijinite de cercuri italiene.“

Am strecurat chiar cunoștința precisă pe care o am, că astăzi în Italia se găsesc peste 100 piloți unguri, din care 40 au sosit în săptămâna trecută la centrul de instrucție al aviației la Taranto, pentru a face școală de pilotaj și antrenament pe avioanele de război, de bombardament și vânătoare ale aviației militare italiene, în timp ce comisiunilor noastre pentru recepția aviaanelor comandate în Italia, li s-a interzis accesul în uzine și pe aerodroamele de încercare ale acestor fabrici.

„Nu credeți - am adăugat - că acești aviatori unguri, instruiți de dumneavoastră, ar putea într-o zi să încerce să bombardeze regiunile noastre cu petrol, de care spuneți azi că aveți atâta nevoie?”

Nu am avut intențiunea să-l pun pe interlocutorul meu în încurcătură, dar l-am simțit vădit jenat.

Cu această ocazie mi-am exprimat mirarea și regretul că deși, în urma unei scrosori a mea, mi s-a adus la cunoștință rezoluția domnului mareșal Badoglio că voi fi primit foarte curând în audiență, totuși au trecut șase săptămâni și nu mi s-a fixat încă audiența. De fapt, eu știu că Ministerul de Război caută să pună cât mai puțin în contact pe atașajii militari cu mareșalul Badoglio și cu atât mai mult pe atașatul militar român pentru care ar putea să aibă afinități și atențiune mai deosebită.

Anumite informațiuni și cele arătate mai sus mă fac să rămân la punctul meu de vedere că, în cazul când se va pune în discuție într-o conferință între Germania, Rusia sovietică și Italia, problemele din sud-estul Europei și Balcani, integritatea țării noastre va fi mai repede sprijinită de Germania și chiar Rusia sovietică decât de Italia.

2. În ultimele două săptămâni, am fost vizitat foarte des de atașatul militar sovietic care nu scapă nici o ocaziune să-mi repete asigurarea că nu este în intențiunea Rusiei sovietice să facă vreun act de agresiune contra României. De altfel și însărcinatul de afaceri sovietic a ținut să exprime, în mai multe rânduri, și chiar în timpul vizitei de plecare a

domnului ministru Zamfirescu, sentimentul său sigur că nu avem de ce ne teme.

3. Atașatul aeronautic francez, într-o convorbire avută în ziua de 21 octombrie 1939 cu atașatul nostru aeronautic, comandorul Ștefănescu, i-a spus că în Franța, anumite cercuri militare și chiar politice sunt afectate de faptul că România procură prea multe mijloace de război Germaniei și că transporturile enorme de materiale românești în special petrol și grâne, pe Dunăre și căi ferate, cunoscute de Franța și Anglia, nu pun România într-o lumină de strictă neutralitate ci mai repede de neutralitate bine voitoare față de Germania.

A adăugat textul: „Băgați de seamă, că acela care dă de mâncare lupului flămând, ajunge, până la urmă să fie mâncat de lup“.

IV. Situația militară

Hotărârea Italiei din ce în ce mai accentuată de a rămâne cât mai departe de război și de a-și prelungi cât mai mult situația de neutralitate, a influențat în suficientă măsură și situația sa militară.

Ducele totuși, s-a manifestat și în această direcțiune în mod public, arătând în mod continuu preocupările sale constante pentru întărirea instrumentului de război și intențiunea sa de a-l pregăti pentru a fi gata pentru orice eventualitate. /.../

V. Concluziuni generale

1. Italia continuă să se preocupe, în mod ostentativ, numai de problemele sale interne și toată activitatea este îndreptată numai spre consolidarea imperiului prin muncă constructivă.

2. O eră de mare prosperitate s-a deschis și italienii vor să profite la maximum de ea.

3. Ducele și-a manifestat amărăciunea de a nu mai găsi în popor încrederea nelimitată de care s-a bucurat 17 ani de-a rândul.

4. Din punct de vedere extern, Italia se găsește într-un

mare impas și ezitarea este caracteristica principală a politicii sale.

5. Dacă raporturile cu Germania sunt reci și se poate exclude posibilitatea unei reabordări pe linia axei, definitiv frântă, totuși pe chestiunea Balcanilor și sud-estului Europei, Italia va găsi suficiente puncte de contact cu Germania pentru ca împreună să rezolve și în interesul ei necesitățile sale vitale în acest sector al Europei. O conferință în acest scop între Germania, Rusia sovietică și Italia este insistent preconizată aci.

6. Raporturile cu Franța și Anglia se găsesc încă în faza de la începutul războiului, nesatisfacerea doleanțelor italiene, amânate pentru împrejurări mai prielnice, fiind de natură a afecta Italia și a întârzia evoluția ei spre o definitivă neutralitate.

7. Se pare că niciodată Italia nu va evolua atât, încât să fie posibil de a o vedea beligerantă contra Germaniei.

8. Problema intereselor italiene în Balcani, în urma încheierii Pactului Tripartit anglo-franco-turc și manifestărilor intențunilor Rusiei sovietice, va deveni în curând foarte acută și va interesa în primul rând țara noastră.

9. Realizarea unui bloc al neutralilor din sud-estul Europei și Balcani, fie sub egida Italiei fie a Rusiei sovietice, sau numai ele singure, este considerată aci ca exclusă, în condițiunile nou create.

10. În Italia se continuă a se sprijini înarmarea și instruirea armatei ungare, în timp ce comisiunile noastre de recepție pentru materiale de război se bucură de un tratament lipsit de curtoazie.

11. Impresiunea mea este că Italia nu ne va sprijini într-o eventuală discuțiune asupra situației în Balcani și a țării noastre.

12. Atașatul militar sovietic îmi dă insistente și continui asigurări că Rusia sovietică nu va pretinde nici o revendicare teritorială de la România și mai puțin a o agresiona.

13. Atașatul aeronautic francez a avut aerul să exprime

afecțiunea unor anumite cercuri franceze că România aprovizionează cu petrol și grâne prea mult Germania.

14. Italia a luat întinse măsuri pe de o parte pentru descongestionarea afectivelor actuale sub arme și pe de altă parte pentru mărirea cât mai repede a potențialului de război al armatei italiene.

Atașatul militar la Roma,
Locotenent-colonel **Gheorghe Petrescu**

Roma la 24 octombrie 1939

A.M.R., fond 333, dosar nr. 84, f. 247-270.

24

29 octombrie 1939. *Raport al atașatului militar român la Atena privind situația internă și externă din Grecia.*

Atașatul militar al României
din Atena – Grecia

Atena, 29 octombrie 1939

Buletin de informații nr. 2* (pe luna octombrie 1939)

I. Situația internă

1. Încă se mai face propagandă comunistă în Grecia. Zilele trecute au fost descoperite tipografii clandestine, care scoteau manifeste într-una din insulele grecești. Au fost arestate peste 150 persoane și deportate.

2. Se face multă propagandă pentru tineret pentru a li se da o educație aleasă, bazată pe cultul Patriei, Regelui și Religie. Însuși președintele Consiliului de Miniștri, general

* *Buletinul de Informații nr. 2* sintetizează rapoartele mele informative nr. 18-22, trimise în cursul lunii octombrie 1939 Marelui Stat Major, București, precum și evenimentele din ultima săptămână.

Metaxas – se ocupă *personal și insistent* de educația viitoare a tineretului alături de organizația „NEOLAIA“ (a tineretului – Straja Tărei la noi). Zilele trecute, generalul Metaxas a ținut un minunat și instructiv discurs la adunarea părinților și a vorbit și la radio în acest sens.

3. Viața se scumpește și aici pe fiecare zi, cu toate măsurile severe luate. Se resimte ieșirea din normal a importului și exportului grecesc.

4. Au vrut să importe din România câteva zeci de mii de tone de grâu; au tergiversat încheierea formelor până au găsit în altă parte condițiuni mai avantajoase.

5. Viața decurge normal și în afară de scumpirea vieții, aici nu se cunoaște că suntem în plin război.

În concluzie: în Grecia este liniște în interior; cele câteva manifestări comuniste au fost aspru reprimare; se lucrează intens – și în toate direcțiile – pentru repararea greșelilor din trecut, cauzate de dese revoluții și de mentalitatea specifică grecească. Progresele se văd pe fiecare zi, totuși mai au încă foarte multe de realizat (mai ales în dotarea, disciplinarea și instrucția în armată).

II. Situația politică externă

1. Acordul semnat franco-anglo-turc a fost primit aici cu unanimă simpatie, atât de presă și de guvernanți, cât și de toată masa populației grecești.

2. Grecia are o singură dorință: să poată rămâne neutră până la sfârșit. Aceasta este opinia guvernanților, a ministrului de Război, șefului Marelui Stat Major (cu care am discutat în cursul acestei luni), cât și dorința fierbinte a întregii populații. Grecii nu vor face război decât atunci când frontierele lor vor fi încălcate.

3. Grecii ar dori o alianță și între Italia și Turcia, fapt care le-ar ușura lor situația. De altfel, teama de italieni a scăzut aproape complet aici, deși mențin măsurile militare luate înainte (dând doar concedii în serii celor concentrați).

4. Și grecii se tem de nesinceritatea Iugoslaviei față de

„Înțelegerea Balcanică“. Întâlnesc prea deseori manifestațiuni – în acest sens – la conducătorii greci.

În *concluzie*, grecii se mențin – și doresc fierbinte – să rămână în neutralitate. Nu vor face război decât când vor fi atacați. Ar dori o alianță și între Turcia și Italia. Teama de italieni a scăzut mult. Au primit cu multă simpatie acordul încheiat franco-anglo-turc.

III. Potențialul de război

1. Nimic nou față de datele raportate în „Buletinul de informații nr. 1“ (pe luna septembrie 1939).

2. Fabricile lor lucrează intens pentru armată; s-a oprit orice export de materiale care ar necesita dotării armatei și aprovizionării Greciei.

3. *Din cele 200 tone pulbere comandată de noi în Grecia*, cu mare greutate am putut obține autorizație la export pentru 80 tone. Pentru restul de 120 tone – cu toate dese și energicele intervenții făcute, atât de domnul ambasador Djuvara cât și de subsemnatul, nu au vrut să mai aprobe nimic pentru export. Chiar șeful Marelui Stat Major elen și ministrul de Război mi-au declarat categoric că nu pot să mai livreze nimic, având și ei nevoi de împlinit (chiar ei au cerut guvernului grec să nu mai livreze restul pulberii noastre comandate).

4. Avioanele comandate în străinătate au sosit în Grecia precum și câteva sute de camioane pentru trupele motorizate (numărul exact nu-l cunosc).

În *concluzie*: Toată activitatea și toată energia conducătorilor este îndreptată pentru completarea și dotarea armatei ca și a celorlalte lipsuri alte țării în legătură cu apărarea națională.

IV. Diverse informații

1. Franța – Anglia continuă propaganda în Grecia cu o intensitate din ce în ce mai crescândă și cu rezultate vădite în masa populației.

2. Germania la fel, însă rezultatele sunt mai mult de interes economic.

3. *Între Italia și Germania* sunt evidente fricțiuni. Italienii au fost de la început contra războiului dus de Germania contra Poloniei și *mai ales contra alianței făcută între Rusia și Germania*. Acest din urmă fapt a nemulțimit mult pe italieni, care clarifică fapta Germaniei „o nebunie cu rezultate dezastruoase pentru Germania până la o urmă“, iar pe Hitler un „*halucinant*“ și „*iluminat*“, care nu vede decât interesele lui fără a ține seama de interesele altor țări.

4. Noul ambasador al Italiei la Londra (Bastianini) – spun italienii și englezii de aici – va îmbunătăți mult relațiile între Anglia și Italia.

5. *Italienii au teama mare* și văd clar pericolul bolșevismului rusesc, care pătrunzând în Balcani și în Dardanele ar avea buni aliați în Bulgaria și Iugoslavia („*ambele țări în vinele lor cu sânge slav*“). Din desele convorbiri avute cu atașatii militari italieni – cât și cu Corpul diplomatic italian de aici – au reieșit clar nemulțumirea lor față de Germania și teama de Rusia. Sunt convingși că mai târziu Rusia va ocupa Rusia subcarpatică (de la unguri), precum și Cehoslovacia.

6. Consider – dacă îmi este permis s-o spun – că Italia ar accepta să ia inițiativa și să lucreze sincer la formarea unui bloc din țările Balcanice (în care vor intra Italia, Ungaria, România, Iugoslavia, Bulgaria, Turcia și Grecia). Acest bloc ar fi deocamdată îndreptat contra Rusiei. Ulterior – poate – chiar contra Germaniei dacă evenimentele se vor agrava (o spun italienii de aici). În acest sens lucrează aici și propaganda franco-engleză-turcă și este și dorința grecilor.

7. Din informațiile ce dețin – din surse multiple și demne de încredere – Rusia, atât timp cât i se opune rezistență armată, nu va începe războiul cu nimeni ca să facă cuceriri teritoriale. Ea va ocupa numai pe acei care se vor lăsa intimidați sau va profita de sacrificiile altora pentru a trage foloasele (cum a făcut în Polonia).

8. Turcia continuă să primească material de război de la Anglia și Franța. Majoritatea forțelor ei sunt aproape

mobilizate și grosul lor se găsește în Tracia (Turcia europeană). Contra Bulgariei vom avea în ea o aliată sigură.

9. Englezii și francezii au făcut eforturi mari – și fac încă – ca Rusia să nu dea ajutoare efective Germaniei. De aceea și în tratativele duse de Turcia la Moscova, englezii au făcut tot posibilul ca să-i menajeze pe ruși.

10. Cât privește ajutorul – în efective militare – pe care l-ar putea da Rusia Germaniei, toți cei de aici (englezii și francezii, turcii, grecii, italienii, Majestatea Sa Regele George II, Alteța Sa Regală Principele Paul etc.) sunt convinși că Rusia nu va putea să dea aceste ajutoare – efectiv – Germaniei, pentru motivele: situația internă a Rusiei nu ar permite; ar răspândi bolșevismul în Germania; comunicațiile (aprovizionări, evacuări etc.) ar fi prea lungite de la Moscova până la frontiera franceză; „Rusul nu este un material bun de export“; au nevoie de ruși – de trupe – în: interior, în Polonia, pe frontiera japoneză, română, turcă, țările baltice etc.; nu au efective prea mari – gata echipate pentru război – și au mari lipsuri de șefi în marile comandamente; Rusia nu vrea să se pună rău cu Anglia și Franța, intrând – efectiv – în război contra lor alături de Germania.

11. În cercurile germane de aici – cât și în cele engleze – se vorbește – insistent – de o apropiată ofensivă disperată și cu mijloace noi de luptă pe lângă cele de aviație – a germanilor contra Londrei și a porturilor engleze pentru a băga groază în Anglia (spun germanii de aici) inamicul de moarte al Germaniei.

V. Concluziuni generale

1. Grecii lucrează intens pentru întărirea armatei și apărarea națională și se mențin într-o politică de neutralitate.

2. Acordul franco-anglo-turc, primit aici cu multă simpatie.

3. Fricțiuni evidente între Germania și Italia – până la ură – din cauza tratatului germano-rus.

4. Italia are mare teamă de penetrația Rusiei spre Marea Adriatică și Dardanele.

5. Un pact balcanic – în frunte cu Italia – și cuprinzând și Ungaria și Bulgaria – nu ar fi imposibil astăzi, față de teama Italiei de Rusia.

6. Rusia nu va face război ca să cucerească teritorii.

7. Rusia nu poate da ajutor militar Germaniei, contra Franței și Angliei.

Atașat militar în Grecia,
Locotenent colonel **Florin Rădulescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 874, f. 487-492.

25

30 noiembrie 1939. *Raport al atașatului militar român la Madrid privind situația din Spania.*

Nr. 134
Madrid, 30 noiembrie 1939

Atașatul militar în Spania căt̄re **Marele Stat Major, Secția II-a**

Am onoarea a înainta, în patru exemplare, Darea de seamă asupra Spaniei, pe luna noiembrie 1939.

Atașatul militar în Spania,
Locotenent-colonel **Vorobchievici Octav**

Rezumatul capitolelor

I. Situația internă

Spania întregită trăiește, opt luni după victoria militată a naționaliștilor, decepțiile unei păci aparente. Simptome alarmante prevestesc apropierea a noii și grave tulburări. Complexul problemelor interne, a căror neglijare a dus la războiul

civil, își menține nesoluționate și fără nici un semn de rezolvare totalitatea capitolelor.

Generalul Franco, șef de stat, de guvern și de partid – după ce prin asigurătoare promisiuni a amânat pentru după război împlinirea reformelor vitale, de a căror lipsă suferă Spania, se găsește copleșit de greutatea sarcinei și se menține izolat, în afara Madridului, sub paza gărzii maure, a poliției și a severității cenzurei.

Entuziasmul mișcării pe care a condus-o a rămas o amintire înmormântată încet de crescânde lipsuri alimentare ce amenință cu foametea clasele nevoiașe. Sămânța, destinată muncilor agricole din această toamnă, a fost mâncată în proporție de 75%. Centrele mari și regiunile, care au rămas până la urmă în stăpânirea Roșilor, numără 25% din populația tuberculizată.

Partidul Falangei, în luptă cu armata și menținându-se într-o tacită opoziție, față de generalul Franco, năzuiește să ia conducerea integrală a Spaniei. Frațiunea Tradiționalistă refuză să accepte programul de reforme al Falangei, dă curentului monarhist tot mai multă vigoare și, în Aragon, a organizat recent puternice manifestări pentru restaurație, în a cărei realizare și-a pus nădejdea de grațiere și cei 400.000 întemnițați, învinuiți de simpatie pentru fostul guvern republican.

Comunismul lucrează din nou și intensiv în Spania, profitând de situația tulbură și de nemulțumirile populației nevoiașe.

Biserica se face ecoul luptei dintre Vatican și guvernul spaniol, opunând regimului întreaga ei rezistență.

Armata, decepționată că a fost în bună parte înlăturată de la conducere, după ce a creat prin sacrificiile ei noul Stat, simte redeşeptându-i-se vechile instincte care au provocat atâtea pronunțamente, în această țară a nestabilității și a reacțiunilor violente.

II. Situația militară

Fortificarea frontierei spre Franța și Gibraltar continuă.

Din informațiuni serioase, dar neverificate, se fortifică insulele Arhipelagului Baleare.

Efectivul, din Maroc, a fost ridicat de la 50.000 la 80.000 oameni. Pentru restul teritoriului repartitia forțelor militare este: 100.000 oameni în garnizoanele și acoperirea frontierei spre Franța; 50.000 înspre frontiera Gibraltarului; 120.000 în garnizoanele din interior.

În general, starea de spirit a trupei este bună, deși se remarcă nemulțumirea împotriva faptului că se mențin 4 contingente sub arme, în locul unuia singur, ca pe vremea Monarhiei și a Republicii.

III. Situația externă

Declarându-se neutră, Spania își menține și întărește – după cum am arătat – măsurile militare în Pirinei, spre Gibraltar, în Maroc și Baleare. Acestea denotă o atitudine de pândă împotriva Franței și Angliei, pentru cazul când cele două Puteri ar fi constrânse să cedeze în fața forței Germaniei.

Spania Dare de seamă

Noiembrie 1939

I. Situația internă

Introducere

Nisip mișcător

Cuib al instabilității, aspectul sufletesc al Spaniei se prezintă – pentru observatorul atent – ca o întindere de nisip mișcător. Din acest punct de vedere înfățișarea se schimbă la fiecare pas, la fiecare oră, la fiecare contact nou. Chipul psihic al neamului, care a ieșit acum opt luni din războiul civil – după ce în ultimii patru ani, ce precedaseră sângeroasa criză, mai cunoscuse alte două războaie civile – și-a păstrat intactă structura ancestrală. Ea conservă întreaga sensibilitate receptivă față de influențele exterioare și o uimitoare dinamică explozivă.

Instabilitate

Nimic nu e fix în acest tablou. Sensul cuvintelor, al ideilor, al legiuirilor suferă aceeași insesizabilă și capricioasă regulă a mobilității.

Individualism și regionalism

Poporul spaniol, cu un trecut răsunător de strălucire peste ale cărei hotare, într-o vreme, „nu asfințea soarele“ e departe încă să fie încheșat în națiune unitară. Astăzi, ca și în epoca medievală, frontierele politice menținute de autoritatea centrală, concentrată, adăpostesc un conglomerat dezagregant, ce a inoculat aspirațiunilor regionaliste întreaga anarhie a spiritului spaniol ultra individualist.

Acțiune și reacțiune

Domol până la orientală pasivitate în acțiune, reacționează, în schimb, cu violență de furtună. Măsura, din acest punct de vedere, nu-și găsește loc aici decât în extreme. Un colț de țară străbătut astăzi, în liniște, mâine poate fi sub flăcări. O Madonă, în fața căreia se pleacă genunchii cu pietate, mâine poate fi aruncată din altar.

Spirit pasionat

Pasiunea în reacțiune – păstrând în ea ceva din fanatismul religios al Maurilor ce au locuit atâtea veacuri Spania, amestecându-și sângele cu al poporului – adâncește zona instabilității, a nisipului mișcător.

Forța mistică

Indiferența în fața morții, mai mult chiar, setea de moarte dă caracterului spaniol acea forță mistică, pe care pasiunea în reacțiune o transformă cu ușurință în colective gesturi sângeroase, justificate în convingerile maselor de dreptatea unei idei religioase ori a unei formule sociale.

Valoarea morală a mișcării naționaliste

Cruciada idealismului

Revoluția naționalistă – atât de simbolic botezată „Cruciada a Idealismului“ – a avut, înainte de toate, meritul, pentru a doua oară în istoria Spaniei – după războiul de inde-

pendență împotriva lui Napoleon – să întrunească, în entuziasmul unei cadențe comune, o mare parte a poporului iberic. Armata, nobilimea și țărănimea - uitând preocupările fierbinți ce măcinau clasele sociale, precum și ambițiunile provinciale – au mers, aproape trei ani, cot la cot, ca să călească în sânge o Spanie nouă.

Tabloul contrazicea toate criticile anterioare și, în splendoarea lui, părea că oferă Continentului pilda vibrantă a unei noi lumi în creație:

Crezul mișcării

Un șef: Franco;

Un ideal: Imperiul;

O forță: Armata;

Un simbol: Crucea;

O garanție: Pardiul Unic al Falangei;

O ocupație: războiul;

O siguranță: belșugul hranei.

Tabloul efortului

Cine a văzut intrând în foc batalioanele naționaliste care înfruntau moartea, socotind o rușine folosirea adăposturilor, nu va uita niciodată strigătele înflăcărate ale soldaților: Spania una! Spania grande! Spania libre!

Cine a văzut entuziasmul poporului în fața Căpeteniei providențiale, acelui nou Cid Compeador pe care destinul îl dăruise Spaniei albe, va păstra totdeauna în amintire clocotul mulțimii, repetând la infinit și în extaz numele lui Franco.

Cine a văzut țăranul spaniol ducându-și brazda până în marginea tranșeelor, nobilimea bogată dăruindu-și aurul și femeia spaniolă – care nu cunoscuse altădată decât un regim aproape egal întunericului de harem – nu poate nega forța morală, fără egal, a efortului naționalist.

Tabloul de astăzi

Dar mai ales nu poate să-și rețină decepția față de tabloul de astăzi al Spaniei întregite.

O sinteză, deprimantă, se impune de la început:

Spania naționalistă a câștigat războiul, nu însă și pacea.

Rezultatul e socotit un eșec. Simptome alarmante prevestesc noi și grave răscoliri. Izbucnirea lor - cu primejdioase consecințe interne și externe – nu trebuie să surprindă.

Afirmațiunea impune lămuriri.

Generalul Franco

Portret

Spania Naționalistă a cunoscut un șef: pe generalul Franco. Conducător al poporului și armatei, el întrunea în mâinile lui, în chip ideal, puterea civilă și militară.

Cu un trecut de soldat viteaz, în Marocul spaniol – fapt ce înlesnea crearea legendei în jurul numelui lui – în vârstă numai de 44 ani – etate ce garanta vigoarea la conducerea întreprinderii, dar și înțelegerea timpului său – cu o fire modestă până la timiditate – ceea ce a înlăturat teama ambițiilor personale – cu un noroc ce l-a ajutat de la început pe câmpul de luptă – element ce i-a dat din primele clipe prestigiul de nediscutat căpitan – și cu un destin ce i-a înlăturat din calea ascensiunii pe toți aceia care păruseră meniți să fie căpeteniile mișcării – ceea ce a apărut în închipuirea maselor ca o voință fericită a destinului, Generalul Franco a trăit timp de trei ani în sufletul Spaniei Naționaliste cu autoritatea șefului necontestat și iubit până la divinizare.

Politica de război

Întreaga politică de război a Generalisimului poate fi redusă la formula: câștigarea victoriei fără complicațiuni externe și amânarea pentru timp de pace, a rezolvării gravelor probleme sociale interne, care duseseră la izbucnirea războiului civil.

Domeniul extern

În domeniul politicii externe deci:

- sprijinirea pe Puterile dispuse să-l ajute în lupta împotriva marxismului, ce voia să stăpânească Spania;
- bararea atribuțiunilor teritoriale și politice ale Puterilor ajutătoare;

– garantarea față de celelalte puteri – interesate în stabilitatea Pirineilor, Mediteranei, Gibraltarului și Marocului – că Spania nu avea să servească drept trambulină pentru nici o agresiune.

Bătălia pentru Mediterana

Războiul din Spania, din punct de vedere al aspectului extern, n-a fost decât o bătălie pentru Mediterana Occidentală. Italo-germanii au urmărit îndepărtarea Angliei de la zăvorul Gibraltarului, tăierea comunicațiilor franceze în Baleare, cu posesiunile lor Nord Africane și dispunerea Spaniei în Pirinei și spre Portugalia, gata să participe la acțiunea militară, ce părea de neînlăturat, împotriva Franței și Angliei. Pe de altă parte triumghiul Londra-Paris-Moscova, conștient de pozițiunea grea ce i se crea, dată fiind și situația internă a statelor respective – Anglia: nepregătită pe mare și uscat; Franța: guvernarea nefastă a Frontului Popular; Rusia: masiva purificare a comandamentului militar – a reacționat defensiv, făcând ca durata crizei spaniole să se prelungească nemăsurat.

Spania, ce fusese în cursul istoriei de atâtea ori sursă de războaie pentru Continent, părea încă o dată a adăposti pe teritoriul ei ciocnirea avangardelor unui nou conflict militar european.

General Franco a știut însă să evite deznodământul ce părea fatal. Germania angajând adânc Italia în bătălia pentru Mediterana, a profitat că toate privirile erau ațintite periferic în Peninsula Iberică și a găsit satisfacții apropiate, ocupând Austria și Cehoslovacia.

Domeniul intern

În domeniul politicii interne, general Franco a procedat cu aceeași prudență, evitând motivele menite să ridice curente nefavorabile întreprinderii. Fără a înăbuși năzuințele cele mai îndrăznețe și lăsând porți deschise tuturor aspirațiilor, a fixat înainte de toate un țel unitar: victoria militară. Numai după amuțirea tunului, trebuia să vină rândul reformelor. De altfel, enunțarea soluționării lor, în lungul celor trei ani de

lupte, a fost de așa manieră făcută încât în aceeași formulă găseau realizarea aspirațiilor opiniile cele mai divergente.

Problemele de rezolvat

În haosul intern din 1936 – când revolta militară reușise numai în Maroc, Sevilla, Burgos și împrejurimile acestor două din urmă centre, părănd de la început menită să eșueze – problemele interne care cereau o soluție pentru a încheia o forță spirituală în jurul mișcării, erau:

- unitatea sufletească a regiunilor care porneau la recucerirea Spaniei;

- rezolvarea gravelor probleme agrare ce creau o disproporție de resurse între proprietarii latifundiilor și pâlmașii, care trăiau cu un pumn de măslină pe zi;

- armonizarea, în industrie, a veniturilor capitalului și muncii;

- plasarea autorității bisericești – de o preponderență covârșitoare în Stat – în locul pe care i-l îndreptăța numai rolul ei, în viața politică modernă a comunității naționale;

- soluționarea formei de guvernământ între monarhiștii Carliști, monarhiștii Alfonsiști și republicani;

- alimentarea maselor care întronaseră în Spania instituția națională a cerșitului.

Sinteza problemelor expuse își are aceeași crudă valoare astăzi, ca și în iulie 1936.

Soluțiile imediate

General Franco a știut sau a fost ajutat de împrejurări să răspundă tuturor aspirațiilor.

Unitatea Națională

Regiunile servind ca bază de plecare pentru recucerirea Spaniei n-aveau veleități separatiste. În entuziasmul debutului s-a putut deci lansa, din convingerea tuturor, formula sunătoare: „Spania una“. Ea a devenit imediat temelia crezului în „Cruciada Idealismului“ împotriva marxismului invadator. Cucerirea, mai târziu, a provinciilor basce separatiste, din nord estul Spaniei, precum și a regiunilor asturiene care mai fuseseră înecate în sânge, doi ani în urmă, cu prilejul

precedentei revoluții muncitorești, a întărit formula inițială a unității, creându-i un teren de acțiune imediată.

Mai târziu însă, când teritoriile ocupate au depășit cu mult, în cifra populației insula inițială a „reconchistei” – cu deosebire după ocuparea Cataloniei, al cărei spirit separatist e bine cunoscut – deși formula s-a menținut, autoritatea ei, în adâncul conștiințelor, a fost considerabil diluată.

Prezența forțelor naționaliste, victorioase, n-a permis decât reacțiuni simbolice și o încruntată rezervă din partea maselor, constrânse să-și recunoască înfrângerea.

Partidul unic

Țelul unității spaniole a fost urmărit și prin măsura desființării partidelor politice – plagă veche a Spaniei – și întrunirea celor de ordine, în jurul Partidului Unic al Falangei, de origine recentă și de culoare fascistă. Dacă însă, în titulatură noul partid avea o înfățișare unitară, în realitate el reprezenta aspirațiunile foarte ofensive ale tinerilor falangiști sindicaliști, ambiționând să conducă dictatorial Statul, fără Rege și fără Biserică – și năzuințele Tradiționaliștilor Monarhiști și Catolici, cerând revenirea Spaniei la sursele de forță ale trecutului – Rege, Cruce, Patrie – deci putere absolută a Suveranului, flancat de biserică și armată și intangibilitatea bunurilor și drepturilor nobilimii și clerului.

Falangiștii și Tradiționaliștii, cu un egal entuziasm, au trimis pe front zeci de mii de tineri, care sub uniforme, steaguri și însemne deosebite au luptat cu bravură remarcabilă pentru victorie.

Franco, șef de partid

Generalul Franco a acceptat să fie șeful partidului, pentru a pune capăt frământărilor dintre cele două fracțiuni. Notez acest fapt pentru a sublinia eforturile generalisimului șef de stat, pentru a găsi grabnice soluții problemelor interne și a avea cea mai mare libertate în conducere războiului. Dacă în realitate unitatea puternicului partid era numai aparentă, grijile față de dezmembrări și acțiuni dușmănoase erau amânate pentru timpul păcii.

Entuziasmul mișcării și conduita ei ofensivă a fost marcată de formula dinamică „Imperiu“. Ea redeștepta imaginea măreției de odinioară a Spaniei și tindea să dăruiască poporului un suflet nou, purificat de păcatele secolelor de cădere.

Amânarea reformelor sociale

Tot pentru timpul păcii au fost amânate și problemele sociale ale reformei agrare, muncitorești industriale și funcționarilor de stat și particulari. Totuși, amânarea s-a făcut lăsându-se spații libere tuturor nădejdlor. Partidul Unic al Falangei publicase, în 26 puncte, încă înainte de unirea cu Tradiționaliștii, un program ce cuprindea, între altele, împroprietărirea țăranilor și participarea uvrierilor, în măsură lucrativă, la munca industrială. Aceste clase sociale, odată Franco șef al partidului, vedeau asigurate așteptările lor. Pe de altă parte, Tradiționaliștii, uniți cu Falangiștii pentru motive de ordin patriotic, impuse de gravitatea situației, garantau altor aspirațiuni întreaga ponderență tradiționalistă, acceptând efortul comun pentru smulgerea victoriei, dar necedând asupra veleităților lor, odată pacea cucerită.

Biserica și revoluția

Biserica, despre care vom vorbi pe larg în alt capitol și care după sugestiile Vaticanului lucrase pentru instaurarea Republicii, fiind apoi crud încercată de tulburările ce i-au urmat, a dat tot concursul mișcării naționaliste, atât pentru a se pune capăt haosului cât și pentru a realiza dezideratul Vaticanului, adică recâștigarea dreptului papal în numirea clerului spaniol.

Chestiunea din urmă, ca și toate celelalte enunțate pentru restul problemelor, a rămas complet în suspensie și criza deosebită între Vatican și guvernul spaniol nu este din cele mai puțin serioase.

Forma de guvernământ

Problema formei de guvernământ a fost rezolvată, în plină luptă, de generalul Franco, printr-o formulă salutară: reîntregirea Spaniei prin brațul înarmat destinat să învingă; neparticiparea la această operă a personajelor Coroanei, care

nu puteau fi acceptate să treacă în fruntea unei părți din Spania, ca să lupte împotriva celeilalte.

Monarhiștii au găsit soluția satisfăcătoare – cu atât mai mult cu cât nu-și precizaseră candidatul la tron iar, acceptarea, de către generalism, ca imn național a vechiului Imn Regal, iar ca steag al mișcării culorile Spaniei Monarhice a confirmat în spiritul lor dispoziția dinastică a generalismului.

Pe de altă parte, Falangiștii au aplaudat soluția, găsind că Franco, în calitatea lui de șef al Partidului Tinerei Mișcări, era ținut să aplice programul organizației politice pe care o conducea.

Alimentarea populației

Mișcarea naționalistă a debutat în ținuturile cele mai bogate, în alimente, ale Spaniei. Nepunându-se decât mult mai târziu problema aprovizionării celorlalte regiuni, stăpânite de Roșii, abundența inițială a permis guvernului să întrețină populația în condițiuni excepționale. De îndată însă, ce zona naționalistă s-a lărgit prin cuceriri, lipsurile au prins să fie resimțite. Ele au devenit serioase după străpungerea de la Teruel la Mediterana, grave după cucerirea Cataloniei și alarmante în urma ocupării Spaniei Centrale.

Încheierea războiului

Efortul generalului Franco a dus însă, la încheierea războiului prin întregirea teritorială a Spaniei și evitarea deplasării crizei, pe plan internațional.

Tactica folosită, în interior, a manevrat cu dibăcie problemele care provocaseră haotica situație a țării, în 1936 și le-a lăsat în întregime pentru epoca păcii.

Cei care crezuseră în șeful predestinat nu se înșelaseră. Cei care suferiseră decepția înfrângerii priveau spre învingător cu nădejdea firească a reparării tuturor relelor.

Omul, care dăduse Spaniei Naționaliste victoria, urma fie să dăruiască și pacea Spaniei întrunite, fie să treacă mâna, în acest scop, altui bărbat.

Politica de astăzi a generalului Franco

S-au împlinit opt luni de la pavoazarea victoriei.

În tot acest răstimp nu s-a făcut un pas pentru rezolvarea problemelor sociale, ce au pricinuit criza spaniolă. În decorul ruinelor, foametea progresează cu pași mari. Dacă prăvălirea forței de rezistență a Spaniei Roșii lăsase săpată, în cele două Spanii, o prăpastie sufletească, astăzi ideile de stânga macină și terenul fost naționalist.

Generalul Franco a adoptat politica de a mulțumi pe toți, pentru a evita inamiciții. Rezultatul e că lasă impresia de a nemulțumi toată lumea.

Izolată în afara Madridului, înconjurată încă de garda maură, păzită de forțe polițienești și de cenzură, pare tot mai mult o figură a unei alte epoci, întârziată într-o Spanie ce are nevoie urgentă de un mare chirurg pentru a fi (ilizibil în text).

Ca să împiedice nemulțumirile, între ambițiile din jur, a luat Președinția Guvernului, coborând la un eșalon unde, lovindu-se eventual puterea trecătoare, se izbește puterea permanentă.

Ca să oprească dizolvarea Partidului unic a rămas la președinția lui, riscând, în calitate de șef de stat, să vadă fracțiuni politice desprinzându-se și formal din organizație, după ce de mult s-au desprins sufletește.

Pacea – așa cum vom vedea din toate capitolele privind situația internă – a răpit generalului Franco prestigiul pe care îl avea în calitate de șef al Spaniei Naționaliste.

Spania Albă avea un conducător nediscutat.

Spania întregită și-l așteaptă pe al ei.

Imperiul

Demoralizare

Spania Naționalistă vibra în aspirațiuni ce vizau spații teritoriale și o renovare morală. Entuziasmul general părea menit să năruiască toate barierele ce se opuneau marșului triumfal.

Spania întrunită s-a vidat, ca un balon dezumflat, de elanul zilelor de luptă și manifestele fierbinți, ce acopereau altă-

dată pereții, stau astăzi învechite și sfâșiate pe ziduri.

Odinioară Imnul Național, al Falangei, al Tradiționaliștilor sau marșurile războinice, erau salutate cu strigăte fără sfârșit. Astăzi brațele se ridică obosite, ca să răspundă celor câtorva acorduri ale Imnului Național, intonat de posturile de emisiune radio.

Formula „imperiu“ nu se mai pomenește nici de copii. O stare de generală deprimare apasă sufletele. Ici, colo, observatorul poate auzi: Cei un milion de spanioli s-au jertfit inutil. Mișcarea a eșuat.

400.000 întemnițați

Închisorile zăvoresc 400.000 cetățeni. Familiile lor adaugă cel puțin 1.200.000 de îndârjiți dușmani ai regimului, gata de orice sabotări sau violențe.

Cifra trebuie mărită cu a populației basce și catalane, care rezistă dârză în aspirațiunile separatiste. Cu a populației asturiene ce-și întreține numeroase și agresive bande, în munți. Cu a insulelor de populație din centrul Spaniei, care vede în guvernarea actuală un regim de ocupație militară.

Din când în când numele unui general – Queipo de Llano, Aranda, Davila etc. – se pronunță tot mai tare, ca menit să treacă în fruntea unei noi mișcări.

Absența crezului inițial lasă spații libere tuturor curentelor, tuturor ambițiilor.

Forța militară

Armata Naționalistă

Spania Naționalistă avea o forță: armata. Ea întrupa puterea de realizare a idealului ce înflăcăra toate inimile. Comunicatele oficiale, presa, radio, o cântau fără odihnă. Coloanele militare erau aclamate și națiunea, înfrățită cu uniforma, făcea un bloc.

Armata Spaniei întregite

Astăzi, armata – pe care o vom studia într-un capitol special – s-a transformat, în interior, într-o mare poliție ce

împănează, mai ales noaptea, orașele, cu puternice patrule.

Spania, fostă roșie, o urăște, socotind-o drept trupă a vrăjmașului.

Spania, fostă naționalistă, e, prin Partidul Falangei, în luptă mută cu ea, pentru guvernarea țării.

Socotindu-se împinsă încetul cu încetul în umbră, după ce trei ani a luptat pe front și a gospodărit interiorul, ea ascunde nemulțumiri care, știute fiind înclinațiunile-i trecute de ingerințe în domeniul politic, pot într-o zi exploda în lovituri, vizând recâștigarea poziției preponderente la care nu vrea să renunțe.

Biserica

Statul în luptă cu biserica

Spania Naționalistă a învins sub semnul crucii.

Spania întregită e în luptă cu biserica.

Faptul e mai alarmant decât l-a lăsat, câteodată, să se subînțeleagă presa. Și merită mai ales o lămurire, cu atât mai mult cu cât conflictul, recent pus pe tablou, e mai vechi decât ne-am închipui.

Relațiunile cu Vaticanul

Relațiunile Spaniei cu Vaticanul sunt, istoricește, caracterizate printr-o tendință foarte marcată a statului spaniol, sub diferite monarhii și regimuri care s-au succedat, de a contracara influența politică pe care biserica o câștigase în cursul luptelor împotriva infidelilor și a eforturilor pentru încheierea politică a Statului.

Manevrele Statului

Acesta din urmă a recurs, alternativ, la două manevre. Prima: înțelegerea cu Vaticanul împotriva preponderenței clerului – stăpânitor a impresionante averi, deținător al unei covârșitoare înrâuriri asupra maselor, mulțumită credinței religioase a poporului și monopolizator al instrucției grație școlilor mănăstirești. A doua: favorizarea clerului, pentru a-i ușura dependența față de Vatican.

Raporturi paradoxale

În general, relațiile dintre Stat și Vatican au fost totdeauna delicate și au dat câteodată naștere la situații paradoxale. Filip II, după ce a dispus jefuirea Romei, a ordonat un doliu al Curții, pentru suferințele Papei. Recent, Vaticanul, manifestându-se pentru victoria lui Franco, nu se reținu de a nu proteja fățiș preoțimea bască, separatistă, ce făcuse cauză comună cu Roșii.

Originea diferendelor

Originea diferendelor dintre statul Spaniol și Vatican datează din 1493, când Papa Alexandru VI încredință Suveranului Spaniei grija creștinării populației din teritoriile descoperite peste Ocean și a numirii prelaților.

Bula din 1508

Papa Iuliu II, prin Bula din 1508, hotărî patronatul regal cu autorizația, pentru monarh, de a numi arhiepiscopi, episcopi și pe ceilalți beneficiari eclesiastici, de toate gradele. Suveranul Spaniei sfârși prin a se considera drept ministru al Sfântului Scaun. În această calitate, regele îngrijea de trebuințele materiale ale Bisericii, reparând sau zidind lăcașuri de rugăciune, repartizând daniile și adunând birurile ori veniturile pentru cruciade. De altfel, încă în prezent, se procedează la retipărirea anuală a Bulei și mulți spanioli o cumpără pentru a fi scutiți, vinerea, de post.

Natura bănească a raporturilor

Datorită laturii bănești a raporturilor dintre cele două Puteri, dispozițiile Suveranului Pontif nu intrau în vigoare, în Spania, decât după aprobarea regelui. Aceasta era adesea înlocuită prin formula „Se acata, pero no se cumple“. (Se acceptă, dar nu se execută).

Concordatul din 1753

După îndelungi tratative, între Madrid și Vatican, s-a ajuns la Concordatul din 1753, prin care se recunoștea patronatul regal, cu facultatea Coroanei de a numi 12.000 beneficiari ai însărcinărilor eclesiastice, în timp ce Sfântul Scaun își

rezerva numirea numai a 50 eclesiaști, în rangurile mai puțin importante.

Concordatul din 1853

Dezvoltarea curentelor antiteocratice, culminate în revoluția franceză, puse la grea încercare raporturile dintre cele două Puteri, până când, în 1853, Regina Isabela II – pentru a consolida restaurația împotriva curentelor tradiționaliștilor carliști – semnă un nou Concordat care, practic, confirmă pe cel din 1753.

Codul Dreptului Canonic

Acesta rămase în vigoare până la căderea monarhiei, deși tensiunea dintre Vatican și Spania luase forme înăsprite, prin excluderea din Codul Dreptului Canonic, publicat la Roma, a vechilor concesiuni făcute Coroanei Spaniei.

Justificarea Vaticanului

Atitudinea Vaticanului pare a fi justificată de faptul că îndeosebi noile state din Europa, sau acelea care au confesiuni mixte, au invocat precedentul spaniol pentru a limita ingerințele Sfântului Scaun în numirea clerului.

Primatul Spaniei

Spre a fi prezent în neînțelegerile bisericești din Spania, Vaticanul a menținut lupta, pentru primat, dintre cardinalii de Taragona și Toledo. După discursul generalului Franco, la constituirea Consiliului Național, această chestiune a fost în sfârșit rezolvată în favoarea Toledo-ului, iar cardinalul arhiepiscop de Taragona – învinuit de tendințe cataloniste separatiste – n-a mai revenit în Spania.

Vaticanul ajutate victoria Republicii spaniole

General Franco știe însă, că Vaticanul a ajutat victoria Republicii spaniole care, prin angajamente semnate de Alcala Zamora și L'Eroux, promitea separarea Bisericii de Stat asigurând însă, acesteia din urmă o situație conformă cu importanța ei.

Angajamentele luate n-au putut fi însă îndeplinite, din cauza curentului revoluționar care a prevalat. Conduita Vaticanului, față de preoții basci separatiști și rezerva față

de mișcarea condusă de actualul șef al statului spaniol, denotă că Sfântul Scaun nu e complet de acord cu politica religioasă a Generalisimului.

Franco încearcă să câștige clerul

Acesta, pentru a câștiga simpatia clerului, decretă îmbugetarea lui și restituirea bunurilor Bisericii. În campania de presă desfășurată în jurul evenimentului s-a subliniat faptul că Spania aștepta ca Vaticanul să răspundă tot cu atâta larghețe, menținând Statului, prin reciprocitate, drepturile istorice consfințite de veacuri și Concordate.

Clerul face opoziție lui Franco

Clerul spaniol – în proporția de 90% – e conștient că servește drept element de manevră al Guvernului, împotriva Vaticanului. El își dă seama că avantajele temporare pe care le are momentan știrbesc autoritatea apostolică și, privind în ascuns spre Roma, așteaptă răbdător soluția Sfântului Scaun.

Tensiunea are o gravitate ce nu poate scăpa observatorului atent. Ea e cu atât mai primejdioasă cu cât Biserica are încă, în Spania, o înrâurire puternică.

Vaticanul împotriva guvernământului Franco

Vaticanul va sprijini, la Madrid, numai guvernul ce-i va satisface dezideratul la care nu poate renunța.

Până în prezent, acest guvern nu este cel prezidat de generalul Franco.

Spania Naționalistă a luptat în numele credinței creștine, împotriva însemnelor secerii și ciocanului.

Spania întregită, departe de a obține binecuvântarea Puterii Apostolice, e în primejdioase fricțiuni cu ea.

Partidul Unic

Falanga și mișcarea naționalistă

Ideologia mișcării naționaliste a fost cuprinsă în programul Partidului Falangei. De inspirație fascistă, atât ca doctrină cât și ca organizație, el a încheșat voința ofensivă

de reforme sociale a Spaniei Noi precum și elanul refacerii sufletești a poporului. Falangei se datorește formula „Imperiu“.

Unirea cu Tradiționaliștii

Prin unirea cu vechiul Partid Tradiționalist al Carliștilor – a cărui desființare nu s-a putut efectua, atât prin faptul că din primul moment el trimisese pe front zeci de mii de luptători, cât și prin acela că îndeosebi Navara era fără excepție tradiționalistă – Falanga s-a flancat cu alianța rece și intransigentă a unui program diametral opus. Departe ca „fuziunea“ să constituie o întărire a forțelor, a marcat o vădită inferioritate.

Dezmembrarea

Aranjamentul stabilit în război e numai formal și singură prezența generalului Franco, la șefia Partidului Unic, împiedică, pentru moment, dezmembrarea și angajarea luptei între aliații din război.

Năzuințele pentru guvernare

De remarcat faptul că ambițiile de independență și guvernare ale Falangei merg mai departe. Încă în plin război în sânul partidului s-au manifestat nemulțumiri contra generalisimului, nemulțumiri ce s-au încheșat de două ori în adevărate comploturi. Aceeași tendință de independență este categoric marcată și față de armată, singura instituție organizată pe care Franco o poate opune tendințelor partidului.

Lipsurile alimentare, industriale și de locuințe

Spania naționalistă avea o ocupație: războiul. Și o siguranță: bucătăria îmbelșugată.

75% din sămânța rezervată muncii agricole a fost mâncată

Spania întregită a mâncat sămânța – în proporție de 75% – pentru muncile agricole din anul în curs și șomează la porțile industriilor ruinate, lipsite de materii prime sau în

imposibilitate de a lucra, din cauza măsurilor economice luate de guvern.

Alimentele

Carnea, pâinea, cartofii, laptele și zahărul nu se găsesc decât în cantități infime și după așteptări de ore, în lungi cozi, în fața magazinelor. Nu se poate alimenta ceva mai omește decât cel bogat. Tabloul se asprește treptat ce se intră în iarnă.

25% tuberculoși

El e cu atât mai întunecat în regiunea fostă roșie și îndeosebi în centrele mari ale acestei regiuni, care a suferit de foame, într-o așa măsură, timp de trei ani, încât 25% din populație e tuberculizată.

Locuințele

În regiunile pe unde a trecut frontul, problemul locuințelor, din cauza ruinării localităților, nu găsește soluționare. Chiar la Madrid unde orașul a fost „menajat“ de bombardamente, 20% din populație a rămas fără adăpost.

Medicamentele

Produsele farmaceutice constituie rarități.

Tragedia industriilor

Industria au o situație din cele mai delicate. Pentru a o înțelege voi da ca exemplu industriile de țesătorie, concentrate în regiunea Barcelonei.

Din lipsă de materii prime fabricile nu pot lucra decât trei zile pe săptămână. Patronii sunt ținuți însă să plătească – deși venitul s-a redus la jumătate – întreaga săptămână, meseriașilor. Transportul s-a scumpit cu 40% și lâna cu 100%, totuși prețul produselor s-a ordonat a fi același din 1936. Față de această decizie unii proprietari au fost nevoiți să închidă fabricile, iar cei mai mulți să facă aranjamente, de vânzarea țesăturilor, eludând dispozițiunile guvernului. Acesta a reacționat arestând pe fabricanți, trimitându-i în judecata tribunalelor militare și, prin condamnări aspre, prezentându-i lucrătorilor ca pe dușmani ai Noului Stat.

Situația este cam aceeași în toate industriile, iar producția e cu totul paralizată.

Orașele sunt pe jumătate în întuneric.

Combustibilul pentru încălzit e tot mai rar.

În cercurile familiilor se vorbește despre alimente, așa cum se vorbea în taberele de prizonieri, către sfârșitul marelui război.

Tabloul se încheie cu perspectiva îngrijorătoare a iernii ce începe.

Războiul european și starea de spirit a populației

Spania nu poate efectua exporturi de produse

Precedentul război mondial a revărsat, asupra Spaniei, imense cantități de aur. Țara era intactă și produsele ei, căutate de beligeranți, se cumpărau la prețuri ridicate.

Războiul prezent a găsit însă o Spanie stoarsă de posibilități, ruinată și incapabilă de a-și satisface nici nevoile proprii. Din acest punct de vedere singurul avantaj de care s-a bucurat, până în prezent, Spania neutrală este că n-a mai fost nevoită să exporte în Germania, pentru a răspunde datoriilor contractate în timpul războiului civil.

Spania nu se poate reface cu ajutorul străinătății

Dar faptul că statele Europei și-au angajat munca industrială pentru intense nevoi interne, împiedică Spania de a se putea reface, cu ajutorul străinătății. Necesitățile ei sunt însă atât de mari încât, pentru a cita un singur caz, risca să rămână chiar fără hârtia necesară formularelor de impozite, dacă nu găsea celuloza trebuincioasă, în România.

Dar războiul European are, dincolo de această latură, alte efecte asupra Spaniei.

Naționaliștii și Germania

Foștii Naționaliști, a căror admirație pentru Germania era incontestabilă, au primit cea mai mare lovitură văzând-o alături de Rusia marxistă, după ce trei ani luptase, în Spania, împotriva Sovietelor. Ei socotesc gestul Berlinului drept trădare și plini de dispreț au întors spatele acestei Puteri, până ieri aclamate. Pe de altă parte, rezerva Italiei, care până de-

năzi se manifesta atât de zgomotos contra Franței și Angliei, constituie o nouă surprindere.

Naționaliștii și Italia

Roșii triumfă

În această situație Roșii triumfă. Este, în plus, fapt necontestat că Moscova lucrează din nou și intens în Spania, pentru a profita de situația tot mai apăsătoare și a provoca o nouă criză internă. Acțiunea Rusiei are mari șanse, ajutată de mizeria generală și de decepția tot mai vie față de absența reformelor în care s-a crezut atâta.

Murmure

Într-adevăr murmurele împotriva ostentativelor parade ale victorioșilor și împotriva reînarmorării, cu fasturi costisitoare, a „eroilor cruciadei“, sunt tot mai fățișe. Cartierele mărginașe ale Madridului și ale marilor orașe, cu toate măsurile de pază, nu lasă să treacă o noapte fără împușcături, în care cad victime polițiști și soldați. Convoaie de autocamioane transportând, de la închisori la tribunale, întemnițații ce urmează să fie judecați, departe de a fi întâmpinate, ca altădată, cu manifestații ostile, sunt privite cu compătimire sau cu o muțenie în care se poate ascunde simpatia.

Cei 400.000 izolați dincolo de gratii, ca și familiile lor de la vetre, nu au nimic de așteptat de la actuala guvernare.

Decepțiile Spaniei întregite

Spania Naționalistă avea alături Germania și Italia. Spania întregită vede Germania înfrățită cu Rusia și Italia izolându-se.

Spania Naționalistă avea deschise piețele lumii pentru a-și satisface nevoile războiului. Cea întregită are toate piețele închise și nu se poate ridica din ruină.

Spania Naționalistă nu găsea în cifra ridicată a Roșilor o dificultate pentru executarea lor, în scopul câștigării victoriei și purificării poporului. Spania întregită e nevoită să păstreze scrupule în fața marelui număr de arestați și mai ales a familiilor lor, care mențin în interior o stare de continuă agitație.

Ideea monarhică

Caracterul mișcării monarhice în Navara

În situația nebuloasă și amenințătoare, pe care am descris-o, o nădejde nouă prinde tot mai multă consistență. Restaurarea Monarhiei.

În Navara ideea a luat chiar forma unei mișcări populare. Guvernul a fost nevoit să procedeze la serioase măsuri de pază și la înlocuirea guvernatorului Provinciei. Numeroase tulburări, trecute sub tăcere, descoperă o stare de spirit căreia guvernul, ca să-i dea satisfacție, a îngăduit un parastas pentru defunctul Don Carlos VII, ultimul „Suveran legitim al Spaniei“.

Cu prilejul reînhumării la Pampeluna a osemintelor generalului Sanjurjo, mulțimea a cadențat fără oprire strigătul: „Trăiască Regele!“, obligând asistența oficială să facă același lucru. Se citează cazuri în care cetățeni, ce au strigat „Trăiască Franco!“, au fost aspru molestați.

Mulțimea celor ce umplu închisorile și care nu vede o amnistie decât de la puterea regală, precum și mulțimea celor ce sunt menținuți departe de încrederea guvernului, mărește numărul monarhiștilor spanioli.

Queipo de Llano și restaurația

Din sursă italiană demnă de încredere mi s-a spus că generalul Queipo de Llano, altădată republican, iar în prezent trimis la Roma – ca să fie menținut departe de popularitatea ce și-a câștigat-o îndeosebi în clasele de jos ale Andaluziei – a devenit un fierbinte susținător al revenirii M.S. Regelui Alfons XIII, vizând, prin restaurație, să ajungă primul sfetnic al Suveranului.

Marșul tot mai viguros al ideii monarhice marchează, cu un factor în plus, puternica și crescândă opoziție față de guvernământul actual al Spaniei.

*

Am dat o largă dezvoltare capitolului Situației interne,

deoarece pentru prima oară a trebuit să descriu o serie de factori, numai semnalati altădată, dar care astăzi, prin evidența lor, deschid Spaniei perspective ce merită să fie de aproape urmărite.

Concluzii asupra situației interne

Spania întregită trăiește, opt luni după victoria militară a Naționaliștilor, decepțiile unei păci aparente. Simptome alarmante prevestesc apropierea a noi și grave tulburări. Complexul problemelor interne, a căror neglijare a dus la războiul civil, își menține nesoluționate și fără nici un semn de rezolvare totalitatea capitolelor.

Generalul Franco, șef de stat, de guvern și de partid – după ce prin asigurătoare promisiuni a amânat pentru după război împlinirea reformelor vitale, de a căror lipsă suferă Spania, se găsește copleșit de greutatea sarcinii și se menține izolat, în afara Madridului, sub paza gărzii maure, a poliției și severității cenzurii.

Entuziasmul mișcării, pe care a condus-o, a rămas o amintire, înmormântată direct de crescânde lipsuri alimentare, ce amenință cu foametea clasele nevoiașe. Sămânța, destinată muncilor agricole din această toamnă, a fost mâncată în proporție de 75%. Centrele mari și regiunile, care au rămas până la urmă în stăpânirea Roșilor, numără 25% din populație tuberculizată.

Partidul Falangei, în luptă cu armata și menținându-se într-o tacită opoziție față de generalul Franco, năzuiește să ia conducerea integrală a Spaniei. Frațiunea Tradiționalistă refuză să accepte programul de reforme al Falangei, dă curentului monarhist tot mai multă vigoare și, în Aragon, a organizat recent puternice manifestații pentru restaurație, în a cărei realizare și-au pus nădejdea de grațiere și cei 400.000 întemnițați, învinuiți de simpatie pentru fostul guvern republican.

Comunismul lucrează din nou și intensiv în Spania,

profitând de situația tulbură și nemulțumirile populației nevoiașe.

Biserica se face ecoul luptei surde, dintre Vatican și Guvernul spaniol, opunând regimului întreaga ei rezistență.

Armata, decepționată că a fost în bună parte înlăturată de la conducere, după ce a creat prin sacrificiile ei noul Stat, simte redeșteptându-i-se vechile instincte care au provocat atâtea pronunțăminte, în această țară a nestabilității și reacțiilor violente.

II. Situația militară

Potențialul de război

Efective și dispozitiv

4 contingente sub arme

În dările de seamă precedente am arătat că efectivul militar al Spaniei – patru contingente sub arme, față numai de unul în timpul Monarhiei și Republicii – totalizează cifra de 350.000 oameni.

În ceea ce privește dispozitivul, pe teritoriu, am raportat.

– 100.000 oameni în garnizoanele din lungul frontierei spre Franța și în acoperirea acestei frontiere;

– 50.000 oameni spre Gibraltar, în triunghiul Sevilla – Cadix – Malaga;

– 50.000 oameni în Maroc;

– 150.000 oameni în interior.

În ultimele săptămâni tabloul de mai sus a fost ușor dar semnificativ modificat.

Mărirea efectivului în Maroc

1. Efectivul din Maroc (două corpuri de armată comandate respectiv de generalii Garcia Valino și Batista Sanchez) a fost ridicat de la 50.000 la 80.000 oameni.

„Comandamentul taberei Gibraltar“

2. Trupele făcând front spre Gibraltar au fost organizate sub autoritatea „Comandamentului taberei Gibraltar“.

Surplusul de efectiv dislocat în Maroc a fost ridicat din interiorul Spaniei.

Lucrări de fortificație

Stadiu și aspect

În tot lungul frontierei spre Franța și în regiunea Gibraltar, se continuă activ la construirea lucrărilor de fortificație.

Ele se prezintă sub forma insulelor de rezistență, în jurul adăposturilor de beton pentru armamentul automat și anticar.

Nicăieri rețele de sârmă.

Lucrările, fără să fie ocupate de trupe, sunt sever păzite contra indiscrețiilor.

De aproximativ o lună se lucrează fortificațiuni pasagere în insulele Arhipleagului Baleare. (Informație din sursă serioasă, dar neverificată).

Starea de spirit

Nemuțumiri

Spaniolul, splindind războnic, este în general un soldat mediocru. De aici observațiunea germană că un ostaș iberic e superior unui ostaș german, dar trei luptători iberici sunt totdeauna învinși de trei luptători germani.

Prezența a patru contingente sub arme, în locul unuia, are rațiuni pe care trupa le înțelege greu.

Este cauza pentru care, se pare că, în unități se amintește prea des timpul serviciului militar de foarte scurtă durată, sub Monarhie și Republică.

În concluzie

Fortificarea frontierei spre Franța și Gibraltar continuă.

Din informațiuni serioase, dar neverificate, se fortifică insulele Arhipelagului Baleare.

Efectivul din Maroc a fost ridicat de la 50.000 la 80.000 oameni. Pentru restul teritoriului repartitia forțelor militare este: 100.000 oameni în garnizoanele și acoperirea frontierei spre Franța; 50.000 înspre frontiera Gibraltarului; 120.000 în garnizoanele din interior.

În general, starea de spirit a trupei bună, deși se remarcă

nemulțumirea împotriva faptului că se mențin 4 contingente sub arme, în locul unuia singur, ca pe vremea Monarhiei și a Republicii.

III. Situația externă

Neutralitatea spaniolă

Guvernământul spaniol a făcut declarațiuni oficiale de neutralitate, în actualul conflict european.

Factorii de ordin intern, studiați, dispozițiunile militare luate, precum și o serie de elemente, pe care le vom prezenta, mai departe, vor preciza elementele instabile ale acestor declarațiuni. Căci nu trebuie uitat: Spania este cuibul instabilității și al surprinderilor.

Declarațiunile și discursurile generalului Franco

Războiul european văzut de Franco

Pentru șeful statului Spaniol războiul este un act atât de greu de susținut încât „nu poate fi întreprins decât prin rațiuni adânc populare“, fără a necesita interminabile explicațiuni față de mase. Exigențele politice nu sunt suficiente, atâta timp cât nu este vorba despre „a fi sau a dispărea“.

Generalul Franco dorește o pace rapidă în Europa „pentru ca – așa cum a declarat lui Manuel Aznar – fiecare națiune să mediteze – ceea ce ea n-a făcut încă – și să se întrebe dacă, în ambițiunile și evoluția acțiunii sale politice, a servit legile istoriei, sau dacă, dimpotrivă, a acționat supunând spiritul materiei“.

Anglia și Franța – după șeful statului spaniol – au greșit negociind cu Rusia. Tratativerile trebuiau, fatal, să eșueze, de vreme ce aceste Puteri n-aveau nimic de oferit Moscovei. Iar eșuarea avea să aibă, ca urmare, apropierea Germaniei de Soviete și deci, în primul rând, dispariția Poloniei.

Sensul acestor afirmațiuni este mai mult o lecție.

Rațiunea neutralității Spaniei

În ceea ce privește Spania, generalul Franco a declarat: „Noi trăim rezemați pe un sistem de gândire și legi morale cărora înțelegem să le rămânem fideli. Toți aceia care comuniază în aceste idei au datoria, în momente atât de

grave, de a salva drepturile spiritului. A ne părăsi tradițiile care reprezintă o forță incalculabilă, a le sacrifica ideilor tranzitorii și ocazionale, sunt greșeli care se plătesc totdeauna, foarte scump.“

Afirmațiunile sunt însă însoțite de menținrea măsurilor militare la frontiera Franței, în Maroc, în Baleare și spre Gibraltar. Care este rațiunea acestor măsuri.

Dispozițiunile militare

Atitudine de pândă

Nimic nu indică eventualitatea unei agresiuni militare, din partea Franței și Angliei, împotriva Spaniei.

Ori prezența forțelor spaniole în Pirinei, în fața Gibraltarului și în special în Maroc n-au explicațiunea unei măsuri polițienești. Mai curând conduita e determinată de o atitudine de pândă. Fortificarea Pirineilor, a Balearelor și a frontierei Gibraltarului, precum și concentrarea de efective în Maroc, pot permite, odată momentul prielnic venit, o acțiune militară îndeosebi în Marocul francez, sub protecția fortificațiilor din Pirinei și din fața Gibraltarului.

Situația internă

Cei mai mulți observatori străini, din Spania, cred că această țară, cunoscută fiind mizeria interiorului, nu se poate gândi la război. Totuși, ei nu-și explică motivul pentru care Guvernul construiește, în lungul Pirineilor și în fața Gibraltarului, mii de uvraje defensive, în beton, când ar putea folosi acest material, la refacerea centrelor ruinate.

În concluzie

Declarându-se neutră, Spania își menține și întărește măsurile militare în Pirinei, spre Gibraltar, în Maroc și Baleare. Acestea denotă o atitudine de pândă împotriva Franței și Angliei, pentru cazul când cele două Puteri ar fi constrânse să cedeze în fața forței Germaniei.

Atașatul militar în Spania,

Locotenent-colonel **Vorobchievici Octav**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 789, f. 1-33.

26

6 ianuarie. *Telegramă a atașatului militar român la Berna privind atitudinea Italiei față de diferendul româno-ungar.*

Telegramă

Marelui Stat Major
Secția II, Biroul 1 și 3

Berna 689 79 6 19 59

Presa elvețiană publică din sursa Budapesta că, la Veneția, Italia a sfătuit Ungaria să accepte soluționarea concesiunii reciproce cu România /probabil schimb populațiune și regim minorităților/.

Atitudinea Italiei este mult mai moderată probabil din cauza situației internaționale. Strângerea colaborării militare Rusia-Germania sau pericolul comunist în Europa ar agrava situația atât de mult încât Italia vede necesar ca litigiul Ungaria-România să fie soluționat pașnic.

Atașatul militar la Berna

Nr. 99
6 ianuarie 1940

S.C. Nr. 53612 din 7/I 1940, ora 11

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar 583. f. 38.

27

10 ianuarie 1940. *Studiu întocmit de atașatul militar român la Ankara asupra unui eventual conflict militar în Balcani.*

Atașatul militar în Turcia
Nr. 5876 din 10 ianuarie 1940

Atașatul militar în Turcia
căt̄re
Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoare a vă trimite alăturat, în dublu exemplar, un studiu asupra unui eventual conflict în Balcani.

Atașat militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

AMBASSADE ROYALE DE ROUMANIE
EN TURQUIE

Atașatul militar în Turcia

România și aliații săi
în fața unui conflict în Balcani

I. Ipoteza nr. 1: Sovietele atacă România

Garanțiile franco-britanice, la care s-a alăturat Turcia în urma pactului tripartit, constituie elementul extern pe care guvernul român va avea să-l acționeze – în anumite limite – în cazul unui conflict ruso-român în care Rusia va fi agresorul.

Garanțiile franco-britanice au un caracter general, indiferent care ar fi acțiunea și deci agresorul ce ar pune în pericol independența României*.

În ceea ce privește garanțiile date de turci, articolul 3 din Pactul tripartit anglo-franco-turc spune: „Atâta timp cât vor rămâne în vigoare garanțiile date Greciei și României de către

* „Au cas d'une action quelconque mettant en danger nettement l'indépendance Grecque ou Roumaine, où il estimerait être de son intérêt vital de résister avec ses forces nationales, le gouvernement britannique ou français se considérerait comme tenu immédiatement de soutenir de Grèce ou la Roumanie par tous les moyens.“

Franța și Anglia prin declarațiile lor respective din 13 aprilie 1939, Turcia va coopera efectiv cu Franța și Anglia și le va da tot sprijinul și toată asistența ce-i stă în putință, în cazul când Franța și Anglia ar fi angajate în ostilități din cauza uneia sau alteia din garanțiile sus menționate“.

Din cele de mai sus s-ar părea că și garanțiile date indirect de Turcia au același caracter general ca și cele franco-britanice.

Din protocolul nr. 2 anexă și făcând parte integrantă din Pactul tripartit rezultă încă o primă și importantă rezervă în alăturarea Turciei la garanțiile franco-britanice și anume:

„Angajamentele asumate de Turcia în virtutea Pactului tripartit nu o vor putea constrânge la o acțiune al cărei efect ar fi s-o antreneze într-un conflict armat cu Sovietele“.

Prin urmare, în caz de conflict ruso-român, Turcia nu este obligată să participe la garanțiile date de francezi și englezi.

Această „clauză rusă“ existentă în toate tratatele turcești, nu anulează (așa cum voi arăta mai jos) obligațiunile turcești relative la regimul Strâmtorilor, obligațiuni luate în Conferința de la Montreux din 20 iulie 1936 și care în situația actuală ne sunt favorabile, permițând pătrunderea flotelor franco-engleze în Marea Neagră.

Atăturarea Turciei la garanțiile franco-britanice mai este supusă la două rezerve, de mai mică importanță:

- rezerva „ratione temporis“. Turcia ia parte la garanții numai atâta timp cât garanțiile franco-engleze sunt în vigoare;
- rezerva după care: garanțiile franco-britanice trebuie să aibă un început de execuțiune.

Revenind la caracterul de generalitate al garanțiilor franco-britanice, trebuie să remarcăm că ultimele zvonuri după care aceste garanții nu sunt valabile decât față de Germania (ele fiind făcute într-un moment când Rusia era în tratative amicale cu Anglia și Franța) nu pot fi valabile (zvonurile) deoarece:

- textul declarațiilor este clar și fără nici un echivoc posibil,
- exemplul Finlandei este concludent: deși Finlanda nu

obținuse în prealabil nici o garanție, totuși – în urma apelului Societății Națiunilor – Anglia și Franța au răspuns că vor ajuta pe finlandezi prin toate mijloacele pentru a rezista agresiunii Sovietelor.

Nu este deci nici un motiv (juridic) ca România membră a aceleiași Ligi a Națiunilor, să nu fie ajutată de francezi și englezi contra aceluiași agresor.

S-ar putea însă obiecta că numai interesele, practice și de moment, ale Aliatilor au determinat hotărârea lor de a ajuta Finlanda cu toate mijloacele.

În această privință, se poate cred afirma că, interesele Aliatilor în Balcani pot fi socotite cel puțin egale cu interesele lor în nordul Europei, dacă ținem seamă de:

- declarațiunile domnului general Weygand asupra necesității formării unui front de sud, front care s-ar forma repede în cazul unei agresiuni ruse contra noastră,

- nevoia împiedicării bolșevizării Peninsulei Balcanice și ajungerea rușilor – prin intermediul unei Bulgarii simpatizante – la porțile Istanbulului,

- probabilitatea intervenției, mai mult sau mai puțin directă, a Italiei contra Sovietelor, acțiune care ar îndepărta și mai mult Italia de Germania și ar face astfel posibilă o eventuală cooperare anglo-franco-italiană în Europa.

Ca o concluzie a celor de mai sus, România este în drept să ceară și să obțină ajutorul anglo-francez care să-i asigure independența.

Acest sprijin se poate produce:

Direct:

- fie sub forma trimerii unui corp expediționar care să lupte alături de armata noastră,

- fie sub forma trimerii de armament și material de război,

- fie și într-un fel și într-altul.

Indirect:

- Printr-o acțiune masivă aeronautică asupra puțurilor de petrol din Caucaz.

În toate cazurile, flota de război anglo-franceză va putea opera în Marea Neagră.

Corpul expediționar ar putea fi constituit din trupele franco-engleze din Siria și Palestina. După ultimele informațiuni se pare că, în curând, francezii vor avea în Siria două corpuri de armată (6 divizii) compuse îndeosebi din Legiunea străină și trupe coloniale.

Actualmente se vorbește cu insistență că în Siria se găsesc deja 5 divizii.

Englezii au în Palestina aproximativ o divizie.

Transportul Corpului expediționar n-ar putea fi făcut decât pe mare deoarece:

- pe uscat, prin Turcia, se opune „clauza rusă“ de care vorbeam mai sus,

- transportul pe mare este mai repede, iar clauza rusă nu anulează obligațiunile luate de turci, în Conferința de la Montreux, referitor la navigația vaselor de război prin strâmțori.

Într-adevăr:

a) Aliniatul 2 al art. 19 al Convenției de la Montreux prevede că „Va fi interzis bastimentelor de război ale oricărei puteri beligerante de a pătrunde prin Strâmțori, afară de cazul prevăzut de art. 25 al Convenției, precum și în cazul asistenței date unui stat victimă a unei agresiuni, în virtutea unui tratat de asistență mutuală care să angajeze Turcia, tratat încheiat în cadrul Pactului Societății Națiunilor, înregistrat și publicat conform dispozițiunilor art. 18 din sus-zisul Pact“.

Adică exact ipoteza prevăzută de art. 3 al Tratatului tripartit anglo-franco-turc:

- România, stat victimă a agresiunii ruse,

- tratat de asistență care leagă Turcia de a coopera la garanțiile franco-britanice date României,

- tratatul tripartit este încheiat în cadrul Pactului Societății Națiunilor.

b) Rusia Sovietică este unul din statele semnatare ale

---

* Peste trei zile plec în verificarea acestor date.

Convenției de la Montreux și deci, convenția îi este opozabilă.

Cu alte cuvinte: în conformitate cu Convenția de la Montreux și fără a călca dispozițiunile Protocolului 2 anexă la Tratatul tripartit, Turcia va putea lăsa să treacă prin Strâm-tori flote de război, de un tonaj nelimitat, pentru a merge să dea lupta în Marea Neagră cu flotele agresorului sau să atace flota lui de comerț.

Se pune însă întrebarea dacă, prin flote de război se pot înțelege și vasele auxiliare care ar transporta trupe?

Bunul simț spune că **da**, fiindcă nu se poate face distincție între diferitele arme ale unei armate. Totuși, este cazul, poate, de a se lămuri această chestiune, cu anglo-franco-turcii, pe cale diplomatică.

Dacă cumva se crede că este preferabil să nu se agite chestiunea, trebuie în orice caz să însemnăm pe răbojul ținerii de minte, cererea cu tărie și motivat a ajutorului franco-bri-tanic și lăsarea liberă a Strâmtoarelor pentru trecerea acestui ajutor.

Trimiterea de armament și material de război

Poate fi făcută:

- pe calea aerului, pentru o parte din aviație;
- pe calea mării, în limitele în care navigația pe Medi-terană este liberă.

În această privință, ținând seama de modul cum evoluează situația internațională, și mai ales față de poziția hotărât ostilă a Italiei față de Rusia, putem afirma că transporturile de material de război destinat României, executate cu vase anglo-franceze nu vor întâmpina dificultăți în mersul lor pe Mediterana.

Pentru cazul însă când Italia, pe de o parte ar intra în război contra Angliei și Franței, iar pe de alta ar continua să se opună pătrunderii bolșevice în Balcani*, transporturile destinate României s-ar putea executa cu vapoare românești,

---

* Situație ce nu poate fi înlăturată a priori, din prevederile noastre, nefiind cu nimic mai puțin verosimilă decât cele ce am constatat până acum.

iar la neajungere cu vapoare anglo-franceze cumpărate, provizoriu sau pro forma, de români și care ar putea naviga deci sub pavilion românesc. Aranjamente de acest fel se pot face. Rămâne numai să ne gândim la ele și să le pregătim din timp pentru a nu fi surprinși de evenimente.

În rezumat, transporturile pe Mediterana nu par a întâmpina dificultăți.

Transporturile prin Strâmători, de asemenea nu pot întâmpina dificultăți, ele fiind admise de Convenția de la Montreux* la care Rusia a luat parte.

Dificultățile încep de la intrarea în Marea Neagră, transporturile fiind expuse torpilării de către submarinele ruse și interzicerii debușării lor prin baraje de mine pe care flota rusă le poate instala chiar la ieșirea din Bosfor (în Marea Neagră).

Este nevoie deci ca:

- transporturile să fie convoiate în Marea Neagră;
- minele să fie dragate;
- vasele de suprafață ruse să fie blocate în porturile lor, atât prin baraje de mine puse de noi și aliați, cât și prin acțiunea vaselor mari de suprafață aliate.

Toate aceste măsuri, dacă s-a căzut de acord asupra lor, și dacă sunt pregătite din vreme, sunt executabile. Greutăți se vor întâmpina, bineînțeles fără însă să împiedice trimiterea de ajutoare. Le va întârzia cel mult sosirea.

Pentru a evita aceste eventuale greutăți și întârzieri, cea mai bună soluție ar fi ca de pe acum și bazați pe garanțiile ce ne-au fost date, să încercăm a obține o prioritate în trimiterea de armament și materiale franco-engleze în România.

AJUTORUL INDIRECT

Bombardarea puțurilor de petrol de la Baku, fără să fie imposibilă, întâmpină totuși dificultăți.

---

* Art. 4 din Convenția spune: „În timp de război, Turcia nefiind beligerantă, navele de comerț, oricare ar fi pavilionul și încărcătura se vor bucura de libertatea trecerii și de navigarea prin Strâmători, în condițiunile art. 2 și 3. Pilotajul și remorcarea rămân facultative“.

Distanța, în linie dreaptă, de la Mossul la Baku este de 750 km. Puțurile nu vor putea fi deci bombardate decât de avioane mari de bombardament cu rază de acțiune de cel puțin 1000 km.

Aceste avioane vor fi expuse însă, atât focului artileriei antiaeriene, cât și acțiunii avioanelor de vânătoare rusești, bombardierii britanici neputând fi însoțiți – din cauza distanței – de către vânătoarea engleză.

În cazul când, Iranul ar permite instalarea de baze aeriene pe teritoriul său, problema bombardării puțurilor rusești se simplifică. Aceasta este însă o chestiune de ordin politic general, în afara posibilităților politicii românești și pe care nu este bine să contăm prea mult.

Ajutorul indirect deci, oricât de folositor ne-ar fi, nu ne dispensează de a pune preț îndeosebi și în primul rând pe ceea ce putem primi direct.

Sprijinul aliat trebuie însă pregătit (politicește) și organizat din punct de vedere al execuției.

Studiile pot fi începute oricât de devreme.

Tot în legătură cu ajutorul indirect pe care îl poate avea România printr-o acțiune aliată în Caucaz, cu onoare raportează următoarea opinie germană asupra acestei chestiuni:

Franța și Anglia – cred cercurile germane și ruse din Ankara – vor împinge pe turci la un atac în Caucaz de îndată ce rușii vor ataca România.

Acest atac turcesc va fi acompaniat de alte două atacuri aliate:

- un corp expediționar englez, concentrat în Belucistan, va ataca prin Iran;

- un alt corp expediționar franco-englez, concentrat în Irak, la care se vor adăuga trupe australiene ce vor debarca în golful Persic, va atac de asemenea spre nord, astfel că Rusia va fi obiectul a trei atacuri: la stânga turcii, la centru anglo-franco-australienii, iar la dreapta anglo-indienii.

Concomitent cu acțiunea terestră, flotele anglo-franco-turce ar opera în Marea Neagră.

Cât de convinși au fost rușii de posibilitatea unei astfel

de acțiuni se poate deduce din faptul – cert – că rușii au făcut presiuni asupra Iranului pentru ca acesta să-și retragă trupele de la frontiera Sovietelor și să le grupeze către Belucistan și Irak, ceea ce persienii au și executat.

În același timp, rușii au întărit într-o oarecare măsură forțele de la frontiera Iranului (est de Marea Caspică) și Afganistanului unde, după anumite informațiuni din sursă franceză, s-ar găsi actualmente patru divizii infanterie, două divizii blindate și două divizii de cavalerie.

La vest de Marea Caspică, în afară de întăririle în aviație și lucrările de fortificații despre care am raportat în buletinele precedente, se pare că rușii proiectaseră să aducă două noi divizii (în Azerbaidjan), printre care Divizia 39. Din cauza evenimentelor din Finlanda, aceste două divizii n-au sosit încă.

Nu pot preciza până acum, întrucât opiniunea germană și temerile rusești asupra unui atac aliat în Caucaz sunt fundate.

Ceea ce este însă cert este că:

- turcii studiază crearea a două noi corpuri de armată de câte două divizii în regiunile Kars și Van (în estul Anatoliei);
- francezii și englezii din Ankara nici nu afirmă, nici nu dezmint aceste versiuni. Se mărginesc să spună că în cazul unei conflagrațiuni în Caucaz, este foarte probabil ca regimul sovietic să cadă.

Fondată sau nu, această acțiune n-ar fi lipsită de interes dacă am izbuti s-o punem pe picioare.

II. Ipoteza nr. 2: Sovietele atacă România. Bulgaria profită și declară război României sau întreprinde o acțiune militară în Dobrogea, fără declarație de război.

În cazul când, profitând de acțiunea rusă, Bulgaria încearcă să-și valorifice revendicările spre noi pe calea armelor, Turcia, deși are „clauza rusă“ va intra în război contra Bulgariei.

În afară de scrisoarea domnului mareșal Çakmak, anexată și parte integrantă din Protocolul nr. 1 de la Ankara

din 1937, toate informațiile pe care le deținem aici ne îndreptătesc să credem în aceasta.

Prin protocolul amintit, România și-a luat anumite obligațiuni în ceea ce privește forțele de intervențiune spre sud.

Atacați însă de ruși și cu o amenințare permanentă a ungarilor la vest, mă întreb dacă vom mai putea interveni la sud cu numărul de mari unități cu care ne-am angajat. Desigur că nu.

În cazul când, tot astfel se gândește și la Marele Stat Major român, cred că trebuie făcută o nouă înțelegere cu partenerii Pactului Balcanic sau cel puțin cu turcii. Înțelegerea n-ar fi tocmai greu de stabilit, putând cred convinge pe prietenii noștri balcanici că tot așa cum Rinul, după declarațiile domnului Baldwin constituie frontiera naturală de est a Angliei, Nistru formează acum realmente frontiera Peninsulei Balcanice și digul de care să se spargă valurile comuniste.

Acest dig trebuie apărat. Trebuie deci, să ni se dea posibilitatea să-l apărăm cu maximum de forțe.

Prin urmare, aliații balcanici și în special Turcia care se va putea bucura imediat de ajutorul francez din Siria, să intervină cu mai multe forțe decât cu cele cu care s-au angajat, pentru a suplini lipsa forțelor noastre ce vor trebui să facă față în primul rând la est.

Cred că întrunirea de la Belgrad a Înțelegerii Balcanice, proiectată pentru 2 februarie 1940, constituie un bun prilej pentru a cădea de acord, în principiu, asupra acestei chestiuni, pentru ca apoi, organele militare să aranjeze detaliile.

III. Ipoteza nr. 3: Germania și Ungaria atacă România.

În cazul când – fără participarea Rusiei și Bulgariei – Germania ar ataca România, garanțiile anglo-franco-turce intră automat în acțiune, clauza rusă nemaiputând fi luată în considerare.

Noi suntem deci în drept să ne așteptăm la un ajutor direct din partea Turciei și a Aliaților din Apus, sub forma trimerii

unui corp expediționar anglo-franco-turc și a trimerii de armament și munițiuni din partea Angliei și Franței.

Va consimți Turcia la trimiterea unui corp expediționar turc?

Iată ceea ce nu este încă lămurit. Mai acum câțva timp, întrebat asupra posibilității trimerii de trupe în România, domnul Saraçoglu a răspuns că chestiunea trimerii de trupe turcești peste graniță este de competența Marelui Stat Major care va decide în ultimă instanță asupra oportunității unei astfel de măsuri.

Răspuns diplomatic care poate fi totuși exploatat mai ales că, din punct de vedere juridic, obligațiunile luate de turci prin Tratatul tripartit îi poate duce sigur la trimiterea de trupe pentru a lupta pe alte teatre de operațiuni decât pe cel turcesc.

Trimiterea corpului expediționar se poate face pe mare. Este ea oare pregătită?

În cadrul acestei ipoteze se pune, evident și problema participării Iugoslaviei la acțiune, Germania neputând ataca România fără consensul Ungariei.

În această privință țin să arăt numai că, atât cât am putut deduce din anumite scăpări de limbaj ale atașatului militar iugoslav de la Ankara, se pare că după cum Turcia este legată în acțiunile ei externe de o „clauză rusă“, tot așa Iugoslavia ar fi legată de o „clauză germană“.

IV. Ipoteza nr. 4: Cazul unui atac germano-rus asupra României

S-ar părea că dată fiind „clauza rusă“, Turcia ar trebui să rămână în neutralitate și că deci, acest caz se reduce la prima ipoteză considerată (atac rus asupra României).

Dat fiind însă că în această „clauză rusă“ noi am reușit să facem deja o breșă (scrisoarea domnului mareșal Çakmak) când a fost vorba de un atac bulgaro-rus asupra României, cred că tot așa putem și acum să obținem de la turci să intre în acțiune, alături de noi contra germano-rușilor deoarece aceleași considerente (pericol rus la Strâmtori) care i-au făcut pe turci în 1937 să consimtă la breșa de care

vorbeam, sunt valabile și acum și încă cu mai multă intensitate.

Toate aceste chestiuni trebuie însă pregătite din vreme, din punct de vedere politic, pentru ca organele militare ale ambelor țări să aibă apoi timp să le studieze și să le organizeze în ceea ce privește execuția.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 6-23.

Légation royale de Roumanie
en Turquie
L'Attaché militaire

Buletin de informații
(1 ianuarie - 31 ianuarie 1940)

II. Situația externă

[...]

Sovietele și chestiunea Dobrogei.

În ziua de 18 ianuarie a venit în vizită de prezentare la Însărcinatul nostru de afaceri – domnul Căpităneanu – noul consilier al Ambasadei sovietice la Ankara, întovărășit de-un interpret de la această Ambasadă.

În conversația avută, consilierul sovietic a atins chestiunea relațiilor bulgaro-române, afirmând că ar fi bine să se satisfacă revendicările bulgare asupra Dobrogei, pentru a se ajunge la o definitivă soluționare a raporturilor dintre Bulgaria și România.

Consilierul sovietic a insistat apoi asupra ideii susținute de el, că poporul francez și poporul englez nu ar vrea să facă război.

Neurmându-l în discuția acestei ultime chestiuni, însărcinatul nostru de afaceri a stăruit asupra dreptății cauzei noastre față de revendicările bulgare și a făcut un istoric al relațiilor bulgaro-ruse, căutând să provoace neîncrederea consilierului sovietic în consecvența și sinceritatea bulgară.

Vizita domnului Menemencioglu la Sofia

La 15 ianuarie s-a întors de la Sofia domnul Menemencioglu, care a semnat la Paris și Londra acordul financiar și economic, asupra căruia am insistat în capitolul precedent.

Oficialitățile turcești au fost rău impresionate că n-a fost în gara Ankara nici un reprezentant al Bulgariei și Iugoslaviei, mai ales că reprezentanții României, Greciei, Angliei și Franței au fost prezenți, pentru a-l saluta.

*

* *

După sosirea domnului Menemencioglu la Ankara, președintele Republicii Turciei a trimis o telegramă regelui Boris în care a afirmat că „recentul contact de la Sofia a arătat o completă concordanță de vederi între guvernele celor două țări vecine și amice“.

Regele Boris a răspuns la această telegramă domnului Ismet İnönü, printr-o telegramă în care subliniază că, vizita la Sofia a domnului Menemencioglu a prilejuit ocazia „de-a constata, într-adevăr concordanța de vederi dintre guvernele noastre și de-a confirma amicitia și încrederea dintre cele două țări ale noastre vecine și amice“.

*

* *

În cercurile iugoslave din Ankara nu s-a acordat o importanță excepțională întrevederilor domnului Menemencioglu la Sofia și mai ales comunicatului dat la Sofia în urma acestor întrevederi.

Bulgaria – suțin aceste cercuri – a refuzat să se consulte cu Turcia în cazul unei amenințări a neutralității bulgare, deci ea și-a menținut vechea ei atitudine.

Vizita domnului Menemencioglu – se spune de către aceeași sursă – a fost o manevră engleză, care însă n-a mers. Anglia, cu ajutorul Turciei, a vrut să atragă Bulgaria spre blocul anglo-francez, dar lucrul acesta n-a fost posibil.

În legătură cu Bulgaria mai semnalăm:

- o intensificare a propagandei bulgare în Turcia; aceas-

tă propagandă tinde să justifice pe baze etnice pretențiile bulgare asupra Dobrogei;

- faptul că ministrul de externe al Turciei a întrebat la 30 ianuarie pe domnul ambasador Stoica dacă România a mai făcut ceva pentru a se ajunge la o apropiere bulgaro-română.

Cu acest prilej, domnul ambasador Stoica a susținut teza unui schimb de populații din Dobrogea de sud contra românilor din regiunea Vidinului și dreapta Dunării.

- declarația făcută de ministrul de externe al Turciei ziarului grecesc „Proia“, „că Bulgaria nu constituie acum un factor de tulburări în Balcani“.

Ipoteza unui atac rusesc asupra României

La 29 ianuarie, ministrul de externe al Turciei, după ce a afirmat domnului ambasador Stoica identitatea în concepție și metodă a politicii Turciei și României, a arătat că:

- la sondările rusești cu privire la neutralitatea Turciei în cazul unui atac asupra României, a declarat categoric că Turcia nu-și poate lua angajament de neutralitate pentru un astfel de caz, ci va acționa conform intereselor ei de conservare, ceea ce nu poate fi interpretat de ruși decât ca dovada unor legături serioase între România și Turcia;

- un atac împotriva României ar fi luat în considerare de către Turcia sub aspectul unui pericol comun;

- Rusia sovietică nu s-ar aventura într-un atac asupra României decât în cazul unei alianțe militare dintre ea și Germania.

Vizita generalului Weygand la Ankara

Generalul Weygand a sosit la 25 ianuarie la Ankara, unde a stat 4 zile având întrevederi cu domniile Ismet İnönü, mareșalul Çiâcmac și Saraçoğl cu care a discutat probleme de organizare militară și de armament, ajungând la concluzia că în Europa Orientală pacea poate fi menținută, că nu poate fi dusă nici o acțiune militară cu folos, dar că n-ar fi exclus ca Germania sau Rusia sovietică să provoace elemente ilogice în situația calmă de acum.

Aceeași credință și-a manifestat-o și ambasadorul Franței la Ankara, care nu exclude posibilitatea surprizelor în sud-estul Europei, și care de acord cu generalul Weygand crede în necesitatea unei colaborări mai strânse decât până acum între marile state majore ale armatelor Înțelegerii Balcanice.

Cu prilejul vizitei generalului Weygand, a venit la Ankara și atașatul militar francez de la București, pentru a da raportul asupra situației din țara noastră. Acesta a înlăturat multe din aprehensiunile generalului Weygand și ale ambasadorului Franței la Ankara, cu privire la chestiunea petrolului din România, arătând că măsurile luate sunt favorabile economiei și apărării noastre naționale și nu sunt defavorabile Franței și Angliei.

Întrevederea de la Veneția

În urma întrevederii de la Veneția între contele Ciano și ministrul de externe al Ungariei, ministrul de externe al Turciei a declarat însărcinatului nostru de afaceri – domnul Căpităneanu – că Italia, în fața pericolului comunist care se întinde în Balcani, a exercitat asupra Ungariei o acțiune de înfrânare a pretențiilor revizioniste maghiare relative la România.

*

* *

Această informație a fost confirmată și de alte surse din Ankara, după care Italia a cerut Ungariei să minimalizeze sau să amâne pretențiile ei pentru o conferință viitoare a păcii.

Ministrul de externe al Ungariei, dezamăgit de atitudinea contelui Ciano, nu s-a mai dus de la Veneția la Roma, știind că ministrul de externe al Italiei vorbește în numele domnului Mussolini.

Ambasadorul Franței la Ankara a declarat că Italia își dă seama că agitarea chestiunii revizioniste de către Ungaria înlesnește penetrația comunistă în Balcani. Confirmând dezamăgirea maghiară după întrevederea de la Veneția, el și-a exprimat credința că Ungaria va pune pentru un moment frână agitației revizioniste.

28

17 ianuarie 1940. *Buletin informativ al atașatului militar român la Belgrad despre situația din Iugoslavia.*

Regatul României
Atașatul militar la Belgrad

Nr. 1501
1940 luna ianuarie ziua 17

Atașatul Militar la Belgrad
către
Marele Stat Major
Secția II-a

Am onoare a raporta următoarele informațiuni:

I. Informațiuni de ordin politic

1. Cu prilejul vizitei A.S.R. Principelui Regent Paul la Zagreb, Alteța Sa Regală a primit în audiență pe domnul Majuranici, fost președinte al Senatului.

Domnul Majuranici este una din personalitățile distinse ale Zagreb-ului și s-a bucurat întotdeauna de atențiunea binevoitoare a Alteței Sale Regale.

După audiența avută, domnul Majuranici a împărtășit unui intim al său că s-a discutat cu această ocaziune, următoarele chestiuni:

a) Alteța Sa Regală a fost mulțumit de recepția și primirea din Zagreb.

b) Asupra politicii externe Alteța Sa Regală s-a arătat optimist, fiind mulțumit de evoluția politicii balcanice.

De asemenea, Alteța Sa Regală a părut mulțumit de politica italiană, care pare sinceră.

Asupra situației interne din Italia, Alteța Sa Regală era informat că în sânul partidului fascist sunt două curente: pro și contra Germaniei.

Curentul pro-german, în capul căruia se află domnul Mussolini, pierde pe zi ce trece din partizanii săi.

Curentul anti-german în fruntea căruia se află Principele Umberto își mărește de asemenea pe zi ce trece influența sa.

Contele Ciano și Contesa Eda (care rezultă că are o oarecare influență în sânul partidului) se apropie de Principele Umberto și se pare că vor trăda pe Duce.

2. În chestiunea rusă, în care totdeauna Alteța Sa Regală a avut un contact și subiect de discuțiune cu domnul Majuranici, acesta a fost satisfăcut că Alteța Sa este acum de părerea sa și anume că bolșevicii sunt imposibili.

În această chestiune, interlocutorul meu mi-a spus că domnul Majuranici este un slavo-fil, pe când Alteța Sa Regală poate fi socotită jumătate rus și din această cauză totdeauna Alteța Sa căuta să găsească scuze rușilor, față de acuzațiunile pe care li le aducea domnul Majuranici.

3. Tot cu privire la situația din Italia, informatorul meu mi-a comunicat că aceeași impresiune a avut-o și domnul Șvrluga, fost ministru (domnul Șvrluga a fost în România și ne este considerat prieten), care a fost în Italia.

El a spus că aproape toate personalitățile italiene (oameni din viața economică a Italiei) erau contra Germaniei, că nimeni nu vrea să se bată pentru Germania și în fine că partizanii Ducelui, îl părăsesc zilnic.

Ducele încă rezistă, așa se explică că el încă nu s-a decis să facă vizită Papei.

4. În Iugoslavia, acum după închiderea șefilor comuniști și francovți, este liniște.

II. Informațiuni de ordin militar

1. Din o sursă demnă de încredere (informațiunea o am prin o a doua persoană, chiar de la sora domnului general

Simovici), se spune că schimbarea la Marele Stat Major se datorează următorului fapt:

Ca de obicei domnul general Simovici a prezentat acum câteva săptămâni Alteței Sale Regale Principelui Regent Paul, un raport asupra situației din armată. Acest raport se deosebea fundamental de cel prezentat de ministrul Armatei și Marinei, domnul general Nedici, și anume domnul general Simovici arăta în raport următoarele:

a) din punct de vedere tehnic, armata are lipsuri destul de mari.

b) în fabricile de munițiuni lipsesc adevărații tehnicieni și este necesar ca ei să fie aduși cât mai curând (nu se știe dacă e vorba de tehnicieni iugoslavi sau străini).

c) moralul Armatei nu este la înălțimea celui din trecut.

d) printre soldații croați se constată destul de multă lipsă de disciplină.

Acest raport a făcut o impresiune rea asupra Alteței Sale Regale, care a chemat pe ministrul Armatei și Marinei și i-a făcut reproșuri că raportul său diferea de acel al șefului Marelui Stat Major.

După aceasta, ministrul Armatei și Marinei a chemat pe domnul general Simovici și i-a spus între altele că nu a făcut bine că a supus un astfel de raport A.S. Regale și că niciodată nu trebuie să se spună adevărul A.S. Regale, cunoscând că astfel de știri produc repercusiuni rele asupra A.S. Regale.

Ca o consecință a acestui fapt, domnul general Simovici a pus postul său la dispoziția ministrului și la 15 ianuarie a plecat în Slovenia, fiind convins că (sic) cariera sa este terminată.

Trebuie să adaug că deja pe timpul Regelui Alexandru, domnul general Simovici fiind adjutant regal a avut o situație asemănătoare, prezentând Regelui o situație care i-a provocat nemulțumiri și de acea dată.

Tot din aceeași sursă se mai spune că între domnul general Simovici și Nedici erau relațiuni foarte cordiale.

Succesorul domnului general Simovici, și anume domnul general de armată Kosici Petar, este considerat în rândul

militarilor ca un ofițer foarte capabil și de o cinste ireproșabilă.

După anumite informațiuni obținute chiar de la Marele Stat Major Jugoslav, ar rezulta că domnul general Simovici ar urma să fie însărcinat cu coordonarea apărării teritoriului, în care scop s-ar crea un comandament nou.

Tot din aceeași sursă se spune că domnul general de Armată Nedici Milutin, fost ministru al Armatei și Marinei, ar primi o funcțiune de inspector general de armată.

2. În Jugoslavia concentrările se continuă.

Rezultă după diferite surse că s-a sporit numărul oamenilor concentrați și că vor fi ținuți sub arme 30 de zile.

S-au chemat pe lângă trupe și ofițeri de rezervă în special la artilerie și trupe speciale.

Atașatul militar din Belgrad
Locotenent-colonel **Gh. Popescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 789, f. 119-123.

29

9 februarie 1940. *Raport al atașatului militar român referitor la poziția Italiei față de evoluția situației militare în Balcani.*

Légation royale de Roumanie
en Turquie
L'Attaché militaire

Nr. 5909
1940, februarie 9

Atașatul militar în Turcia
către
Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a vă raporta că dintr-o convorbire cu atașatul militar italian de la Ankara și cu membrii ambasadei engleze, am rămas cu convingerea netă că:

- Italia nu dorește război în Balcani;

- Italia se teme însă că în cazul când România ar fi atacată de Rusia, iar flotele franco-britanice profitând de aceasta ar intra în Marea Neagră pentru a ajuta pe români, dar mai ales pentru a interzice transportul petrolului rusesc și a magnezitei de la Poti (nord Batum) către Germania, aceasta din urmă s-ar vedea nevoită să intervină în Balcani și iată războiul generalizat în această parte.

I-am răspuns, evident, că pentru a împiedica războiul în Balcani, Italia n-are decât să se întreprindă în așa fel încât prin intermediul Germaniei să împiedice un atac rus asupra noastră, nedând astfel ocazia flotelor franco-engleze să intervină în Marea Neagră.

- Englezii și francezii sunt din ce în ce mai convinși de necesitatea creării unui front de sud pentru a putea câștiga războiul.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 91-92.

30

16 februarie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara referitor la poziția șefului misiunii militare franceze din capitala Turciei față de evoluția evenimentelor militare.*

Légation royale de Roumanie
en Turquie
L'Attaché militaire

Nr. 5919
1940, februarie 16

Atașatul Militar în Turcia
către
Marele Stat Major, Secția 2

Am onoarea a vă raporta că în decursul unei covorbiri

cu domnul general d'Arbonneau, șeful Misiunii militare franceze din Ankara, asupra diferitelor probleme politico-militare, domnia-sa a emis următoarele păreri, ca rezultat al studiilor făcute până acum de Misiunea ce prezidează:

1. Pe teatrul de operațiuni de vest (în Franța)

a) În primăvara acestui an germanii pot dispune de un număr de 200-250 divizii.

Nu toate vor fi bine încadrate.

Trebuie să luăm în considerare însă că tot timpul iernii 1939/1940, vechile cadre ale armatei germane precum și subofițerii mai capabili, au primit o instrucție și un antrenament ce nu trebuie disprețuit.

b) Nu este exclusă posibilitatea ca în decursul acestui an, germanii să încerce pe frontul franco-englez, o lovitură similară ofensivei asupra Verdun-ului din 1916.

Atacând un sector din linia Maginot, sector unde vor încerca să realizeze o superioritate zdrobitoare în armament (artilerie grea de mare putere și care de asalt „Kolosale“ ce ar fi în construcție în Germania în momentul de față), germanii speră, prin deschiderea unei breșe, să obțină un succes moral extraordinar, pe care apoi, exploatându-l, să încerce a obține condițiuni de pace acceptabile.

Concomitent cu atacul terestru în Franța, germanii vor executa un atac aerian în masă asupra porturilor militare engleze.

Data începerii marelui atac german este funcție de randamentul fabricilor militare de care de asalt și tunuri grele.

Bineînțeles, adaugă domnul general d'Arbonneau, noi credem că ambele atacuri germane (terestru și aerian) vor eșua și vor marca începutul prăbușirii germane.

2) În Europa Centrală și Balcani.

a) În 15 zile, germanii pot transporta de pe frontul de vest și din interior, în Europa Centrală, pentru un atac contra României și Iugoslaviei, forțe considerabile.

Linia pe care forțele româno-iugoslave vor trebui să primească bătălia va trebui să fie puternică:

- așezată pe obstacole naturale tari,

- pe un front cât mai scurt,
- să nu permită, odată străpunsă, căderea pe comunicațiile grosului forțelor.

Și aceasta cu atât mai mult cu cât (așa cum voi arăta mai jos) un ajutor „puternic“ franco-englez nu va putea interveni chiar atât de repede.

Această primă linie ar fi: linia Munților Apuseni până la Timișoara, canalul Bega, Dunărea până la Vuicovici-nord Split.

Înainte de această linie vor trebui și vor putea fi duse acțiuni de întârziere.

b) În cazul când România ar fi atacată și de la est și de la vest, nu trebuie uitat că:

- pierderile de teritoriu, oricât de dureroase ar fi, nu sunt catastrofale atâta timp cât organe sau regiuni vitale nu sunt atinse și atâta timp cât armata nu s-a dezorganizat;

- linia cea mai tare și care trebuie neapărat ținută este linia Carpaților Olteniei și Munteniei prelungită la est prin Focșani – Galați – până la Mare (pe Dunăre);

- pe această linie, armata noastră ar putea rezista până la sosirea de ajutoare puternice din sud, dacă bine înțeles nu s-a epuizat în operațiuni anterioare.

c) Intervenția Corpului expediționar francez din Siria, în Balcani, a făcut obiectul a numeroase studii.

Fără a se exclude o debarcare a acestui Corp expediționar la Constanța (după un transport pe Marea Neagră), se constată însă că o asemenea operațiune:

- limitează acțiunile politico-militare ale Corpului expediționar,

- nu prezintă suficientă siguranță pe timpul transportului, nici pentru primele unități și nici pentru cele ce vor sosi mai târziu.

În schimb, o debarcare la Salonic, n-ar prezenta decât avantaje:

- Începând cu 4 divizii disponibile imediat, se poate crea un cap de pod sigur la adăpostul căruia să se poată transporta în 10-12 luni, alte 6-8 divizii (în total 10-12 divizii).

(Aici o mică paranteză. Deși domnul general d'Arbonneau n-a spus-o, se pare că lungul interval de 10-12 luni pentru transportul unui total de 10-12 divizii la Salonic provine din faptul că:

- deocamdată francezii n-au în Siria decât două corpuri de armată (6 divizii) și cadrele necesare pentru organizarea unui al 3-lea corp de armată de voluntari indigeni;

- constituirea acestui corp de armată și instruirea indigenilor necesită cel puțin 10 luni.)

- Debarcate la Salonic, trupele franceze vor determina mai ușor Iugoslavia la o luare de poziție contra Germaniei, în cazul unui atac german asupra României.

- Prezența trupelor la Salonic va influența de asemenea pe bulgari, care, cel puțin, vor permite trupelor turcești să traverseze Bulgaria în ajutorul României și Iugoslaviei.

Această convingere se bazează îndeosebi pe evoluția mentalității bulgare, dedusă din declarațiunile recent făcute de domnul Kiosseivanoff domnului Saraçoğlu, relativ la lăsarea (fără a le dezarma) trecerii pe teritoriul bulgar a trupelor române sau iugoslave care ar fi silite să se retragă sub presiunea atacurilor ruso-germane.

„După cum vezi, mentalitatea bulgară evoluează spre noi – adăuga domnul general d'Arbonneau.“

- De la Salonic trupele franceze se pot ușor dirija către zona de legătură între armatele română și iugoslavă, unde vor constitui elementul de sudură între aceste două armate.

3. În Marea Neagră și Caucaz

Comisiunea militară franceză a studiat și:

- intrarea flotelor anglo-franceze în Marea Neagră pentru a interzice transporturile cu petrol și magnezită, pe calea mării din Rusia în Germania,

- atacul terestru și aerian al regiunilor petrolifere Batum și Baku.

*

* *

În decursul convorbirii am arătat între altele că:

- În ceea ce privește liniile generale de rezistență și

manevrele ce va executa armata noastră, Marele Stat Major are deja gata toate proiectele de operațiuni ce au la bază condițiunile specifice de pe teatrele noastre de operațiuni, precum și valoarea adversarilor probabili.

În orice caz nu cred că trebuie să se vorbească cu atâta ușurință de cedări masive de teritorii în dauna altora și ca urmare, în cazul unui conflict provocat de germani sau ruși în Balcani este preferabil ca planurile Comandamentului francez să plece nu de la ideea unor cedări inițiale de teritorii imense de către România și Iugoslavia, ci de la aceea de a sosi la timp cu un important număr de mari unități și armamentul necesar pentru a da posibilitate românilor și iugoslavilor să reziste în apropierea frontierelor, iar nu să cedeze 3/4 din teritoriul național.

Din acest punct de vedere nu mi se pare încurajantă declarația că inițial se vor aduce 4 divizii la Salonic și după un an încă 6-8 divizii.

De altfel interesul francez și englez ar fi identic cu interesul nostru.

Dacă armatele noastre izbutesc să oprească pe inamic la granițe n-am avea decât avantaje pentru operațiunile ofensive ulterioare:

- o mai bună bază de plecare având în față câmpia deschisă a Ungariei;
- moral ridicat;
- forțe intacte;
- bogățiile țării neatinse etc.

Posibilitatea prin urmare de a obține mari succese contra ruso-germanilor.

Pentru aceasta însă, trebuiesc multe forțe franco-engleze. Nu 4-10 divizii, fiindcă cu siguranță că în cazul când germanii se hotărăsc să coboare în Balcani și mai ales când vor vedea că franco-englezii încep să debarce la Salonic, ei nu vor opera cu 20-30 divizii, ci vor aduce maximum disponibil din totalul celor 200-250 divizii, pentru a ocupa Balcanii în minimum de timp. Și atunci?

Ca încheiere i-am spus că personal cred că două lucruri sunt absolut necesare:

- Țările balcanice și în special România și Iugoslavia (cele direct amenințate) să fie de pe acum și cât mai repede întărite cu cât mai mult material de război pentru a putea rezista în caz de agresiune ruso-germană, până la sosirea Corpului expediționar francez;

- Corpul expediționar să fie puternic.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), doasr nr. 1001, f. 111-118.

31

22 februarie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția subșefului Marelui Stat Major turc față de sprijinul militar care putea fi acordat de turci în caz de nevoie.*

Légation royale de Roumanie
en Turquie
L'Attaché militaire

Nr. 5937
1940, februarie 22

Atașatul militar în Turcia
cătref
Marele Stat Major, Secția II.

Am onoare a vă raporta că în întrevederea pe care am avut-o în ziua de 21 februarie 1940 cu domnul general de armată Assim Gündüz al doilea șef al Marelui Stat Major turc (subșeful) domnia sa mi-a spus:

1. Actualmente, când prin alianța cu franco-englezii ne-am asigurat litoralul, noi putem aduce, la nevoie, în Tracia, surplusul de forțe destinat inițial apărării coastelor.

2. România poate fi sigură de lealitatea Turciei, iar în cazul când țara dumneavoastră va fi atacată la est și la vest, își poate duce maximum de forțe pe acele teatre de operațiuni fără a avea grijă de bulgari care vor fi ținuți în respect de turci.

„Les Bulgares? Nous les tenons. Vous pouvez operer tranquillement à l'Ouest et à l'Est.“

În continuare, domnia sa adaugă: “După cum în 1916, în fața pericolului și sub presiunea puternică de la vest și sud, România s-a retras luptând către aliata ei Rusia, tot așa acum în fața unei eventuale presiuni puternice de la vest și est, România – la nevoie – se poate retrage către sud adică către aliata ei Turcia, deoarece pe bulgari îi avem în mână. Nu pot face nimic. Avem suficiente forțe pentru a ne impune punctul nostru de vedere.

Proiectele ce le-am făcut cu aliații noștri (francezii și englezii) au în vedere și această ipoteză“.

*

* *

Revenind la propunerea făcută în raportul nr. 5876 din 10 ianuarie 1940, cred că este bine ca aceste predispozițiuni turcești împreună cu fixarea cantității de forțe ce va trebui să intervină în Bulgaria pentru a ne permite nouă să acționăm cu aproape totalitatea forțelor pe alte teatre de operațiuni, să fie consemnate într-un acord scris ca o completare convențiunii militare în vigoare astăzi.

Invitarea, în acest scop, la București a domnului mareșal sau mai degrabă a domnului general Assim Gündüz (dat fiindcă în actualele împrejurări deplasarea domnului mareșal n-ar fi nici posibilă și nici oportună) o cred necesară.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 153-154.

Légation royale de Roumanie
en Turquie
L'Attaché militaire

Buletin de informații
(1 februarie - 30 martie 1940)

II. Situația politică externă

[...]

Până în prezent, Turcia se menține pe linia ei de conduită normală și anume:

- a nu provoca pe nimeni (în special pe ruși);
- a se pregăti totuși cât mai temeinic pentru a putea face față oricărei agresiuni, fie în Caucaz, fie în Balcani.

Pentru realizarea acestui dublu scop:

a) Turcia, atât prin glasul ministrului său de Externe, cât și prin presa de toate categoriile, a și dat un răspuns anticipat presiunii ce intenționează a face Alianții din vest asupra neutrilor și în special asupra țărilor Înțelegerii Balcanice, prin convocarea la Londra – imediat după ședința Consiliului Suprem Interaliat – a reprezentanților diplomați din țările balcanice.

Atât domnul Saraçoğlu cât și toate ziarele au subliniat în ultimul timp că:

- în nici un caz Turcia nu va lua inițiativa unui atac contra Rusiei;

- de îndată însă ce interesele turcești vor fi lezate sau amenințate în Balcani sau Caucaz, Turcia le va apăra cu toate forțele și cu sprijinul aliaților săi din Înțelegeria Balcanică și din Pactul Tripartit.

b) Marele Stat Major turc, cu asentimentul guvernului, tratează cu reprezentanții Franței și Angliei încheierea unei convențiuni militare, în cadrul Pactului Tripartit.

În acest scop, generalul de armată Assim Gündüz, subșeful Marelui Stat Major, împreună cu generalul de armată Küzmi Orbay, comandantul Armatei a 3-a, și cu generalul de divizie Unyvar, directorul operațiilor din Marele Stat

Major, au luat contact, la Halep, cu reprezentanții armatelor franceză și engleză.

Lucrările merg cam greu deoarece turcii înțeleg să rămână în cadrul strict al Pactului Tripartit, pe când Aliții ar vrea să obțină printr-o interpretare mai largă a Pactului – angajamente militare care să permită crearea unui front de sud-est chiar în cazul când nu ar apărea vădită o agresiune ruso-germană.

Părerea generală, aici la Ankara, este că turcii nu vor ceda, ci se vor menține în cadrul strict defensiv al Pactului Tripartit.

c) În afară de materialul de război de toate categoriile care continuă să sosească cu destulă regularitate și în conformitate cu angajamentele luate (a se vedea și Cap. III. Situația militară), guvernul turc a obținut din partea aliaților sprijinul necesar pentru echiparea aeronautică a teritoriului așa încât să poată primi la nevoie circa 1000 avioane.

Pentru aceasta, Franța și Anglia au început a trimite specialiștii necesari pentru recunoașterea și amenajarea de terenuri de aviație precum și – îndeosebi – mecanici care să încadreze atelierele de reparațiuni și instalațiunile aeronautice de pe terenurile mai importante.

Această acțiune a aliaților a produs o foarte puternică și favorabilă impresie în cercurile turcești, care după încheierea păcii dintre Finlanda și Rusia începuseră să-și arate nemulțumirea față de lipsa de inițiativă și de încetineala cu care Aliții înțeleg să-și ajute prietenii.

Cercurile conducătoare turcești nu se sfiau să declare deschis că Aliții ar fi trebuit să trimită de la începutul conflictului finlandez circa 500.000 oameni în Suedia, efective care, chiar dacă n-ar fi putut intra imediat pe front din cauza neadaptării la climă, ar fi putut totuși determina cu ușurință pe suedezi și norvegieni să intre alături de finlandezi, aceste două țări (Suedia și Norvegia) nemaiavând a se teme de o agresiune germană când ar fi știut că se găsesc, în spatele lor și la ei acasă, 500.000 anglo-francezi.

Turcia și discursul domnului Molotov

Atât domnul Saraçoglu cât și domnul Terentieff, ambasadorul Sovietelor la Ankara, au arătat ambasadorului

nostru că din discursul domnului Molotov nu trebuie în nici un caz să tragem concluzia că Sovietele ar avea intențiuni agresive la adresa noastră.

Domnul Saraçoğlu este convins că Sovietele nu vor întreprinde nici o acțiune războinică în cursul anului curent, pe nici unul din fronturi.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 221-224.

32

16 februarie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara referitor la efectivele Aliaiților în Orientul Apropiat și la posibilitățile de acțiune ale Turciei.*

Légation royale de Roumanie
en Turquie
L'Attaché militaire

Nr. 5920
1940, februarie 16

Atașatul militar în Turcia căt-re MARELE STAT MAJOR, Secția II

Am onoare a vă raporta că într-o întrevvedere cu șeful Secției Informațiilor din Marele Stat Major turc, domnia sa mi-a spus:

a) în câteva luni, Aliaiții vor avea în Orientul Apropiat (Egipt, Palestina, Siria, Irak) 500.000 oameni.

(În această privință cu onoare reamintesc că în rapoartele mele anterioare, din cursul acestei luni, am arătat că:

- în Siria sunt 130-140.000 oameni;
- în Palestina sunt 25.000 oameni;
- în Egipt sunt 130-140.000 oameni.

Aflu acum de la ministrul Irakului la Ankara că în Irak sunt la ora actuală 50.000 oameni.

În total deci aproximativ 350.000 oameni.

Ar mai rămâne prin urmare să se aducă 150.000 oameni dintre care un prim contingent a și sosit zilele acestea prin Suez în Palestina.)

b) în conflictul actual Turcia va căuta să rămână neutră. Nu e mai puțin adevărat, adăuga șeful Secției Informațiilor, că în situația actuală, singura soluție posibilă pentru Alianții blocați în fața liniei Siegfried, ar fi să antreneze Turcia în război contra Rusiei în Caucaz.

Dar întrucât Turcia nu are angajamente care s-o oblige a ataca pe ruși, nu este exclus – continua șeful Secției – ca atacul regiunii petrolifere ruse din Caucaz, regiune vitală și pentru ruși și pentru germani, să fie dat prin Iran cu ajutorul armatei iraniene întărită bineînțeles cu trupe aliate.

Rămâne de văzut, în cazul când o asemenea ipoteză s-ar realiza, care ar fi riposta germană.

Personal, consider simptomatică declarația de mai sus, mai ales dacă ținem seama de posibilitățile Alianților de a ademeni pe turci în Caucaz unde:

- trăiesc peste două milioane de turci,
- se găsește petrolul care ar mări considerabil importanța politică a Turciei,
- turcii pot obține o frontieră naturală extrem de puternică.

Atașatul militar în Turcia,

Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 119-120.

33

9 martie 1940. *Nota informativă a atașatului militar român în Franța privind situația de pe frontul de Vest.*

Nr. 1428 din 9 martie 1940

Notă informativă

1. Cercurile oficiale franceze pun foarte puțin preț pe

rezultatele practice ale misiunii delegatului Statelor Unite, domnul Sumner Welles, în Europa.

Orice fel de concepțiuni pentru începerea unor tratative de pace, la această dată, trebuind să fie bazate pe o serie de concesiuni vis-à-vis de Germania, nu pot fi admise de conducerea anglo-franceză.

După toate probabilitățile, actuala ofensivă de pace va eșua, astfel că beligeranții continuă asiduu pregătirile în vederea viitoarei bătălii decisive, a cărei dată este greu de a se fixa, însă nu cred înainte de toamna 1940, cel mai devreme.

2. Debarcările de trupe engleze în Franța, reluate în mijlocul lui februarie continuă, astfel că la această dată valoarea corpului expediționar în Franța, atinge circa 14 divizii.

După toate probabilitățile cele 32 divizii engleze, care reprezintă valoarea totală a corpului expediționar englez în Europa, vor fi prezente în Franța până la finele lunii aprilie 1940, astfel cum prevede acordul respectiv.

3. Fricțiunea între generalul Gamelin și generalul Georges, semnalată încă din februarie 1939 și accentuată de la începerea ostilităților, poate fi astfel sintetizată:

A. *Generalul Gamelin*, comandantul en chef al trupelor aliate în Franța și comandant en chef al tuturor trupelor franceze (și cele de peste Mari), reprezintă concepțiunea guvernului Daladier și se bucură și de încrederea totală a sferelor dirigente din Anglia.

Concepțiunea sa, în ceea ce privește conducerea războiului pare că este:

- a) continuarea acțiunii blocusului,
- b) intensa propagandă în Germania, pentru zdruncinarea moralului din interior, în vederea schimbării regimului,
- c) crearea altor fronturi de luptă, prin angajarea în ordinea de urgență a: statelor scandinave; armatei turce împreună cu corpul expediționar din Siria și trupele britanice din Orient, în direcțiunea regiunii petrolifere Bakou-Batoum; ulterior, a tuturor statelor balcanice.

d) ulterior, toate acestea conjugate cu o acțiune decisivă

pe frontul franco-german, prin atragerea în special și a Belgiei în orbita aliatelor, pentru distrugerea armatei germane. Data acestei mari bătălii decisive, fără a putea fi fixată, nu va fi probabil în anul 1940, ci mult mai târziu.

B. Generalul Georges Major General, echivalent cu funcțiunea de șef la Marelui Coartier General, care se bucură de încrederea mai mare a armatei franceze și de acord cu Weygand, (divergențele și fricțiunile între generalul Gamelin și generalul Weygand sunt de mult cunoscute și s-au accentuat în special în cursul lunii decembrie 1939, cu ocazia prezenței generalului Weygand la Paris: rapoartele mele nr. 1.066 din 14 decembrie și 1.105 din 23 decembrie 1939) este de părere că decizia trebuie căutată cât mai repede prin o mare bătălie pe frontul franco-german, când, mai ales în cursul lunilor septembrie și octombrie, armata franceză prezenta o superioritate față de armata germană angajată în Polonia.

Diferendul a fost recent rezolvat, se pare în urma insistenței generalului Georges, în sensul că domnia sa a rămas numai cu comanda efectivă a frontului de luptă, între Bale și Marea Nordului, iar în funcțiunea de Major General fiind recent numit generalul de armată Doumenc (fost șef al Misiunii Militare Franceze la Moscova în august 1939).

Nu este exclus ca această divergență între cei doi generali francezi, care sunt căpeteniile armatei franceze, să continue, mai ales în prezența situațiunii din ce în ce mai delicate al aliaților, fapt care nu este exclus să conducă chiar la căderea guvernului Daladier, care va atrage și schimbarea guvernului francez.

Fricțiunile între generali, de altfel cunoscute în trecutul război parcă încep, și vor deveni din ce în ce mai mari, mai ales dacă în viitor, cum este mult probabil, vor surveni eșecuri în domeniul politic și poate chiar militar.

4. Tratatulele de pace începute între Finlanda și U.R.S.S. prin mijlocirea Suediei și sub presiunea Germaniei, marchează un eșec al politicii franco-engleze.

Cu tot apelul dezesperat al Finlandei, susținută aproape

de toate statele mondiale, ajutorul franco-englez s-a rezumat numai la ceva materiale și munițiuni și acestea de calitate 2-a.

Până la această dată absolut nici o unitate operativă constituită cât de mică, franceză sau engleză, nu se găsește în Finlanda și deși unele mari unități ar fi gata de plecare totuși acum este exclus a mai putea ajunge la timp în Finlanda, chiar dacă greutățile de ordin politic internațional și dificultățile transporturilor ar putea fi rezolvate.

Politica franco-engleză răspunde tratativelor de pace începute de Finlanda cu formula: „după felul cum va hotărî Finlanda rămâne să decidă asupra ajutorului efectiv ce i se va da“.

5. Tensiunea anglo-italiană reîncepută odată cu măsurile luate de Anglia pentru oprirea transporturilor de cărbuni germani în Italia, urmată de recenta vizită a ministrului Afacerilor Străine al Germaniei la Roma a necesitat o serie de măsuri militare din partea Franței, care din luna octombrie lăsase pe frontiera Elveției și Italiei, numai puține trupe de acoperire, în total circa 3 divizii.

Crearea Armatei de Sud, pe frontiera Elveției și Italiei sub comanda generalului de armată Orly, în valoare azi de 4 corpuri de armată (circa 10 divizii) preluate în majoritate din Grupul de Sud al Rezervei Generale, este o consecință a acestei tensiuni.

Cu toată încrederea ce politica franceză are încă în hotărârea ce se va lua Italia, totuși nu se poate a nu se accentua greaua pozițiune în care aliații și mai ales Franța, ar fi pusă, dacă politica italiană ar oscila iarăși în favoarea Germaniei.

Atașat militar în Franța,
Colonel **C. Teodorini**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2, (inventar anexă), dosar nr. 789, f. 251-254.

16 martie 1940. *Raport al atașatului militar și naval român la Londra privind evoluția războiului sovieto-finlandez.*

Legățiunea regală a României
Atașatul militar și naval în Anglia

Secret

Nr. 161
16 martie 1940

Atașatul militar și naval în Anglia
căt-re
Marele Stat Major, Secția a II-a

La ordinul dvs. telegrafic nr. 110.831 din 13 martie 1940, am onoare a raporta mai jos informațiunile ce posedăm în prezent asupra fortificațiilor finlandeze și asupra procedurilor de atac întrebuintate de trupele ruse în perioada februarie-martie 1940 și în special în istmul Karelian.

În același timp raportăm dvs. că am luat contact cu diferite surse autorizate și în măsura a ne da informații mai complete cărora le-am cerut detalii asupra acestor două chestiuni. La primire le vom raporta domniei voastre.

I. Fortificațiile liniei Mannerheim

Asupra fortificațiilor finlandeze de pe linia Mannerheim avem până azi numai foarte puține detalii în plus de cele raportate prin Buletinul de informații încheiat la 29 februarie 1940 și care a fost înaintat dvs. cu nr. 2062 din 5 martie 1940 și anume:

- a) Linia Mannerheim a fost construită după modelul fortificațiilor belgiene și sub conducere militară belgiană.
- b) Fortificațiile finlandeze erau concentrate în trei regiuni și anume: Helsinki, Karelia și Abo.

Pe când fortificațiile din regiunile Helsinki și Abo sunt

construite din baterii de coastă interzicând apropierea și debarcările pe coaste, cele din istmul Karelia erau organizate pe două linii fortificate, una înapoia alteia, care interziceau progresiunea unui atac pornind din regiunea Leningrad prin Istmul Karelia.

c) **Prima linie de fortificații** era construită chiar în apropierea frontierei ruse și avea o adâncime de circa 4-10 km.

Sistemul de fortificare al acestei linii consistă dintr-o împerechere a unui mic număr de lucrări permanente – aproximativ 38 – cu lucrări de campanie permanente compuse din tranșee betonate sau ușor blindate, rețele de sârmă ghimpată și obstacole antitanc (mine și gropi).

Lucrările permanente erau construite fie din beton armat fie din escavațiuni executate în rocile de granit care se regăseau în acea regiune.

d) **A doua linie de fortificații** era mult mai tare și constituie baza apărării.

Această linie avea lucrări permanente în beton plasate pe o adâncime ce varia între 2 și 8 kilometri.

Această linie urma traseul: golful Finlanda (Viborg) – Rempetti – Summa – Leipasua – pădurea Muola – Mulkela – Virrki – Kivaniemi – malul de nord al lacului Suvantojarvi spre Taipale pe malul lacului Ladoga.

Linia 2-a cuprindea circa 150 lucrări permanente mijlocii construite în beton și peste 100 cuiburi de mitraliere construite în lemn și pământ care realizase un baraj de focuri continuu.

Viborg era considerat un centru de rezistență apărut de fortificații de campanie, din apărări de coastă și de importante forțe antiaeriene.

e) Fortificațiile de beton erau – în majoritatea cazurilor – cazemate pentru unități de mitraliere.

Grosimea pereților acestor cazemate varia între 9-15 cm. și numai la un mic număr din acest fel de lucrări zidurile aveau blindaje metalice.

II. Atacul liniei fortificate Mannerheim

A. Mari unități și efective atacatoare:

La începutul lunii februarie 1940, numărul marilor unități sovietice care se găseau în contact cu trupele finlandeze ce ocupau linia fortificată Mannerheim era socotit de cercurile militar britanice la 12 divizii.

Aceleași cercuri apreciau, la sfârșitul aceleiași luni că numărul marilor unități sovietice era considerabil mărit urcându-se la 24 divizii.

Această considerabilă mărire a numărului marilor unități făcea ca efectivele Armatei VII ruse, care ataca în istmul Karelia fortificațiile liniei Mannerheim să fie socotite la circa 350.000 oameni, cifră care reprezenta o jumătate din efectivele integrale destinate de soviete războiului cu Finlanda.

B. Aprecieri asupra valorii trupelor rusești

După informațiunile ce s-au primit la Londra, Sovietele au întrebuițat în atacul liniei Mannerheim trupele lor cele mai bune și așa este explicat faptul că „**diviziile ruse au luptat cu un curaj și o bravură care rareori a fost demonstrat de trupele rusești în ultimul secol**“.

C. Proceduri tactice ale atacatorului

1. Înainte de luna februarie 1940

Atacurile unităților terestre sovietice nu prezentau nimic din tactica obișnuită în armatele europene.

Din prea multă încredere în puterea numărului și în slăbiciunea adversarului și din cauza lipsei de instrucție a comandamentului, aceste atacuri au constituit operațiuni izolate (pe direcții neconjugate și mult depărtate în spațiu), au fost executate în formațiuni neadecvate scopului operațiunii și neținându-se seama de teren, acțiune de foc, condițiuni atmosferice sau posibilităților căilor de comunicații.

Neobservarea repetată a acestor elemente a dat finlandezilor posibilitatea obținerii unor frumoase succese tactice și a condus la dezastrele, în oameni și material, suferite de Diviziile 18, 44, 63 etc. sovietice, dezastre care au echivalat cu dispariția aproape completă a acestor mari unități.

De asemeni, întrebuițarea aviației s-a făcut fără a se ține seama de modul de întrebuițare ideal preconizat în celelalte armate europene și anume:

– *aviația de recunoaștere* n-a fost deloc folosită fapt care a permis finlandezilor deplasări de unități ce au constituit adevărate surprinderi;

– *aviația de bombardament* a acționat descusut – obiectivele ei fiind răspândite pretutindeni – și fără griji de menținerea unor formațiuni strânse care să le diminueze riscurile. În adoptarea unui astfel de procedeu trebuie căutată cauza pentru care aviația de bombardament sovietică a pierdut un număr impresionant de aparate.

2. În februarie și martie 1940

Operațiunile din această perioadă corespund cu două fapte care au o valoare capitală și anume: oboselii supraomenești a unităților finlandeze și schimbării complete a tacticii sovietice.

Numărul redus al unităților finlandeze raportat la front a obligat Comandamentul finlandez să întrebuițeze mereu și aproape în toate bătăliile aceleași unități, orice posibilitate de manevră fiind dintr-un început exclusă.

Acest fapt, adăugat la marșurile și contra marșurile executate zilnic de aceste unități și adeseori pe un frig de aproape 50 de grade minus, au condus la o epuizare aproape totală a elementului „om” și astfel, cu toată importanța cantitativă și calitativă a ajutorului material trimis de aliați, rezistența trupelor finlandeze a început să descrească în mod progresiv.

Rezultatele imediat simțite ale acestei scăderi de rezistență fizică au fost continuile retrageri finlandeze de la începutul lui martie 1940.

În același timp, s-a observat o completă schimbare a tacticii întrebuițate de trupele sovietice și faptul că acestea erau comandate de aceiași generali (exemplu: trupele sovietice din Karelia au fost continuu comandate de generalul Mereskov) au dat cercurilor militare britanice convin-

gerea că s-a produs, în mod sigur, o intervenție a „specialiștilor“ germani.

După informațiile ce avem până în prezent armata sovietică a întrebuițat în atacurile terestre din Karelia următoarele procedee de luptă:

a) atacurile au fost precedate de puternice preparatii de artilerie care, dacă nu prin calitatea tragerilor desigur prin cantitate, au produs mari stricăciuni fortificațiilor finlandeze.

b) s-a întrebuițat, ori de câte ori a fost posibil, procedeul infiltrațiilor și în unele cazuri acest procedeu – datorită oboselii trupelor finlandeze – a reușit obținându-se învăluiri și surprinderi care au avut drept rezultat ocuparea de mici lucrări fortificate.

c) atacurile au fost executate cu o puternică susținere de care de luptă. Carele de luptă grele 70 de tone au fost, în special, instrumente ce au surprins pe finlandezi și au ajutat mult la victoriile obținute.

d) atacurile au fost date în mod continuu (chiar noaptea) și această continuitate a avut ca efect mărirea oboselii finlandeze și implicit scăderea rezistenței acestora.

e) atacurile au fost executate în valuri succesive.

f) atacurile de front (în istmul Karelia au fost combinate prin atacuri de flanc și spate, utilizându-se ca bază de plecare apele înghețate ale golfului Anlanda).

g) în executarea atacurilor s-a ales o direcție de efort unde au fost concentrate majoritatea mijloacelor (porțiunea de front fortificat între Aeyraepaeae-Viborg) obținându-se astfel superioritatea de forțe.

h) obiectivele ocupate au fost imediat organizate defensiv.

Odată cu schimbarea procedeeleor de luptă terestre a fost schimbat radical și modul de acțiune al aviației, ceea ce constituie o dovadă în plus – se afirmă aici – a intervenției „specialiștilor“ germani.

Aviația de bombardament rusă a început să acționeze în mod mult mai regulat și în formațiuni mult mai strânse.

Atacurile acestei aviații au început să devină sistematice și mai efective. După unele informații sosite la Londra, orice

formațiune de bombardament sovietică era însoțită de către un comisar politic, pe tot timpul oricărei acțiuni.

Aviația de recunoaștere a început de asemeni să fie întrebuințată într-o proporție mai largă și informațiile date de ea asupra mișcărilor trupelor finlandeze au fost prețioase Comandamentului Sovietic.

*

* *

După informațiile oficiale finlandeze, U.R.S.S. a pierdut în timpul aceste campanii de 104 zile: 587 avioane, 1.480 care de luptă, 300 tunuri, circa 340.000 oameni morți și scoși din luptă pe ansamblul fronturilor.

*

* *

Vom continua a culege noi informații pe care – în măsura obținerii lor – le vom raporta dvs.

Atașatul militar și naval în Anglia,
Comandor **Dumitrescu St. Gheorghe**

Atașat militar ajutor Londra,
Căpitan **Gh. Iliescu**

A.M.R. fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 349, f. 95-99.

35

18 martie. *Raport al atașatului militar român la Belgrad privind situația din Germania*

Ambasada Regală a României
în Iugoslavia
Biroul Atașatului militar

Secret

Nr. 1775
1940, martie 18

Atașatul militar la Belgrad
căt-re
Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoare a raporta că informatorul, care mi-a dat informațiunile din Germania raportate cu nr. 1694 din 19 februarie, 1697 din 20 februarie și 1716 din 29 februarie a.c., s-a înapoiat acum două zile din Berlin la Belgrad.

Din o discuțiune ce am avut împreună rezultă următoarele:

1. În Germania, din cauza lipsei de hrană, situația începe să devină pe zi ce trece mai dificilă. Acum câteva zile la Berlin nu s-au găsit nici cartofi, spunându-se că depozitele de cartofi aflate la diferite magazine au înghețat. Populația a trebuit să mănânce numai morcovi. Această știre pare să fie adevărată întrucât o astfel de informație o deține și Marele Stat Major jugoslav.

Din Rusia nu vin alimente și în cercurile oficiale germane nu se pune nici o speranță imediată pe aprovizionările din această țară, din cauza sabotajului constatat în toate ramurile de activitate din U.R.S.S., care au scăzut în mod evident producția economiei ruse.

Din această țară, Germania nu primește decât o mică cantitate de benzină.

2. Germania are nevoie pentru fiecare an de război de 12.000.000 tone de benzină. Din această cantitate Germania nu produce sintetic decât 3-4 milioane tone. Din acest motiv, Reichul pune atâta preț pe petrolul nostru.

3. În șantierele navale germane se lucrează în momentul de față 380 submarine. Ele sunt aproape gata.

4. În ultimul moment s-au făcut mari concentrări de trupe la sud-vestul Germaniei, către frontiera franco-elvețiană. Se crede că se urmărește a se crea o stare de diversiune pentru a face pe francezi să transporte trupe în acea parte.

Din cauza acestor transporturi, între Berlin și München nu mai circulă decât 3 trenuri pe noapte, iar de la München la frontiera Iugoslaviei un singur tren.

De asemenea, informatorul meu știa de la un ofițer ger-

man că pe granița polono-sovietică s-ar găsi 30 divizii. Această ultimă informație nu o cred posibilă, deoarece un informator al colonelului Popovici, șeful Secției de Informații din Marele Stat Major jugoslav, sosit recent din Slovacia, nu i-a semnalat mișcări mari de trupe în această regiune.

Colonelul Popovici știe că se găsesc la Prešov: 1 divizie și circa 120 care de luptă.

5. De la generalul Milich, inspectorul Aviației germane, informatorul meu știe că germanii ar avea pe picior de război 10.000.000 oameni și până la 1 aprilie vor mai chema 1 milion de oameni. Această informație deși este posibilă, totuși pare că este pusă în circulație pentru intimidare sau pentru a activa războiul nervilor.

6. Germania are 10.000 avioane de luptă (observație, vânătoare și bombardament), 30.000 piloți și tot personalul specialist (telegrafiști, observatori, mitraliori etc.).

7. La München se găsesc 79 escadrile de aviație.

8. Soldații germani sunt foarte bine echipați.

9. Germanii încep să retragă din serviciu avionul Messerschmidt 109 (avionul pe care l-am comandat și noi), nefiind suficient de manevrabil.

10. Cercurile germane sunt indispuse pe noi pentru că nu le satisfac cererile lor. Cu toate acestea noi suntem însă cu mult mai apreciați de cât vecinii noștri iugoslavii, care nu se bucură aproape de nici o simpatie.

11. Informatorul meu are ordinul guvernului german să facă tot posibilul și să nu dea Iugoslaviei avionul J.U. (Junker) 88 K., decât numai în cazul când nu va putea altfel.

În acest caz Germania va vinde Iugoslaviei 5 avioane J.U. 88 K. Acest avion costă 260.000 mărci.

Informatorul meu crede că va putea cumpăra din Iugoslavia circa 800 vagoane de semințe oleaginoase. Un kilogram de semințe oleaginoase costă 4 dinari.

Atașatul militar din Belgrad,

Locotenent-colonel **Gh. Popescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 789, f. 126-129.

36

4 aprilie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara referitor la propunerea ministrului de Externe privind anularea convorbirilor militare româno-turce.*

Către,
Marele Stat Major, București

Confidențial pentru domnul general șef al Marelui Stat Major;

Urmare la telegrama 5964 din 28 martie a.c.;

Ministerul de Externe turc este de părere să se amâne convorbirile militare între mine și Marele Stat Major turc, până după conferința militară de la Atena, pentru a cărei convocare a luat măsuri (în calitate de președinte în funcțiune al Înțelegerii Balcanice) anunțând statele balcanice.

Ministerul de Externe turc motivează astfel:

Iugoslavia a acceptat cu greu să participe la conferința de la Atena. Dacă ar afla acum că între Turcia și România s-au luat oarecărei angajamente, Iugoslavia ar putea să se socotească în drept a nu mai participa la Atena, ceea ce trebuie evitat.

Raport detaliat trimit prin curier în ziua de 6 aprilie.

Locotenent-colonel **Traian Teodorescu,**
Nr. 5977 din 4 aprilie 1940

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 276.

37

4 aprilie 1940. *Raport al atașatului militar și naval român la Londra privind remanierea cabinetului britanic.*

Legățiunea Regală a României
Atașatul militar și naval
în Anglia

Nr. 3
4 aprilie 1940

Atașatul militar și naval în Anglia
căt̃re
Marele Stat Major, Secția a II-a

Urmare la cele raportate dvs. prin Buletinul de informație încheiat la 31 martie 1940;

Am onoarea a raporta:

Diferitele zvonuri despre remanierea Cabinetului britanic care au circulat tot timpul lunii martie și-au găsit sfârșitul prin realizarea remanierii efectuată în seara zilei de 3 aprilie 1940. Posibilitatea remanierii a fost dată de moartea ministrului Transporturilor Maritime.

Remanierea efectuată are următoarele rezultate:

a) Desființarea Ministerului Coordonării Apărării și retragerea din Guvern a titularului acestui minister (amiralul lord Chatfield).

b) Micșorarea numărului miniștrilor care formează Cabinetul de război de la 9 la 8.

Acest Cabinet de război va fi continuu informat de către un Comitet format de miniștrii de Război și Aer și șefii principalelor servicii Flotei, Armatei și Aeronauticii.

Comitetul este prezidat de primul lord al Amiralității – domnul W. Churchill – care prin acest nou aranjament devine adevăratul coordonator și șef al conducerii războiului.

c) Face 10 mișcări printre titularii diferitelor departamente, urmărindu-se plasarea miniștrilor în locurile indicate prin aptitudinile personale.

d) Numirea lordului Woolton ca ministru al Alimentării. Noul ministru al Alimentării este mai bine cunoscut sub numele de sir Marquis, a căpătat titlul de lord anul trecut în urma meritelor excepționale dovedite în postul de Consilier Onorar al Ministerului de Război pentru producția de postavuri și textile. Este un om remarcabil ca energie și inteligență.

e) Nu înglobează pe nici unul din reprezentanții partidelor de opoziție.

Se afirmă că:

– Retragerea amiralului lord Chatfield se datorește faptului că nu era destul de energic și că nu avea destulă rapiditate în luarea de măsuri impusă de misiunea de coordonator al importantelor departamente, Marina, Război și Aer.

– Înlocuirea de la Ministerul Aerului se datorește slăbiciunii și lipsei de energie ale fostului ministru sir Kingsley Wood din care cauză producția de aeronautică engleză a rămas în urma programului stabilit.

– Noul ministru al Aerului, sir Samuel Hoare, va putea recupera timpul pierdut în fabricațiile aeronautice fiind un bun organizator și cunoscător al Ministerului Aerului al cărui titular devine pentru a 4-a oară.

– Este un lucru îmbucurător că opoziția nu a intrat în guvern, deoarece astfel va putea formula liber criticile de care un guvern are absolută nevoie.

Numirea domnului Winston Churchill ca președinte al Comitetului Apărării a produs un entuziasm general.

Dl. Churchill se bucură de încrederea întregii opinii publice care îl cunoaște de multă vreme și care-l admiră, pe zi ce trece, mai mult.

Această numire care face din primul lord al amiralității un adevărat „dictator al războiului“ aduce cu ea convingerea că începând din acest moment conducerea războiului va fi mult mai energică și cu mai mare rapiditate în hotărâri și execuție.

Atașatul militar și naval în Anglia,
Comandor **Dumitrescu St. Gheorghe**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secți 2 (inventar anexă), dosar nr. 439, f. 330-331.

5 aprilie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind convorbirile militare turco-române.*

Ambasada Regală Română în Turcia
Atașatul militar

Nr. 5981
1940, aprilie 5

Atașatul militar în Turcia
căt̄re
Domnul general șef al Marelui Stat Major

Urmare la telegrama nr. 5977 din 4 aprilie 1940.

Am onoare a vă raporta asupra modului cum a decurs înt̄vederea dintre subsemnatul și domnul mareșal Çakmak.

1. În ziua de 25 marie 1940, în urma unei convorbiri cu șeful Secției Informațiilor din Marele Stat Major turc, relativ la audiența ce trebuia să obțin la domnul mareșal, colonelul Oray mi-a spus că domnul mareșal dorește să vadă scrisoarea de împuternicire a subsemnatului.

Am înaintat atunci, cu nr. 5952, scrisoarea de împuternicire, cerând în același timp audiență pentru a explica verbal caracterul misiunii mele.

2. În audiența avută, domnul mareșal mi-a spus că Marele Stat Major turc nu a studiat încă ipoteza despre care trata scrisoarea domniei voastre nr. 12718, dar că o va da în studiu și că voi fi convocat pentru discuții când studiul va fi gata.

3. În ziua de 29 martie 1940, am primit în scris următorul răspuns de la domnul mareșal:

L'Etat Major Général
Ankara, le 28 Mars 1940
de l'Armée turque

Nr. 17.857
Trè Secret

Monsieur le Lt. Colonel,

J'ai accusé réception de votre lettre Nr. 5952 du 25 Mars 1940.

On a porté à la connaissance de Notre Gouvernement le sujet qui est traité dans votre lettre sous mentionnée.

Je crois que notre Ministre des Affaires Etrangères vient de s'entretenir, sur ce sujet, avec votre Ambassadeur à Ankara.

Je vous prie, Monsieur le Lt. Colonel, d'agréer mes sincères sentiments.

Chef d'Etat Major Général

Le Marechal (ss) Fevzi Çakmak

Din răspunsul domnului mareșal rezultând că problema ar fi fost rezolvată în întrevederile dintre domnul Ministru Saraçoğlu și domnul ambasador Stoica și cum, pe de altă parte, alte convorbiri între cei doi (ministrul de Externe turc și ambasadorul României) referitor la agresiunea rusă, nu mai avuseseră loc de la 25 decembrie 1939 (deci anterior conferinței de la Belgrad din februarie 1940) am cerut domnului ambasador Stoica să obțină o audiență la domnul Saraçoğlu pentru a lămuri chestiunea (adresa nr. 5970 din 29 martie, anexată).

Domnul ambasador Stoica a fost primit în audiență în ziua de 3 aprilie 1940, către seară.

În această audiență, domnul Saracoglu a arătat domnului ambasador al României că:

a) Domnul mareșal Çakmak, după ce a primit scrisoarea mea de împuternicire, a întrebat guvernul turc dacă socotește necesar să se înceapă tratativele și până unde să fie duse;

b) Domnul Saraçoğlu a fost de părere să se obțină o amânare a discuțiilor militare între reprezentantul Marelui Stat Major român și Marele Stat Major turc, până după conferința militară de la Atena, motivând astfel punctul său de vedere:

În conferința de la Belgrad din februarie 1940, Iugoslavia a pus o oarecare greutate însă admite să se întrunească o comisie de militari la Atena.

Ori, dacă se va afla că România și Turcia au luat deja anumite angajamente în afara Pactului Înțelegerii Balcanice, s-ar putea ca Iugoslavia să se simtă degajată de obligațiunea de a mai participa la Atena.

„Și cum noi toți – adăuga domnul Saraçoğlu – avem interesul ca la măsurile ce vor fi prevăzute pentru apărarea statelor balcanice, contra oricărei agresiuni, să participe și Iugoslavia, nu este bine ca tratativele în doi să preceadă pe cele în 4, cu atât mai mult cu cât aceste tratative în doi au fost discutate cu domnul Gafencu în timpul cât Iugoslavia (la Belgrad în februarie 1940) făcea dificultăți în a adera la tratativele în patru, adică pentru cazul când Iugoslavia se va deroba.

Dacă din convorbirile de la Atena se va simți nevoia și a unor convorbiri în doi, atunci le vom face după aceea.”

c) Explicațiunile de mai sus (de sub punctul b) trebuiau aduse la cunoștința domnului ambasador Stoica imediat după terminarea Consiliului de Miniștri turc, de către domnul Saraçoğlu, după care domnul mareșal urma să-mi facă mie cunoscut cele ce mi-a comunicat cu nr. 17.857 (a se vedea pagina 2 a acestui raport).

Din cauza multor ocupațiuni, domnul Saraçoğlu l-a pus în curent pe domnul ambasador Stoica asupra celor discutate în Consiliul de Miniștri, numai în ziua audienței, adică la 3 aprilie 1940, pe când eu primisem deja răspunsul domnului mareșal.

În rezumat:

Guvernul turc crede că:

- este bine ca luarea de contact și convorbirile militare de la Atena (între reprezentanții celor 4 State Majore ale țărilor balcanice) să se producă înaintea convorbirilor în doi, între România și Turcia;

- convorbirile în doi să aibă loc numai dacă va mai fi nevoie (în raport cu cele ce se vor obține la Atena).

Guvernul turc va face imediat demersurile necesare pentru convocarea conferinței militare (în 4) de la Atena.

Atașatul militar în Turcia,

Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

39

6 aprilie 1940. *Raport al atașatului militar român în Franța privind poziția cercurilor politice și militare franceze față de situația din sud-estul Europei.*

Nr. 37 din 6 aprilie 1940

Secret

Marele Stat Major, Secția a II-a

Urmare la telegrama cifrată nr. 243 din 3 aprilie;

Am onoare a raporta că în ziua de 3 martie, în baza audienței ce am obținut pentru domnul ambasador Franasovici, am văzut pe domnul general Weygand și, în plus, subsemnatul pe colonelul de Lavilleon, subșeful de stat major al Comandamentului Superior din Siria.

Aceste convorbiri se rezumă în următoarele idei de mai jos:

1) Generalul Weygand a fost chemat la Paris, pentru a lua legătură cu noul guvern Reynaud, cu atât mai mult cu cât în convorbirile ce a avut domnia-sa în decembrie 1939 cu guvernul Daladier (a se vedea raportul meu nr. 1066 din 14 decembrie și buletinul de informații pe luna decembrie 1939), nu au condus la nici un rezultat practic.

2) În rezumat, punctul de vedere al generalului Weygand este;

a) Deciziunea nu se poate obține, prin o operațiune limitată numai pe frontul de Vest, aceasta trebuind premearșă și conjugată cu alte operațiuni pe alte teatre, care în prealabil să închidă cercul „blocusului“ în jurul Germaniei, tăindu-i toate resursele de aprovizionare.

b) Un front de luptă cu caracter „*pur defensiv*“ este imperios necesar a se crea în sud-estul Europei.

c) Pregătirile în vederea creării acestui front în sud-estul

Europei sunt cu atât mai justificate cu cât România se găsește sub formula „garanțiilor“ oferite de Anglia și Franța.

d) Aceste pregătiri „*absolut indispensabile*“ a fi luate din vreme sunt singure în măsură a asigura viitoarele eventuale ajutoare, de toate categoriile, în special „aviația“ oferite de Aliați pentru intrarea în joc a garanțiilor oferite.

e) Deși acest punct de vedere a fost expus de domnia-sa încă din decembrie, și probabil transmis la București (a se vedea raportul nr. 1066), totuși până la această dată, absolut nici o măsură relativă nu a fost luată.

f) Cu tot „secretul“ ce aceste pregătiri ar necesita față de germani, ele își găsesc perfect de bine explicația în ansamblul pregătirilor defensive care se execută pe o scară întinsă pe frontiera noastră de vest.

Domnul General Weygand înțelege perfect de bine pozițiunea României, a cărei „colorare“ prea devreme, nu ar servi nici cauza ei, nici acea a aliaților, însă asemenea pregătiri, în ideea „**primirii și cooperării**“ cu forțele aliate, sunt cu totul altceva și **indispensabile**.

g) În vederea acestei „**posibilități de cooperare**“ un contact strâns între România și Iugoslavia, este imperios necesar, nici o acțiune a Germaniei neputându-se privi izolat numai contra României, de vreme ce obligațiunile Pactului Balcanic trebuiesc să intre imediat în joc.

h) Domnul general Weygand s-a arătat îngrijorat de prezența în țară a unui mare număr de germani (circa 27 mii)* și toți cu misiuni precise, pentru punerea în aplicare a metodelor deja cunoscute și întrebuințate în Polonia, pentru zdruncinarea interiorului, concomitent cu operațiunile militare și ajutați de minoritarii germani.

i) În fine, domnul general Weygand a arătat că ultimele zvonuri, relative la pregătirea unei acțiuni militare anglo-

---

* O asemenea remarcă mi-a fost semnalată personal de domnul ambasador Thierry cu ocazia trecerii mele în luna februarie prin București, pe care am semnalat-o domnului prim ministru, domnului ministru Urdăreanu, șeful Secției II-a și 3. Sigur că informația domnului general Weygand are aceeași sursă.

franceză în direcția „Caucazului“ pentru distrugerea liniei Batum-Bacu și tăierea resurselor respective, atât de necesare Germaniei, este o concepțiune încă „necoaptă“.

j) Domnul general Weygand a marcat insistența ce domnia-sa o va pune pe lângă guvernul Francez, în sensul ca ritmul livrărilor de materiale pentru România, fie vechi comenzi, fie noi cesiuni, să fie cât mai intensificat.

k) Domnul general Weygand a comunicat personal domnului ambasador, dorința sa de a se găsi o modalitate, oricât de camuflată, ca domnia sa sau un delegat al domniei sale, să fie primit de Majestatea Sa Regele, în cel mai strict secret.

*

* *

3) Acestea sunt punctele esențiale, care s-au desprins din convorbirea domnului ambasador cu domnul general Weygand.

Rămâne de văzut până la ce punct actualul guvern, față de care autoritatea domnului general Weygand pare că este mai puternică, decât față de guvernul Daladier, va pune în aplicare punctul său de vedere. Menționez că divergențele între domnul general Weygand și domnul general Gamelin, manifestate în cursul conferințelor din decembrie, rămân încă pe același plan.

Din convorbirea cu domnul general Weygand, racordată cu hotărârea luată în ultimul Consiliu Suprem Aliat ținut la 28 martie la Londra, relativă la întărirea „*blocusului*“ se desprind până acum următoarele prime acțiuni:

a) *De ordin diplomatic:*

– Chemarea reprezentanților diplomați, ai Franței și Angliei, din statele din sud-estul european, și conferințele în curs, la care asistă și reprezentanții diplomați din U.R.S.S. și Italia.

– Chemarea domnului general Weygand, comandantul en chef al corpului expediționar din Siria, și destinat ca comandant en chef al forțelor aliate în Orientul Apropiat.

– Acțiunea diplomatică și notele explicative, trimise de

Anglia, Norvegiei, i-au condus la controlul britanic, în apele Norvegiene și vor conduce probabil la o mare bătălie navală între flotele beligerante și probabil la un nou front de luptă în țările Scandinave.

b) *De ordin economic*

– Înființarea unei Asociațiuni Economice Engleze, cu reședința probabil la București și cu tendința clară de a contracara presiunea economică, exercitată de Germania în acest părți ale Europei, în scop de a cumpăra toate disponibilitățile resurselor lor și mai ales cele necesare Germaniei, cu prețul unei valute forte.

c) *De ordin militar*

– Trimiterea accelerată, începând de la finele lui martie, de noi formațiuni în Siria.

Din convorbiri cu subșeful de stat major al Comandamentului Weygand, „verificate ulterior“, reiese că transporturile de trupe, cu plecarea din Marsilia, spre Siria, se succed zilnic cu marcată intensitate.

Numai într-o singură zi, două vapoare, fiecare conținând câte 3000 trupă și ofițeri aviație, au plecat din Marsilia; aparatele respective au fost îmbarcate pe vase special amenajate, în mare parte demontate.

În plus, numai pe un singur vapor, au fost îmbarcate circa 300 care luptă, cu aceeași destinație.

Dacă în ultimul meu buletin, arătam că la 15 martie valoarea Corpului Expediționar din Siria (afară de trupele engleze din Orient, Egipt, Palestina etc.) cifra circa 7 divizii, cu foarte puțină aviație, azi aceasta cifrează încă 12 divizii și cel puțin 600 avioane operative, iar transporturile care se succed, mă fac să cred că plafonul fixat este mult mai mare. Majoritatea trupelor sunt mari unități constituite Metropolitane și probabil și unități din nordul african. Este probabil că cele două divizii poloneze, deja gata, să fie trimise tot în Siria (informație încă neverificată).

4) Concluziunile ce se desprind din convorbirea cu domnul general Weygand, și mai ales din acțiunile întreprinse ulterior de Aliți, sunt:

a) Acțiunea de forță armată în țările nordice, pentru interzicerea oțelurilor suedeze, Germaniei.

Orientarea efortului politic al Aliaților, către sud-estul european (semnalat încă în rapoartele și buletinul din luna decembrie 1939) suspendată provizoriu pe timpul războiului fino-rus, se reia acum cu o atențiune sporită.

b) Pentru ajungerea la scopul acestor acțiuni politice „crearea unui nou front de luptă, contra Germaniei“, în sud-estul european: (România și Iugoslavia), este neapărat ca neutralitatea U.R.S.S. față de acest nou front, să fie asigurată, și în acest sens, tratative diplomatice directe sunt desigur în curs, numai astfel se explică:

– menținerea relațiilor diplomatice cu U.R.S.S.

– opoziția, în special a Angliei, a vreunei acțiuni în direcția Caucaz, care ar apropia războiul de frontierele imperiului și colonial.

Speranța că pentru „bătălia decisivă“ U.R.S.S. va fi separată de Germania și poate chiar menținută într-o neutralitate binevoitoare, pare că încă există, în sferile de conducere Aliate.

c) În fine, fără a putea preciza reacțiunea Germaniei, față de acțiunile armate ale Aliaților, nu este exclus ca, în ceea ce ne privește, Aliații, în dorința realizării concepțiunii frontului de luptă în sud-estul european, să încerce, dacă nu o atingere a libertăților noastre politice și economice, dar orice mijloace, pentru provocarea Germaniei și angajarea ei în această parte a Europei.

Toate cercurile politice și militare sunt unanime de acord că numai prin închiderea resurselor sud-estului și nordului european pentru Germania, „efectele blocusului“ se vor putea în adevăr face simțite.

Rămâne ca acțiune diplomatică să-și asigure: neutralitatea U.R.S.S. față de frontul din sud-est și, mai ales, neutralitatea binevoitoare a Italiei, fără de care legăturile Aliaților cu Orientul Apropiat devin imposibile.

Ambele aceste condițiuni „esențiale“ ale realizării punc-

tului de vedere Aliat sunt încă greu de crezut că vor putea fi curând realizate.

Atașatul Militar în Franța,
Colonel C. Teodorini

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 789, f. 244-250.

40

12 aprilie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara referitor la discuția cu atașății militari rus și german privind un eventual război în Caucaz și Balcani.*

Atașatul militar în Turcia

Nr. 5994

1940, aprilie 12

Atașatul militar în Turcia cătore Marele Stat Major, Secția a II-a

Am onoare a vă raporta că atașatul militar rus, colonelul Kutusoff și atașatul militar adjunct german, căpitanul Wittlich, de curând sosiți în Turcia, au cerut să mă vadă:

- primul, cu o zi înainte de debarcarea Germanilor în Norvegia,

- al doilea, chiar în după-amiaza zilei debarcării.

1. Atașatul militar rus părea foarte preocupat și îngrijorat de propaganda anglo-franceză în Balcani și mai ales în Turcia, temându-se ca Alianții să nu provoace războiul în Balcani și în bazinul Mării Negre.

Neputând ataca linia Siegfried – spunea colonelul Kutusoff – anglo-francezii sunt în căutarea de noi teatre de operațiuni, printre care Balcanii și Marea Neagră par a-i tenta în cel mai înalt grad.

Se teme în special de o pătrundere a flotelor aliate în Marea Neagră, ceea ce ar aprinde focul în Balcani.

Am profitat de ocazie pentru a-i atrage atențiunea că noi n-avem nici un interes să favorizăm crearea unui front de sud-est astfel că din partea României pot fi liniștiți.

În cazul însă când noi vom fi atacați, fie de la est fie de la vest, nu ne poate pretinde nimeni să nu cerem ajutoare ori de unde pot veni și – ca urmare – n-ar fi exclus ca formarea aceluia front aliat de sud-est (eventual întărit) front pe care Sovietele afirmă că nu-l doresc în regiunea Mării Negre, să ia ființă imediat.

M-a asigurat atunci că Sovietele nu se gândesc în nici un caz să atace România sau Turcia și că numai propaganda anglo-franceză este de vină că s-a creat o stare de neîncredere în România și Turcia față de Soviete, fapt care în afară de oarecare răceală politică (mai ales din partea Turciei) a dus și la luarea de măsuri militare atât în România cât și în Turcia, către frontierele Sovietelor.

I-am replicat bineînțeles că:

- Dacă starea de neîncredere față de Soviete există, apoi nu depinde decât de ele ca s-o risipească;

- Referitor la răceala politică, eu știu că guvernul român urmărește tocmai să întrețină relațiuni cât mai cordiale cu guvernul din Moscova și am fi foarte mulțumiți dacă Sovietele ar trimite cu un moment mai devreme, un ministru titular la București;

- În ceea ce privește măsurile militare luate de România, ele sunt pur defensive. Nu dorim să atacăm pe nimeni dar vrem să fim gata a ne putea apăra în cele mai bune condițiuni, ori de unde ar veni atacul.

În ziua de 11 aprilie, întorcând vizita atașatului militar rus, acesta a accentuat din nou credința sa că Balcanii și Marea Neagră sunt zonele urmărite de francezi și englezi pentru obținerea deciziei și – ca urmare – nu trebuie să ne așteptăm la acțiuni importante nici pe cele două linii fortificate de la vest, nici în Norvegia unde Aliții nu vor

mai putea debarca (influența vizitei pe care atașatul militar german i-o făcuse înaintea mea).

2. Atașatul militar german, sosit de 8 zile de la Berlin din Marele Stat Major (se pare de la Secția Informațiilor), a ținut să mă asigure „pe cuvântul lui de onoare de ofițer german“ că Germania n-are nici un interes să provoace un război în Balcani și că mai ales acum (după debarcarea în Norvegia), are nevoie de absolută libertate de acțiune pentru a duce la bun sfârșit acțiunea din nord pe care o prevede destul de grea. În acest din urmă scop, (asigurarea libertății de acțiune) domnul von Papen i-a spus, cu câteva ore înainte de întrevvedere cu mine, că între Germania și Soviete s-a încheiat un angajament prin care sovietele se vor abține de la orice provocare în Balcani sau Caucaz, fără asentimentul Germaniei, asentiment – adăuga căpitanul Wittlich – care nu-i va fi dat atâta timp cât nu va fi o contraprovocare aliată în Balcani sau Marea Neagră.

„Pentru că, insista căpitanul Wittlich, nu trebuie să ne așteptăm ca în cazul când Aliții vor încerca să-i sugrume printr-un blocus întărit, Germanii să nu reacționeze tot așa de energic ca în Norvegia.

Țările balcanice știu desigur că noi Germanii avem actual-meante sub arme 8 milioane și putem avea 12 milioane, iar pentru încadrarea unităților am făcut școală, în tot timpul iernii, cu toți ofițerii de rezervă între 20 și 58 ani.

După ce i-am răspuns că România n-are nici un interes să provoace războiul, i-am atras atențiunea să nu-și facă iluzii că un atac german în Balcani s-ar putea desfășura tot atât de repede ca în țările care n-au decât câteva mii de oameni armată sau ca în acelea unde terenul favorizează mișcarea unităților motorizate și mecanizate.

Și pentru că atașatul militar german făcuse aluzie și la războiul mondial dând a înțelege că balcanicii cunosc încă de pe atunci puterea germană, i-am replicat că același război mondial a dovedit că ar fi riscant pentru germani să provoace un nou război în Balcani.

În ceea ce privește Turcia, căpitanul Wittlich, îmi spu-

nea că nu crede că turcii se vor lăsa antrenati de francezi la un atac asupra Rusiei în Caucaz pentru că:

- terenul este atât de greu încât este puțin probabil ca turcii să poată depăși linia primelor înălțimi de la frontieră. La ora actuală, în regiunea Cars, zăpada este încă de un metru înălțime;

- turcii n-au muniții decât pentru 8 zile, iar echiparea teritoriului cu depozite, aerodromuri etc. este inexistentă. Va trece cel puțin un an până când această echipare va fi gata (această apreciere a căpitanului Wittlich este justă).

Ceea ce însă ne-ar contraria și ceea ce ar fi și în dezavantajul turcilor, continuă Wittlich ar fi intrarea flotelor franco-engleze în Marea Neagră ceea ce ar aduce automat războiul în Balcani.

Crede totuși că turcii se vor opune dorinței Aliaților de a pătrunde în Marea Neagră.

I-am răspuns că nu sunt în măsură să dau relații asupra politicii și forțelor turcești. Știu însă că turcii își vor menține angajamentele.

„Știu, știu, răspunde imediat căpitanul Wittlich, și mai știu că turcii nu se vor depărta de Aliați pentru a se apropia de noi germanii, chiar dacă vom fi învingători.

Sperăm însă ca prin acțiunea masivă de aviație asupra Angliei, acțiune ce va urma imediat după consolidarea pozițiilor în Norvegia, să impresionăm într-atâta pe toți neutrii și în special pe turci, încât raporturile turcilor cu Aliații să fie mai rezervate.“

*

* *

În cursul întrevederii, atașatul militar german, dându-mi asigurări că Rusia nu ne va ataca, am atins și chestiunea Basarabiei, eu explicându-i că în afară de trecutul nostru istoric pe aceste meleaguri, dacă privim problema din punct de vedere etnografic, Basarabia este una din cele mai românești provincii. Pentru documentare i-am arătat diferite atlase etnice străine în care vedea că circa 80% din populație este românească.

Cu această ocazie, atașatul militar german mi-a spus că cea mai bună soluție ar fi schimbul de populații cu rușii după metoda germană.

*

* *

Ca încheiere, în afară de partea tendențioasă din declarațiile celor doi atașați militari, trebuie reținute următoarele:

a) Ambii socotesc că intrarea flotelor aliate în Marea Neagră aduce automat războiul în Balcani.

b) În cazul când aliații ar întări blocusul în regiunea Balcanilor și Mării Negre, în așa fel încât Germania să aibă impresia unei sufocări, nu este exclus să vedem producându-se o reacțiune viguroasă germană (eventual germano-rusă) în această parte.

c) Credința rușilor că Aliații vor căuta decizia în sud-estul Europei, credință ce ar putea avea de efect o acțiune preventivă rusă în Balcani.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 251-257.

41

12 aprilie 1940. *Raport al atașatului militar român la Londra privind propaganda engleză.*

Legățiunea regală a României
Atașat militar și naval în Anglia

Nr. 25
12 aprilie 1940

Atașatul militar și naval Londra
cătore
Marele Stat Major, Secția II-a

La ordinul dvs. nr. 212737/B. din 20 martie 1940, am

onoare a raporta următoarele relativ la organizarea și desfășurarea propagandei engleze:

I. Pentru a înțelege măsurile luate de autoritățile engleze în această direcțiune trebuie să ținem seamă de anumite caracteristici ale poporului englez și vieții publice

1. Poporul englez are o veche tradiție a libertății individuale.

2. Fiecare cetățean este conștient de drepturile sale, pe care autoritatea de stat, județ sau comună le respectă și apără, fără nici o încălcare.

3. Poporul englez este condus nu numai în ideia de respectul legilor, dar și în aceea de păstrarea tradițiilor individului izolat sau ale comunității.

4. Poporul englez are cultul adevărului.

5. Sistemul de educație englez are ca bază fundamentală formarea de caractere. Biserica și școala engleză crează aproape din fiecare cetățean un om de caracter cu un simțământ al datoriei foarte dezvoltat.

6. Popoarelor anglo-saxone și în special englezilor, le este neplăcută ideia propagandei, independent de scopul urmărit de ea.

Noțiunea de propagandă, în concepția engleză, însemnează difuzarea unor idei false și indezirabile.

Concepția populară britanică, leagă noțiunea de propagandă de efortul unor state - în special al Germaniei - de a răspândi sub formă degvizată, neadevăruri.

Precum în fostul război numele agenției telegrafice germane „Wolf Bureau“ era sinonim cu o minciună, astăzi, pentru englezi, cuvântul „propagandă“ este sinonim cu numele doctorului Goebels și activitatea departamentului condus de el.

7. Următor acestora, guvernul englez - care conduce în fond destinele întregului Imperiu Britanic, a hotărât să nu facă propagandă, ci, „să informeze“ poporul englez.

8. Imperiul Britanic se consideră a fi astăzi o comunitate de națiuni și în consecință problemele de informare ale imperiului sunt multiple și complexe.

Ele sunt complicate de varietatea elementelor componente a distanțelor imense la care se găsesc unele unități de altele și la distanța imensă la care fiecare unitate se găsește de centrul conducător, Londra.

9. Această acțiune de informare se face prin intermediul presei. Presa britanică este absolut liberă. Tiparul se bucură de toate libertățile, afară de „licența“. Singura lege restrictivă și severă este aceea a insultei, care pedepsește aspru și penalizează orice afirmațiune care poate dăuna prestigiul și onoarea unei persoane sau instituții.

10. Emisiunile radiofonice sunt controlate de guvernul britanic.

Societatea (oficioasă) britanică de radio-difuziune are o libertate nelimitată în aranjarea programelor artistice și culturale. Nu i se îngăduie însă a difuza nimic din ceea ce ar putea fi în contradicție cu politica de stat a Guvernului.

II. Propaganda engleză - în speță activitatea de informare a poporului englez și a străinătății - a îmbrățișat diferite aspecte, corespunzând următoarelor perioade de timp:

1. De la sfârșitul războiului mondial (1914-1918) până la acordul de la München.

2. De la acordul de la München și până la declararea noului război european.

3. De la declanșarea războiului cu Germania (septembrie 1939) și până în prezent.

1. În prima perioadă informarea poporului englez s-a făcut prin mijloacele obișnuite timpurilor de pace: presă și radiodifuziune, fără nici un fel de imexțiune a guvernului.

Pentru menținerea relațiilor culturale cu anumite state (considerate amice ale Marii Britanii) s-a creat „Consiliul Britanic“ (British Council) sub conducerea unui Comitet de personalități în frunte cu Lordul Lloyd of Dolobran și președinția onorifică a Regelui Angliei.

Acest „Consiliu Britanic“ și-a concentrat activitatea sa în Portugalia, Norvegia, Suedia și mai ales în țările din sud-estul Europei: România, Ungaria, Bulgaria, Iugoslavia, Grecia și Turcia.

„Consiliul Britanic“ a dezmințit de la început acuzarea că face propagandă și s-a mărginit într-adevăr la o activitate culturală: trimiterea de conferențieri (cărorora nu li s-au îngăduit să atace subiecte cu caracter politic), crearea de școli pentru învățarea limbii engleze, schimb de studenți etc.

2. A doua perioadă, reprezintă tragica relevație pentru poporul englez (ai căror conducători urmau o politică de împăciuire cu Germania nazistă) că al treilea Reich înțelegea să aplice litera programului enunțat în „Mein Kampf“.

Descoperirea hărții confidentiale a programului de expansiune a dominației germane (anexată) a adus reacțiunea guvernului Britanic, care după München a decis:

- a) Campania de înarmare;
- b) Campania de pregătire a terenului pentru introducerea serviciului militar obligatoriu;
- c) Campania de organizare a apărării pasive;
- d) Campania de organizare a luptei contra propagandei germane.

În această a doua perioadă s-au constituit elementele de bază ale „Ministerului Informațiilor“ prin crearea:

a) Comitetului Apărării Naționale pentru „stimularea“ spiritului patriotic în interiorul Imperiului Britanic. Sir Herbert Morgan, unul din magnații presei britanice, a fost numit Președinte al acestui Comitet.

b) Nucleului Oficiului de presă pentru informarea străinătății (în special), atașat la Ministerul de Externe și a fost pus sub ordinele Lordului Perth (cunoscut, ca Secretar General al Ligii Națiunilor și apoi ca Ambasador la Roma, sub numele de Sir Eric Drumond).

Acest oficiu a preluat, la data creării lui, serviciile de presă de la Ministerul de Externe care erau conduse până atunci de domnul Rex Leeper, numit apoi Ministru al Marii Britanii la București.

(Domnul Leeper nu s-a prezentat la post deoarece la declararea războiului i s-a încredințat Direcțiunea Serviciului Secret de Informații de Presă din Ministerul de Externe.)

Un fapt semnificativ - în marcarea intențiilor engleze de

a trece la lupta contra propagandei germane - a fost crearea Serciciului Atașărilor de Presă pe lângă legațiunile și ambasadele Britanice.

În trecut serviciile similare ale altor țări nu erau recunoscute de către Anglia și erau considerate chiar ca indezirabile.

Atașării de presă de pe lângă ambasade și legațiunile din Londra nu își puteau purta oficial titlul lor, fiind înscrși în lista diplomatică sub alte titluri (Consilieri tehnici etc.).

La București a fost trimis ca atașat de presă domnul Andrew Pomber (văr al maiestății sale regina Angliei).

Deși fără nici o legătură cu aceste organizațiuni trebuie să menționăm crearea, în această perioadă de timp, a:

a) Comitetului serviciilor pentru apărarea contra raidurilor aeriene, cunoscut sub inițialele A.R.P., care în afară de misiunea sa specifică a dus o campanie de informare și educativă prin presă și mai ales prin afișe sugestive cu scopul de a risipi panica, creată de propaganda germană, care lasă să se înțeleagă dezastrul pe care îl va crea eventuala bombardare a Angliei și în special a Londrei de către „uriașă“ flotă aeriană germană.

Activitatea acestei organizațiuni poate fi dată ca un exemplu pentru rezultatele obținute asupra psihologiei poporului englez.

A.R.P. a jucat un rol covârșitor în liniștirea populației și recâștigarea simțământului de securitate.

Trebuie menționat faptul foarte important și caracteristic al acestei a doua perioade: libertatea completă dată presei de a comenta măsura proiectată a introducerii obligativității serviciului militar.

Articole pro și contra, neinspirate de nici o sursă oficială, au făcut o propagandă indirectă pentru adoptarea acestei mari reforme naționale.

Discuția din presă a dat în același timp guvernului posibilitatea să urmărească mersul opiniei publice și să constate evoluția către acceptarea ideii obligativității serviciului militar, care era sever criticat în trecut și considerat ca inacceptabil pentru un popor pacific și gelos de libertatea lui.

În august 1939, cercurile conducătoare engleze aveau certitudinea că războiul va izbucni și în consecință în cursul acestei luni, în mod confidențial, s-a perfectat organizarea Ministerului Informațiilor, în așa măsură încât, în ziua de 3 septembrie, la declararea războiului acest minister a început să funcționeze, cu aproape eficiența unei vechi instituții.

3. A treia perioadă, începe deci cu data de 3 septembrie 1939 și preluarea „activității de informare“ sub toate formele, în cadrul Imperiului Britanic și în străinătate, de către Ministerul Informațiilor, în fruntea căreia a fost numit Lordul Macmillan, un distins intelectual.

Ministerul Informațiilor a debutat cu o violentă opoziție din partea presei, care a formulat următoarele critici:

a) Conducătorul departamentului nu era un om de presă și nu avea nici o experiență care l-ar fi calificat pentru postul ce i se încredințase.

b) Centralizarea serviciilor de difuzarea informațiilor militare îngreuna această operație.

c) Serviciile erau lipsite de coordonare și Ministerul Informațiilor se ciocnea de rezistențele opuse de Admiraltate, Ministerul de Război și Ministerul Aerului, care doreau să controleze și cenzureze știrile militare.

d) Serviciul cenzurii, condus de ofițeri de marină sau de uscat în retragere, cenzura chiar știrile emenate de la Ministerul Informațiilor.

e) Limitându-se la definițiunea strictă a cuvântului „informațiune“, Ministerul nu luase nici o măsură care să contracareze propaganda germană în țările neutre și în consecință se constată faptul că nu există o propagandă engleză peste hotare.

În același timp se spunea că Lordul Macmillan era o creație a lui Sir Horace Wilson, consilierul intim (l'emminence grise) a primului-ministru și că Sir Horace dorea să conducă Ministerul Informațiilor de la Președinția Consiliului de Miniștri.

Criticele presei au trecut însă cu timpul de la forma serioasă la ironizarea Ministerului Informațiilor pe care l-au

supranumit: „Ministerul Informațiunilor greșite“ (Ministry of Mis-Information).

Ziarele au constatat că acest minister fusese suprapopulat cu „atași“ și „pensionari“, personalului Ministerului atingând numărul de 999 funcționari, număr devenit un obiect de derâdere.

Făță de nesfârșitele critici ale presei, guvernul britanic a încercat să aplice un corectiv, atașând Ministerului - în calitate de consilier tehnic - pe cel mai sever critic al acestui Departament, Lordul Camrose, proprietarul și directorul ziarului Daily Telegraph și al marelui grup de ziare Allied Newspapers.

Prezența unui mare ziarist la conducerea Ministerului Informațiilor nu a adus însă nici o ameliorare și lordul Camrose a terminat prin a demisiona, atrăgând după sine și demisia ministrului (lordul Macmillan) și a șefului cenzurii (amiral în retragere Osborne).

La începutul lunii ianuarie 1940, Sir John Reith, fostul director general al Societății de Radiodifuziune și organizatorul acelei instituțiuni, a fost numit Ministru al Informațiilor, iar Sir Walter Moneckton, șef al Cenzurii.

Această a 3-a perioadă poate fi subîmpărțită până acum în două faze:

a) Organizarea grăbită a Ministerului Informațiilor fără stabilirea unei directive bine hotărâte, însă respectându-se principiul „informare“.

Această fază s-a încheiat cu plecarea Lordului Macmillan.

b) Preluarea conducerii de către Sir John Reith și admiterea principială că Marea Britanie trebuie să înceapă să facă propagandă în țările neutre, fără a se recurge la artificii de formă.

Menționând respectarea tradiției engleze a adevărului, Ministrul Informațiilor face acum propagandă și internă și externă cu toate mijloacele și pe toate căile ce le are la dispoziție.

Sir John Reith a debutat prin licențierea unui număr foarte mare de funcționari și „experți“, schimbarea șefilor de de-

partamente, „înviorarea“ știrilor și descentralizarea serviciilor.

Deși Sir John are reputația de a fi „foarte sever” și deși unii îl acuză de a fi chiar „polițist” totuși presa engleză l-a primit bine, acordându-i și continuând să îi acorde sprijinul ei.

Activitatea vastă a Ministerului Informațiilor nu poate fi ușor rezumată. Schița organizării acestui Departament, constituie însă în sine o enumerare a sferelor în care acesta acționează și care pot fi grupate astfel:

a) Relațiunile cu presa și difuzarea știrilor din sursă oficială.

b) Cenzura (numai a știrilor care privesc exclusiv acțiunile militare).

c) Publicitate (corect propagandă) internă.

d) Publicitate (corect propagandă) externă.

e) Publicitate în restul Imperiului Britanic (Dominioane, Colonii și Protectorate).

f) Publicitate (corect propagandă) în Statele Unite.

g) Cinematograf și filme.

h) Radiodifuzarea și comunicațiile telegrafice și telefonice.

i) Artă și Literatură.

Ministerul Informațiilor mai are 3 directori care se ocupă cu:

a) Coordonarea lucrărilor diferitelor secțiuni.

b) Administrația.

c) Imprimerie.

De asemenea mai are o direcțiune a serviciilor secrete și cifru, numită „Intelligence Division”.

Un Consiliu Superior al Informațiilor, format din personalități și experți, constituie Comitetul Consultativ cu care Ministerul Informațiilor discută problemele de principiu și programul general de lucru. Din acest consiliu fac parte și reprezentanții tuturor partidelor politice.

III. Este greuși aproape imposibil a face în prezent și cu urgența cerută un studiu bine documentat al activității desfășurate de către Ministerul Informațiilor, cu atât mai mult

cu cât această activitate se află în curs de desfășurare și încă în faza când încă nu a fost bine cristalizată.

Mai mult, nu se pot ști încă măsurile de ordin confidențial.

Totuși putem releva câteva acțiuni, care s-au desemnat mai precis și ale căror rezultate le putem vedea imediat.

a) Campania pentru a împiedica „indiscrețiile“ care pot fi utilizate de spionii inamicului.

S-au tipărit afișe simple și sugestive (se anexează unele din ele) sfătuind poporul să nu vorbească divulgând prin aceasta involuntar fapte care pot constitui secrete militare: localități unde se găsesc fabrici, aerodroame sau unități militare, plecarea și sosirea vapoarelor sau navelor de război în porturi etc.

Afișele sunt de 3 tipuri:

1. Sobre și cu înfățișare severă.

2. Vizual sugestive.

3. Cu o notă de umor (seria întocmită de caricaturistul scoțian Fougosse).

b) Turnarea unor filme de cinematograf, care sub forma unei mici povești melodramatice, acoperă același subiect.

Primul film de acest gen a fost făcut în 3 versiuni fiecare adresându-se câte unui grup din populație:

1. Lumea modernă;

2. Clasa muncitorească;

3. Fermierilor.

În fiecare versiune eroii sunt aleși din grupul respectiv.

c) Campania pentru a face populația să aibă încredere în pregătirea militară a Marii Britanii.

Prin Ministerul Informațiilor se distribuie:

- articole relative la armată (fără nici o importanță din punct de vedere informativ); fotografiile ale trupelor în campamente;

- filme cu subiecte militare.

Ca filme s-au produs până acum: „Leul are aripi“ în care sub o formă dramatică se arată activitatea aviației britanice, „Grupul 992“, înfățișând o echipă de baloane de baraj

deplasându-se și stabilind barajul de la podul de peste golful Firth of Forth din Scoția și „În 10 minute“ un film în care se urmărește activitatea unei ștafete ce transmite un ordin de la Ministerul Aprovizionării până la o fabrică de armament.

d) Campania dusă de societatea de Radiodifuziune în două direcții:

1. Informarea rapidă a poporului englez și apraope a întregului glob.

2. Combaterea propagandei germane prin radiodifuziune.

Informarea este realizată prin buletinul de știri care este radiodifuzat în 22 limbi de către „speakeri“ vorbind perfect limba respectivă.

Pentru fiecare limbă Societatea de Radiodifuziune britanică dispune de câte o echipă de 4 speakeri, 2 speakeri de rezervă și o stenodactilografă.

Combaterea propagandei de radiodifuziune germană.

Ca și în cazul speaker-ului francez utilizat de posturile germane și pe care francezii îl numesc „le traître de Stuttgart“, englezii au supranumit pe speaker-ii englezi (cunoscuți a fi un ofițer dezertor - condamnat pentru spionaj locotenent Baillie Stewart și un „refugiat politic“ din Anglia, William Joyce), cu aceeași poreclă: „Lordul Haw-Haw“.

Societatea britanică de radiodifuziune a ales ca metodă derâderea „Lordului Haw-Haw“, făcând din programele difuzate de germani în limba engleză, un prilej de continuă ironizare.

Această campanie a dus la discreditarea completă a propagandei germane difuzată prin radio.

IV. Informarea străinătății, sau mai bine spus propaganda britanică în străinătate, reprezintă o infinitate de aspecte, fiind adaptată împrejurărilor existente și speciale din fiecare țară.

Cunoaștem însă, în detaliu, programul Secției Române din Ministerul Informațiilor, care poate fi rezumat astfel:

a) Încurajarea și sprijinirea corespondenților români din Londra pentru a trimite ziarelor din România, cât mai

numeroase și lungi articole - descriind situația și evenimentele din Anglia.

b) Trimiterea zilnică prin avioane în România a cât mai multe ziare și reviste ilustrate engleze.

c) Furnizarea directă a Legației britanice din București cu fotografii, articole și material de propagandă pentru a fi distribuit de către atașatul de presă englez.

d) Încurajarea activității Consiliului britanic, sprijinind trimiterea de conferențieri distinși în România.

e) Invitarea individual și la intervale cât mai dese a ziariștilor români mai cunoscuți pentru a vizita Anglia, ca oaspeți ai Consiliului britanic.

f) Tipărirea în limba română și distribuirea în România a publicațiilor oficiale engleze, cum a fost „Cartea Albastră“.

g) Încurajarea ziarelor engleze să-și trimită în România corespondenți.

Șeful Secției române din Ministerul Informațiilor este scriitorul D.J. Hall - autorul a două cărți despre România: Roumanian Furrow (Brazda Românească) și No Retret (Calea închisă).

Domnul Hall a fost trimis în țară în decembrie 1939 pentru a studia la fața locului problemele de propagandă.

Va pleca din nou în România la sfârșitul lunii aprilie 1940, pentru a perfecta organizarea propagandei engleze.

V. Independent de celelalte organizațiuni o campanie de publicitate internă este dusă de către „Comitetul Național al Economiiilor“ (National Savings Committee) care urmărește:

a) Subscrierea la Împrumutul Apărării naționale (Defence Loans). Bonuri de 5 lire, sau multiple de 5 lire, aducând o dobândă de 3% pot fi cumpărate în pachete de maxim 1000 lire de fiecare subscritor.

b) Cumpărarea de certificate de economii naționale (National Certificates), scutite de impozit, fiecare certificat constând 15 shillingi și plătit după 5 ani cu 17 șillingi și jumătate, iar după 10 ani cu 20 shillingi și jumătate ceea ce reprezintă un procent de 3 lire și 3 shillingi la suta de lire.

c) Depozitarea economiilor la Birourile Bancare ale Oficiilor Poștale, care acceptă de la 1 chilling până la maximum 500 lire, anual, plătind un procent de 2,5%.

Comitetul Național al Economiiilor duce campania sa de propagandă prin afișe și prin anunțuri publicate în toate ziarele.

Acest comitet a creat motto-ul: „Lend to defend the right to be free“ (Împrumutul pentru a apăra dreptul de a fi liberi).

Afișele sunt foarte sugestive și motto-ul, care a fost bine conceput și ales, apare oriunde se poate face publicitate.

VI. Propaganda în cadrele elementelor armatei nu pare o necesitate imediată.

Un om încadrat într-o unitate militară și supus regulamentelor militare este îndrumat, prin însăși natura pregătirii ce capătă, pe calea dorită, fără necesitatea unui supliment de „propagandă politică“.

Faza războiului inactiv - supranumit „sitz krcig“ a ridicat totuși problema menținerii moralului trupelor silite a sta pe loc în așteptarea fazei de acțiune energetică.

Pentru a împiedica discuțiuni - în orele libere - care ar putea duce la defecțiuni, Comandamentul Suprem Britanic, de acord cu celelalte autorități a aprobat și încurajat organizarea unui comitet pentru distrarea trupelor (Entertaining National Services Association), numit pe scurt ENSA, pus sub președinția unui mare artist și regizor - Basil Bean - ajutat de Sir Seymour Hicks.

E.N.S.A. organizează:

a) difuzarea de programe prin radio;

b) turnee de trupe, în general de varieteu (orchestră, discuri, comedieni, coruri, chansonetiști etc.) atât la unitățile din Anglia, cât și la cele din Franța;

c) programe speciale (film, orchestră și cor) la cinematografele din orașele de provincie, la care în anumite zile, unele unități sunt aduse cu autobuze, rechiziționate pentru acest prilej.

Cât privește radiodifuziunea, B.B.C. a rezervat două

lungimi de unde, 373,1 metri (804 Kc) și 342,1 metri (877 Kc) așa numitului „program al unităților militare“ (Forces Service Programme), care începe zilnic, la ora 10,45 A.M. și se termină la ora 22,15. Anexăm aci un asemenea program pentru ziua de duminică 14 aprilie 1940.

În programul unităților militare, se interpolează, parte din programul obișnuit al lui B.B.C., de câte ori este un număr, care poate fi considerat instructiv sau distractiv. Bineînțeles că nu există nici o restricție pentru unități de a vizita aparatele de recepție și pentru a asculta și un oarecare alt post, în afară de restricțiile impuse de activitate militară, care se termină cu „stingerea“.

Toate unitățile, mari sau mici, au aparate de recepție în sălile de mese și soldații, care se găsesc în posturi izolate, pot să-și procure și să utilizeze aparate receptoare proprii.

În această situație se găsesc în special oamenii din „posturile de ascultare“ răspândiți pe întregul teritoriu al Angliei, sau oamenii din unitățile baloanelor de baraj.

Pentru programele de varietate, E.N.S.A. a ales forma populară, a unui comper care prezintă numere de orchestră, cântece și povestitori de glume, aceasta din urmă fiind tipul preferat de distracție al soldaților englezi.

De la declararea războiului s-au scris numeroase „șansonete“, dintre care, cele mai populare sunt:

„*Siegfried Line*“;

„*Run rabbit, run Adolf*“;

„*Roll the barrel*“.

Însă compozitorii și libretistii englezi nu au descoperit încă un cântec care să aibă popularitatea cântecelor Marelui Război și care rămân a fi favoritele soldaților.

VII. Partea cea mai importantă în informarea poporului britanic și a străinătății și instrumentul cel mai puternic de propagandă este Societatea de Radiodifuziune Britanică (British Broadcasting Corporation) numită pe scurt B.B.C. (se pronunță bi-bi-si).

Activitatea acestei instituții este prodigios de vastă și se împarte în patru mari grupe:

- a) programul pentru trupe;
- b) programul național (intern);
- c) programul pentru străinătate;
- d) monitorul (postul de ascultare).

B.B.C. în afară de directive generale și o colaborare cu Ministerul Informațiilor și alte departamente, menține cu gelozie independența de a pregăti și organiza programele sale.

Orice talent artistic utilizat, sau conferențiar este plătit, B.B.C.-ul neacceptând servicii gratuite.

Bugetul acestei instituții cifrează anual 12 milioane lire sterline.

Am amintit că programul pentru străinătate, limitat la difuzarea buletinului de știri, se face în 22 de limbi, consacându-se 15 minute fiecărei limbi străine.

Însă poate cea mai importantă funcțiune a B.B.C.-ului, este postul de ascultare, numit monitor, care separat de echipele de speakeri în limbi străine, are un număr egal de echipe pentru ascultare, cu aparate de recepție și înregistrare a tot ce se difuzează din toate țările de pe glob.

O unitate a postului de ascultare înregistrează pe plăci, continuu: tot ce se emite de postul străin pe care îl ascultă.

Plăcile sunt recopiate în mai multe exemplare. Stenografi și traducători reproduc textul descifrat în limba engleză.

Tot materialul astfel recepționat este adunat pentru fiecare 24 ore într-un mic volum - tras la multiplicator -, care este precedat de un rezumat.

Acest volum este considerat ca un document confidențial și numai un număr limitat este distribuit șefilor de autorități (volumele poartă ca un dicționar cifrat un număr de ordine pentru fiecare destinatar). Alăturăm aci un extras dintr-un astfel de volum. Serviciul Presei de pe lângă Legația noastră cu consimțământul confidențial al Ministerului Informațiilor, are acces zilnic la exemplarul Domnului J.H. Brebner, Directorul Presei și Comunicațiilor telegrafice și telefonice ale aceluia departament.

Postul de ascultare al B.B.C.-ului înregistrează de asemenea orice mesaje în cod ale inamicului și pe care le transmite Amiralității, Ministerului de Război și celui al Aerului.

VIII. În concluzie:

A. Marea Britanie a recunoscut necesitatea propagandei, și deși contrar Germaniei, de abia acum își începe organizarea ei, cu tenacitatea engleză și mijloacele materiale de care dispune pare o certitudine că va depăși tot ce a fost făcut de alte țări în acest domeniu.

B. Este evident și pe cât se știe, din hotărârile luate până acum, nimic nu va clinti Marea Britanie de la principiul de bază al propagandei ei: adevărul și numai adevărul.

Atașatul militar și naval în Anglia,
Comandor **Dumitrescu Șt. Gheorghe**

Atașat militar ajutor Londra,
Căpitan **Iliescu Gheorghe**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 2-15.

42

13 aprilie. *Telegrama atașatului militar român la Roma privind situația din Italia.*

Telegramă
Marelui Stat Major
Secția 2 Biroul 1 și 3

Roma 85 77 21, 22

Am onoare a raporta:

Situația aici din ce în ce mai gravă. Manifestații de stradă foarte agresive contra Angliei și Franței în toată Italia. Idem întreaga presă.

Toate diviziile au fost dislocate în afara garnizoanei pentru a se permite mobilizarea generală și dublarea unităților.

Este posibil ca până la sfârșitul săptămânii curente Italia să ia hotărârea cea mare.

Rog confirmați primirea telegramelor nr. 20, 23, 24 și a prezentei pentru verificarea transmisiunii.

Atașatul militar la Roma

Nr. 26 din 13 aprilie 1940

S.C. Nr. 5527/B din 14 aprilie 1940, ora 9,40

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 744, f. 162.

43

17 aprilie 1940. *Buletin informativ al atașatului militar român la Belgrad privind situația din Germania*

Atașatul militar al României
în Iugoslavia

Nr. 1920
1940, aprilie 17

Atașatul militar la Belgrad către **Marele Stat Major** Secția a II-a

Am onoare a raporta următoarele informațiuni, în parte obținute de la Marele Stat Major iugoslav:

I. Informațiuni din Germania:

1. La frontiera ungaro-germană și anume în Burgenland, s-au semnalat recent aglomerări de trupe, care se apreciază la circa 1-2 divizii de infanterie.

Șeful Secției de Informații din Marele Stat Major iugoslav crede că, sosirea acestor trupe nu prezintă importanță

și că aceste mișcări fac mai mult parte din sistemul german de a mișca trupele și a nu le ține în inactivitate.

*
* *

Această concentrare coincide însă cu o știre nouă, care trebuie verificată, din care rezultă că, Germania ar fi dat Ungariei un fel de notă ultimatum, prin care i se cere două linii de căi ferate spre România pentru aprovizionările sale.

2. În Austria se crede că se mai află încă două divizii, în regiunea Linz-Salzburg, în afară de cele două de mai sus care s-ar găsi în regiunea sud-est Viena.

După această știre, informațiunile care au circulat recent și din care rezulta, că s-ar afla în Austria 9 divizii, se dovedesc ca inexacte.

Este posibil că aceste știri au fost lansate acum câțva timp, când Germania, se spune din cercurile autorizate, a cerut regentului Horthy să constituie un guvern de nuanță nazistă, cerere care a fost refuzată categoric de acesta.

3. În Polonia se crede că armata generalului Blascovitz ar dispune de circa: 15-20 divizii de infanterie, două divizii blindate (care ușoare) și două divizii aeriene. Aceste divizii dispun de avioanele retrase de pe frontul de Vest.

4. În Protectorat s-ar găsi 5 divizii și circa 300.000 recruți.

5. La frontiera polono-slovacă, și anume în regiunea sud Tarnov, s-ar găsi 4 divizii germane.

6. În ultimele zile au fost semnalate mari mișcări de trupe, dirijându-se din centrul Germaniei către Vest.

7. După o știre primită de la atașatul militar iugoslav de la Berlin, rezultă:

– că Danemarca ar fi fost ocupată cu 4 divizii;

– iar în Norvegia au fost transportate 4 divizii (multe elemente pe calea aerului, a se vedea raportul subsemnatului nr. 1717 din 29 februarie 1940, piesa anexă) și

– în fine, o divizie ar fi gata să fie trimisă tot în Norvegia.

/.../

Zvonurile care au circulat prin presă că în ultimul timp

s-ar fi dus în Albania 25.000 soldați, deghizați în lucrători, sunt dezmințite de cercurile oficiale iugoslave.

În această privință, șeful Secției de Informații din Marele Stat Major iugoslav mi-a afirmat că, în adevăr au sosit recent din Italia în Albania 10.000 de oameni, aceștia sunt însă lucrători adevărați, aduși de la diferite întreprinderi pentru lucru (întreprinderi pe care el le cunoaște).

Șeful Secției de Informații crede că Italia nu avea nevoie să trimită trupe în Albania, în această formă, când ar fi putut să trimită unități complet organizate.

Tot în Albania au fost aduse între 10-11 aprilie a.c., circa 20 tunuri fără atelaje.

3. După o știre neverificată, rezultă că manevrele italiene vor dura 15 zile, în loc de 8 zile, după cum se stabilise anterior.

În privința manevrelor navale italiene, se spune că ele au mai mult un caracter demonstrativ contra flotei engleze din Mediterana și anume se spune că Italia vrea să dea un avertisment Angliei pentru a nu întreprinde nici o acțiune în Mediterana răsăriteană.

4. Știrile, cu privire la o înțelegere între Italia și Iugoslavia pentru minarea canalului Otrante, sau la stabilirea unui control comun al navigației pe Marea Adriatică se desmint de cercurile militare iugoslave.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 789, f. 111-113.

44

24 aprilie 1940. *Buletin de informații al atașatului militar român la Roma privind situația politico-militară din Italia.*

24 aprilie 1940

Atașatul militar la Roma

Buletin de informații

de la 24 martie - 24 aprilie 1940

Am afirmat în buletinul din luna trecută că luna aprilie, va pune Italia în mijlocul preocupărilor internaționale și că

manifestările sale vor fi de o importanță deosebită în desfășurarea actualului conflict.

Am afirmat însă, că Italia va rămâne totuși mai departe, nebeligerantă, chiar dacă manifestările sale sentimentale vor da naștere la îngrijorări accentuate în țările democratice, din cauza atașamentului din ce în ce mai concret al acestei mari puteri, față de Germania.

Niciodată însă nu au circulat mai intens zvonuri cu totul alarmante în ceea ce privește intențiunile și hotărârile Italiei ca în această lună.

Toate aceste zvonuri, lansate de oficine străine, de cercuri politice și diplomatice, din Roma și din diferite capitale străine, nu au avut alt scop, decât să creeze o stare de nesiguranță, de alarmă și de diversiune care, după cum vom vedea mai jos, și-au ajuns în parte scopul. Aceste zvonuri au fost lansate gradat, începându-se cu acela de iminenta ocupare a insulei Corfu, pentru ca apoi să se extindă la o acțiune de mare anvergură italo-germană și apoi germano-ruso-italiană, având ca etape succesive:

- ocuparea Greciei;
- acțiune germano-ungară-italiană pentru ocuparea și împărțirea Iugoslaviei;
- blocarea Mediterarei și tăierea comunicațiilor franco-engleze în această mare și în fine;
- acțiune germano-ungaro-rusă pentru ocuparea României, concomitentă cu o mare acțiune italiană în Balcani și Mediterană.

Toate aceste zvonuri nu fac parte decât din acel război al nervilor, atât de stăruitor întreprins astăzi în țările neutre și atât de dăunător statelor, care se lasă prea mult influențate de afirmațiuni necontrolate, afirmațiuni care pornesc de cele mai multe ori de la personalități mult prea impresionabile și lipsite de discernământ. Există aici la Roma un ministru al unei țări amice balcanice, care din cauza firii sale foarte sceptice și pesimiste, vede toate lucrurile în negru și ia drept informații certe, fie zvonuri neverificate, fie construcțiuni proprii, lipsite de cele mai multe ori de o bază logică.

De aceea, după părerea mea, astăzi mai mult ca oricând, nu trebuie să se pună bază decât pe informații precise, concrete, nu izvorâte din conversații de salon, chiar dacă ele sunt diplomatice, pentru că altfel s-ar putea ajunge la concluzii cu totul greșite care nu sunt în acord cu adevărata situație. A se vorbi astăzi de o acțiune iminentă italiană în Mediterana și Balcani, este a nu cunoaște posibilitățile actuale ale Italiei, potențialul ei, dificultățile enorme în care se zbate din punct de vedere intern și economic și a se lăsa sub influența numai a ideologiei italiene, care poate constitui un sfârșit, dar nu o bază de acțiune actuală.

Îmi permit să afirm, că în ceea ce privește Italia, singura informațiune logică și concludentă nu poate fi decât informațiunea de ordin militar, singura care ne va putea pune în situația, cu cel puțin o lună de zile înainte, de a cunoaște orice schimbare concretă de atitudine a Italiei și de a determina intențiunile sale apropiate.

De aceea, îmi pot lua răspunderea completă în această chestiune și sunt sigur că evenimentele ulterioare nu mă vor dezminți.

I. Situația internă

În această lună se poate vorbi, în mod hotărât, de elemente noi izvorâte în situația internă. În ultimile mele buletine am evidențiat că oficialitatea italiană nu a făcut nimic concret pentru a determina o opinie publică față de conflictul actual. Presa, publicațiunile de tot felul, arătau o oarecare preferință pentru Germania, dar nu se putea vorbi în nici un caz, de o dirijare a spiritului public într-o direcțiune, dirijare care să pregătească sufletele pentru marea încercare în care Italia ar putea să intre.

Dacă altceva nu a realizat poate, întâlnirea de pe Brenner, un lucru este singur, că a doua zi după întoarcerea de la importanta întâlnire, presa a primit dispozițiuni ca să înceapă o campanie extrem de susținută pentru a repune pe primul plan marea prietenie italo-germană, interesele comune vitale ce leagă aceste țări și marea putere imbatabilă germană.

Deci a fost pus în aplicare un sistem de propagandă într-un scop determinat.

Îi vom urmări aspectele și rezultatele:

1. *Guvernul a luat hotărârea de a pregăti sufletul poporului pentru o acțiune viitoare alături de Germania.*

Sunt informat în mod absolut precis că imediat după întâlnirea Mussolini – Hitler, guvernul a hotărât ca prin toate mijloacele posibile să se difuzeze în mase ideea unui război alături de Germania. În acest scop, domnul Pavolini, ministrul Culturii Populare, de care depinde serviciul propagandei în Italia și străinătate, a convocat pe toți directorii mari de ziare și edituri și le-a dat directive în acest sens.

De atunci, presa italiană nu se mai poate citi, iar radio-ul italian nu se mai poate asculta. Absolut toate informațiile din sursă germană, adevărate, false sau tendențioase sunt difuzate pe aceste căi, sub formele cele mai sugestive. Informațiile engleze sau franceze, dacă se publică sau se transmit la radio, se redau sub așa formă, ca să nu fie crezute de public și totdeauna însoțite de comentarii, sub formă de corespondențe, de cele mai multe ori ironice și ridiculizate. Citind ziarele italiene, un cititor neavizat, are impresiunea că aliații sunt pe marginea prăpăstiei, că dezastrele și înfrângerile se țin lanț și că din flota engleză nu a mai rămas aproape nimic.

Dar ceea ce este caracteristic, este atitudinea față de conflictul în Norvegia.

Acum un an, după ocuparea Cehoslovaciei, presa italiană era plină de invective și acuzațiuni la adresa poporului ceh, care – zicea presa italiană – prin abandonarea țării lui în mâna germanilor, fără rezistență, a demonstrat că este un popor care nu merită să trăiască.

A lăudat însă la început Finlanda, care a vrut să moară luptând, decât să se lase cotropită de un agresor, atât de laș – zicea presa – de a ataca un popor atât de slab.

Această ținută morală nu a mai fost însă valabilă atunci când Germania a agresionat Norvegia și acțiunea de rezistență norvegiană a fost supusă celor mai energice critici de

presă italiană, iar Suveranul său, tratat ca un fel de trădător al intereselor țării sale. De data aceasta, se dădea ca exemplu Polonia și Finlanda, ca să demonstreze că un astfel de act moral este un inutil și condamnable sacrificiu.

Interesele aliatei sale Germania – chiar dacă constituiau o flagrantă agresiune – erau, deci, deasupra oricăror alte percepțe morale, atât de mult puse în evidență în trecut.

Țările totalitare, în special, au această putere mimetică de a-și schimba și renega cele mai evidente și recente atitudini și a demonstra că, un principiu de înaltă etică morală trâmbițat până ieri, astăzi devine un principiu negativ și chiar imoral.

Nu mai departe decât atitudinea presei oficiale și toată cealaltă presă dirijată în ceea ce privește Rusia Sovietică, este exact pe aceeași linie. Nu mai există un cuvânt oricât de puțin supărător, în toată presa italiană, asupra vecinei noastre de la Est. Discursul domnului Molotov, care a repus în mod oficial pe tapet chestiunea Basarabiei, nu a făcut obiectul oricărui fel de comentariu din partea Italiei și a fost pur și simplu numai înregistrat.

De aceea, nu aș fi de loc mirat, dacă în cazul unei intențiuni precise de agresiune contra noastră a Rusiei Sovietice, sau chiar a unei agresiuni, am vedea presa italiană, găsind argumente suficiente pentru a justifica agresiunea și chiar a o susține.

2. Acțiunea de propagandă s-a extins în mod sigur și în mijlocul armatei

Am informațiuni absolut precise că guvernul a dat dispoziții că în toate unitățile armatei de uscat, marină și aviație să se facă o intensă propagandă pentru prietenia indestructibilă italo-germană, pentru pregătirea sufletului armatei în vederea unei colaborări pe teren militar pentru atingerea unui scop comun, pentru intrarea în acțiune a Italiei, atunci când va fi momentul cel mai fericit, alături de Germania și pentru dobândirea unei încrederi nelimitate în puterea formidabilă a armatei germane. S-au dat dispozițiuni în acest sens până la comandanții de regimente inclusiv, cărora li s-a spus că

în special corpul ofițeresc să fie pregătit în această direcțiune și să se insiste în special asupra faptului că, colaborarea germano-sovietică nu vine deloc, în contrazicere cu ideologia italiană și cu scopurile pe care axa Roma-Berlin le urmărește.

3. Rezultatele obținute până acum de această puternică propagandă italiană, în toate straturile sociale și în armată, nu sunt deloc cele dorite și scontate

Propaganda este un instrument minunat, dar este, prin ea însăși, un cuțit cu două tăișuri și poate acest lucru nu este nicăieri mai bine învederat ca astăzi, aci în Italia.

În Italia există un singur organ de publicitate cotidian care păstrează o atitudine obiectivă și care redă exact situația actuală a beligeranților și anume organul Vaticanului „Osservatore Romano“. De când această propagandă a început, acest ziar și-a întreit tirajul, pentru că adevăratul intelectual din Italia a abandonat presa fascistă și s-a refugiat, pentru informarea sa, spre acest singur izvor obiectiv și care-i satisface și credințele și poate și dorințele sale.

Dar ceea ce este și mai simptomatic este că celelalte mari ziare fasciste populare și-au micșorat tirajul între proporția mult mai mare decât pierderile suferite prin deplasarea anumitor cititori spre „Osservatore Romano“, adică o parte din public nu mai vrea să mai citească de loc ziare, fiindcă este convins că nu-i spun adevărul.

Nu este intelectual (chiar ofițeri), nu este om de rând care să nu șoptească cuvinte de nemulțumire și să nu discute nenorocirea care se pregătește Italiei, fiindcă toți sunt convinși că chiar dacă, prin imposibil, Germania și Italia împreună vor putea obține victoria, Germania se va întoarce până la sfârșit contra Italiei, sau va deveni tot o vasală a ei.

Dar, în momentele acestea când propaganda pentru Germania s-a intensificat atât de mult, restricțiunile au devenit din ce în ce mai mari și omul care nu are zahăr, carne, săpun, care este obligat să cumpere o stofă foarte scumpă și proastă autarchică și care nu mai are cu ce trăi întoarce în contra direcțiunii și ideilor către care este îndreptată țara, nemulțumirile sale.

Astfel se explică de ce în ziua de 20 aprilie, atât la Triest cât și la Bari au fost demonstrații publice de protestare; la Triest, făcută de rezerviștii care au strigat să fie desconcentrați pentru că ei nu vor război și la Bari ca să protesteze contra noilor impozite pe care nu le mai pot suporta.

Dar cetățeanul nemulțumit și cu teamă de a fi reprimat, mai ales în țările cu regimuri severe ca în Germania și Italia, caută șoapte și întinericul pentru a avea curajul să-și manifeste opiniunile sale.

Este foarte interesantă din acest punct de vedere reacțiunea pe care publicul anonim a avut-o față de un film de propagandă germană „Primele șase luni de război“, care a fost rulat recent cu perseverență în cinematografele din Roma. Prin acest film, propaganda germană a vrut să demonstreze puterea formidabilă a armatei germane în acțiunile sale fulgerătoare, în special în Polonia și să ridiculizeze armatele franceză și engleză.

Am asistat la una din aceste reprezentații și exact ce s-a petrecut atunci, am fost informat că s-a petrecut mereu.

În film apare la un moment dat, pentru a fi ridiculizat, primul-ministru al Angliei cu ocazia unei vizite pe front. La această apariție, câțiva agenți de propagandă aflați în sală au început să fluiera, iar majoritatea publicului, spontan, a reacționat protestând și acoperind fluierăturile prin îndemnuri onomatopice la liniște.

Într-o scenă imediată, apare Daladier, premierul francez, vizitând frontul și la această apariție cel puțin jumătate din sală a izbucnit în aplauze, iar o parte din celălalt public a izbucnit în proteste, din care cauză s-a născut un vacarm, care nu a putut fi liniștit decât întrerupându-se rularea filmului și făcându-se lumină.

Scenele următoare, în care se arătau aspecte de groază, provocate de puterea formidabilă germană în acțiunea sa militară contra Poloniei au fost primite cu răceală, într-o tăcere mormântală, care putea să fie mai repede o reprobare, decât o admirație.

În ultimile zile zvonul și informația șoptită din gură în

gură, de la om la om, a acreditat vestea că în ziua de 16 aprilie Ducele s-a prezentat la Palat cu un decret de mobilizare generală și că Regele, înconjurat de toți membrii Dinastiei (Principele de Piemont, Ducele de Aosta, Ducele de Spoleto), a refuzat semnarea decretului, arătând că toată Dinastia este de acord cu El, și este gata să abdice.

Dacă este adevărată sau nu această alegațiune, nimeni nu poate să precizeze, dar zvonul circulă cu insistență și denotă că opinia publică, care nu vrea cu nici un preț războiul, se refugiază spre capul statului, pe care îl crede mai cuminte decât pe șeful guvernului și regimului.

Am insistat mai mult asupra acestui capitol pentru că procesul actual care s-a născut în Italia, în urma propagandei care se desfășoară, are o importanță capitală pentru evenimentele ce pot să se ivească mai târziu și pentru a trage concluzii asupra intențiilor și posibilităților viitoare ale Italiei.

Toate acestea mă determină să rămân nezdruccinat la punctul meu de vedere că, între regim, care în mod evident vrea să ducă Italia alături de Germania, și între voința poporului este o prăpastie pe care propaganda mai repede o va adânci decât o va nivela.

II. Situația externă

1. Italia – se pare – va fi silită să-și lămurească în scurt timp situația sa de nebeligerantă, considerată nelegală.

După cum am arătat mai sus, regimul fascist a luat o atitudine hotărâtă alături de Germania și această situație este de natură să provoace, din partea puterilor democrate, reacțiuni prompte care să ducă la o clarificare precisă a raporturilor lor cu Italia.

După informațiunile pe care le am, mai ales din cercurile franceze și engleze din Roma, pericolul unei determinări a Italiei de a intra în acțiune, va putea veni din însăși necesitatea pe care aliații o au de a termina cu echivocul italian, care este mai dăunător decât chiar o atitudine precisă și imediată de beligerantă contra lor.

Atașatul militar englez la Roma mi-a afirmat zilele acestea

că mai ales din punct de vedere militar, această situație nu convine deloc Angliei și Franței și că situația de nebeligerantă a Italiei, mai ales sub forma actuală, a început să fie considerată în Anglia ca nejuridică și nelegaiă, fiindcă după noua lor concepție, o țară astăzi în Europa nu poate avea decât una din cele două situații legale: ori beligerantă, ori neutră.

Beligerantă contra aliaților este un prilej ca, cu formidabila flotă franco-engleză plus flotele turcă și greacă, concentrate în Mediterană, să determine anihilarea completă și repede a Italiei, prin distrugerea flotei sale și prin aceasta să dispară un pericol permanent, care ar putea să fie mult mai dăunător într-un anumit moment al desfășurării războiului, bine ales de Italia.

Nebeligerantă este o situație imposibilă pentru anglo-francezi pentru că astfel Italia le împarte forțele de uscat, aer și navale, pe timp nelimitat și face prin acesta permanent jocul Germaniei, printr-o continuă amenințare a liniilor lor de comunicație maritime.

Neutră, evident cu garanții bine precizate și o Italie supusă regimului comun țărilor neutre, care mai ales pot fi controlate direct de Anglia și Franța, este situația cea mai convenabilă, pentru că pe deoparte nu distrage decât un minimum de forțe terestre, navale și aeriene anglo-franceze și deci pot fi concentrate maximum de forțe contra Germaniei, apoi lasă mână liberă eventual Franței și Angliei în Marea Neagră, iar pe de altă parte scutește Franța și Anglia de sacrificiile pe care ar trebui să le facă acum la începutul războiului, pentru anihilarea sigură a ei, în cazul celeilalte alternative mai puțin preferată evident, de beligerantă.

Pe această temă, au început în ultimul timp tot felul de polemici foarte caustice adresate de presa italiană în special sub condeiul domnului Gayda, contra manifestărilor în această direcțiune a Angliei și Franței, prin oameni politici de mare răspundere.

Aceste polemici tind să ridiculizeze o afirmațiune franceză, prin care se arată că anglo-francezii vor tinde la clarificarea situației Italiei chiar cu riscul intrării ei în război,

spunând că este bine să nu uite Franța că 9 milioane de ostași pe care i-ar putea avea Italia (se exagerează cu circa 200/100), ar fi determinant pentru obținerea unei victorii fulgerătoare italo-germană, așa după cum „în timpul marelui război tot forțele italiene au determinat victoria de partea aliaților“.

Această afirmațiune italiană nu este destul de convingătoare, pentru că o armată de uscat italiană, oricât de puternică (chiar dacă ar avea-o), nu valorează decât foarte puțin, fără asigurarea libertății Mării Mediterane și cu o flotă distrusă.

Este un aspect nou al problemei politicii externe italiene, care poate avea în curând o acuitate cu repercusiuni de primul ordin în desfășurarea războiului.

În orice caz, această latură importantă a problemei externe italiene poate provoca sau o intrare în acțiune, servindu-se de ea în prealabil ca o bună bază de propagandă, care să sudeze masele spre ideea intervenționistă sau o dare înapoi și luarea unei atitudini de mai strictă neutralitate.

2. Italia ignoră anumite recente propuneri de negocieri franceze.

Franța de altfel, prin ultimul discurs al primului ministru francez, a reamintit că de trei ori a făcut propuneri Italiei pentru aranjarea chestiunilor litigioase din Mediterana, fără a primi un răspuns din partea guvernului italian și că totuși chestiunea rămâne deschisă pentru eventuale negocieri ulterioare dorite de Franța. Presa italiană nu a reprodus nimic din aceste declarații privitoare la Italia, dar opinia publică italiană a luat cunoștință de ele și se pare că este nedumerită de jocul pe care îl face guvernul italian, sprijinind atât de total Germania și ignorând propuneri concrete și poate avantajoase franceze, care ar putea satisface parte din exigențele italiene, fără a se lăsa târâtă în război.

3. Raporturile româno-ungare privite sub prisma ministerului de externe italian.

În fine avem de remarcat, tot în domeniul politici externe italiene și în legătură cu țara noastră, că imediat după plecarea contelui Teleki de la Roma, domnul Ciano a afirmat dom-

nului ministru al României la Roma că, convorbirile sale cu primul ministru ungar s-au desfășurat pe aceeași bază de înțelegere a realităților actuale europene ca și cu ocazia întâlnirii de la Veneția, că prietenia italo-ungară, este indestructibilă și intrată în sângele ambelor națiuni și că deocamdată chestiunile litigioase între Ungaria și România, dacă sunt amânate, nu pentru un timp nedeterminat, ele trebuie să facă obiectul unei concrete și atente examinări a României „pentru că – a spus contele Ciano textual – România trebuie să facă ceva pentru Ungaria“.

III. Situația militară

În momente de mare alarmă, așa după cum am trecut în săptămâna trecută de la 15-20 aprilie, a elimina orice informațiune venită din cercuri diplomatice și politice și a nu pune bază decât pe realitățile militare, este singura cale logică, care poate duce la concluziuni precise și la discernerea adevărului.

În acest fel am procedat și de astădată și am satisfacția de a fi văzut clar și exact.

După cum am arătat la începutul acestui buletin, zvonurile și afirmațiunile cele mai fantastice au circulat în săptămâna trecută asupra intențiilor și hotărârilor iminente italiene.

Dar toată această alarmă nu a ținut deloc seama de adevărata situație militară care nu oglindea nimic din cele ce se afirmau.

1. Dislocarea, măsurile și posibilitățile militare actuale italiene, nu indică deloc probabilitatea unei acțiuni iminente în Balcani și Mediterană.

Italia într-o acțiune armată în Mediterană și Balcani știe că va trebui să înfrunte coaliția puternică anglo-franceză, întâi pe apă și în aer și apoi pe uscat. Nici un fel de acțiune, oricât de locală, ca aceea prealabilă, de care s-a vorbit mult, adică asupra insulei Corfu, nu va putea fi dezlănțuită, fără a se găsi față în față cu totalitatea forțelor navale și aeriene din Mediterana anglo-franceze, sprijinite de cele turcești și grecești.

Bătălia terestră este condiționată de reușita bătăliei navale și aeriene și dacă Italia nu o câștigă, este o prizonieră în mâinile aliaților, chiar dacă ar avea o armată terestră formidabilă.

Într-un studiu asupra posibilităților navale ale Italiei, cercuri oficioase prezintă situația italiană în Mediterana ca extrem de avantajoasă față de aceea probabilă a aliaților. Astfel arată că Italia dispune în Mediterana de:

- 4 cuirasate a 35.000 tone;
- 4 cuirasate a 24.000 tone;
- 7 crucișătoare a 10.000 tone;
- 12 crucișătoare între 5.000-8.000 tone;
- câteva zeci de vase de patrulare, de contratorpiloare și de torpiloare;
- 133 submarine capabile să facă curse și în afară de Mediterana și înarmate cu aruncătoare moderne de torpile cu calibru de la 450-530 mm.

La aceasta se adaugă formidabila – zic italienii – flotă aeriană care poate oricând să domine o superioritate navală aliată în Mediterană. Trage concluzii, spunând că Anglia și Franța chiar prin pozițiile lor la Suez, Malta și Gibraltar sunt dominate de Italia, care prin bazele admirabile pe care le posedă, poate face o acțiune pe linii interioare și poate domina atât centrul cât și bazinele orientale și occidentale ale Mediteranei.

Se pare că cercurile engleze și franceze nu prea iau în serios această argumentație și ca răspuns la amenințarea italiană, francezii au întărit în ultimul timp cu două cuirasate și cu un mare număr de crucișătoare și contratorpiloare flota lor din Mediterana.

Zvonurile lansate, desigur din sursă germană, au avut darul de a crea o diversiune și de a atrage atențiunea franco-englezilor în Mediterana, dar dacă unitățile navale care au întărit forțele navale aliate în Mediterana, au fost sau nu sustrate de la o altă misiune și deci prin aceasta s-a realizat un efect imediat pentru germani, nu este mai puțin adevărat că întărirea flotei aliate în Mediterana a constituit un element

care a jucat un rol destul de important în luarea ultimelor hotărâri ale Italiei și în temperarea atitudinilor ei.

Din evidența pe care atașaii militari francez și englez mi-au arătat-o asupra posibilităților navale franco-engleze, adăugând și forțele turco-grecești, ar rezulta că, chiar în situația actuală, cu Anglia angajată mult în Marea Nordului, aliații pot avea o superioritate în Mediterană de 2 la 1, în afară de submarine, care ar putea constitui o ușoară superioritate pentru Italia.

Despre aviația italiană, toată lumea este de acord (de altfel și germanii) că aviația italiană este mult sub nivelul unei aviații moderne, din cauza materialului său care, deși de dată recentă, a devenit vechi prin noile performanțe ale aviației de vânătoare și bombardament, anglo-franceză în serviciu.

Dacă mai ținem seama însă că pe măsură ce situația se va ameliora în Norvegia și după distrugerea unei importante părți din flota germană, încă o parte din flota britanică va deveni disponibilă pentru a fi întrebuințată pe alte teatre de război, tragem concluzia că timpul nu lucrează în avantajul Italiei, ci în avantajul Aliaților și că o acțiune italiană alături de Germania este foarte riscantă și foarte puțin probabilă.

Dar s-a spus că o acțiune italiană terestră în Balcani este iminentă, ceea ce presupunea că va avea loc o acțiune de surpriză, ca acele cu care ne-am obișnuit în ultimul an, făcute de Germania. Ori acest lucru, din punct de vedere terestru, constituie o imposibilitate, pentru că Italia, în situația de azi, nu va putea face cea mai mică acțiune dacă nu va proceda, fie la masive concentrări pentru a pune pe picior de război cele 67 divizii de toate categoriile existente în timp de pace și pentru aceasta va trebui să cheme cel puțin 4 clase din rezervă sub arme, fie a face o mobilizare generală pentru a-și realiza întreg planul de mobilizare (circa 105 divizii).

În ambele cazuri, fie pentru concentrări masive, făcute prin ordine individuale, fie mobilizare generală, se cere un timp apreciabil și nu se poate ascunde.

Dar presupunând prin imposibil, că s-ar putea pune pe picior de război diviziile existente din timp de pace în cel

mai strict secret, să vedem care ar fi posibilitățile operative cu aceste divizii:

De la început trebuie să considerăm ca indisponibile circa 27 divizii, care asigură posesiunea Libiei, Cirenaicei, Etiopiei, Dodecanezului, Albaniei, Siciliei și Sardiniei.

Rămân deci 40 divizii cu care ar căuta să facă o acțiune de surpriză. Din acestea, 20 divizii trebuie neapărat să le rezerve pentru a păstra o atitudine defensivă față de Franța și a asigura, sprijinite pe fortificații, această frontieră. Nu rămân, deci, decât 20 divizii, pe care va trebui să le concentreze, pentru o acțiune de surprindere. Unde?

a) O acțiune prin surprindere pentru ocuparea Greciei și a insulei Corfu, prin închiderea prealabilă a canalului Otranta.

Orice agresiune asupra Greciei, presupune o intervenție imediată a anglo-francezilor, care au garantat-o, deci se pune în întregul ei problema câștigării bătăliei navale, despre care am vorbit la început.

Dar chiar numai din punct de vedere terestru, surprinderea este irealizabilă pentru că, Italia va trebui să garanteze cu cel puțin 5 divizii frontiera sa spre Iugoslavia de la Tarvis la Fiume și cu cel puțin 5 divizii frontiera sa albaneză tot spre Iugoslavia, deci nu-i rămân decât 10 divizii plus cele 5 divizii din Albania, ca să facă această lovitură în Grecia.

Se va lovi de totalitatea forțelor grecești, care vor avea timpul să se mobilizeze și concentreze până când să se poată începe acțiunea italiană, sprijinită fie eventual de forțe turcești fie în orice caz, de forțele generalului Weygand, care vor putea debarca în timp util în Grecia.

b) O acțiune prin surprindere italo-ungară îndreptată contra Iugoslaviei pentru ocuparea coastei Dalmației de către Italia și a Croației de către Ungaria și pentru anihilarea Iugoslaviei.

S-a vorbit foarte serios și de această posibilitate, pusă în legătură cu planul „iminent“ de atac germano-ungar asupra României prin concentrarea acelei armate germane, zisă de orient în Austria și la frontiera ungară.

S-a spus că, din moment ce acțiunea germană contra

României este hotărâtă, Italia nu poate să privească liniștită această înaintare germană în Balcani și va trebui să se asigure de comun acord cu Ungaria, acționând prin surprindere asupra Iugoslaviei, Ungaria ocupând Croația și deci punând o barieră oricărei veleități germane spre sud și Italia, ocupând coasta Dalmată, vechiul vis al Italiei, interzicând prin aceasta orice veleitate de acces german spre Adriatică.

O acțiune de surprindere contra Iugoslaviei este însă și mai puțin posibilă, pentru că cu 20 divizii italiene și circa 5 divizii ungare și având în față o frontieră iugoslavă fortificată, acțiunea italiană ar fi pur și simplu o aventură. Iugoslavia nu este o țară pe care Italia poate să-și permită a o agresiona prin surprindere cu 20 divizii.

Exclud deci orice acțiune de surprindere și nu rămâne posibilă decât o acțiune în stil mare italiană cu toate forțele mobilizate și într-un plan de ansamblu cu forțe puternice germane disponibile pentru acțiunea în Sud-Est.

Pornind însă de la considerațiunea că o asemenea acțiune nu va fi posibilă decât în cazul când:

- Forțele navale anglo-franceze vor fi atât de angajate la Nord sau atât de slăbite prin pierderile suferite, încât Italia să-și asigure în mod evident supremația în Mediterana;

- O victorie excepțională germană să zdruncine încrederea țărilor neutre atât de mult, încât Turcia și Grecia să prefere neutralitatea;

- Acțiunea aeriană să demonstreze prin operațiunile ce se desfășoară la Nord, că puterea navală anglo-franceză este o ficțiune și nu mai asigură stăpânirea mărilor.

Conchid că, orice acțiune italiană apropiată este în mod logic și bazată pe date materiale, exclusă.

Ceva mai mult, eu cred că mai repede Italia, în împrejurările actuale, constrânsă, va lua o atitudine de mai strictă neutralitate față de Aliați decât să se aventureze acum într-un război atât de riscat.

2. Informațiuni asupra situației militare actuale, din care se poate deduce că nimic deosebit nu învederează o intențiune intervenționistă apropiată italiană.

a) Efectivele armatei de uscat actuale cu noile clase de recruți 1919 și 1920 se cifrează la circa 1.200.000 oameni sub arme.

Nici o concentrare nouă a unui alt contingent de rezervă. Contingentul de rezerviști 1917 care urma să fie liberat a fost reținut sub arme.

b) Forțele din Albania sunt aceleași, adică 4 divizii de infanterie și o divizie cuirasată, cu efective întărite normale.

Au fost trimiși în ultimul timp în Albania 25.000 lucrători, având vârsta de la 25-45 ani, îmbrăcați în uniforme militare, fără armament, care au și început să fie întrebuințați la lucrări de șosele strategice și la calea ferată, Durazzo – Elbasan, a cărei construcție a început în ziua de 15 aprilie.

De asemenea se lucrează la construirea liniei ferate Tirana – Durazzo – Kavaia (Durazzo – Kavaia pe coasta Adriatică).

Lucrările se fac într-un tempo foarte accentuat, dar nu este posibil să fie terminate înainte de un an.

Se lucrează de asemenea intens la linia de fortificație spre Grecia și s-au făcut lucrări importante de mine în trecătorile spre Iugoslavia.

Valona și Durazzo au fost puse în stare de apărare aeriană și numărul pieselor de artilerie și mitraliere a.a. de 20 mm. ar fi circa 120 în jur de Valona și 80 în jur de Durazzo.

Se execută transporturi în Albania de material de artilerie în special obuziere de 149/35, tancuri și tanchete, care deocamdată sunt depozitate în depozitele din garnizoanele importante.

c) În zonele Ancona și Bari – Brindisi, totul este normal, nici o aglomerare de trupe și transporturi normale.

d) Flota franceză a fost întărită cu marile cuirasate Dunkerque și Strassbourg și alte multe vase de tonaj mai mic (crucișătoare, contratorpiloare și submarine).

e) Flota italiană se găsește cu o escadră în Golful Taranto și restul în Marea Tireniană, la Palermo, Neapole și Spezzia.

f) Aviația cu efectivele aproape complete, nu a suferit o dislocare deosebită sau alarmantă.

g) Lucrările de fortificație pe Brenner și pe toată întinderea frontierelor germană și iugoslavă, continuă cu intensitate.

Din toate acestea rezultă că în Albania se lucrează cu intensitate pentru punerea acestei regiuni într-o stare care să o transforme într-o bază de operații, dar care nu poate fi gata înainte de un an.

Restul măsurilor sunt absolut normale și nu justifică acordarea unor intențiuni apropiate italiene pentru o intervenție în conflictul actual.

3. Noua lege asupra organizării și funcționării Consiliului Suprem al Apărării Naționale italiene și asupra mobilizării armatei și națiunii.

În consiliul de miniștri din zilele de 3 și 4 aprilie s-a discutat și aprobat această nouă lege care abrogă toate vechile legi și care dă o nouă directivă și nou impuls pregătirii națiunii și armatei pentru război.

Într-un raport separat voi înainta traducerea completă a acestei noi legi pe care o voi însoți cu un studiu complet.

În linii mari, economia noii legi și inovațiile de mare importanță, sunt următoarele:

a) Consiliul Suprem al Apărării Naționale depinde direct de șeful guvernului și este un organ direct pus sub controlul și impulsul Ducelui.

b) Comitetul deliberativ și cele consultative ale consiliului, au în principiu o compunere fixă, dar anumiți membri pot să nu fie chemați pentru anumite chestiuni care se tratează sau pot fi completate prin persoane hotărâte și alese de președintele consiliului (șeful guvernului).

Prin aceasta se dă posibilitatea Ducelui să-și creeze o majoritate pentru hotărâri importante, așa după cum va crede de cuviință.

c) Organul Consiliului Suprem de Apărare este secretariatul general condus de un general din armata de uscat sau de un amiral din marina regală sau de un general din aeronautică, numit prin decret regal în urma propunerii Ducelui Fascismului.

Acest organ, care altădată lucra pe lângă șeful Statului Major General al armatei italiene, a fost afectat direct Președinției Consiliului de Miniștri, micșorându-se prin aceasta atribuțiile Statului Major General și punând sub autoritatea imediată a Ducelui, cea mai importantă instituție pentru pregătirea armatei și națiunii pentru război.

d) Guvernul are îndatorirea:

- de a pregăti, încă din timp de pace organizarea și mobilizarea națiunii pentru război;

- de a declanșa – de îndată ce va crede necesar – de a dirija, coordona și controla mobilizarea națiunii.

e) Mobilizarea națiunii pentru război constă din mobilizarea militară și din mobilizarea civilă, fiecare din ele, putând fi generală sau parțială.

f) În caz de mobilizare generală sau parțială, toate instituțiile de orice fel, constituite în stat, cetățenii nesupuși la obligațiuni militare, femeile și copiii minori de la 13 ani în sus, precum și acei care deși au obligațiuni militare, însă din diferite motive, nu sunt încadrați în vreo unitate militară, au datoria de a contribui la apărarea și la rezistența națiunii, cu spirit de devotament și cu sacrificiul luptătorului de pe front și pot fi mobilizați „pe loc” și ca atare supuși unei discipline de război.

g) Mobilizarea și demobilizarea națiunii, atât cea generală cât și cea parțială, sunt ordonate prin decret regal, la propunerea Ducelui Fascismului, șef al guvernului, în urma hotărârii Consiliului de Miniștri.

Pentru motive speciale, mobilizarea și demobilizarea, vor putea fi ordonate chiar fără a se publica respectivul decret în Monitorul Oficial (Foarte important).

h) Mobilizarea și demobilizarea națiunii se pregătesc și se desfășoară după un plan general întocmit de Consiliul Suprem de Apărare Națională.

i) În vederea iminentă a unei mobilizări generale sau parțiale sau în cursul efectuării ei, guvernul poate să rechiționeze serviciile individuale și colective ale cetățenilor, serviciile sindicatelor, societăților și ale asociațiilor de orice

natură din stat; de asemenea, bunurile mobiliare și imobiliare de pe teritoriul statului, excluzând pe cele acoperite de o imunitate specială.

j) În fine, guvernul, în vederea apărării imediate a națiunii, poate să-și asume, total sau parțial, dispozițiunile prezentei legi, chiar înainte de ordonarea mobilizării generale sau parțiale.

În concluzie se degajează din prevederile legii pe care le-am expus mai sus, că se dă în mâna guvernului și în special în mâna șefului guvernului, puteri aproape discreționare putând chiar să meargă până la ordonarea unei mobilizări generale, fără a se avea asentimentul Suveranului.

Aceasta este concluziunea cea mai importantă, care poate provoca evenimente covârșitoare în viitor, pentru politica generală a Italiei.

4. O misiune importantă militară germană a sosit la Roma.

În vederea consecințelor ce decurg din tratatul de alianță militară între Italia și Germania, aceste două mari puteri și-au trimis reciproc câte o comisiune militară permanentă pe lângă armatele respective. Compunerea, rolul și activitatea acestor comisiuni, nu se cunosc până în prezent, dar vor face obiectul unui raport special, pe care îl voi înainta, de îndată ce voi obține toate informațiile necesare.

Până în prezent se știe numai că rolul acestor misiuni este de a colabora la detalierea și stabilirea unor planuri comune de campanie pentru eventualitatea intrării în război a Italiei alături de Germania și vor lucra pe lângă statele majore ale armatei de uscat, aer și marină.

5. Stadiul livrărilor în armament și material de război, prin comisiunile noastre de recepție din Italia.

a) Comisiunea de recepție pentru echipament.

Are de recepționat:

- 500.000 saci de spate;
- 550.000 foi de cort;
- 500.000 saci de merinde;
- 30.000 salopete;
- 40.359 pături pentru vânătorii de munte.

În cursul acestei luni a recepționat și expeditat în țară:

- 53.000 saci de spate;
- 10.000 salopete recepționate și în curs de expediere.

b) Comisiunea de recepție pentru pulberi.

Are de recepționat:

- 350.000 kg pulbere pentru infanterie, din care:
  - 70.000 kg pulbere s-a expeditat în țară;
  - 60.000 kg pulbere în curs de remaniere;
  - 220.000 kg pulbere respinsă pentru motivul că nu

a corespuns datelor balistice prevăzute în caietul de sarcini și care urmează să fie înlocuită cu o altă pulbere tubicină, tip italian.

c) Comisiunea de recepție pentru tunuri și munițiuni Breda, 47 mm anticar.

Comanda totală este:

- 275 tunuri anticar de 47 mm. md. 1935;
- 300.000 lovituri complete de 47 mm perforante;
- 50 serii de samare md. 1935;
- licența de fabricație a muniției de 47 mm;
- 165.000 lovituri complete de 47 mm obuze explozive

(comandă încheiată în această lună).

Din aceste cantități s-au livrat până în prezent și expeditat în țară:

- 2 loturi de tunuri de câte 50 bucăți, total 100 buc.;
- 4 loturi de munițiune a 20.000 lovituri complete (total 80.000);
- 50 serii de samare complete (total 263 bucăți);
- licența de fabricate în curs de verificare.

În curs de recepție, al 3-lea lot de tunuri de 50 buc. la 30 aprilie urmând a fi expeditat în țară și al 5-lea lot de munițiuni de 20.000 lovituri, urmând a fi expeditat la aceeași dată.

IV. Concluziuni generali

1. O fază nouă s-a deschis de curând în atitudinea și manifestările Italiei. Regimul fascist, prin guvernul său, și-a precizat, chiar în mod ostentativ, preferința sa pentru Germania în conflictul actual.

2. Dorința și convingerea guvernului italian nu sunt însă suficiente pentru a determina Italia, acum, să facă un pas decisiv, care ar angaja-o într-o hotărâtă aventură. Propaganda italiană în opinia publică și armată, nu are suficientă putere de convingere, pentru a suda națiunea și armata și pentru a-i impune un război, care nu se poate face astăzi decât cu cel mai mare potențial moral posibil. [...]

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 789, f. 271-287.

45

25 aprilie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind viitoare evoluții militare în sud-estul Europei.*

Ambasada regală Română în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6015
1940, aprilie 25

Atașatul militar în Turcia către Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoare a vă raporta că:

1. Într-o convorbire pe care am avut-o cu atașatul militar iugoslav, acesta mi-a declarat că deține de la ambasadorul său informațiunea după care la Belgrad, cu ocazia Conferinței Balcanice din februarie 1940, domnul Saraçoğlu și-ar fi luat angajamentul ca în cazul când Iugoslavia va fi atacată de Germania sau Italia, Turcia va declara imediat mobilizarea generală.

2. Consilierul ambasadei franceze la Ankara, domnul de Monicault, mi-a spus că după informațiile sale, relațiunile româno-germane se vor înăspri foarte mult către sfârșitul lunii iunie.

Cerându-i preciziuni asupra motivului unei asemenea

înăspriri, domnul de Monicault mi-a răspuns că relațiile comerciale și îndeosebi cererile din ce în ce mai insistente ale Reichului, ce nu vor mai putea fi satisfăcute de România, vor duce la înăsprirea politică care poate deveni foarte acută și cu consecințe grave.

Insistând să fie mai clar, domnul de Monicault a ezitat să dea mai multe precizii.

Nu este exclus ca informațiile ce are consilierul (însărcinat cu afaceri) al Franței să fie în legătură cu o eventuală acțiune anglo-franceză (întărirea blocusului, intrarea flotelor lor în Marea Neagră) care ar avea de scop provocarea germanilor în luna iunie pentru a se crea astfel un front de sud-est.

3. În cursul unei conversațiuni între însărcinatul cu afaceri al Franței și domnul Mariassy, ministrul Ungariei la Ankara, conversațiune la care am luat și eu parte, domnul Mariassy și-a arătat convingerea că în Balcani și Europa Centrală nu vom avea război deoarece atât germanii cât și Italia, pe sprijinul căreia Ungaria contează foarte mult, n-au interes să izbucnească războiul în aceste părți ale Europei.

Înterupându-l, însărcinatul cu afaceri al Franței îi atrage atențiunea că după informațiuni sigure, însuși primul-ministru al Ungariei, într-o declarație recent făcută unui diplomat neutru, și-a arătat îngrijorarea și convingerea că sprijinul acordat Ungariei de Italia este foarte aleatoriu.

Domnul Mariassy, ministrul Ungariei, îi răspunde că la rândul său are informațiuni că Ungaria nu va fi pusă în situațiunea de a intra în război cu Germania.

„Dar dacă totuși, replică francezul, se va cere Ungariei să se pronunțe pro sau contra Germaniei, care ar fi atitudinea Ungariei?”

Domnul Mariassy, după ce afirmă că Ungaria nu este țara care să se lase intimidată, adaugă imediat că „În orice caz însă, Ungaria va evita să aibă soarta Poloniei. Dacă de exemplu, continua domnia sa, Polonia s-ar fi mulțumit să protesteze solemn și s-ar fi lăsat totuși violată într-o oarecare măsură, n-ar fi ajuns în situația de astăzi, ocupată și administrată

în așa fel încât, după victoria Aliatilor - de care Ungaria nu se îndoiește - populația polonă nu va mai găsi piatră peste piatră, totul fiind distrus“.

Însărcinatul cu Afaceri al Franței îi dă atunci următoarea replică:

„Numai cu proteste formale, o țară nu-și poate păstra independența pentru că, după o serie de asemenea proteste solemne ale țărilor mici, s-ar putea întâmpla ca la urmă să protesteze și anglo-francezii (tot atât de solemn) contra ocuperii țărilor ce s-au lăsat violate „într-o oarecare măsură“ și să accepte o pace de compromis care n-ar fi de loc în avantajul țărilor care s-au mulțumit numai să protesteze“.

Din conversațiunile de mai sus rezultă următoarele:

- Turcia va mobiliza în cazul când Iugoslavia va fi atacată de Germania sau de Italia. Această mobilizare poate duce la generalizarea conflictului în Balcani.

- Nu este exclus ca în cursul lunii iunie să asistăm la o acțiune franco-engleză care ar avea de scop și rezultat, aducerea războiului în Balcani.

- În fața unei cereri germane de a trece cu trupele prin Ungaria pentru a ne ataca pe noi, Ungaria se va mulțumi să protesteze și să lase drum liber forțelor germane, dacă bineînțeles nu va lua chiar ea parte la operațiuni.

În orice caz, trebuie exclusă ipoteza unei opuneri cu armele din partea Ungariei, contra Germaniei.

Atașatul militar în Turcia,

Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 280-283.

46

26 aprilie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția diplomaților occidentali față de diferite probleme balcanice.*

Atașatul Militar în Turcia
căt-re
Marele Stat Major, Secția II-a

Urmare la nr. 6015/25 aprilie 1940;

Am onoare a vă raporta că: *

1. Domnul Massigli, ambasadorul Franței la Ankara, întors recent de la Paris, a declarat domnului Șumencovici, ambasadorul iugoslav la Ankara, exact același lucru pe care mi l-a declarat mie domnul de Monicault și anume că în luna iunie se vor înăspri în așa măsură relațiunile economice între Germania și România, din cauza cursului prea ridicat al mărcii față de leu (ceea ce va face aproape imposibile cumpărături românești în Germania), încât nu este exclus să asistăm, din această cauză, la o înăsprire a relațiilor politice germano-române, cu consecințe grave.

2. Domnul general D'Abonneau, șeful misiunii militare franceze în Turcia discutând cu atașatul militar iugoslav asupra problemelor strategice ce se pun Iugoslaviei și României și cu care ocazie și-a menținut punctul de vedere raportat de mine cu nr. 5919 din 16 februarie 1940, a răspuns, la o întrebare a atașatului militar iugoslav, că nu se întrevede un conflict în Balcani care ar necesita debarcarea Aliatilor la Salonic, decât către toamnă.

3. Domnul general Weygand și-ar fi arătat nemulțumirea că până în prezent, Statele Majore ale Înțelegerii Balcanice n-au luat încă contact pentru discutarea unei apărări comune în cazul unui conflict în Balcani și ar fi insistat pe lângă guvernul francez să accelereze în măsura în care-i stă în putință, această luare de contact, domnia sa neputând organiza o intervenție a forțelor aliate în Balcani până când balcanicii înșiși nu vor cădea de acord asupra liniilor mari ale planului lor de apărare.

4. În diferite cercuri diplomatice din Ankara, inițierea conversațiilor pentru începerea unor tratative comerciale anglo-ruse, ar face parte din planul Alianților de a despărți pe ruși de germani sau în orice caz de a obține neutralitatea Rusiei în cazul constituirii unui front de sud-est contra germanilor.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 291-292.

47

30 aprilie 1940. *Buletin de informații al atașatului militar român la Ankara referitor la propaganda germană în Turcia și la politica externă a Turciei.*

Ambasada regală Română în Turcia
Atașatul militar

Buletin de informații

1 aprilie 1940 - 30 aprilie 1940

I. Situația politică internă

1. Propaganda germană în Turcia și reacțiunea autorităților turcești

Ca și în alte țări, germanii caută și în Turcia să slăbească coeziunea poporului și mai ales încrederea în actualii conducători.

În acest scop, unul din mijloacele mai des întrebuintate este cumpărarea oamenilor politici care au jucat cândva un rol important în viața publică și care actualmente, fiind lăsați în rezervă, sunt nemulțumiți.

Astfel, de curând, autoritățile turcești au descoperit că domnul Sirri Bellioglu, fost ministru al Economiei Naționale, fost ministru al Instrucției Publice și fost deputat, era în solda germanilor și se îndeletnicea cu răspândirea clandestină de

pamflete, redactate de el însuși, în care se critica politica generală a guvernului precum și persoana mareșalului Çakmak și a generalului de armată Assim Gündüz (subșeful Marelui Stat Major) socotiți ca promotorii politicii de aservire a intereselor turcești față de Anglia și Franța.

II. situația politică externă

1. Cu toată propaganda intensă pe care o face în Turcia ambasadorul german, domnul von Papen, care caută să convingă atât cercurile politice, cât și pe cele intelectuale de toate categoriile de:

- dreptatea cauzei germane în special în ceea ce privește acțiunea din Norvegia, pe care o prezintă ca o ripostă la ceea ce era sigur că ar fi făcut aliații;

- dorința germanilor de a nu fi tulburată pacea în Balcani și ca urmare de o îmbunătățire a relațiilor - comerciale mai întâi, politice mai apoi - între Turcia și Germania.

Turcia oficială rămâne fidelă angajamentelor sale, fără ca prin aceasta să favorizeze cu nimic crearea unui front de sud-est, front de care pare că se tem atât de mult germanii.

Turcia oficială duce deci o politică de corectă neutralitate.

Presa însă are din ce în ce mai mult o atitudine ostilă Germaniei, ceea ce a făcut pe domnul von Papen - între altele - să ceară sprijinul ambasadorului României, pentru a obține, prin intervențiuni amicale, o schimbare de atitudini a presei.

S-ar părea deci că propaganda germană a eșuat.

Nu este mai puțin adevărat însă că intelectualitatea turcă începe să se lase convinsă de parte din argumentația domnului von Papen, în special în ceea ce privește invincibilitatea Germaniei:

„Acțiunea actuală a Germaniei în Norvegia va convinge, cred, spune domnul von Papen, pe englezi că Germania nu poate fi înfrântă și că deci cea mai bună soluție ar fi încheierea unei păci de compromis“.

a. Într-o convorbire pe care am avut-o cu domnul Fethy Okyar, ministru de Justiție, fost ambasador la Londra, domnia sa îmi spunea că:

a) Este foarte probabil ca Hitler să facă toate eforturile pentru a duce la bun sfârșit operațiunea din Norvegia, prin izgonirea franco-englezilor din Peninsula Scandinavică.

În acest scop va transporta în Norvegia trupe de elită în mare cantitate.

b) În cazul când Norvegia va putea fi ocupată în întregime, trebuie să ne așteptăm apoi la un atac asupra Suediei, pentru a pune complet stăpânire pe minele de fier de care Germania are atâta nevoie.

După ocuparea Suediei, va veni rândul Balcanilor, pe care îi va ataca concomitent cu Italia: Germania va traversa Ungaria și va ataca România, acordând eventual Rusiei dreptul de a intra în Basarabia, iar Italia va ocupa Dalmația și partea de nord a Greciei.

După ocuparea întregii Peninsule Balcanice, inclusiv Tracia turcească, Germania se va întoarce către englezi pentru a le oferi, din nou, o „pace de compromis“.

Evident, aceasta depinde de succesul campaniei în - Balcani, adăuga domnul Okyar, însă neputând ataca linia Maginot, nu-i rămâne domnului Hitler altă ieșire.

c) În cazul când Germania se va obosi zadarnic în Norvegia și nu va putea da afară pe aliați, este foarte probabil ca și Balcanii să rămână liniștiți.

De asemenea, în tot timpul cât vor dura operațiunile în Norvegia, avem toate șansele ca pacea în Balcani să nu fie tulburată.

Un lucru este sigur, a încheiat domnia sa: Germania trebuie înfrântă pentru că numai așa vom putea avea pace în Europa. O pace de compromis n-ar constitui decât un scurt provizorat, în timpul căruia Germania se va pregăti pentru a relua apoi ofensiva.

Am crezut util să reproduc părerile de mai sus ale domnului ministru Okyar, deși ele nu pot avea decât valoarea unor simple ipoteze, deoarece domnia sa este unul din membrii cei mai de seamă ai guvernului și pentru că din ele se pot desprinde preocupările oficialității turcești.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 294, 298-300.

30 aprilie 1940. *Raport al atașatului militar român la Paris privind situația operațiilor militare din Norvegia.*

Ambassade Royale de Roumanie
en France
L'Attaché militaire

Nr. 104 din 30 aprilie 1940

Marele Stat Major,
Secția a II-a

Am onoare a înainta alăturat, schița cu dispozitivul forțelor și stadiul operațiilor în Norvegia la data de 29 aprilie 1940.

Operațiunile din Norvegia, începute în prima decadă a lunii aprilie, conduc la următoarele considerațiuni:

I. Scopul operațiunilor

1) *Din partea germanilor:*

a) *Scop economic:* asigurarea necesarului în fier și oțel provenind din zăcămintele aflate în nordul Suediei;

b) *Scop militar:* apropierea bazelor aeriene de obiectivul de prima importanță „Anglia“ și „baza navală de la Scapa Flow“;

c) *Scop politic:*

- un succes (deși trecător) necesar întreținerii și excitării moralului interiorului Germaniei;

- încă o demonstrație temerară, pentru intimidarea neutrilor;

- impresiune puternică asupra Italiei, aliatul rămas încă în afara războiului, sub formula „nebeligerant“ nu „neutru“, pentru grăbirea hotărârii ei.

Rezultatele obținute până la 29 aprilie:

a) Pentru atingerea scopului economic: numai în mică parte, și aceea discutabilă.

Scurgerea fierului și oțelului suedez fiind funcție, pe lângă

pozițiunea politică ce va lua Suedia, dar mai ales de limitarea posibilităților de transport, care trebuie dirijate cu calea ferată spre Lulea (coasta nord-est a Suediei) și apoi pe Marea Baltică, până în porturile germane.

Deci o nouă organizare a transporturilor, pendinte de pozițiunea Suediei și de siguranța transporturilor pe Baltica, încă înghețată (spre nord) până la mijlocul lunii mai.

În aceeași măsură însă interzicerea pentru aliați, mai ales a oțelurilor speciale (de mare duritate) destinate muniției anticar, cuiraselor etc... atâta timp cât „Narvicul“ și mai ales calea ferată, rămâne în stăpânirea germanilor.

b) Pentru atingerea scopului militar: apropierea bazelor aeriene pentru obiectivul „Anglia“, aceasta nu poate fi încă vorba, deoarece puținele baze aeriene existente în Norvegia de Sud, sunt ocupate și insuficiente, operațiunilor militare în curs chiar în Norvegia.

Organizarea lor, în vederea scopului urmărit, necesită timp și nu se poate începe, decât dacă Norvegia de la Sud de linia Trondhjem va rămâne total în stăpânirea Germaniei.

În schimb însă operațiunea a necesitat crearea unui nou teatru de operațiuni și sustragerea de multe forțe și în plus pierderi considerabile, mai ales în domeniul armamentelor navale, care deși aproape comparative pentru cei doi beligeranți, însă ținând seama de disponibilitățile fiecărei părți, pierderile apasă cu un coeficient mult mai mare, asupra Germaniei.

c) Pentru atingerea scopurilor politice este puțin probabil ca „neutrii“ să fie influențați în viitoarele lor pozițiuni.

Un adevărat succes ar rezulta însă dacă Italia în oscilarea ei ar lua o pozițiune fermă alături de Germania în urma rezultatelor ce se vor obține de aceasta în Nord.

2) De partea Aliaților

a) Scop economic strângerea „blocusului“ și interzicerea minereurilor necesare Germaniei, rezultate aproape în total obținute.

b) Scop militar atragerea flotei germane, în o mare bătălie

navală, de la care deși Germania s-a sustras, totuși pierderile suferite de flota ei, pentru începerea operațiunilor și executarea transporturilor inițiale, reprezintă un coeficient foarte ridicat și fără a fi influențat de cifrele date de Aliați, care precizează la 40% din total, totuși, aceste pierderi marchează o slăbire considerabilă a capacității de luptă a flotei germane, și așa mult inferioară vis à vis de aceea a aliaților.

În schimb, operațiunile din Norvegia, au pus aliaților, și mai ales Angliei, probleme noi și grele, ale căror rezultate, bătălia fiind încă în curs, dacă aceasta va fi pierdută de Aliați, vor influența cu un coeficient puternic, mersul viitoarelor operațiuni chiar pe frontul de Vest.

Totuși, crearea a noi fronturi de luptă, fie în nordul European, fie mai ales în sud-estul european, face parte din concepțiunea politică și militară a conducerii războiului de către Aliați.

II. Desfășurarea operațiunilor

A. Operațiunile navale

1) Transporturile inițiale de trupe germane pentru ocuparea celor patru puncte: Narvik – Trondhjem – Bergen și Oslo, au reușit deplin germanilor, grație secretului operațiunilor păstrat și mai ales grație hotărârii și pregătirilor anticipate în vederea acestor operațiuni, din partea Germaniei.

2) Menținerea bazelor navale în fața acțiunii flotei Aliaților va deveni apoi imposibilă pentru Germania.

3) Pierderile suferite de cei doi beligeranți, fără a putea fi încă precizate, comunicatele, deși oficiale, prezentând variațiuni și deosebiri mari, totuși este precis că aceste pierderi revin cu mult mai grele pentru Germania.

4) La data de 30 aprilie, Aliații dispun de libertatea comunicațiilor după întreaga coastă norvegiană spre vest, iar Germania dispune de libertatea comunicației în Marea Baltică, cu restricțiunea de formă a „apelor teritoriale“ ale coastelor riveranilor.

Barajul Skage-Racului este total în mâna germanilor,

minat și stăpânit de mijloacele aeriene și navale, prin care o acțiune navală a Alianților este aproape imposibilă, afară de aceea eventuală a submarinelor.

Barajul de mine, destul de rar de altfel, întins în primele zile ale operațiunilor (10-12 aprilie) de la Memel până în Skage-Rac de Alianți, a fost curățat de germani, astfel că la această dată, legătura între Danemarca și coasta de sud a Norvegiei, către Oslo, este liberă pentru Germania. Pe această cale de altfel, se execută transporturi numeroase de trupe, care inițial, din cauza barajului, au fost executate de Germania, numai pe calea aerului.

B. Operațiunile terestre

După cum am raportat cu telegramele cifrate nr. 246 din 16 aprilie și nr. 248 din 23 aprilie și după cum reiese din schița alăturată, două operațiuni sunt în curs:

1) Prima, în jur de Narvik, unde se găsesc circa 3000 germani, stăpâni încă pe partea de est a orașului, încercuți însă de trupe engleze și trupe norvegiene, portul fiind în mâna englezilor.

Soarta trupelor germane este aproape definită și nu le rămâne decât retragerea în Suedia, unde vor fi dezarmați și internați, dacă vor mai putea scăpa din cercul care se închide pe fiecare zi.

Forțele anglo-norvegiene încercuitoare sunt mult superioare, însă din cauza zăpezilor încă foarte mari, operațiunile sunt grele și apoi alianții respectă doctrina lor de a nu risca pierderi inutile.

Lupta de la Narvik este secundară și odată grupul german încercuit, sau retras, calea ferată a fierului spre portul normal de export, rămâne liberă în mâna Alianților.

2) A 2-a bătălie și cea decisivă, este aceea care se dă în patruleterul: Trondhjem – Bergen – Oslo – Rorös.

Dacă germanii, vor realiza să facă joncțiunea între trupele de la Trondhjem și cele care se dirijează de la Oslo, pe valea Gudbrondsdal, precum și aceea între trupele ce se dirijează de la Bergen spre Oslo, care reprezintă scopul operațiunilor

în această parte, toate forțele Aliate, în special britanice și norvegiene, cad în mâna germanilor, fără nici o posibilitate de retragere, direcțiunea spre Suedia fiind barată de trupele germane, iar gâtul de la Trondhjem, larg numai de 60 km, este la fel în mâna germanilor.

Bătălia este în curs și prezintă multă îngrijorare pentru Aliți.

3) Cauzele acestei pozițiuni critice, în care se găsesc forțele aliate se datoresc:

a) Slăbiciunii Comandamentului Aliat, încredințat generalului englez Carton de Viart*, care neținând seama că are de-aface cu o armată hotărâtă, dotată, antrenată și comandată, s-a aventurat într-o operațiune pe atât de grea, într-un teren extrem de dificil, cu trupe și necomplet instruite și neantrenate, și mai ales angajate pe „pachete“ de debarcare.

De altfel chestiunea comandamentului în Norvegia, a făcut obiectul reuniunii precipitate a Consiliului Suprem aliat de la 27 curent la Londra, numai după 6 zile de la precedenta reuniune.

Cu toată delicatețea chestiunii, delegații Francezi, au ridicat chestiunea, cu atât mai mult cu cât de la 16 curent numeroase trupe franceze au debarcat în Norvegia (telegrama cifrată nr. 246 din 16 aprilie).

Ideea numirii unui general comandant francez pentru grupul care duce bătălia principală, transpiră de câteva zile, și se vorbește de generalul Giraud, comandantul unei armate (a 3-a) pe frontul din Lorena, considerat ca unul din cei mai buni generali francezi.

Numirea încă nu este făcută, orgoliul britanic, cedând cu greu, chiar în fața pericolului.

* Generalul Carton de Viart, cu adevărat un „erou“, care s-a bătut în toate războaiele coloniale duse de englezi și războiul 914-918, este însă departe de a fi un comandant superior. De altfel din 920, el a trăit în Polonia, unde s-a căsătorit cu o prințesă poloneză, și în acești aproape 20 de ani a rămas departe de pregătirea necesară unui Comandant Superior, mai ales vis à vis de germani.

b) Liniile de comunicații foarte lungi, ale Alianților supuse acțiunii aviației și submarinelor germane.

c) Puținele plaje de debarcare pe coastele norvegiene și acestea supuse acțiunii distrugătoare a aviației germane (în ziua de 28 aprilie îmbarcațiunile sosite în portul Molde, par că au suferit foarte mult în urma bombardamentelor aeriene germane).

d) În fine, și esențialul, bazele aeriene aliate, tocmai pe coasta ecoseză, în fiordurile și pe coasta norvegiană nepuținându-se încă nimic amenaja, singurile unele fiorduri înghețate, servind ca bază aeriene de lucru.

Din contră, Germania are la dispoziție, atât baza aeriană de la Oslo, toate bazele aeriene din Danemarca, relativ aproape, și toate bazele aeriene de pe coasta ei de nord.

C. Forțele în prezență

1) Germania (la 29 aprilie)

a) Narvik 3000 soldați;

b) Careul bataliei decisive: 90.000 (în detașamente variabile în valoare totală a 7 divizii, din care o blindată și două Alpine);

c) În Danemarca 5-6 divizii, gata și probabil în curs de transport spre Oslo.

d) În nordul Germaniei: Meklemburg – Königsberg, încă 6-7 divizii, în curs de organizare, și echipare, disponibile foarte curând.

Trupele de sub punctele a, b și c au fost preluate din rezerva frontului occidental, însă imediat înlocuite cu altele sosite din interior, astfel că disponibilul forțelor germane pe frontul de Vest, cifrează un același număr de mari unități (19 divizi) ca și înainte de invaziunea în Danemarca și Norvegia.

Trupele expediționare în Norvegia sunt numai de mână întâi.

2) Alianții (29 aprilie)

a) Britanice

Detașamente neconstituite în mari unități, preluate din

trupele care erau destinate corpului expediționar din Franța (32 divizi la finele lunii aprilie) din care unele ce fuseseră pregătite în vederea ajutorului spre Finlanda.

Numai o divizie canadiană este constituită ca mare unitate.

Fără a putea preciza valoarea lor în mare unitate, efectivele britanice debarcate până la 28 aprilie cifrează 70 mii oameni.

Noi efective, continuă să sosească, cu toate dificultățile de debarcare, din cauza aviației germane.

b) Norvegiene

- o divizie, abia mobilizată în nord, neangajată încă, decât pe detașamente spre Narvik;

- detașamente izolate, fără coeziune, slab armate și slab instruite, angajate în careul bătăliei decisive.

c) Franceze

Debarcate la nord și sud de Trondhjem (Namsos și Molde) începând de la 17 curent: două divizii alpine, două brigăzi polone.

În curs de transport: debarcarea primelor elemente probabil începută: încă circa 3 divizii.

Dotarea corpului expediționar de Norvegia cu material a.a. francez, în special mitraliera 25 pentru acțiune contra avioanelor ce zboară jos a format obiectul unei atențiuni deosebite, absolut necesară pentru siguranța plajelor de debarcare și mișcarea coloanelor.

De la intrarea în acțiune a trupelor franceze se pare că acțiunea, mai ales în jur de Trondhjem s-a restabilit și încrederea a început să-și facă loc.

Trupele franceze, sunt din acelea ce au fost pregătite și erau destinate în vederea trimerii lor în Finlanda, echipe și antrenate, în vederea luptelor în munți și pe zăpadă. Toate trupe de mână întâi.

Nu rămâne decât realizarea Comandamentului, în mâna unui general francez, și aceasta cât mai curând, altfel situația se poate periclita.

III. Concluziuni

Operațiunile din Norvegia, duse de fiecare din beligeranți

în scopurile arătate în prima parte a acestui rezumat, reprezintă încă în plus, pentru fiecare, o acțiune de „prestigiu“.

Acea parte, care va câștiga bătălia care este în curs, este de netăgăduit că „marchează“ un punct important.

Tocmai din această cauză, nu este exclus, că aceste operațiuni să ia o dezvoltare mai mare și ori unde se va trasa „un front continuu“:

- fie la nord de „Trondhjem“ pe culoarul care nu marchează decât 70 km, și care ar însemna un succes pentru germani;

- fie la sud, pe linia Bergen – Oslo, pe un front larg de 3-400 km, care ar marca un succes pentru Aliați;

- pentru păstrarea lor, va fi nevoie de forțe foarte multe.

Deplasarea în nordul Europei, circa a 20 divizii, de fiecare parte, marchează un important front de luptă, care desigur nu va putea da „deciziuna“, dar va putea, cândva, marca începutul ei.

După definirea acestui front, rămâne de văzut, dacă apropierea bazelor aeriene germane, de coasta britanică, va înlesni viitoare operațiuni de mare anvergură contra Angliei, mult trâmbițate de Germania și totuși în parte temute de Aliați.

O primă consecință, care este temută de Aliați, dacă operațiunile din Norvegia trec în balanța favorabilă a Germaniei, hotărârea Italiei de partea efectivă a Germaniei, este mult probabilă.

Pentru noi, ca și pentru toate statele din sud-estul european, creerea acestui nou front de luptă, îndepărtează pentru moment pericolul „amenințărilor“ sau a „altor tendințe“ și ne dau „timpul“ atât de necesar pentru completarea în parte a lipsurilor de tot felul.

Aceasta însă, vor putea fi din ce în ce mai greu împlinite prin aduceri din străinătate, adică din țările beligerante, ale căror nevoi cresc odată cu crearea acestui nou front de luptă, mai ales în ce privește mijloacele aeriene și antiaeriene, care devin din zi în zi mai prețioase.

Atașatul militar în Franța,
Colonel **C. Teodorini**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar, anexă), dosar nr. 789, f. 258-268.

Aprilie 1940. *Buletin de informații al atașatului militar român în Japonia privind situația din Extremul Orient.*

Atașatul Militar în Japonia

Buletinul de informații
luna aprilie 1940

Situația militară

I. Operațiuni.

Cu venirea fiecărui sezon, japonezii anunță începutul unei noi ofensive chineze.

„Ofensiva de primăvară“ anunțată acum, ca și aceea din cursul iernii ce a trecut, nu e în fond decât o continuare neîntreruptă de lupte dispartate, dezvoltate pe tot teritoriul invadat de armata japoneză.

Invederarea că – din partea chinezilor – ele fac parte dintr-un program de reacțiune este evidentă.

Propaganda de pacificare prin regimul Wang Ching wei și manifestarea ostilă a guvernului chinez de la Chungking continuă a se înfrunta și a crea Japoniei o situație tot mai dificilă în acest Incident ce nu se mai sfârșește.

În cursul lunii aprilie acțiunile cele mai importante s-au petrecut în China de nord și în China centrală.

În China de sud operațiunile ce rămăseseră în dezvoltare, la sfârșitul lunii martie, în regiunea de la sud-est de Nanning, par a fi luat sfârșit în paguba japoneză.

Totuși ei continuă a rămâne stăpâni pe Nanning și a-și păstra legătura cu coasta mării.

1. În China de nord

a) Luptele din Provincia Suiyuan.

Din sursă chineză rezultă că, armata japoneză și-a pierdut cuceririle ce le realizase către sfârșitul lunii februarie și începutul lunii martie.

Trupele chineze au reocupat în ziua de 21 martie orașul Wuyuan prin lupte corp la corp și au împins apoi spre est, ocupând în ziua de 23 martie orașul Sishuanșu, de la 65 km de Wuyuan.

Tot în acest nord, japonezii au anunțat în mai multe rânduri – în cursul lunii aprilie – lupte la frontiera dintre provinciile Chahar și Hopei, în regiunea Weihsien.

b) Luptele din provincia Shansi.

Odată cu trecerea iernii, luptele în provincia Shansi au redevenit din nou active.

Cele mai importante dintre ele se desfășoară în sudul provinciei, în regiunile: Luan și Pinglu.

Pătrunderea japonezilor la sud de fluviul Galben – între Tungchow la vest și Kaifeng la est – a întâmpinat dificultăți, din cauza a două grupe de forțe chineze ce stăpânesc regiunile muntoase Luan și Chungtiao.

În decursul acestui război, armata japoneză a făcut multe încercări de anihilare a forțelor din aceste regiuni, fără însă să poată obține un succes definitiv.

Dificultățile naturale ale regiunii, ca și suplețea unităților chineze, mult mai potrivite – prin sărăcia armamentului greu – la genul operațiunilor în munți, au obligat pe japonezi să nu se poată menține în cuceririle pe care uneori le realizase.

În prezent japonezii au atacat din nou aceste regiuni și anunță că au cucerit:

- în regiunea Luan: localitățile Kaoping și Lingchwan;
și

- în regiunea munților Chungtiao: localitățile Pinglu, Tachtentsun și Hanayo.

Armata chineză e însă puternic întărită pe malul de sud al Fluviului Galben, astfel că pătrunderea japonezilor la sud de fluviu e cu totul problematică.

În asemenea condițiuni este probabil că armata japoneză va renunța și în viitor la o astfel de operațiune și se va mulțumi numai cu înlăturarea forțelor inamice din regiunile amintite, care – mai presus de toate – alcătuiau importante centre pentru gherila chineză din China de nord.

c) Atacul chinez de la Kaifeng

În ziua de 23 aprilie un detașament chinez din Divizia 22 a atacat orașul Kaifeng, capitala provinciei Honan, reușind să pătrundă în localitate prin poarta de vest a cetății.

Dat prin surprindere (la ora 2 noaptea) atacul a produs o vie tulburare în garnizoana japoneză a orașului.

Luptele corp la corp au durat pe timp de peste 10 ore, terminându-se – după versiunea japoneză – cu respingerea chinezilor.

La contraatac japonez se anunță că a luat parte și populația feminină japoneză, luptând cot la cot cu soldații.

Asupra acestui atac circulă și versiunea că el ar fi fost opera unităților chineze create de japonezi pentru „menținerea păcii“, unități care se aflau astfel în cetate alături de trupele japoneze.

Ridicând armele contra garnizoanei japoneze, ele au atacat producând oarecare masacru, apoi s-au retras din cetate trecând de partea armatei chineze.

2. În China Centrală

a) Lupte pentru degajarea navigației pe Yangtze.

Navigația japonezilor pe Yangtze nu a dispus nici odată de o siguranță completă, întrucât chinezii au continuat a fi stăpâni în numeroase puncte pe malul de sud, cu deosebire între Wuhu și Kiukiang.

Lipsa de un material de artilerie, propriu și mai numeros – i-a împiedicat să interzică această navigație, însă, cu cele câteva guri de foc nomade ce reușiseră să organizeze, ajunseseră să tulbure într-o oarecare măsură transporturile ce se efectuau.

Aceasta a fost și una din cauzele pentru care deschiderea generală a navigației până la Nanking, atât de mult trâmbițată de japonezi, n-a ajuns să se înfăptuiască nici până în prezent.

Provocată la reacțiune, armata japoneză a organizat cu începere din a doua jumătate a lunii aprilie o serie de atacuri,

care până în prezent se anunță că le-a dat posibilitatea să pună stăpânire pe: Nanling (25 km sud de Wuhu); Fanchang (22 km sud-vest de Wuhu); Yinkiah wei (la sud-est de Anking și pe malul de sud al fluviului) și Peping (30 km sud-est de Anking).

Se remarcă o opunere înverșunată din partea trupelor chineze, ceea ce a determinat lupte corp la corp.

Localitățile indicate constituiau în mâinile trupelor chineze centre militare, organizate în vederea hărțuării capetelor de pod japoneze, stabilite anterior la sud de fluviu.

b) Luptele din provincia Kiangsi.

În ziua de 6 aprilie, trupele chineze au făcut să sară în aer digurile de la sud de Nanchang, provocând inundarea apărării japoneze.

Se poate atribui că datorită acestei cauze comandamentul japonez a anunțat în ziua de 9 aprilie deciziunea de a-și retrage forțele de la sud de Nanchang și din regiunea Fengsin.

În prezent se anunță lupte în curs în regiunea Yochow și Nanchang.

3. În China de sud

Nu s-au mai produs acțiuni importante.

Luptele, care la sfârșitul lunii martie se desfășurau în regiunea Lingshan, au fost anunțate de ambele tabere ca succese respective.

Armata japoneză continuă însă a stăpâni localitatea Nanning, precum și legătura cu Yamchow.

Comandamentul japonez a anunțat trimiterea de trupe în insula Hainan, pe motivul că gherila chineză ar fi devenit activă.

Trimiterea de trupe la Hainan („un număr oarecare de regimente“), în faza în care sudul Chinei cere a se dispune de cât mai multe forțe, pare nepotrivită.

Ea n-ar putea fi explicabilă decât prin faptul că, armata japoneză ar avea intențiunea să creeze în această parte o bază militară mai serioasă, în vederea complicației ce ar putea să

rezulte în insulele Pacificului, de pe urma războiului european.

4. Activitatea aviației

Se pare că aviația chineză e pe cale să se manifeste din ce în ce mai puternic.

În cursul acestei luni, ea a executat două raiduri de bombardament: cu 8 avioane asupra Hankeului și cu 7 avioane asupra orașului Yungcheng din provincia Shansi. /.../

4. Activitatea armatei sovietice în Extremul Orient.

În Extremul Orient armata sovietică construiește cu febrilitate lucrări de fortificație permanentă la frontiera mongolo-manciuriană.

Lucrările constau din amplasamente de tragere în beton armat (totcika), destinate să întărească linia pozițiilor existente.

Alături de acțiunea de a întări sectorul comunist din nord-estul Chinei și ajutorul guvernului din Chungking, se poate aprecia că, scopul militar urmărit de Soviete e de a fixa cât mai multe forțe japoneze în Manciuria, în așteptarea desfășurării evenimentelor din Europa.

Atitudinea dușmănoasă față de regimul nou instaurat de japonezi în China e o dovadă în plus că Sovietele nu vor să renunțe și nu vor să cedeze nici un pas din programul de bolșevizare a Extremului Orient.

Preocuparea de evenimentele ce vor surveni în această parte mai e învederată de Japonezi și prin faptul că Sovietele a fi retrimis în Extremul Orient pe generalul Stern, chemat a juca în viitor un rol asemănător generalului Blücher.

În cursul lunii aprilie au avut loc mai multe încălcări de frontieră din partea trupelor sovietice, iar în ultimul timp 3 la 4 vase japoneze de pescari au fost capturate în mările de Nord de marina sovietică.

SITUAȚIA POLITICĂ

I. Externă

În politica externă a Japoniei nu au intervenit noi schimbări.

S-au produs însă oare care precizuni, care pentru moment nu mai lasă nici o îndoială asupra imposibilității unor înțelegeri sau bune raporturi cu America și cu Sovietele.

Precizările vin din partea acestor țări.

Motivul e unul și același: politica Japoniei în China.

Din acest punct de vedere, deși interesele Americii și Sovietelor sunt diferite, antipatia e comună.

1. Declarațiunile lui Cordell Hull.

Declarațiunile Secretarului de Stat american cu privire la noul regim instaurat în China au produs o mare impresie asupra cercurilor politice japoneze.

Termenii categorici ai acestei declarații nu mai pot lăsa nici o nădejde de înțelegere japono-americană pe chestiunea Chinei.

„Instaurarea unui nou guvern la Nanking înseamnă o nouă perioadă de programe, prin care o țară caută să-și impună voința sa unei Națiuni vecine, vrând să o împiedice a întreține relațiuni politice normale cu restul Universului.

Guvernul Statelor Unite continuă a recunoaște guvernul chinez de la Chungking și nu va recunoaște un altul.“

Ministerul de Externe japonez s-a abținut de la orice comentarii a declarațiunilor de mai sus, însă a menționat:

„O asemenea declarațiune nu mă surprinde, dat fiind atitudinea guvernului american de când cu incidentul manciurian.

Guvernul național chinez a fost reorganizat pe baze solide.

Scopul său este de a face să domnească buna ordine și bunul trai printre populația chineză și o pace durabilă în toată Asia.

Noul guvern chinez caută relațiuni bune cu Japonia, bazându-se pe următoarele 3 principii: bună vecinătate, rezis-

tență împotriva comunismului și cooperare economică, fără să dăuneze drepturile și interesele juste a celorlalte Puteri.

Ne vom sforța să creăm o situație astfel ca celelalte puteri – pe vrute sau nevrute – să se găsească absolut forțate a recunoaște noul guvern din Nanking.“

2. Politica față de Soviete.

Dacă se ia în considerare că acum câteva luni înseși Sovietele i-au făcut gesturi de apropiere, se poate afirma că politica Japoniei a căzut în cursă cu prea multă credulitate.

Cum însă pe interese materiale n-a cedat nimic, fiindcă vroia numai să câștige, pierderile ce s-au înregistrat până acum sunt numai aparente.

Noul guvern chinez instalat de japonezi la Nanking e anticomunist și se pare că Sovietele nu crezuseră în reușita instaurării lui.

O pacificare a Chinei de nord înseamnă o nouă Manciuurie în mâinile japonezilor și deci o primejdie sporită pentru politica Sovietelor în Extremul Orient.

Noile incidente de frontieră, sechestrarea vaselor japoneze de pescari, dizolvarea delegației japoneze de la Moscova etc., sunt ultimele învederări că politica Japoniei față de Soviete s-a reîntors de unde plecase mai înainte: la ostilitate.

Informația radio-difuzată de postul din Moscova, prin care în ziua de 21 aprilie se dezmințea și se califica de ridicolă știrea japoneză că Sovietele ar căuta un acord, e un adevăr ce se simțise de mult.

În situația gravă în care se zbate, spre a pune capăt războiului din China, ceea ce contează e rezistența chineză.

Atâta vreme cât această rezistență va fi alimentată de Soviete, ori ce înțelegere cu ele este exclusă.

În această privință, la 6 aprilie s-a anunțat că: la Lanchow (în provincia Kansu) au sosit numeroși consilieri militari sovietici, iar la Chungking au fost trimise de curând un număr de circa 40 de avioane sovietice.

3. Politica cu Anglia.

Se manifestă din ce în ce mai pronunțat o politică de

conciliere. Până acum s-a tradus în fapt prin: soluționarea chestiunii depozitului de argint chinez aflat în concesiunea de la Tientsin și prin aranjamente cu privire la tratamentul binevoitor ce se va aplica de englezi vaselor de comerț daneze închiriate de Japonia.

4. Politica față de coloniile Olandei.

India olandeză de est cuprinde o sumă de insule, dintre care cele mai importante sunt: Sumatra, Celebes, Borneo și Noua Guinee, în suprafață totală de 1.900.000 km pătrați, fiind astfel de 3 ori cât Japonia și de 58 de ori mai mare ca Olanda.

Populația e de 67.000.000 locuitori, dintre care cea mai mare parte (70%) trăiesc în Java.

Cu excepția acestei insule, densitatea populației pe restul teritoriului este de 32 locuitori pe km pătrat, iar în Borneo de 4 locuitori.

Pe naționalități și rase, populația constă din: 99% indigeni, 1.200.000 chinezi, 200.000 olandezi, 300.000 diverși europeni și 4.000 japonezi.

Dintre cele mai bogate resurse economice:

Producția cauciucului se ridică până la 320.000 de tone anual, clasându-se în rândul al 2-lea pe lumea întreagă.

Producția de petrol e de 11.000.000 tone anual și se clasează în rândul al 6-lea, ca producție mondială.

Apărarea coloniilor depinde mai mult de Marea Britanie.

Guvernul coloniilor dispune de 50.000 trupă armată, de 3 crucișătoare de câte 5.500 tone, de 9 distrugătoare, de 14 submarine și de alte câteva unități.

Cercurile politice japoneze sunt din ce în ce mai preocupate de repercusiunile, ce le-ar putea avea intrarea în război a Olandei, asupra situației coloniilor acestea din Pacific.

Legăturile economice, precum și interdependența cu aceste insule, creează pentru Japonia interese de ordin vital, cu deosebire în situația din prezent, când schimburile comerciale ale acestei țări și posibilitățile de reprovizionare suferă atât de mult.

Până acum cercurile oficiale japoneze au făcut declarațiuni că doresc menținerea situației actuale, într-un caz de război; și că nu au intențiuni de cucerire în această parte.

Aceasta încă nu se poate ști.

Din contră e de așteptat că războiul metropolei acestor insule va crea în această parte o situație complicată, datorită intereselor diverse și ambiționării în fond a Japoniei, a căror visuri de expansiune sunt îndreptate mai mult către bogăția ținuturilor de sud, decât către frigul și sărăcia din nord.

II. Internă

Nimic important de semnalat.

Atașatul militar,
Colonel **Rădulescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), doar nr. 789, f. 96-209.

50

3 mai 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind concepția franceză de realizare a unui front anti-german în sud-estul Europei.*

Atașatul militar în Turcia
Nr. 6031

1940, mai 3

Atașatul militar în Turcia căt-re **Marele Stat Major, Secția II-a**

Am onoarea a vă raporta că din informațiuni primite de la domnul general D'Arbonneau, șeful Misiunii militare franceze în Turcia, rezultă că într-un Memoriu, întocmit acum câteva săptămâni, domnul general Weygand după ce demonstra nevoia absolută, pentru aliați, a creării unui front de sud-est întrucât deciziunea nu se poate obține pe frontul

de vest, își arăta nemulțumirea față de modul cum este condusă politica aliaților datorită căreia nu este exclus ca armata din Siria, precum și prietenii balcanici să fie devansați în operațiuni de inițiativa germană, ceea ce din punct de vedere militar constituie un foarte mare dezavantaj.

Analizând apoi posibilitățile Corpului expediționar francez, domnul general Weygand arăta că acest corp trebuie să obțină, ca rezultat minim, constituirea unui cap de pod la Salonic, adânc de la 40 la 70 km (după teren) sau eventual la Constanța, și unde să poată rezista în bune condițiuni atacurilor germane.

Este preferabil însă, adăuga domnia sa, ca forțele franceze să poată interveni în bătălie, alături de forțele prietenilor români și iugoslavi, pe liniile de apărare hotărâte de comandamentele respective, și în orice caz pe ultima lor linie de apărare care trebuie să fie - în ceea ce privește România - Dunărea Maritimă, Focșani, Carpații Munteniei și Olteniei, canalul Bega, unde să se lege cu liniile iugoslave.

Intervenția Corpului expediționar pe linia de mai sus cere un timp destul de apreciabil dacă nu se iau anumite măsuri preliminare.

Mai întâi, trebuie luata în considerare faptul că atât forța Corpului expediționar francez cât și durata transporturilor variază foarte mult în raport cu atitudinea Italiei.

1. În cazul când Italia intră în război alături de germani, contra aliaților:

a) Forța Corpului expediționar francez se reduce la cel mult 6 divizii aflate actualmente în Siria, deoarece:

- Corpul de armată din Franța de sud destinat Balcanilor, nu va mai putea, probabil, interveni până când flota italiană din Mediterana nu va fi distrusă sau închisă definitiv în Adriatică;

- Corpul de armată din Algeria (vezi raportul meu nr. 6005 din 18 aprilie 1940) va fi întrebuințat în Libia.

b) Transportul celor 6 divizii din Siria se va face, mai probabil, prin Turcia din cauza submarinelor italiene din

regiunea Dodecanezului. (La ora actuală s-ar afla în Dodecanez 20 submarine italiene.)

Transportul prin Turcia va întâmpina mari dificultăți din cauza:

- capacității reduse a căilor ferate turcești;

- lipsei de material rulant (Este drept că pentru a împlini în parte această lipsă, francezii au transportat în Siria, via Iugoslavia, 50 locomotive);

- nevoii de a aștepta ca mai întâi o parte din trupele turcești să fie transportate în Tracia (pe aceleași căi ferate) și numai după aceea să înceapă transportul de trupe franceze.

Date fiind cele de mai sus și ținând seamă că pentru transportul unei divizii trebuie în medie 6 zile, ajungem ușor la concluzia că, pentru transportul cu căile ferate ale celor două corpuri franceze de armată din Siria, în regiunea Istanbul, este nevoie de circa 7 săptămâni. Aceasta, fără să ținem seamă de timpul necesar transporturilor de munițiuni și a altor materiale de război strict necesare.

2. În cazul când Italia continuă să păstreze atitudinea de nonbeligeranță, se poate întrevădea dublarea forțelor franceze (două corpuri de armată din Siria plus două corpuri de armată din Franța de sud și Africa de nord).

Transportul acestor forțe, pe calea mării, se poate face mai repede ca în ipoteza precedentă, fără a se coborî însă sub 30 de zile.

Pentru a scurta într-o oarecare măsură timpul de transport și debarcare a întregului Corp expediționar, inclusiv munițiunile și materialul de război, domnul general Weygand dorește să poată începe de pe acum transportul și stocarea munițiunilor la Salonic.

Cu toate intervențiunile făcute atât de francezi, cât și de turci, în această privință, Grecia s-a opus până în prezent la această debarcare deși s-ar fi putut pretexta (la o eventuală protestare germană) că atât munițiunile cât și restul materialului de război sunt pentru armata grecească.

Domnul general Weygand, care urmărește totuși cu perseverență ideea unei stocări de munițiuni și materiale, anterior

debarcării forțelor propriu-zise, așteaptă ca în viitoarea conferință de la Atena a reprezentanților celor patru state majore balcanice să se cadă de acord asupra acestei aprobări.

Domnia sa este însă profund nemulțumit că întrunirea delegațiilor militare, la Atena, întârzie (din cauza Iugoslaviei) și a făcut presiuni în această privință pe lângă Marele Stat Major turc.

În legătură cu operațiunile în Balcani, am mai cules din cercurile Ambasadei franceze următoarele informațiuni:

- În Bulgaria se află actualmente circa 10.000 de germani care, la nevoie, vor îmbrăca uniforma și vor acționa potrivit instrucțiunilor ce au de pe acum de la Berlin;

- Bulgarii par a fi foarte supărați pe turci și mai ales pe români (deși fățiș n-o mărturisesc) pentru că nu ne-am ținut de angajamentele luate la Belgrad în februarie 1940 (?);

- Bulgaria se va alătura cu siguranță de acel ce va sosi mai întâi în Balcani.

Concluziuni pentru noi:

1. În cazul unui atac german sau germano-rus asupra noastră nu trebuie să ne așteptăm la un aport serios aliat, în țara noastră, înainte de două luni și ca urmare:

2. Cu cât putem câștiga mai mult timp pentru a ne desăvârși înarmarea și fortificațiunile, cu atât mai bine, întrucât, din nenorocire, în primele 7-8 săptămâni va trebui să suportăm singuri întreg șocul inamic.

Atașatul militar în Turcia,

Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 308-315.

51

6 mai 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind posibilitățile de stocare a muniției anglo-franceze la Salonic.*

Ambasada regală Română
în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6033
1940, mai 6

Atașatul militar în Turcia
cătrec
Marele Stat Major, Secția II-a

Urmare la nr. 8031 din 3 mai 1940;

Am onoare a vă raporta că atașatul militar grec mi-a confirmat știrea că grecii s-au opus până în prezent la stocarea de munițiuni și material de război la Salonic.

Grecii au cerut Aliaiților să li se vândă materialul și munițiunile în chestiune ceea ce Aliaiții n-au acceptat.

Cererea grecilor ar fi fost motivată (după cele ce-mi spune atașatul militar) de faptul că până acum, Aliaiții ar fi furnizat foarte puțin material de război Greciei. Comandamentul grec ar fi vrut să profite de nevoia ce o au Aliaiții de a aduce material la Salonic, pentru a-l cumpăra pe un preț mai redus și cu banii luați tot de la Aliaiți prin împrumuturi.

Refuzul Aliaiților s-ar explica prin nesiguranța asupra atitudinii Greciei. Odată materialul și munițiunile vândute grecilor, aceștia le pot depozita și dispune de ele după cum vor crede mai nimerit și în ipoteza (puțin probabilă dar nu imposibilă) că Grecia ar rămâne neutră în cazul unui conflict în Balcani, Aliaiții s-ar putea trezi fără material și munițiuni.

Nu odată domnul Massigli, ambasadorul Franței, a spus chiar ambasadorului nostru că pentru a furniza materia în mare cantitate, Aliaiții ar trebui să știe pentru ce îl furnizează.

Se pare că se va ajunge la concluziunea unei depozitări-vânzări în sesul că materialele de la Salonic să fie ale Aliaiților iar în cazul când pacea se va încheia fără ca Balcanii să fi intrat în foc, să rămână grecilor. În această direcție se pare că se duc actualmente tratative.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

52

8 mai 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind situațiile în care Turcia ar fi fost angajată în război.*

Ambasada regală Română
în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6035
1940, mai 8

Atașatul militar în Turcia căt-re Marele Stat Major, Secția II

Am onoare a vă raporta că domnul Saraçoğlu, ministrul de Externe al Turciei, întreat de domnul ambasador Stoica asupra modului cum se interpretează la Ankara art. 2 din Pactul tripartit anglo-franco-turc, a răspuns că: „în principiu, Turcia ia parte la război în cazul când ostilitățile izbunesc în Mediterana, nefăcând nici o deosebire între Mesditerana de est și cea de vest“.

„Există însă, adăuga domnul Saraçoğlu, un fel de gentleman agreement - nefixat în texte - prin care cele trei puteri semnatare vor cădea de acord asupra modului de interpretare și aplicare a tuturor articolelor din Pactul Tripartit și că Aliții nu vor cere niciodată Turciei să întreprindă vreo acțiune ce ar fi contrară intereselor ei.“

Pe de altă parte, continua domnul Saraçoğlu, „interesele anglo-francezilor sunt ca actuala coeziune a statelor balcanice să se mențină“.

Din cele de mai sus rezultă că în cazul când Italia ar intra în război, Turcia - cu consensul Aliților - ar putea adopta:

- Atitudinea de nonbeligeranță (binevoitoare totuși Aliților) în timpul căreia va căuta să mențină și să dezvolt actuala coeziune a balcanicilor;

- Atitudinea de beligerantă, intrând în război alături de Aliați, fie de la început, fie la data la care o vor socoti Aliții mai favorabilă și în special atunci când vor fi siguri că prin intrarea Turciei în război se vor putea atrage și celelalte state balcanice.

În ceea ce privește atitudinea Italiei, domnul Saraçoğlu nu crede că Italia va intra în război pentru că nu dispune de rezerve de petrol și alte materii prime decât pentru 6 luni.

Același lucru mi l-a afirmat și ministrul Egiptului la Ankara care a adăugat că, neavând alimente și petrol decât pentru 6 luni, Italia nu va intra în război decât atunci când va fi convinsă că prin intervenția ei se va obține repede deciziunea, ceea ce nu este cazul astăzi.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 316-317.

53

9 mai 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind aprecieri germane în legătură cu evoluția evenimentelor militare în Europa.*

Atașatul militar

Nr. 6038
1940, mai 9

Atașatul militar în Turcia
cătrec
Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a vă raporta că atașatul militar german, sosit de câteva zile din Germania unde a fost chemat, între altele pentru a vizita linia Siegfried, mi-a spus că:

- În Germania toată lumea are convingerea că francezii fac război à contre-cœur. Aceasta este una din cauzele pentru care Comandamentul francez caută cât mai mult să cruțe

viețile omenești, chiar în situația când n-ar trebui s-o facă.

- Englezii însă sunt hotărâți să ducă lupta până la capăt, astfel că șansele unei păci de compromis scad din ce în ce.

- Germania nu are nici un interes să provoace război în Balcani pentru a-și tăia singură, cel puțin pentru un timp oarecare, sursa de aprovizionare.

- În lucrările liniei Siegfried viața nu este câtuși de puțin comodă. Soldatul german are însă moralul ridicat și dorința de a învinge.

- În curând vor începe operațiuni serioase aeriene contra Angliei.

Atașatul militar în Turcia,

Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 321.

54

15 mai 1940. *Telegrama atașatului militar român la Londra privind știrea apărută în presa engleză în legătură cu mobilizarea efectuată de Italia și Ungaria.*

Telegramă Marelui Stat Major

Secția II-a, Biroul 1 și 3

Londra - 237 - 40 - 15/5/940-ora 14,30

Presa de azi 15 mai anunță mobilizarea generală în Italia și Ungaria.

Ultima concentrând trupe la frontiera iugoslavă.

Atașatul militar la Londra

Nr. 27 din 15 mai 1940

S.C. 5573/B din 15 mai 1940, ora 21,45

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 744, f. 175.

55

15 mai 1940. *Telegramă a atașatului militar român la Roma privind atitudinea Italiei față de România.*

SECRET

**Telegramă
Marelui Stat Major**
Secția II-a, biroul 1 și 3

Roma 30-89 – 28/5 21.

Sunt excelent informat că Italia este foarte supărată din cauza politicii economice a României care a făcut ca volumul exporturilor noastre în Italia să scadă în ultimele luni la o treime.

Această politică pe lângă că compromite toate comenzile noastre de armament în Italia, dar poate avea consecințe mari politice, mai ales în împrejurările actuale.

Domnul Cristu este foarte rău văzut în Italia.

Măsurile urgente sunt necesare.

Atașatul militar român Roma

Nr. 40

S.C. Nr. 5873 B din 15 mai 1940, ora 11,15.

A.N.M., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 583, f. 10.

56

17 mai 1940. *Raport al atașatului militar român la Belgrad despre situația din Iugoslavia.*

Atașatul militar al României
în Iugoslavia

Nr. 2058
1940, mai 17

Atașatul Militar Belgrad
căt̄re
Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a raporta următoarele informațiuni din Iugoslavia:

I. Informațiuni de ordin politic intern:

1. În situația politică internă iugoslavă nu s-a produs nici un eveniment politic special. Toți factorii politici au ca preocupare esențială securitatea patriei.

2. Fricțiunile dintre sârbi și croați au încetat aproape cu totul, iar în opinia publică croată se observă o transformare radicală, în ceea ce privește spiritul național. Astfel rezerviții croați au răspuns la concentrări cu mare însuflețire, iar populația le-a făcut mari manifestații de simpatie, la plecarea lor la unități.

3. Ultimele evenimente (atacul Olandei și al Belgiei) au avut mari repercusiuni în opinia publică iugoslavă. În toate straturile sociale s-a observat consternare și îngrijorare. La ora actuală se observă o destindere din acest punct de vedere, crezându-se că deocamdată războiul s-a localizat în nord-vestul Europei.

4. Aproape toți supușii străini indezirabili, au fost siliți să părăsească Iugoslavia. Poliția execută dese razii și acei găsiți în neregulă sunt expediați peste graniță.

5. Autoritățile administrative au interzis ziarelor să scoată ediții speciale pentru a nu se alarma opinia publică. Tot în acest scop, autoritățile au interzis răspândirea de zvonuri alarmante și toți acei ce se fac vinovați de astfel de fapte, sunt aspru pedepsiți.

II. Informațiuni de ordin politic extern:

1. În politica externă iugoslavă, în afară de acordul de plăți încheiat cu U.R.S.S., nu s-au produs alte evenimente deosebite. Asupra acestui acord, în opinia publică se crede, că el este un act premergător reluării relațiilor diplomatice

dintre Iugoslavia și Rusia și că ele se vor relua în curând. Oficial se spune însă că reluarea relațiilor diplomatice cu Rusia este încă prematură.

2. Relațiunile cu Bulgaria și în special cu Ungaria continuă să fie cordiale. Asupra intensificărilor din urmă a acestor relații, în unele cercuri se spune că atât Ungaria, cât și Bulgaria, conștiente de slăbiciunea momentană internă iugoslavă, au căutat să câștige simpatii în opinia publică iugoslavă, pentru a obține între altele unele drepturi pentru minoritățile lor. Faptul pare că se confirmă întrucât minoritățile acestor țări au început să se bucure de unele simpatii în cercurile oficiale și să capete mai multă încredere în sprijinul patriilor respective.

3. În această ordine de idei este demn de semnalat faptul că minoritățile noastre nu se bucură aproape de loc de simpatii din partea autorităților și opiniei publice iugoslave.

Pentru a justifica acest fapt, semnalez următoarele cazuri:

- În Pojarevac, un ofițer stagiar român, acum câțva timp, a fost martor la admonestarea unor țărani români care vorbeau românește.

- Unui supus român, care locuiește cu pașaport în Belgrad (Marinovici, sublocotenent în rezervă), venind din țară cu portretele Majestății Sale Regelui și al Măriei Sale Marelui Voievod Mihai i-au fost oprite la frontieră.

În fine, este cazul să adaug că foarte des puterea de rezistență a armatei noastre este subestimată, aducându-i-se critici destul de aspre.

Cred că toate acestea sunt o reminiscență a aspirațiunilor iugoslave din trecut și în o măsură oarecare și a spiritului șovinist iugoslav.

Întrucât toate aceste fapte se datoresc necunoașterii țării noastre și lipsei unei propagande permanente, cred că ar trebui să imităm pe unguri și bulgari, mai ales că avem de partea noastră un tratat de alianță.

III. Informațiuni de ordin militar:

1. Pentru prevenirea oricăror evenimente, Iugoslavia a luat

măsurile specificate în telegrama nr. 2027 din 14 mai și anume:

a) S-au chemat sub drapel circa 350.000 rezerviști. Oamenii au fost repartizați la trupele terestre existente în timp de pace, la grăniceri, aviație și apărarea antiaeriană și o mică măsură la unele servicii.

După aceste concentrări, se poate aprecia că efectivul trupelor existente este foarte apropiat celui de război, în afară de servicii.

b) Unitățile din Armata III-a Skoplje sunt în parte dislocate spre frontiera albaneză, iar cele din Armata IV-a Zagreb, către frontiera italiană, germană și în parte spre frontiera ungară.

c) Aviația și artileria antiaeriană au luat măsuri pentru a preveni orice eveniment.

Toate aerodromurile din timp de pace sunt în cea mai mare parte evacuate, unitățile de aviație fiind dislocate pe terenuri secrete.

d) La frontierele italiană, germană, ungară și albaneză, se continuă lucrul cu multă intensitate.

e) S-au luat măsuri de supraveghere intensă a zonelor militare și toți indivizii care prezintă cea mai mică urmă de suspiciune de spionaj, sunt judecați sumar și executați imediat. Se spune că au fost executați în acest fel foarte mulți indivizi, bănuți de spionaj.

f) Din o sursă de încredere se spune că în punctele accesibile unor debarcări pe Coasta Dalmată s-a prevăzut ca vedetele de care dispune marina iugoslavă să treacă imediat la minarea regiunilor respective.

2. Nu se știe încă dacă s-au constituit și unități de rezervă, adică acelea prevăzute a se crea la mobilizare.

3. Iugoslavia a comandat în Franța 200 care de luptă tip Renault, tip 35. Recent s-au primit din această comandă, 50 care de luptă.

4. De asemenea a mai comandat tot în Franța, material anticar. Nu cunosc încă volumul acestei comenzi. Este cert însă că până acum din acest material nu a sosit nici o piesă.

5. Armata iugoslavă, din o sursă demnă de încredere, dispune de aproximativ 150 ofițeri de stat major brevetați.

6. La Pancevo s-a organizat recent o Academie Militară. Comandantul Academiei este un maior de rezervă, Sondermaier. Școala are în prezent 160 de elevi, din care vor ieși până în toamnă 60 de ofițeri. În toamnă școala va primi încă o nouă serie de 100 elevi.

7. Vice-amiralul Polici Marian și contra-amiralul Mariașevici au fost scoși la pensie. Pensionarea acestor ofițeri-amirali se datorește ciocnirii contra-torpilelorului „Lubljana“.

Atașatul militar din Belgrad,
Locotenent-colonel **Gh. Popescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 789, f. 143-147.

57

17 mai 1940. *Telegramă a atașatului militar român la Roma referitoare la situația din Italia.*

Telegramă Marelui Stat Major Secția II-a, Biroul 1 și 3

Govt Roma 58-89-17-17/20.

Situația generală aci staționară.

Manifestațiile ordonate continuă dar fără efect în mase.

Presa din ce în ce mai agresivă.

Milițiile fasciste pentru apărarea antiaearană și a coastei complet mobilizate.

Foarte mulți ofițeri de rezervă au fost concentrați; nu se confirmă concentrarea contingentelor 13 și 14.

Intrarea sau nu a Italiei în război se hotărăște în mod sigur zilele acestea pe câmpiile din Belgia.

Atașatul militar român Italia

Nr. 33.

S.C. Nr. 5620/B din 17 mai 1940, ora 22,10.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 744, f. 172.

58

19 mai 1940. *Telegramă a atașatului militar român la Londra privind mobilizarea armatei italiene.*

**Telegramă
Marelui Stat Major,
Secția II, biroul 1 și 3**

Roma 139 84 19 21, 15

Toți iugoslavii au primit ordin să se înapoieze imediat din Italia.

Il Gironale D'Italia a scris un articol semnificativ asupra poziției Italiei în Balcani și drepturilor ei asupra Dalmației.

Au fost concentrați și rezerviștii din contingentele 11, 13 și 14.

În total de la 24 mai vor fi 10 contingente sub arme, adică circa trei milioane de oameni.

America presează mult la Roma ca să nu întindă focul mai mult.

Atașatul militar la Roma

Nr. 35 din 19 mai 1940

S.C. Nr. 5657/B din 20 mai 1940, ora 11,30.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 744, f. 168.

59

20 mai 1940. *Raport al atașatului militar naval român la Londra privind concepția italiană în legătură cu viitoarea Confederație a Europei.*

Legățiunea regală a României
Atașatul militar și naval în Anglia

Nr. 111
29 mai 1940

Atașatul militar și naval în Anglia către Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a raporta mai jos rezumatul câtorva conversațiuni pe care le-am avut recent cu atașatul militar italian de aici.

1. Italia are ca obiectiv principal dominația politică la sudul Europei cu completa hegemonie în Mediterana, Franța fiind o parteneră dependentă de Roma, iar Gibraltarul complet dezarmat și redat Spaniei.

2. Anglia nefiind riverană în Marea Mediterană să nu mai păstreze nici o bază în această mare.

3. România să facă parte din orbita Italiei, formând primul bastion în contra nord-estului Europei (Rusia).

4. Italia nu vrea desființarea (?) nici a Angliei și nici a Franței.

Roma vrea realizarea Directoratului de 4 puteri (Italia - Germania - Anglia - Franța) pentru crearea și păstrarea unei ordini europene. În acest Directorat sudul acestui continent fiind în condițiunea arătată sub punctul 1 de mai sus.

Aceste conversațiuni au fost „căutate“ de către atașatul militar italian și am rămas cu convingerea că scopul lor a fost tocmai expunerea ideilor de mai sus.

În privința atitudinii sale în actualul război mi s-a afirmat categoric că Italia a făcut promisiuni să nu intre în război în contra Germaniei. De asemenea aceleași promisiuni s-ar fi făcut și Aliaților.

Atitudinea și demonstrațiunile din urmă în contra Aliaților mi-a fost explicată în severitatea măsurilor controlului de blocadă care s-a aplicat și Italiei chiar de la începutul războiului.

Atașatul militar și naval în Anglia,
Comandor **Dumitrescu Șt. Gheorghe**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 399, f. 312-313.

22 mai 1940. *Telegramă a atașatului militar la Roma privind posibilitatea angajării Italiei în război.*

Telegramă
Marelui Stat Major
Secția 2-a, Biroul 1 și 3

ROMA 54-61-22/5/940 – ora 19,20

Dacă victoria germană se desăvârșește, Italia intră în război sigur vineri sau sâmbătă 25 mai.

Este probabil să nu facă deocamdată nici o acțiune în Balcani.

Toate pregătirile pentru prima fază, detaliată în buletinul ce sosește, sunt luate.

Rog urgent secretar.

Atașatul militar la Roma

Nr. 36 din 22 mai 1940

S.C. Nr. 5719/B din 23 mai 1940, ora 24,35.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 744, f. 161.

24 mai 1940. *Telegramă a atașatului militar român la Berna privind situația din Franța și Italia.*

Telegramă
Marelui Stat Major
Secția 2-a, Biroul 1 și 3

Berna 3223 106 24 15/05

1. De două zile Franța pare să se fi recules, având speranță să-și refacă apărarea.

Situația grupului rămas izolat în nord este disperată dacă nu se vor încerca reacțiuni puternice asupra pungii permanente ajunsă cu vârful la mare.

Cercurile franceze din localitate mi-au făcut impresia că în situația actuală o pace separată onorabilă, oferită de Germania ar putea fi de discutat.

2. Deși Italia are atitudine net contra aliaților sunt indicii că ezită un război în vest și gravitează în Balcani și Marea Mediterană. Italia consultă mulțimea și face echipament pentru Franța; Pe frontiera cu Franța nici o amenințare până acum.

Atașatul militar român Elveția

Nr. 363/24 mai 1940

S.C. Nr. 5764/B din 24 mai 1940, 22,30.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 744, f. 159.

62

1 iunie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind concepția atașatului militar italian în legătură cu evoluția evenimentelor militare.*

Ambasada Română în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6076
1940, iunie 1

Atașatul militar în Turcia către Marele Stat Major, Secția II

Am onoare a vă raporta că în cursul săptămânii 27 mai - 1 iunie, întreg personalul ambasadei Italiei din Ankara, începând cu ambasadorul a căutat toată vremea să se informeze, în cercurile diplomatice din Turcia, asupra atitudinii Turciei în cazul când Italia ar intra în război contra Franței (numai în bazinul occidental al Mediteranei).

Între alții, atașatul militar italian m-a întrebat și pe mine căutând în același timp să-mi demonstreze că ar fi cea mai mare greșeală pentru turci dacă, numai pentru simplul motiv că au semnat un pact, s-ar amesteca în acest război, deoarece

interesele Turciei nu îi dictează să lupte alături de o Franță și Anglie care vor pierde războiul.

Printre altele, i-am răspuns că în afară de sferile conducătoare turcești, nimeni nu poate preciza care va fi atitudinea Turciei în ipoteza considerată.

I-am atras însă atențiunea asupra caracterului poporului turc care, înainte de toate, ține să-și onoreze cuvântul dat.

Atașatul militar italian a căutat atunci încă odată să mă convingă că cea mai bună politică a turcilor ar fi să se țină în afara conflictului în Mediterana, pentru că dacă Turcia se amestecă în conflict, va interveni probabil și Rusia și iată generalizat războiul în Balcani, ceea ce - adăuga italianul - ar fi o calamitate.

De ce atunci, am ripostat eu, ține neapărat Italia să ia în considerare o eventuală intrare a ei în război?

„Pentru că - îmi răspunde italianul - Italia are interese vitale în Mediterana.“

A ținut la sfârșit să mă asigure că cele de mai sus sunt idei personale.

Din convorbirea cu atașatul militar italian am rămas cu impresia că Italia ar dori:

- să intre în război contra Franței pe care s-o atace concomitent cu Germania în scopul de a câștiga repede victoria „domnului Mussolini neplăcându-i războaiele lungi“;

- să nu fie obligată a se lupta și contra Turciei, aceasta putând aduce complicațiuni în Balcani, complicațiuni pe care Italia nu le-ar dori.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 353-354.

63

3 iunie 1940. *Telegramă a atașatului militar român la Roma privind suspendarea comenzilor de armament de către Ministerul de Război italian.*

Telegramă
Marelui Stat Major
Secția II-a, Biroul 1 și 3

ROMA-81-89-3/6/1940-ora 19,50

Urmare la Nr. 42;

Suspendarea comenzilor s-a făcut din ordinul Ministerului de Război Italian.

Comenzile ungare, bulgare și germane nu s-au suspendat.

Am întrebat mi-a răspuns că nu se poate reveni, măsura fiind luată din forță majoră.

Am arătat că, în acest caz, vom fi nevoiți și noi să suspendăm livrările de petrol.

Aștept efectul. Măine intervenim și prin Ministerul de Externe italian.

Atașatul militar la Roma

Nr. 45 din 3 iunie 1940

S.C. Nr. 5993/B din 4 iunie 1940, ora 5,30.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 583, f. 30.

64

5 iunie 1940. *Telegramă a atașatului militar român la Paris privind evoluția situației militare pe frontul francez.*

Telegramă
Marele Stat major
Secția II-a, biroul 1 și 3

SSS Paris 83618 163 5/6/940, ora 21,30.

După cum am prevăzut și raportat, ofensiva germană s-a declanșat azi dimineață cu puternică violență pe frontul vest al pozițiunii Weygand, între Abville și Soissons pentru trecerea Sommei și pătrunderea în golul dintre Somme și Aisne, între Laon și Soissons.

Cred că această operațiune este premergătoare acțiunii

principale care se va dirija pe direcția Sedan-Verdun și care va urma.

Rezultatele primei zile încă necunoscute și greu de prevăzut în ceea ce privește mai ales capacitatea de rezistență a dispozitivului francez.

Bombardamentul portului Marsilia de zilele trecute a făcut stricăciuni însemnate îngreuiind activitatea.

Intrarea Italiei se dă ca sigură zilele acestea. mobilizarea armatei sale, deși neoficială, este aproape terminată.

Frontiera franco-italiană, deși neînchisă, totuși cu severe restricțiuni de trecere mai ales pentru supușii italieni aflați în Franța.

Atașatul militar român la Paris

Nr. 278 din 5 iunie 1940

S.C. Nr. 51036/B din 6 iunie 1940, ora 7,45.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 744, f. 143.

65

7 iunie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind concepția Germaniei față de evoluția situației din Balcani.*

Atașatul militar

Nr. 6087
1940, iunie 7

Atașatul militar în Turcia către Marele Stat Major, Secția 2-a

Am onoarea a vă raporta că în ziua de 5 iunie 1940, într-o convorbire pe care domnul von Papen, ambasadorul Germaniei, a avut-o - la cererea sa - cu domnul ambasador al României, ambasadorul Germaniei a repetat din nou că:

a) Germania nu are nici un interes să provoace războiul în Balcani, în special contra României, sursa sa principală de aprovizionare;

b) Germania va uza de toată influența sa pentru a-i determina pe ruși să nu provoace nici un conflict în Balcani;

c) Ar fi bine ca România să acționeze la Ankara, pe lângă guvernul turc pentru a determina pe turci să nu intre în război în cazul când conflictul s-ar extinde în Mediterana.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 363.

66

9 iunie 1940. *Buletin informativ al atașatului militar român la Belgrad privind viitoarea poziție a Ungariei și Italiei.*

Atașatul militar al României
în Iugoslavia

Nr. 2187
1940, iunie 9

Atașatul Militar Belgrad către Marelui Stat Major, Secția II-a

Urmare la raportul nr. 2185 din 7 mai 1940 (nr. fictiv 67);
Am onoarea a raporta următoarele:

1. Cu privire la atitudinea Ungariei, colonelul Popovici, șeful Secției de Informații din Marele Stat Major iugoslav, mi-a comunicat că aceasta poate fi considerată că se află în „așteptare“. El crede sigur că între mobilizarea Ungariei de o parte și Italia și Germania de alta, este o strânsă legătură.

2. Cu privire la Italia, colonelul Popovici este convins că aceasta va intra în război. Ofițerul crede că pregătirile ce se fac în Italia pentru război cât și angajarea factorilor de răspunde, de la care o derogare pare imposibilă, justifică pe

deplin hotărârea Italiei. Ofițerul mai crede că este posibil ca Italia să se mărginească numai la ocuparea unor anumite puncte în Marea Mediterană.

Cu privire la publicația zgomotoasă ce se face în Italia în jurul acestei chestiuni, colonelul Popovici mi-a comunicat că Italia nu mai ține să păstreze secretul intrării sale în război, întrucât aliații sunt prea angajați în războiul cu Germania. Asupra datei intrării sale în război crede că aceasta ar fi în funcție de rezultatul noii ofensive germane din Franța.

Atașatul militar din Belgrad,
Locotenent-colonel **Gh. Popescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), doar nr. 789, f. 213-214.

67

14 iunie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de evenimentele din Balcani.*

[Către]

Marele Stat Major

1. Invocând clauza rusă din Pactul Tripartit, Turcia rămâne neutră.

2. În Turcia nu au fost transportate alte unități. S-au întărit însă efectivele. A fost chemată clasa de rezerviști 1327. Acum, Armata de Tracia are efective de război.

3. Ambasadorul german a spus astăzi ambasadorului nostru că Italia nu va provoca cu nimic pe turci.

Locotenent-colonel **Teodorescu**

Nr. 210 din 14 iunie 1940.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 899, f. 233.

68

14 iunie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind consecințele invocării de către Turcia a „clauzei ruse“.*

[Către]
Marele Stat Major

Urmare la telegrama nr. 210 din 14 iunie 1940;
Invocarea clauzei ruse a nemulțumit pe englezi și francezi.

Se studiază o altă motivare, care să nu modifice, totuși, starea de fapt.

Locotenent-colonel **Teodorescu**

Nr.6104 din 14 iunie 1940.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 234.

69

15 iunie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de evenimentele militare.*

Atașatul militar

Nr. 6105
1940, iunie 15

Atașatul militar în Turcia
către
Marele Stat Major, Secția II-a

Urmare și completarea telegramei nr. 6104 din 14 iunie 1940.

Am onoarea a vă raporta că:

1. De îndată ce Italia a intrat în război, Franța și Marea Britanie au făcut cunoscut la Ankara că deși intrarea în război a Turciei ar fi bine văzută la Londra și Paris, totuși, dată

fiind situația actuală, Franța și Anglia nu insistă pentru intrarea Turciei în conflict cu Italia, lăsând la latitudinea conducătorilor politici turci să fixeze atitudinea țării lor.

S-a făcut însă sugestia ca Turcia să declare cel puțin starea de nebeligeranță, cu variantele următoare:

- nebeligeranță și ruperea relațiilor cu Italia, Turcia punând la dispoziția Aliatilor bazele sale navale și aeriene;

- nebeligeranță și ruperea relațiilor cu Italia, fără ca totuși Turcia să ofere Aliatilor bazele sale navale și aeriene;

- nebeligeranță pur și simplu, fără o rupere a relațiilor cu Italia.

2. După mai multe consfătuiri, guvernul turc a hotărât ca Turcia să invoce clauza rusă (protocolul nr. 2) din Pactul Tripartit anglo-franco-turc și să rămână în neutralitate.

Această hotărâre a guvernului, luată în ziua de 14 iunie 1940, trebuia ratificată de Marea Adunare Națională în ziua de 15 iunie 1940.

Între timp, ea a fost adusă la cunoștința ambasadorilor Franței și Angliei care, de îndată ce au aflat-o, au cerut audiență la Președintele Republicii pentru a protesta, arătând în special că prin modul cum se argumentează hotărârea guvernului:

- se dă o lovitură morală Franței și se diminuează până la zero valoarea Tratatului Tripartit;

- nu permite o revenire asupra atitudinii actuale, pentru că factorul rus va exista întotdeauna.

În plus, ambasadorul Franței a observat că invocarea clauzei ruse, în actualele împrejurări, anulează nu numai valoarea Pactului Tripartit anglo-franco-turc, ci și toate tratatele turcești în care se prevede această caluză rusă, adică și pactul Înțelegerii Balcanice.

Președintele Republicii a recunoscut că ceea ce a determinat îndeosebi guvernul turc să adopte atitudinea de neutralitate este teama de a nu intra în război cu Rusia, care ar putea fi ațâțată la aceasta de către Germania, în cazul când Turcia ar rupe relațiile cu Italia.

Ori, Turcia - după declarațiile Președintelui Republicii dorește să evite din toate puterile un conflict armat cu Sovietele.

A mai răspuns președintele Republicii că în afară de evitarea conflictului cu Rusia, ceea ce a mai determinat încă guvernul turc să hotărască neutralitatea a fost și:

- necesitatea menținerii păcii în Balcani;
- puțina utilitate pentru Aliați a intervenției Turciei în război, în actualele împrejurări.

Ceea ce trebuie însă modificat, a adăugat Președintele Republicii, este argumentarea. Trebuie găsită adică, o altă motivare a hotărârii luate.

Ambasadorul Franței a revenit asupra sugestiei inițiale (nebeligeranța) și - la plecare - avea impresia că parte din argumentele sale ar fi fost adoptate de Președinte.

Până la amiaza zilei de 15 iunie 1940 negăsindu-se însă formula de motivare a hotărârii, formulă ce trebuia supusă spre aprobare, în după-amiaza zilei, Marii Adunări Naționale, guvernul a amânat ședința pentru luni 17 iunie 1940.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 368-370.

70

18 iunie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de evenimentele internaționale.*

Ambasada Regală Română
în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6108
1940, iunie 18

Atașatul Militar în Turcia
cătore
Marele Stat Major, Secția II

Urmare la nr. 6105 din 15 iunie 1940;
Am onoare a vă raporta că din cauza precipitării eveni-

mentelor în Franța, guvernul turc a decis să nu mai supună ratificării Marii Adunări Naționale, hotărârea Turciei de a rămâne neutră.

Asupra motivării - prin clauza rusă - a hotărârii Turciei de a rămâne în neutralitate, sunt în măsură să dau următoarele lămuriri complementare:

1. Domnul Saraçoğlu, ministrul de Externe al Turciei, a declarat ambasadorului nostru la Ankara că, fără să fi avut vreo indicațiune precisă din partea Moscovei, turcii erau totuși convinși că în cazul intrării Turciei în război alături de Aliați, Rusia ar fi declarat război Turciei.

Această convingere turcă era bazată pe considerațiunea că în politica dusă până acum Rusia a arătat mult mai multă bunăvoință față de germani și chiar față de italieni decât față de anglo-francezi.

Data fiind această atitudine binevoitoare a Sovietelor față de puterile Axei, n-ar fi fost exclus - adăuga domnul Saraçoğlu - ca, la cererea eventuală a Germaniei, Rusia să ia parte la operațiuni.

2. Invocarea „clauzei ruse“ de către turci pentru a-și justifica rămânerea în neutralitate, a nemulțumit profund cercurile ambasadei ruse din Ankara. Atât ambasadorul Sovietelor cât și atașatul militar, generalul Kutusoff, și-au exprimat față de mine nedumerirea că turcii, care declară urbi et orbi că îi leagă de ruși o prietenie de 25 ani, vin acum și afirmă în fața lumii întregi, că se tem ca nu cumva „prietenul lor de 25 ani să le dea lovitura pe la spate în cazul când Turcia ar intra în război contra Italiei“.

Cu atât mai mare este nedumerirea noastră, continua generalul Kutusoff, cu cât turcii știu bine că Rusia duce o politică complet independentă, nefiind legată de Germania decât printr-un pact de neagresiune, iar de Italia prin nimic.

Cu această ocazie, atașatul militar rus mi-a mai spus că Rusia dorește pacea în Balcani.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 371-372.

20 iunie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția ministrului de externe turc față de evoluția evenimentelor internaționale.*

Ambasada Regală Română
în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6115
1940, iunie 20

Atașatul militar în Turcia
căt̄re
Marele Stat Major, Secția II

Am onoare a v̄a raporta c̄a într-o convorbire pe care ministrul de Externe turc a avut-o cu însărcinatul nostru cu afaceri, domnul Saraçoğlu a spus c̄a:

1. Războiul nu se poate considera sfârșit. Anglia, cu ajutorul american, va putea desigur s̄a reziste viitoarei agresiuni directe a Germaniei.

2. Situația particulară a fiec̄ăruia din componenții Înțelegerii Balcanice, supuși separat, cu voie sau de nevoie, la influențe puternice și contrarii și la ostilitatea permanentă a bulgarilor și ungarilor, îi pune în neputință, pe fiecare în parte, de a reacționa eficace și deci o aservire a țarilor noastre este oricând posibilă.

De aceea, ideea transformării Înțelegerii Balcanice într-o alianță defenisivă-ofensivă, erga omnes, se impune din ce în ce mai mult.

Această acțiune nu s-ar putea începe dec̄at:

- cu bunăvoința Rusiei;
- dup̄a ce evenimentele precipitate de acum vor intra într-o fază și ritm mai prielnice unor noi așezări viitoare.

Până atunci, Turcia păstrează neutralitatea și încearcă o mai strânsă prietenie cu rușii.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 381-382.

72

27 iunie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara referitor la poziția de nonbeligeranță a Turciei.*

MARELE STAT MAJOR

Urmare la nr. 6105 din 15 iunie 1940;

Primul-ministru a fixat poziția Turciei ca „Nonbeligerantă“. Este pentru prima oară când în limbajul oficial apare cuvântul de nonbeligerant.

Colonel Traian Teodorescu,
Nr. 6129 din 27 iunie 1940

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 237.

73

28 iunie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de evenimentele din zona Dunării de jos.*

Către,
Marele Stat Major

1. La nr. 51524 repet în rezumat:

a) Marele Stat Major turc crede că bulgarii concentrează trupe la granița Turciei, de comun acord cu rușii care vor ataca în curând în Balcani odată cu bulgarii.

b) Turcii au informațiunii că ar fi sosit la granița turcă 170 tancuri ruse.

- 600 tancuri ar fi sosit pe Dunăre.

- Regimentul 18 Infanterie s-a deplasat către granița turcă.

c) Marele Stat Major turc roagă comunicați imediat cifrat ultimele informații asupra Bulgariei.

2. Adaug astăzi:

a) Turcia va îndeplini toate obligațiunile din Pactul Balcanic în cazul când rușii și bulgarii ne atacă.

b) Diviziile 8 și 22 trec în Tracia.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

Nr. 6130 din 28 iunie 1940

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 238.

Legățiunea Regală a României
Atașatul militar Londra

Nr. 177
19 iunie 1940

Atașatul militar Londra
căt-re
Marele Stat Major, Secția 2-a

Am onoarea a înainta alăturat – în original și traducere – instrucțiunile distribuite prin grija autorităților polițienești populației civile din Anglia în ziua de 18 iunie 1940.

Aceste instrucțiuni intitulate: „Dacă năvălitorul sosește“ au fost elaborate de Ministerul Informațiunilor în colaborare cu Ministerul Siguranței Interne.

Atașatul militar ajutor,
Căpitan **Iliescu Gheorghe**

Dacă năvălitorul sosește

Ce să facem și cum să facem

Germanii amenință să invadeze Marea Britanie. Dacă încearcă să facă aceasta, ei vor fi împiedicați de Marina, Armata și Aviația noastră. Totuși populația civilă va avea de asemenea de jucat rolul ei.

Invazia lui Hitler în Polonia, Olanda și Belgia a fost mult ajutată din cauză că populația civilă a fost luată prin surprindere. Ei n-au știut ce să facă (sic) când acel moment a venit.

Nu trebuie să fim luați prin surprindere.

Acest pamflet vă spune – în general – ce să faceți.

Detalii mai complete vor fi date atunci când pericolul vine mai aproape. Între timp citiți cu atenție aceste instrucțiuni și fiți preparați a le aduce la îndeplinire.

I

Când Olanda și Belgia au fost invadate, populația a fugit de la casele lor. Această populație a umplut străzile, automobilele, căruțele și bicicletele, astfel ajutând pe inamic, prin împiedicarea armatei lor să înainteze contra năvălitorilor. Nu trebuie să permiteți ca aceasta să se întâmple aici.

Prima datorie deci este:

1. „Dacă germanii vin, cu parașute, avioane sau vapoare, trebuie să rămâneți pe locul unde vă aflați.

Dacă Comandantul Șef decide că locul unde vă aflați trebuie să fie evacuat, el vă va spune când și cum să părăsiți locul. Până primiți un asemenea ordin, trebuie să rămâneți acolo unde vă aflați. Dacă fugiți din case, veți fi expuși unui pericol mult mai mare, pentru că veți fi mitraliați din aer așa cum au fost mitraliați civilii din Olanda și Belgia și veți bloca de asemenea străzile prin care armata noastră va înainta să respingă pe germani.“

II

2. „Mai este o altă metodă pe care germanii o adoptă în invaziune. Ei fac uz de populația civilă pentru a crea confuzie și panică.

Împrăștie zvonuri și instrucțiuni false.

Pentru a preveni aceasta, vă veți conforma celei de a doua reguli, care este următoarea:

Nu credeți în zvonuri și nu le împrăștiați.

Când primiți un ordin, căutați a verifica că este un ordin adevărat sau unul fals.

Cea mai marea parte din populație cunoaște polițiștii și personalul A.R.P. din vedere și puteți să aveți încredere în el.

Dacă nu vă veți pierde capul veți putea spune dacă un ofițer este într-adevăr englez sau numai pretinde că ar fi. Dacă sunteți în dubiu anunțați poliția fără a vă alarma.“

III

Armata, Aviația și Corpul Local de Voluntari nu poate fi în orice loc imediat. Fiecare om și femeie trebuie să vegheze. Dacă vedeți ceva suspect, nu alergați și spuneți vecinului tot despre aceasta. Mergeți imediat la cea mai apropiată stație de poliție, sau un ofițer al armatei, și spuneți exact ce ați văzut căutați a da informațiuni cât mai exacte. Căutați a verifica cele văzute.

Poliția și autoritățile militare ar avea nevoie de următoarele informațiuni:

„La ora 5,30, astăzi, am văzut 20 bicicliști intrând în Little Squashborough, din direcția Great Mudtown. Ei purtau arme automate sau tunuri. Nu am văzut nici un fel de artilerie. Ei erau îmbrăcați în uniformă gri.“

Fiți calmi, repezi și exacti. A treia regulă, deci este următoarea:

3. Vegheați... Dacă vedeți ceva suspect, notați aceasta cu atenție și mergeți la cel mai apropiat post de poliție sau la cel mai apropiat ofițer al armatei. Nu umblați din casă în casă împrăștiind zvonul. Duceți-vă imediat la cea mai apropiată autoritate și dați toate detaliile.

IV

Nu uitați că dacă parașutiștii debarcă aproape de locuințele voastre, aceștia nu se vor simți prea bine.

Ei nu vor ști unde se găsesc, nu vor avea mâncare, nu vor ști unde sunt camarazii lor. Ei vor cere mâncare, mijloace de transport și hărți. Ei vă vor întreba locul unde au căzut, unde sunt camarazii lor și unde sunt soldații noștri proprii. A patra regulă, deci, este următoarea:

4. Nu dați nici unui german ceva. Nu spuneți nimic. Ascundeți mâncarea și bicicletele. Ascundeți hărțile. Vedeți ca inamicul să nu poată lua petrol.

Dacă aveți un automobil sau motocicletă scoateți-le din uz când nu le întrebuințați. Nu este suficient de a lua numai cheia de la motor, trebuie să-l faceți inutilizabil.

Dacă sunteți proprietar de garaj, trebuie să aveți un plan să vă protejați, stocul de petrol și automobilele clienților.

Nu uitați că transportul și petrolul va fi cea mai mare dificultate a năvălitorilor. Fiți sigur că năvălitorii nu vă vor

putea lua automobilele, petrolul, hărțile sau bicicletele.

V

S-ar putea ca armata și aviația să vă ceară ajutorul.

De exemplu va veni timpul când se va ordona să blocați străzile, pentru a opri pe năvălitori să înainteze.

Niciodată nu blocați o stradă până nu vi s-a spus care stradă trebuie blocată. Atunci veți putea ajuta prin aruncarea de copaci, legându-i împreună sau a bloca străzile cu automobilele.

A cincea regulă deci, este următoarea:

5. Fiți gata să ajutați autoritățile în orice moment. Inșă nu blocați străzile până nu vi s-a spus să faceți aceasta de către autoritățile respective.

VI

Dacă aveți conducerea și răspunderea unei fabrici, depozit sau alte uzine, organizați apărarea lor imediat.

Dacă ești lucrător fii sigur că înțelegi sistemul de apărare care a fost organizat și știi rolul ce-l ai.

Nu uita că parașutiștii și oamenii din coloana a 5-a sunt fără putere în fața unei rezistențe organizate.

Ei pot să aibă succes numai dacă reușesc să creeze dezorganizare. Fii sigur că nici o persoană suspectă nu intră în fabrică, uzină sau depozitul respectiv.

Trebuie să știți dinainte cine va lua comanda, cine va fi ajutorul și cum se vor transmite ordinele.

Această legătură de comenzi trebuie organizată din foștii ofițeri și subofițeri care sunt cei mai indicați a avea asemenea misiuni.

Regula a șasea, deci este următoarea:

6. În fabrici și în prăvălii, toți directorii și lucrătorii trebuie să organizeze un sistem de apărare prin care ar putea rezista unui atac venit pe neașteptate.

VII

Cele 6 reguli de mai sus pe care le-ați citit vă dau o idee generală ce să faceți în caz de invaziune. Instrucțiunile mai complete vor fi emise atunci când se va crede necesar de către autoritățile militare și de poliție.

Aceste instrucțiuni complementare **nu** vor fi date prin radio pentru a nu fi aflate de inamic. Aceste instrucțiuni trebuie executate imediat.

Nu uitați că cea mai bună apărare a Marii Britanii este curajul oamenilor și al femeilor.

Iată deci, regula a șaptea:

7. Gândiți-vă înainte de a acționa. Inșă, gândiți-vă întotdeauna la țara noastră, înainte de a vă gândi la voi înșivă.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 939, f. 243 și 348-351.

74

30 iunie 1940. *Buletin de informații al atașatului militar român la Ankara privind politica internă și externă a Turciei.*

Ambasada Regală Română
în Turcia
Atașatul militar

Buletin de informații

1 iunie 1940 - 30 iunie 1940

I. Situația politică internă

Treptat, treptat, în Turcia s-a executat mobilizarea generală în cursul lunii iunie, fără ca totuși, organele conducătoare s-o fi declarat oficial.

Spiritul populației calm. Nici un entuziasm. Mai mult frica de război se citește pe fețele tuturor care au început acum să simtă că în fața mașinilor, Turcia se găsește tot atât de dezarmată ca și toate celelalte mici puteri din Europa.

II. Situația politică externă

Trei au fost evenimentele internaționale cu răsunet în politica externă a Turciei:

- a) Intrarea în război a Italiei;
- b) Prăbușirea Franței;
- c) Răpirea Basarabiei și nordului Bucovinei de către ruși.

a) *Intrarea în război a Italiei.*

Așa cum am arătat în diferitele rapoarte și telegrame

trimise în cursul lunii iunie, Turcia a rămas, la început, neutră pentru ca mai apoi să se declare nebeligerantă.

N-a executat adică, obligațiunile prevăzute în Pactul Tripartit, pretextând „clauza rusă“ (protocolul 2) din sus zisul pact.

Realitatea este că, la data intrării Italiei în război, situația era considerată la Ankara ca foarte gravă pentru Aliați astfel că intrarea Turciei în război n-ar fi putut aduce o ameliorare a acestei situații.

Aderarea Turciei la război neputând schimba în bine situația la vest ar fi avut din contră mari neajunsuri pentru poporul turc, argumeantau în zilele ce au urmat, sferele conducătoare turcești.

„Ca urmare, cea mai bună soluție atât pentru turci, cât și pentru Aliați, nu era decât menținerea Turciei în afara războiului“, concluează aceleași cercuri conducătoare.

b) Prăbușirea Franței a pus la Ankara problema Siriei.

Turciei nu-i convine ca Italia sau Germania să pună piciorul în Siria.

Pe de altă parte însă nu vrea să ia nici o măsură care ar putea-o aduce, în actualele împrejurări, în conflict cu Germania.

Conducătorii turci ar fi foarte mulțumiți dacă Anglia ar ocupa Siria, cu riscul chiar, al formării unui stat panarab de nord compus din Irak și Siria, stat pus evident sub protectorat englez.

De altfel, chestiunea statului viitor al Siriei a fost obiectul principal al discuțiilor între guvernânții turci și ministrul Afacerilor Străine al Irakului, venit în vizită oficială la Ankara către sfârșitul lunii iunie.

Rezultatul conferinței este ținut secret. După anumite informațiuni se pare că Turcia ar fi aderat la formarea unui stat arab de nord, sub suzeranitatea engleză, în schimbul cedării de către Siria a regiunii Halep și a căii ferate Halep-Nusaybin.

Prin cedarea regiunii Halep, cea mai mare parte a frontierei terestre de sud a Turciei este apărată, în mod natural, de pustiul Sirian.

c) Răpirea Basarabiei și nordului Bucovinei.

Aranjarea pe cale pașnică a conflictului româno-sovietic a fost primită cu ușurare la Ankara deoarece, după însăși declarațiunile Președintelui Republicii făcute noului nostru ambasador:

- România își păstrează intactă armata și își poate apăra astfel, cu succes, restul teritoriului național;

- Se evită războiul în Balcani, ceea ce constituie unul din punctele cardinale ale politicii turcești.

Pe turci îi îngrijorează însă tendințele viitoare rusești, cu atât mai mult cu cât prin răpirea Bucovinei de nord care - după însăși mărturisirile repetate și nedumeririle oficialităților și presei turcești - n-a aparținut niciodată Rusiei, Sovietele nu înțeleg să recupereze vechi teritorii rusești ci pun probleme noi.

Unde se vor opri tendințele de expansiune ruse? Iată întrebarea chinuitoare ce și-o pun cei de aici din Ankara, întrebare cu atât mai chinuitoare cu cât:

a) După informațiuni primite recent de la Marele Stat Major grec, s-ar părea că:

- în Crimeea și imediat la nord, ar fi circa 20 divizii ruse;

- în Caucaz, 15 divizii.

(Aceste informații nu sunt verificate și confirmate însă de Marele Stat Major turc.)

b) Grosul forțelor bulgare, concentrat în dispozitiv ofensiv la frontiera turcă n-ar constitui decât avantgarda Sovietelor.

c) Sovietele ar fi început să-și arate nemulțumirea față de înțelegerea, dată recent la iveală de Germani, dintre Anglia, Franța și Turcia referitoare la atacul regiunii petrolifere din Caucaz.

În actuala conjunctură politică internațională cercurile diplomatice din Ankara și parte din oficialitatea turcă se tem că, de îndată ce Germania va fi serios angajată în lupta ei contra Angliei, Sovietele vor pune problema Strâmătorilor.

Sub ce formă? Încă nu se poate preciza.

Toată lumea pare convinsă însă că Rusia va căuta să obțină de pe acum cât mai multe gajuri (printre care Strâmătorile constituie partea principală) pentru răfuiala cea mare ruso-germană pe care nu mai este nimeni care să n-o prevadă.

75

Iunie 1940. Raport al atașatului militar român la Roma privind situația militară a Italiei după angajarea acesteia în război.

/.../ IV. Războiul Italiei

1. Mobilizarea forțelor armate

Așa după cum am arătat prin buletinul anterior și telegramele cifrate pe care le-am dat în ultima lună, Italia începuse de mai înainte o mobilizare lentă și progresivă a armatei sale active.

Până la data declarării războiului, efectivul armatei de uscat italiene nu se ridica la mai mult de 2 1/2 – 3 milioane de oameni. Din momentul când războiul s-a declarat am asistat la un fenomen foarte curios: nu numai că Italia nu a procedat la o mobilizare generală, dar nici noi chemări de rezerviști pe cale individuală nu s-au mai făcut. S-au rechiționat cai, vehicule și materiale de tot felul, dar efectivul oamenilor mobilizați a rămas exact acela din trecut.

Cauza acestei situații este de natură operativă. Italia, în situația inițială a acestui război, nu avea cum să întrebuițeze efectivele totale ale armatei sale terestre.

Înainte de a întrebuița armata sa terestră, Italia trebuia să rezolve întâi problema asigurării stăpânirii Mării Mediterane.

Atâta timp cât era hotărâtă de a nu face nici o acțiune în Balcani, războiul italian, în faza inițială, se rezuma la planul de campanie pe care l-am expus în buletinul trecut. O ofensivă prin Alpi era complet riscată, dacă acțiunea germană asupra Parisului și pentru întoarcerea liniei Maginot pe la Nord, nu se producea. Din moment ce această ofensivă s-a produs și a dat rezultate atât de zdrobitoare și neașteptate, a devenit inutil un sacrificiu de sânge, luând în piept organizațiile fortificate franceze din Alpii occidentali și Italia

și-a îndeplinit misiunea reținând pe frontul său maximum de forțe franceze, pradă apoi încercuirii germane.

Deci nu a mai avut nevoie de efective mari pe acest teatru de operații.

În Libia nu putea să angajeze și să disloce înainte de declararea războiului prea multe forțe, pentru că ar fi riscat, în cazul eșecului unei bătălii navale să le piardă, din cauza tăierii liniilor de comunicație cu metropola și imposibilității de a le reproviziona.

În Etiopia, cu atât mai puțin.

Pe de altă parte, Italia se găsește actualmente în preziua străngerii recoltei și cum pentru războiul care se poate prelungi, grâul italian este de o importanță capitală, Statul Major General italian neavând nevoie deocamdată de forțe terestre maxime, a satisfăcut și acest deziderat, al necesităților generale, lăsând o bună parte din oameni la vetrele lor.

În fine, un ultim considerent, Italia chiar dacă ar fi avut nevoie de efective mari la începutul războiului, nu era în stare să mobilizeze toate unitățile, prevăzute prin planul de mobilizare, pentru că până la această dată nu a realizat planul de înzestrare, în special cu material de artilerie, pe care și l-a propus.

Toate aceste considerațiuni au dus la mobilizarea numai a marilor unități existente în timp de pace și anume: 3 grupuri de armată, 6 armate, 20 corpuri de armată (corpurile 1-17, 20 și 21 în Libia și 26 în Albania), 1 corp armată alpin, 1 corp armată cuirasat, 1 corp armată autotransportabil, 1 corp armată rapid, 57 divizii de infanterie, 6 divizii alpine, 3 divizii cuirasate, 2 divizii motorizate, 3 divizii rapide (ușoare).

Avem de observat că diviziile alpine nu s-au dublat așa cum am anunțat anterior creându-se noi divizii. S-a dublat numai Divizia 3-a alpină, trimisă de mult în Albania, iar restul diviziilor alpine au dublat numărul batalioanelor în fiecare regiment, creându-se regimente de 6 batalioane. Deci avem pe frontul Alpilor 5 divizii alpine pe regimente de 6 batalioane.

Forțele navale și aeriene mobilizate sunt acelea arătate în detaliu de atașatul aeronaval.

Se dau în rezumat:

a) *Forțele navale*: 2 cuirasate a 35.000 tone, 4 cuirasate a 24.000 tone, 8 cuirasate a 10.000 tone, 14 crucișătoare între 5000-8000 tone, 148 distrugătoare, torpiloare și contra-torpiloare, 133 submarine din care circa 40 oceanice.

b) *Forțele aeriene*: 42 escadrile aviație vânătoare terestră cu 420 avioane, 4 escadrile aviație vânătoare maritimă cu 40 avioane, 12 escadrile aviație asalt cu 120 avioane, 90 escadrile aviație bombardament terestre cu 546 avioane, 9 escadrile aviație bombardament maritim cu 54 avioane, 34 escadrile de informație terestre cu 210 avioane.

Total: 212 escadrile (linia 1) cu 1720 avioane, aviație de linia 2-a cu 600 avioane, școli circa 1000 avioane.

Total general 3330 avioane.

2. Comandamentul armatei italiene

Potrivit principiilor de conducere într-un stat totalitar, șeful statului totalitar este și comandantul șef al armatei în timp de război.

În Italia, această chestiune era destul de delicat de rezolvat, pentru că regele împărat, șeful statului este și șeful suprem al armatei și deci i-ar reveni în timp de război comanda armatei, exercitată de un generalisim care ar avea calitatea de șef al cartierului general al armatei de operațiuni.

Această formulă normală nu era posibil să fie aplicată azi în Italia, pentru două motive:

a) Pentru că Ducele, șeful prezumtiv al statului, nu putea să lase direcțiunea superioară a operațiilor în alte mâini decât acelea care sunt emanațiunea partidului revoluționar fascist și deci comanda supremă trebuia să-i revină.

b) În acest război de coaliție, direcțiunea superioară a războiului în coaliție trebuie să revină unuia din cei doi comandanți ai armatelor germană și italiană.

Este evident că nu poate să revină această direcțiune supremă decât comandantului șef al armatei germane (în speță Führerul) și atunci ar fi urmat ca regele împărat să fie sub ordinele lui.

Pentru a se remedia această imposibilitate formală, regele

împărat a însărcinat pe Duce cu comanda supremă în timp de război a armatei italiene.

Este evident că nu s-a desemnat în mod public un generalisim pentru conducerea supremă a celor două armate, dar este absolut precis că ducele ca comandant șef al armatei italiene, primește directive în cadrul conducerii superioare a războiului de la Fuhrerul german.

Ducele ca comandant șef al armatei italiene își exercită comanda prin Statul Major General al armatei italiene, având ca șef pe mareșalul Badoglio și ca subșef al Statului Major General pe generalul de armată Soddu, subsecretarul de stat la Ministerul de Război italian și de fapt omul cel mai apropiat din armată al Ducelui. Este de presupus că generalul Soddu va fi adevăratul comandant al armatei italiene, înaintea mareșalului Badoglio, care are mai mult un rol simbolic.

Ceea ce este o inovație în organizarea de război a comandamentului armatei italiene este că pe lângă statul major general al armatei italiene există 3 state majoare generale: al armatei de uscat, al marinei și al aviației.

Dacă rolurile statelor majore generale ale marinei și aviației sunt definite, pentru că Statul Major General al Armatei de operațiuni, flotei și aviației își exercită comanda, în ceea ce privește aviația și marina prin aceste state majore, rolul statului major al armatei de uscat nu este suficient de bine definit. În definitiv, comandantul suprem, prin Statul său Major General, comandă direct grupuri de armate sau armate de pe diferite teatre de operațiuni; el dă ordine directe acestor teatre de operațiuni terestre, nu prin statul major general al armatei de uscat, care ar fi un organ intermediar și inutil și întârziator.

De aceea rolul mareșalului Grazziani nu este deloc clar, până acum.

Marele Cartier General al Armatei s-a stabilit de a doua zi după declanșarea războiului în localitatea Agnani la circa 65 km, sud-est de Roma.

Toate ministerele militare și o parte din cele civile și-au mutat de formă sediile la Frascati (circa 25 km de Roma) aceasta pentru a putea decreta în orice moment Roma ca oraș deschis, pentru a-l feri de bombardamente.

3. Dislocarea operativă a armatei italiene

O dislocare amănunțită a armatei italiene nu sunt în măsură să o dau până în prezent. De altfel, această dislocare pe diferite teatre de operații va suferi în curând mari modificări după ce frontul contra Franței va înceta să mai existe.

Întreaga armată italiană este dislocată azi pe 3 teatre de operații, în afară de teatrele de operații din Dodecanez și Etiopia, și anume:

a) Teatrul de operații de vest spre Franța:

Grupul de armată nr. 1 Prințul de Piemont cu:

– Armata I (generalul Pintor Pietro) cu 3 corpuri de armată.

– Armata IV (generalul Gambara) cu 4 corpuri de armată.

– Corpul Aplin.

b) Grupul de armată nr. 2 (generalul Guzzoni Alf.) având:

– Armata 2 (generalul Ambroso Vittorio) cu 3 corpuri de armată (5, 11 și 14) pe frontiera iugoslavă. Această armată se găsește cu Corpurile 5 și 11 în linia 1 și Corpul 14 în rezervă de armată.

– Armata cuirasată PO (Generalul Bastico) care de fapt constituie rezerva generală, deocamdată, a Înaltului Comandament în Italia septentrională.

c) Grupul de armată nr. 3 (mareșalul De Bono) având:

– Armata 10 (2 corpuri de armată și 2 corp de armată de Cămăși Negre) cu Cartierul general la Benghazi.

– Armata 5 (2 corpuri de armată și 1 corp de armată de Cămăși Negre) cu Cartierul general la Tripoli.

d) În fine Armata 3-a (4 corpuri de armată) cu Cartierul general la Napoli, rezervă generală de armată, fiind dislocată în toată zona centrală a Italiei, de la Florența spre Napoli.

Restul forțelor italiene sunt dislocate în Etiopia, Dodecanez și Albania și anume:

În Albania Corpul 26 armată cu 5-6 divizii (din care una cuirasată).

În Dodecanez 1 divizie de infanterie întărită cu artilerie de coastă în batalioane de infanterie de marină.

În Etiopia circa 2 divizii de infanterie.

Dacă analizăm acest dispozitiv, nu reiese din el o idee de efort și o concentrare de forțe suficientă pentru o mare

acțiune ofensivă. Acest dispozitiv îmbracă forma inițială a războiului italian, pe care l-am expus mai sus. Pe măsură ce nevoile operative de ordin terestru vor cere și forțe noi, se vor mobiliza și după ce se vor clarifica situațiile politice, acest dispozitiv va suferi desigur radicale modificări.

4. *Operațiunile armatei italiene de la începutul conflictului*

Nu putem vorbi încă de operațiuni în stil mare ale armatei italiene, pentru că operațiuni contra Franței nu erau posibile, până când amenințarea germană dinspre nord nu se producea. Din moment ce dezastrul francez s-a produs și frontul de pe Alpi putea fi ușor întors de germani, s-au considerat inutile pierderile mari pe care le-ar fi suferit un atac frontal italian.

Aceste forțe rămân deci intacte, pentru ca în momentul armistițiului să ocupe partea destinată Italiei, pe de o parte pentru a fi încorporate definitiv la teritoriul său și pe de altă parte să constituie un gaj până la încheierea păcii generale.

Rămâneau acțiunile pe care le-am expus în buletinul trecut prevăzute în planul general de operațiuni al Italiei, adică acțiuni asupra Corsicii, Gibraltarului și anihilarea bazelor aeriene și navale din Mediterana.

Italia a procedat de la început în a-și face baze submarine în Baleare și pe coasta spaniolă în Atlantic. Nu s-a scris nimic în presă asupra acestor acțiuni, pentru că ele sunt făcute în mod secret și de comun acord cu Spania. Toate scufundările de vase franceze și engleze în Mediterana se datoresc acestor baze submarine, realizate prin surprindere.

Ocuparea Corsicii nu s-a produs încă, pentru că s-a așteptat să se facă fără riscuri, după încheierea armistițiului cu Franța și apoi, această chestiune nu era posibilă fără ca înainte să nu se fi produs bătălia navală, despre care am vorbit anterior.

Acțiunile pe care le-a făcut până acum spre Egipt, spre Tunisia au avut – așa cum am anunțat – un caracter pur defensiv, pe de o parte pentru că forțele aflate în Libia erau insuficiente pentru a acționa ofensiv și apoi, pentru că ele erau legate în mod strâns de stăpânirea perfectă a bazinului occidental al Mediteranei.

Din punct de vedere al acțiunilor aeriene, Italia a procedat

din prima zi a declanșării războiului să anihileze toate bazele aeriene și navale din Mediterana, atât pe coasta europeană, cât și pe coasta africană. Acțiunile s-au produs în masă și ele au dat rezultate destul de importante, cu toată slăbiciunea calitativă a aviației italiene, din cauze slăbiciunii numerice a franco-englezilor în aviație pe acest teatru de operațiuni.

Acțiunile de bombardament ale aviației franco-engleze asupra orașelor italiene din nordul Italiei și din Sicilia au fost destul de masive și au creat pagube în special șantiierelor navale și instalațiilor industriale.

Cu această ocazie s-a verificat ineficacitatea apărării antiaeriene italiene, care s-a dovedit absolut insuficientă și nepregătită.

Miliția antiaeriană fascistă care are misiunea apărării antiaeriene pe tot teritoriul metropolitan, s-a dovedit că nu este deloc la înălțimea cerințelor moderne. În afară de faptul că personalul său este complet nepregătit, dar s-a făcut vinovat de asemenea neglijențe, încât în unele orașe, cum au fost Torino și Genova, nu a intervenit decât după ce acțiunile de bombardament ale aviației inamice, s-au produs. Din această cauză, 5 ofițeri din miliția antiaeriană fascistă au fost imediat arestați, judecați și împușcați. Dar și din punct de vedere al materialului, s-a constatat că foarte multe din proiectilele antiaeriene italiene nu explodează în aer și din această cauză 70% din morții și răniții de la Torino, Milano și Genova au fost victimele acestor proiectile care, căzând în orașe, au provocat mari pierderi.

Am fost spectator la Roma cu ocazia unor raiduri ale aviației franceze, în trei nopți consecutive, la aceste trageri și am constatat că artileria antiaeriană italiană trăgea cu totul la întâmplare, fără reflectoare, umplând cerul de proiectile, fără o idee de concentrare și de dirijare a focului. Ceva mai mult, cred că în două din aceste nopți au tras absolut în aer, fără să fi existat, de fapt, vreun avion inamic prin zona orașului sau împrejurimilor. Și aici au fost lovite mai multe case de aceleași proiectile antiaeriene italiene, care nu au explodat în aer.

Îngrijorat de această stare de lucruri, Comandamentul italian a luat măsuri radicale și anume, a desărcinat miliția

antiaeriană fascistă de această delicată misiune și a făcut apel, pe de o parte la apărarea antiaeriană a marinei, care a fost instalată în punctele sensibile importante din Italia și în același timp a solicitat Germaniei mijloace noi antiaeriene și personal german, care a și început să sosească. În jurul Romei astăzi este instalată apărarea antiaeriană germană.

Singura armă din armata italiană care până acum a fost chemată să-și execute misiunea și să se manifeste efectiv în fața inamicului, în primele zile ale războiului, s-a dovedit cu totul nepregătită.

Le vom vedea pe celelalte mai târziu.

5. Prevederi pentru viitor în ceea ce privește desfășurarea războiului italian

Pentru Italia în special războiul pe care va trebui să-l ducă contra Angliei va fi extrem de dur și-i revine ei, de această dată, să ducă greul operațiunilor.

În primul rând, Italia va trebui să se hotărască să-și pună în valoare flota sa puternică, mai ales după ce flota franceză va ieși din luptă.

În bazinul occidental al Mediteranei, în acest caz, Italia va fi stăpână, pentru că majoritatea forțelor engleze se găsesc în bazinul oriental, cu baze la Alexandria și Cipru.

Fiind stăpână pe bazinul occidental al Mediteranei mai ales după ce canalul dintre Sicilia și Tunisia a fost complet barat de mine, Italia va căuta acum să transporte maxim de forțe terestre în Libia, care, o mare parte din ele, după încheierea armistițiului cu Franța, vor deveni libere. Calea pentru transport va fi desigur Tunisul, pe care, fără îndoială, Italia va pretinde, în condițiunile armistițiului, să treacă sub autoritatea italiană. Calea transporturilor din sudul Italiei direct în Libia este foarte expusă pentru convoiuri mari de transporturi de trupe, fiind amenințarea directă a flotei engleze din bazinul oriental al Mediteranei.

Italienii, ajutați probabil și de importante forțe germane, în special trupe motorizate, care vor deveni în curând absolut libere, vor concentra maximum de forțe pe frontiera Egiptului și vor dezlănțui o mare ofensivă cu obiectiv Alexandria, Canalul de Suez și controlul întregului Egipt și mai departe

ocuparea Siriei pentru a pune sub controlul lor (Italia și Germania) Iranul și Irakul, asigurând astfel stăpânirea petrolului din aceste două țări. Lipsită de baze navale și de posibilități de reprovizionare, flota engleză, aflată în Mediterana, va fi cu totul anihilată și silită, poate, să se predea.

În fine, după terminarea acestor operațiuni în Africa septentrională, ar urma faza a doua și ultima pentru gonirea englezilor din Africa centrală și anume atacul general al Sudanului englez și Somaliei engleze.

Acestea ar fi, după idei destul de autorizate, operațiile viitoare ale armatei italiene.

V. Concluzii generale

1. Intrarea Italiei în război alături de Germania este un eveniment care, în împrejurările actuale, constituie un real aport Germaniei în desfășurarea ulterioară a războiului.

2. Momentul intrării Italiei în război este produsul unei admirabile concepții politice pusă în perfect acord cu o înaltă idee strategică.

3. Intrarea Italiei în război în momentul când Franța este bătută numai de puterea germană, face ca războiul italian să fie îndreptat numai contra Angliei și, prin aceasta, el devine extrem de popular.

4. Armistițiul care va fi cu siguranță acceptat de Franța, pune în mod acut problema păcii generale în Europa și reglementarea statutului viitor european. La această conferință de pace se va aranja soarta tuturor litigiilor existente. Revendicările contra noastră se vor pune sigur și Italia, afirm sigur, va sprijini puternic Ungaria și Bulgaria, contra noastră.

5. Italia mobilizând toată marina și aviația și numai o parte din forțele terestre, determină prin aceasta caracterul războiului său, care deocamdată va fi manifestat prin acțiuni pe apă și aer și mai puțin pe uscat.

6. Ducele, luând comanda armatelor italiene de operațiuni pe uscat, aer și apă în timp de război, realizează formula totalitară, dar în același timp își ia singur răspunderea războiului pe care l-a dorit cu atâta tenacitate.

Este adevărat că acoperă Coroana prin acest gest dar îi

ia din strălăcire și în caz de victorie deplină vrea să repercuteze numai asupra sa și asupra revoluției fasciste toată gloria succeselor militare și politice ale Italiei.

7. Dislocarea actuală a forțelor terestre operative va suferi în curând o profundă transformare.

8. Efortul principal al războiului italian se va desfășura de aci înainte în Africa contra Angliei, căutând ca, prin acțiuni terestre, pe apă și aer, să anihileze și să distrugă forțele navale engleze din Mediterana și forțele terestre engleze din Egipt și Siria, apoi cele din Sudanul și Somalia engleze.

Atașatul militar la Roma,
Locotenent-colonel **Gh. Petrescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 799, f. 125-137.

76

8 iulie 1940. *Notă a atașatului militar român la Ankara privind relațiile anglo-ruse și discuția avută cu generalul englez Arnold.*

Ambasada Regală Română
în Turcia
Atașatul militar
8 iulie 1940

Notă
pentru domnul ambasador

Anumite indicii par a da la iveală, în ultimul timp, încercarea unei mai strânse apropieri între Anglia și Rusia Sovietelor, încercare ce ar fi văzută cu ochi buni de Turcia, dată fiind politica ei tradițională, cu condițiunea însă a neschimbării statu quo-ului în regiunea Mării Negre.

Interesul Angliei de a avea un aliat pe continent contra Germaniei este evident, mai ales acum când încordarea relațiilor anglo-franceze și manevrele politice germane ar putea duce la o alianță a Franței cu puterile Axei, la care

s-ar ralia și Spania. Zvonuri despre această alianță circulă în cercurile Corpului diplomatic din Ankara.

Atașatul militar grec îmi vorbește deschis, ca despre ceva sigur, de cele două alianțe în perspectivă: franco-germană (plus Italia și Spania) și anglo-rusă, la înfăptuirea cărora pare a se lucra intens.

În același sens s-a pronunțat și atașatul militar englez, generalul Arnold, care a adăugat însă că alianța anglo-rusă se va încheia dar nu deocamdată.

Par a se ivi oarecare dificultăți deși același atașat militar englez, într-o convorbire anterioară cu atașatul militar grec a spus celui din urmă că Anglia nu mai are obligațiuni și deci va putea duce o politică a sa, mai conformă cu interesele Imperiului Britanic.

Rămâne de văzut în ce măsură se va lăsa Rusia atrasă pe calea unei înțelegeri sau alianțe cu Anglia.

În afară de pericolul comun „Germania“, înfăptuirea alianței anglo-rusă ar mai depinde desigur și de ceea ce Anglia ar putea oferi în plus Rusiei.

Recunoașterea actualelor cuceriri ruse (Statele Baltice, Polonia de răsărit, Basarabia) și eventuala rezolvare într-un sens mai convenabil rușilor a problemei Strâmtoarelor sunt chestiuni ce vor atârna greu în balanța negocierilor.

Intrucât vor consimți englezii să părăsească pe aliații lor mai mici în schimbul satisfacerii cererilor noului dar puternicului lor aliat în perspectivă, rămâne de văzut.

În orice caz, plecarea domnului Terentieff la Moscova, deși domnul von Papen știa că se duce numai la Istanbul, apare plină de interes în actualele împrejurări.

Tot atât de interesantă apare și încercarea Germaniei de a înrăutăți relațiile turco-ruse (prin publicarea recentelor documente din Cartea Albă) ceea ce ar putea împiedica sau cel puțin îngreua încheierea unei alianțe anglo-ruse, deoarece Turcia este încă strâns legată de Anglia.

Pe de altă parte, generalul Arnold, atașatul militar englez, după ce m-a întrebat dacă este adevărat că la noi în țară circulă versiunea că agresiunea rusă contra Basarabiei ar fi avut consimțământul Angliei pentru a se provoca pe această cale tulburări în Balcani, ceea ce ar fi atras atenția Germa-

niei în această parte, mi-a pus următoarele întrebări semnificative:

a) Care ar fi atitudinea noastră în cazul când rușii ar continua operațiunile pentru a ocupa regiunea petroliferă Câmpina?

I-am răspuns că aceasta este o chestiune de guvern. Cred totuși că dată fiind importanța petrolului pentru puterile Axei, de data aceasta vom primi ajutorul necesar de la germani și italieni pentru a putea rezista presiunii rusești.

b) Dar dacă, îmi răspunde generalul Arnold, germanii în loc să vă dea ajutor în material de război ar înțelege să ocupe ei România pentru a fi mai siguri de bogățiile țării dumneavoastră, cine ar putea ajunge mai repede în regiunea petroliferă? Germanii sau rușii?

Din modul cum îmi măsoara distanțele pe hartă și cum analiza terenul am văzut bine că generalul Arnold credea și ar fi dorit să audă și de la mine confirmarea, că rușii vor ajunge mai repede la Câmpina decât germanii.

Răspunsul meu l-a cam descurajat pentru că i-am repetat: totul depinde de atitudinea conducătorilor țării. Dacă românii vor înțelege să opună maximum de rezistență contra rușilor, atunci cu toate că distanțele sunt mai mari și terenul mai greu, tot germanii vor ajunge mai repede la petrol.

Cred însă că nu se va ajunge aici. În caz de atac rus spre regiunea petroliferă, germanii n-au interes să ne aibă dușmani pentru a ocupa o regiune petroliferă distrusă chiar de noi, ci ne vor trimite mai de grabă, toate ajutoarele pentru a rezista rușilor.

Ca încheiere a celor de mai sus și îndeosebi în ceea ce ne privește pe noi românii, cred că trebuie să urmărim cu atențiune eventuala alianță anglo-rusă datorită căreia s-ar putea ca rușii, fără a ataca direct pe germani, să încerce a le suprima sursa de petrol română printr-o nouă acțiune în România, în momentul când armatele germane vor fi adânc angajate în Anglia. /.../

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 405-408.

11 iulie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind politica externă a Turciei.*

Ambasada Regală Română în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6155
1940, iulie 11

Atașatul militar în Turcia
căt-re
Marele Stat Major, Secția II

Am onoare a vă raporta că îngrijorarea în cercurile politice turcești a crescut în ultimul timp din cauza probabilității tot mai accentuate (afirmă acele cercuri) a unui atac sovietic asupra Turciei.

Pentru a face față unei asemenea eventualități, Turcia:

1. A mobilizat întreaga armată cu un efectiv aproximativ de 900.000 oameni și anume: 11 clase pentru infanterie, 10 clase pentru armele călări, încă două clase mai vechi pentru subofițeri și specialiști.

2. A terminat în ziua de 10 iulie concentrarea forțelor (executată concomitent cu mobilizarea) în următorul dispozitiv:

- circa 20 divizii (dintre care una motomecanizată și două de cavalerie) în Tracia și pe țărmul de sud al Mării de Marmara, precum și în regiunea imediat est Bosfor.

Într-un viitor raport voi da detalii asupra dispozitivului și organizării comandamentului acestor forțe.

- 5-6 divizii în regiunea Smirna Mugla în fața Dodecanezului italian;

- circa 10 divizii (inclusiv una de cavalerie) în regiunea Erzurum-Van-Cars în fața Caucazului;

- două divizii în regiunea Adana-Islahio-Alexandreta;

- o divizie de nouă formații (prin crearea unui al treilea regiment infanterie la brigada 64 mixtă din Ankara) la Ankara.

În numărul de mai sus sunt cuprinse și diviziile de forțăreață (patru la număr).

După modul cum sunt concentrate forțele și din diferite informațiuni, se pare că planul general de operații al Comandamentului turc este:

1. Împiedicarea pătrunderii flotei ruse în Bosfor și a debarcărilor de forțe pe litoral de o parte și de alta a Bosforului de la Midia până către Egrelî;

2. Interzicerea Dardanelelor dinspre Mare;

3. Apărarea Bosforului și Dardanelelor dinspre uscat prin:

a) O primă și puternică rezistență pe sistemul fortificat Çakmak (poziția Cheșan-Uzun Köprü-Edirne-Kirklareli-Demir köy și bretela Uzun Köprü-Kirklareli);

b) O manevră în retragere (numai sub presiunea pe care n-au putut-o stăpâni, a inamicului) până la cele două ultime poziții fortificate ce apără Strâmtoarele dinspre uscat: Ceatalgea și nord Galipoli-Rodosto (Tekirdag), poziții:

- la a căror perfectare se lucrează acum cu febrilitate sub direcția specialiștilor francezi și pe care armata turcă se va bate fără gând de retragere;

4. Împiedicarea eventualelor debarcări italiene în regiunea Smirna-Mugla;

5. Rezistență în adâncime în regiunea muntoasă dintre frontiera cu Rusia și linia Trapzun-Erzurum-Van;

6. Supravegherea litoralului Mării Negre la est de Ereğli, impropriu debarcărilor în forță și a litoralului Mediteranei la est de Antalia;

7. Intervenția în Siria cu diviziile de la Adana - İslahio, în cazul unei încercări italiene de a o ocupa.

Aceste două divizii, precum și cea de la Ankara, constituie în același timp o rezervă strategică la dispoziția Comandamentului Superior.

*

În determinarea hotărâtă de a rezista, guvernul turc, după cât se afirmă din anumite cercuri, pare a se baza și pe un ajutor englez.

Sunt numeroși însă aceia care cred că Anglia nu se va angaja direct la un ajutor care s-o ducă la război cu Rusia Sovietelor, în speranța că mai curând sau mai târziu, Rusia

se va alipi de Anglia pentru a da lupta contra inamicului comun, Germania.

Oricât ar fi de mici șansele unei alianțe anglo-ruse și oricât de neactuale ar părea, Anglia - afirmă unele cercuri diplomatice - nu va face nimic care să înlătore aceste șanse.

Pe de altă parte, în ipoteza că Germania va încerca să atace Anglia la ea acasă și că acest atac nu va reuși, nu înseamnă de aici că Anglia a câștigat războiul ci numai prima lui fază, faza defensivă. Pentru a pune Germania la pământ, trebuie câștigată și faza ofensivă. Pentru aceasta, Anglia are nevoie de un aliat puternic pe continent, aliat care în actuala conjunctură politică nu este decât Rusia.

Iată pentru ce sunt mulți la Ankara care cred că nu numai că Anglia nu va ajuta pe față pe turci contra rușilor dar va continua să încerce a atrage pe ruși de partea ei pentru actul decisiv al războiului: luptă comună contra Germaniei.

Ajutorul Angliei se va reduce deci la o aprovizionare discretă cu munițiuni și material de război.

În cazul totuși când, contrar celor de mai sus, Anglia va lua fățiș partea Turciei, ajutorul ei s-ar reduce pentru un moment la:

- pătrunderea unei părți din flota engleză, în special submarine, care să împiedice debarcări de trupe ruse la Burgas și Varna;

- întărirea aviației turcești și bombardarea atât de mult cântată a puțurilor de petrol de la Baku.

În eventualitatea pătrunderii unei părți a flotei engleze în Marea Neagră, pentru a împiedica debarcările rusești, sunt mulți acea care cred că Rusia va cere o liberă trecere a forțelor sale prin Dobrogea și poate chiar prin Muntenia pentru a pătrunde în Bulgaria pe calea uscatului și a putea ataca astfel pe turci în Tracia.

*

Evantuala provocare a unui război în regiunea Strâmtoarelor pare că nemulțumește mult pe germani și italieni care, neputând avea un cuvânt hotărâtor la Moscova, caută prin toate mijloacele să convingă pe turci de inutilitatea rezistenței.

În acest scop:

a) Se pare că ultima manevră a publicării documentelor

din noua carte albă germană a avut de scop să compromită pe ministrul de Externe turc și în general, întreg guvernul care ar fi trebuit să-și dea demisia și să fie înlocuit cu un altul cu sentimente filo-germane care ar asculta de sugestiunile de la Berlin.

Manevra n-a reușit. Din contră, i-a îndârjit mai rău pe turci în hotărârea de a se opune cu armele oricărei agresiuni ruse.

b) Ambasadele germană și italiană, prin toți membrii lor civili și militari, caută să convingă pe colegii respectivi de la celelalte ambasade, în special de la acelea care au legături de prietenie cu turcii, de inutilitatea rezistenței turcești, cerându-le să intervină în acest sens pe lângă guvernul turc.

Atașatul militar în Turcia,
Locotenent-colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 409-411.

78

15 iulie 1940. *Buletin informativ al atașatului militar român la Belgrad despre atitudinea Iugoslaviei față de România.*

Atașatul militar al României în Iugoslavia
Nr. 2363 din 15 iulie 1940

Atașatul militar din Belgrad
căt-re
Marelui Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a raporta următoarele informațiuni, cu privire la raporturile noastre cu Iugoslavia:

- Factorii oficiali de răspundere, cu diferite prilejuri, ne-au asigurat că, Iugoslavia nutrește pentru România sentimente loiale.

- De asemenea se crede că legăturile noastre dinastice cu Iugoslavia sunt o cheazășie pentru păstrarea unor raporturi corecte și amicale.

- Marele Stat Major iugoslav îmi furnizează informațiuni

din diferite armate în mod satisfăcător, iar transporturile noastre de materiale de război s-au executat adesea cu întâietate.

Cu toate acestea însă unele manifestări chiar oficiale, petrecute în ultimul timp, ne impun să apreciem legăturile noastre cu Iugoslavia, cu oarecare rezervă.

Pentru justificarea acestei păreri, raportez mai jos, acele manifestațiuni din care s-ar trage anumite concluziuni:

1. Presa iugoslavă, aproape de la începutul războiului actual, a inserat continuu articole insinuoase referitoare la România, culminând cu începere de la 27 iunie curent, prin o campanie complet ostilă nouă.

Faptul este cu atât mai caracteristic, cu cât se știe că presa iugoslavă este dirijată de guvern.

2. Opinia publică ne este continuu nefavorabilă, iar reminiscentele din trecut, întreținute prin școli și armată, cu privire la drepturile Iugoslaviei asupra Banatului românesc, se aud la tot pasul, substimându-se fără scrupul armata noastră și păstrându-se față de minoritățile noastre sentimente suficient de inamicale.

3. Politica externă iugoslavă a oscilat tot timpul, apropiindu-se tocmai de acei vecini contra cărora era îndreptată alianța noastră cu acest stat. Presa iugoslavă, sigur din sugestiile guvernului, este cât se poate de amicală față de Ungaria și Bulgaria, iar relațiunile Iugoslaviei cu aceste state, se aprofundează zilnic.

4. Cumpărăturile noastre din Iugoslavia de materii prime (cupru, fier), în comparație cu culanța livrărilor noastre de petrol, se fac adesea cu dificultăți, din care rezultă puțină bunăvoință.

5. Echipele noastre de sport nu au fost primite mai niciodată cu amicitie, adesea fiind chiar jigniți.

6. În primăvara anului 1939, potrivit ordinului Marelui Stat Major român nr. 101.126 din 21 martie, cerând Marelui Stat Major iugoslav, explicațiuni asupra măsurilor ce înțelege să ia față de concentrările ungare, potrivit convențiilor noastre militare, mi-a dat un răspuns cu totul evaziv și nu a luat nici o măsură.

7. Cu începere de la 1 septembrie 1939, Iugoslavia sub diferite pretexte a făcut numeroase fortificațiuni la granița noastră pe care continuă să le dezvolte și azi.

8. Recent au fost scoși din lucrările de mobilizare minoritarii de origine română (trupa și ofițerii de rezervă), fiind încadrați în unitățile de lucru.

9. Marele Stat Major iugoslav îmi procură informațiuni cu privire la armata iugoslavă, cerute pe bază de reciprocitate, incomplete sau cu un caracter cu totul general.

10. Ofițerii noștri stagiați nu sunt primiți cu toată căldura și li se fac destule dificultăți cu privire la informarea lor asupra armatei iugoslave. De asemenea nu li se fac înlesniri pentru găzduirea lor la cercurile militare.

11. Dotarea armatei noastre, cum de altfel am raportat la timp, a fost privită cu invidie, făcându-se reproșuri acum câțva timp, atașatului militar francez, chiar de unii generali iugoslavi din minister, că Franța a livrat cu mai multă ușurință materiale României decât Iugoslaviei.

12. În fine între 28 iunie și 1 iulie curent, tocmai în perioada de criză în care ne aflăm, Marele Stat Major iugoslav a adus în regiunea Vârșeș un detașament de mijloace moto-mecanizate, cred în ideea:

- fie să asigure integritatea Banatului iugoslav, în cazul unei invazii ungare pe teritoriul nostru;

- fie să pătrundă pe teritoriul nostru, sub pretextul protecției populației minoritare iugoslave, în supoziția că România s-ar dezorganiza, fiind atacată de Rusia, Ungaria și Bulgaria.

Rezultă din cele de mai sus:

- că sentimentele Iugoslaviei față de România nu sunt cu totul loiale;

- că Iugoslavia consideră că o bună parte din teritoriul Banatului nostru i s-ar cuveni ei și cred că ar profita fără reticențe de o situație favorabilă ca să-l ocupe și în fine;

- că nu ne bucurăm în Iugoslavia de un prestigiu suficient, iar amicitia noastră adesea fără limite, sau abdicările de la mândria noastră națională, sunt considerate ca slăbiciuni.

Atașatul militar din Belgrad,

Locotenent-colonel **Gh. Popescu**

79

21 iulie 1940. *Buletin de informații al atașatului militar român la Belgrad privind situația din Iugoslavia.*

Atașatul militar al României
în Iugoslavia
Nr. 2399 din 21 iulie 1940

Atașatul militar din Belgrad
căt-re
Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a raporta următoarele informațiuni din Iugoslavia:

I. Informațiuni de ordin general:

1. Din punct de vedere politic în Iugoslavia se continuă să se vorbească asiduu de reformele ce ar urma să se aducă organizării sociale a statului.

La ora actuală sunt trei curente, susținute de cei trei șefi politici iugoslavi și anume:

- Cvetkovici, reprezentantul sârbilor, susține că în reformele ce ar urma să fie introduse în Iugoslavia, să se țină seamă de sistemul corporatist italian;

- Macek, șeful croaților dorește un sistem politic de stânga de nuanță agrariană, iar

- Koroșeț, șeful slovenilor înclină spre o organizare cooperatistă, un fel de sistem mixt național-socialist și fascist.

Până în prezent nu s-a hotărât nimic asupra sistemului social, ce ar urma să se adopte, pare însă că cei trei șefi politici, urmăresc mai mult să se strecoare cu abilitate printre evenimente, pentru a adopta sistemul cel mai convenabil, în raport cu situația internațională ce se va produce în viitor.

2. Propaganda comunistă se continuă cu destulă intensitate, în special în Croația. Autoritățile iugoslave se arată în o măsură oarecare, îngăduitoare cu comuniștii.

3. Influența Germaniei capătă consistență zilnic. Astfel, ministrul de interne Mihaldjici, care a luat cunoscutele măsuri contra germanilor, a fost înlocuit; de asemenea se spune că polițiștii implicați în această chestiune, vor fi readuși în posturile lor.

Tot prin intervenția Germaniei, revista „Britania“ ce apare în Belgrad pentru propaganda engleză, a fost suprimată.

Minoritățile germane zilnic devin mai independente în exprimarea sentimentelor lor naționale.

4. La 6 iulie 1940 a sosit la Belgrad, ministrul Instrucției Publice ungar. Autoritățile l-au primit cu multă amicitie.

5. Ministrul de Comunicații iugoslav a fost la 15 iulie 1940, la Sofia. În discursurile ținute s-a vorbit ca totdeauna despre fraternitatea celor două popoare.

6. La 16 iulie curent, Legațiunea Germaniei a prezentat a doua serie de filme cu privire la războiul actual.

- Prima serie de filme a avut loc la 15 iunie în care s-a arătat războiul din Norvegia, Olanda, Belgia și Franța de nord, până la linia Amien – Reims.

- La reprezentația a doua, de la 16 iulie curent, s-a arătat în continuare războiul din Franța.

La aceste reprezentații au fost invitați și au asistat:

- ofițerii generali iugoslavi din Belgrad (din Marele Stat Major și Ministerul Armatei și Marinei);

- membrii corpului diplomatic din legațiile italiană, ungară și bulgară, și

- atașajii militari: italian, ungar, bulgar, turc, grec și român.

II. Informațiuni de ordin militar:

1. În ultimul timp s-au acordat concedii de câte 15-20 zile, la o parte din oamenii concentrați, cu îndeletniciri agricole. Numărul concentraților (500.000 oameni) nu va fi însă redus, întrucât în locul lor au fost chemați alți oameni.

2. Din informațiuni de încredere ar rezulta că în unele unități din Pirot și Niș, soldații concentrați iugoslavi au comis unele acte de indisciplină, cerând să fie lăsați la vatră. Unii din ei, se spune, că într-o zi au refuzat mâncarea. Știrea urmează a fi verificată.

3. Informațiunea cu privire la întrebuințarea a circa

100.000 oameni la lucrările de fortificații, se confirmă. În această privință se crede că acești oameni sunt organizați în batalioane de lucrători. Batalionul de la Virovitica, are nr. 48, iar Batalionul de la Donja Ljubata (Serbia de sud) are nr. 42. Ar rezulta că sunt organizate în toată armata, circa 80-100 batalioane de lucrători.

4. Din informațiuni de încredere rezultă că în Banatul iugoslav se lucrează la fortificațiuni: la est de Petrovaradin, un șanț anticar; între Torak și Itebej, alte lucrări, al căror caracter nu-l cunosc.

5. Soldații de naționalitate română au fost scoși din unitățile combatante și trecuți în unitățile de lucrători.

6. În Slovenia s-au organizat în fiecare sat, sub conducerea jandarmilor, grupe de 7-8 oameni, pentru paza contra parașutiștilor. Atât ziua cât și noaptea, aceste grupe supraveghează regiunile comunale pentru a semnală orice debarcare de parașutiști (spioni, propagandiști, teroriști). Această măsură deși s-a aplicat și în Croația, nu se execută cu conștiinciozitate.

7. Recent a fost făcut recensământul tuturor minoritarilor, fixându-se pentru cei din Slovenia și Croația, lagăre de concentrare în Herțegovina.

8. Din informațiuni demne de încredere rezultă că comandamentul Diviziei Jadranska, s-a mutat de la Split la Knin.

9. Batalionul de care de luptă organizat din carele de luptă Renault tip 35, dispune pentru unitățile de depanaj, de autocamioane Renault.

10. Regimentele de auto organice ale armatelor, dispun în momentul de față de circa 80-100 de camioane Skoda (tipuri noi), sau diferite mărci noi sau vechi.

Atașatul militar din Belgrad,
Locotenent-colonel **Gh. Popescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 789, f. 219-223.

privind percepția în Turcia a ocupării Basarabiei și nordului Bucovinei de către Uniunea Sovietică.

Ambasanda Regală Română
în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6164
25 iulie 1940

**Atașatul militar în Turcia
cătore
Marele Stat Major, Secția II-a**

La ordinul dumneavoastră telegrafic nr. 15.280/1940, am onoarea a vă raporta că:

Știrea despre nota ultimatum, adresată de Soviete României și în care se cerea retrocedarea Basarabiei și Bucovinei de nord a căzut ca un trăsnet la Ankara, guvern și opinie publică temându-se că aceasta va constitui începutul războiului în Balcani, război în care Turcia ar fi fost nevoită să lupte contra Rusiei, ceea ce politica turcă a căutat să evite totdeauna până acum.

De aceea, hotărârea guvernului român de a ceda, în fața forței, Basarabia și Bucovina de nord, a fost primită în Turcia cu multă ușurare și chiar cu recunoștință cu atât mai mult cu cât opinia publică turcă nu era cu totul convinsă de dreptatea cauzei noastre în Basarabia.

În decursul celor 30 de ani de după marele război, propaganda noastră în Turcia, în ceea ce privește drepturile românești asupra Basarabiei, ca de altfel și asupra celorlalte provincii românești de peste Carpați, a fost aproape nulă.

În cursul anului 1939 s-au trimis, este drept de la București, câteva atlase etnografice (bune) și broșuri scrise în franțuzește care însă n-au putut fi distribuite deoarece turcii erau tratați cu epitetele de barbari, păgâni etc. (era vorba de perioada eroică a neamului nostru care lupta cu păgânimea și barbaria, reprezentate prin turci), ceea ce a atras de altfel, protestul, la București, al fostului nostru ambasador - actualmente subsecretar de Stat la Propagandă - domnul Stoica.

Timp de aproape doi ani de la sosirea mea în Turcia am

raportat deseori lipsa unei serioase propagande în opinia publică turcă, cerând (prin Marele Stat Major) intensificarea ei de către ministerul respectiv precum și trimiterea unui atașat de presă.

Acum un an ni s-a trimis atașatul de presă.

Altceva nimic.

Nu există nici o broșură de propagandă scrisă în limba turcă. Aici lumea - chiar cea oficială - nu vorbește decât într-o mică, foarte mică proporție, limbi străine.

Nu există nici un jurnal scris în limba turcă și care să ne fie complet devotat. Evreii, italienii, francezii și germanii au ziarele lor.

Rezultatul:

Ziarele turcești scriu rar și puțin despre România iar cu ocazia pierderii Basarabiei au arătat o rezervă care, oricât de mare ar fi dorința Turciei de a nu se supăra cu Rusia sovietică, a întrecut totuși așteptările. Au fost ziare (contra cărora am protestat personal la Marele Stat Major turc), care au scris că România ar fi în descompunere, că drepturile ruse au fost recunoscute de toți etc.

Bineînțeles că în decursul timpului Legația și mai apoi Ambasada română au căutat să activeze în direcția propagandei, dar în cursul ultimilor 10 ani s-au schimbat de 6 ori titularii postului (ministru și ambasador). Când începeau să se pună la curent erau înlocuiți.

În ceea ce privește oficialitatea turcă, aceasta a afirmat categoric că în cazul când Bulgaria ne-ar ataca, profitând de faptul că noi suntem angajați la est, Turcia își va îndeplini obligațiunile din Pactul Balcanic, Marele Stat Major turc ordonând chiar chemarea de noi clase de rezerviști și trecerea de noi mari unități în Tracia, așa cum am raportat la timp.

Aceeași oficialitate însă ar fi dorit ca războiul să nu se întindă în Balcani.

Președintele Republicii, cu ocazia prezentării scrisorilor de acreditare ale noului nostru ambasador, a căutat chiar să scoată în evidență cumințenia gestului României care pe de o parte a evitat extinderea războiului în Balcani, iar pe de altă parte a salvat armata.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 421-423.

81

25 iulie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind politica Uniunii Sovietice față de Strâmtori.*

Ambasada Regală Română
în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6163
25 iulie 1940

Atașatul militar în Turcia
căt-re
Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoare a vă raporta că după tensiunea politică externă din prima jumătate a lunii iulie a urmat o bruscă destindere.

Președintele Republicii și marea majoritate a miniștrilor, inclusiv ministrul de Externe, și-au luat permisiile și scurte concedii, coborându-se de la Ankara către țărmul Mării. Numai activitatea militară de desăvârșirea operațiunilor de mobilizare și concentrare îți mai arată că Turcia a trecut și continuă să treacă printr-o perioadă de criză.

Cărui fapt se atribuie destinderea politică observată în ultima vreme? Iată întrebarea ce și-o pun toți diplomații din Ankara, mai ales că cercurile conducătoare turcești păstrează un mutism absolut.

Parte din cercurile ambasadelor neutre atribuie această destindere:

a) Comunicatului Agenției TASS prin care se dezmințeau zvonurile că Sovietele au pus sau vor pune problema Strâmtorilor și a cedării de teritorii turcești;

b) Amânării cu circa 20 zile a ofensivei germane contra Angliei, prevăzută inițial cătr 10 iulie, cercurile politice din Ankara, inclusiv cele turcești, continuând a crede că atâta

timp cât armata germană nu va suferi un eșec în Anglia sau cel puțin nu va fi serios angajată în teritoriul englez, rușii nu vor întreprinde nimic în bazinul Mării Negre;

c) Asigurărilor pe care le-ar fi primit turcii din partea Angliei și potrivit cărora:

- Date fiind relațiile din ce în ce mai bune anglo-ruse, englezii îi pot asigura pe turci că Sovietele nu vor întreprinde nimic contra Strâmtoarelor sau în Caucaz,

- Turcia va primi ajutor englez în cazul când totuși, vor fi atacați de ruși.

Ambasadele germană și italiană, în întregul lor, afirmă însă că destinderea politică din ultima vreme s-ar datora informațiilor primite de turci (?) asupra unei apropiate acțiuni ruse în Iran, acțiune pe timpul căreia rușii nu numai că nu se vor gândi să intre în conflict și cu turcii dar vor avea nevoie de prietenia lor.

Atașatul naval italian mergea mai departe și afirma că este foarte probabil ca rușii să pună stăpânire pe petrolul iranian, cel din Irak fiind rezervat Axei Roma-Berlin (evident la încheierea păcii).

Pe de altă parte, atașatul naval german, contraamiralul Marwitz, îmi demonstra că:

- rușii au nevoie de o mare liberă pe care nu o pot găsi la Istanbul, deoarece Mediterana ea însăși nu este liberă, fiind închisă la Suez și Gibraltar. O mare liberă nu o pot avea rușii decât în Golful Persic;

- Stăpânirea Strâmtoarelor nu mai poate avea, pentru siguranța Rusiei dinspre sud, aceeași valoare strategică de odinioară fiindcă, în fața progreselor aviației, Marea Neagră nu este altceva decât un mic lac, iar gâturile de scurgere ale Dardanelelor și Bosforului nu mai pot fi interzise - de stăpânitorii lor - cu aceeași eficacitate ca mai înainte.

O flotă rusă nu mai poate fi deci la adăpost în Marea Neagră chiar dacă rușii dețin Strâmtoarele.

- Rușii n-au nici un interes să atace pe turci la Strâmtoari, contra voinței Germaniei care vrea pace în Balcani, pentru că mai târziu, când s-ar putea ca relațiile germano-ruse să nu mai fie atât de cordiale ca astăzi, Germania va avea un aliat în plus în turci contra rușilor (Asupra acestui punct trebuie

să adaug că atașatul terestru german îmi spunea că rușii n-au de ce să se teamă, deocamdată de germani, pentru că deși războiul actual nu le-a produs pierderi mari, a fost totuși greu și că nu se poate gândi nimeni în Germania ca după ce se va termina războiul la vest să se înceapă altul la est.).

Din modul cum îmi argumentau, atât germanii cât și italienii, că interesul rușilor nu este să vină în conflict cu puterile Axei (printr-o acțiune intempestivă în Balcani sau Marea Neagră), am rămas cu convingerea netă că germanii caută să împingă pe ruși la un atac în Iran contra petrolului englez.

Dacă atacul german în Anglia, spunea atașatul naval italian, nu reușește va trebui să organizăm serios blocada Angliei, acțiune în care ocuparea petrolului din Iran și Irak deține un loc de frunte.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 424-427.

82

31 iulie 1940. *Buletin de informații al atașatului militar român la Ankara privind relațiile turco-române și turco-ruse.*

Ambasada Regală a României în Turcia
Atașatul militar

Buletin de informații 1 iulie - 31 iulie 1940

I. Situația generală politică

1. Turcia și noua orientare politică în România

După cunoscuta atitudine a presei și oficialității, față de pierderea Basarabiei și nordului Bucovinei (Buletinul de informații pe luna iulie și raportul nr. 66164/1940), starea de lucruri din România a continuat să preocupe guvernul și opinia publică turcă.

Guvernul s-a arătat mulțumit de asigurările trimise de domnul ministru de Externe Manoilescu domnului Saraçoğlu. În atitudinea ulterioară a guvernului turc nu s-a observat nimic care să dea de bănuit că noua orientare politică a noastră ar fi indispus pe turci.

Pe de altă parte, la Marele Stat Major turc mi s-a afirmat categoric că întrucât România crede că prin noua orientare își va apăra mai bine interesele, turcii sunt foarte mulțumiți să știe că statul prieten român continuă să rămână puternic.

De altfel raporturile subsemnatului cu Marele Stat Major turc au rămas aceleași ca și înainte.

Dacă însă guvernul și Marele Stat Major au arătat o înțelegere a situației în care se găsește România și n-au avut cuvinte de nemulțumire, în schimb presa s-a arătat mai puțin mulțumită. Au fost articole contra cărora a trebuit să protesteze, atât domnul ambasador la ministerul de Externe, cât și eu personal la Marele Stat Major. În alte articole, scrise de o manieră corectă, autorii au arătat totuși nemulțumirea că Blocul Balcanic pare a nu mai avea consistența de odinioară.

2. Raporturile turco-ruse

Îngrijorarea politică din primele zile ale lunii iulie, care a condus la luarea de măsuri militare serioase în special în Tracia (raportul nr. 6155/1940), a fost urmată de destinderea de care am raportat cu nr. 6163/1940 și care s-a menținut până la sfârșitul lunii.

În tot acest timp, cercurile politice turcești:

- s-au ferit să provoace pe ruși, dezmințind toate zvonurile relativ la concentrări masive de trupe turcești la frontiera Caucazului;

- au urmărit cu multă atențiune încercarea Germaniei de a împinge pe Soviete la o acțiune în Iran.

Cercurile politice din Turcia au ajuns la convingerea că:

- pentru a împiedica o eventuală înțelegere anglo-rusă;
- pentru a lovi direct în englezi prin ocuparea petrolului iranian;

- pentru a îndepărta cât mai mult războiul din regiunea Balcanilor, germanii fac eforturi la Moscova spre a-i determina pe ruși la un atac asupra Iranului.

La un moment dat se zvonise în Turcia - în special în

cercurile ambasadei germane - că Rusia Sovietică ar fi și cerut Iranului provinciile Mazenderan și Tebriz.

În orice caz, dacă Sovietele vor înțelege să formuleze pretențiuni teritoriale, fie chiar numai în regiunea Artvin-Cars, turcii se vor opune cu armele fiindcă, după cum afirma domnul Numan Menemençoglu, secretarul general al Ministerului Afacerilor Străine, „noțiunea de integritate teritorială în noul stat național turc, este indisolubil legată de aceea de independență, iar la Ankara este convingerea că orice cedare într-un punct ar duce la prăbușirea țării întregi“. /.../

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 431-433.

83

31 iulie 1940. *Buletin de Informații al atașatului militar și naval român la Londra privind situația navală din Marea Mediterană.*

Atașatul militar și naval în Anglia

Buletin de informațiuni de marină Încheiat la 31 iulie 1940

1. Situația în Mediterană după intrarea Italiei în război.

a) Până la încheierea armistițiului franco-germano-italian încă înainte de intrarea Italiei în război Marea Britanie luase măsuri speciale privind navigația prin Mediterană, deviind mare parte din vapoarele care mergeau în Oceanul Indian să facă drumul pe la Capul Bunei Speranțe. Aceasta pentru a nu risca mai multe vase decât strictul necesar în cazul unei hotărâri bruscate din partea Italiei de a intra în război.

În vederea unei asemenea ipoteze marinele aliate anglo-franceze fuseseră regrupate încă din luna mai a.c. Prin această regrupare se asigurase o netă superioritate a flotei aliate de fiecare parte a Mediteranei față de flota italiană care

ocupă o admirabilă poziție satrategică, în centrul acelei mări.

Gibraltarul, Toulon-ul, Bizerta și Malta de o parte, iar Alexandria de cealaltă parte își dovedesc cu prisosință marea lor importanță.

Intrarea Italiei în război la 10 iunie a.c. de partea Germaniei găsește, prin urmare, o grea situație pentru ca, în Marea Mediterană, cu toată slăbiciunea ce arăta armata franceză în fața presiunii mereu crescândă a armatelor germane în ofensivă. Situația era aproape disperată pentru transporturile italiene spre coastele africane, în special din cauza numeroasei flote submarine a aliaților, flotă care era sprijinită, în același timp, și de o superioară forță de suprafață.

Cu toate acestea navigația vapoarelor comerciale aliate este și ea restrânsă la strictul necesar.

Numeroasa flotă de submarine italiene, protejată la rândul ei de o puternică deși nu superioară forță de suprafață stânjenea această navigație, dar nu o oprea. Era o chestiune de timp până când forțele navale aliate organizau „convoiuri escortate“ și în această mare.

La început erau escortate numai convoiuri mici, reduse și compuse numai din vapoare care aprovizionau flota aliată, armatele din coloniile africane franceze, din Siria și Egipt, precum și pe Turcia, aliata „potențială“ a anglo-francezilor.

b) După încheierea armistițiului cerut de Franța.

La 17 iunie 1940 Franța a cerut Armistițiu pe care îl semnează cu Germania la 21 iunie, iar cu Italia la 24 iunie.

Ostilitățile încetează în ziua de 24 iunie, ora ...*

Prin condițiunile armistițiului se prevedea ca toate navele de luptă să fie adunate în porturi stabilite de germani și italieni, demobilizate și dezarmate sub control germano-italian.

Aceasta înseamnă:

a) mai întâi răsturnarea întregului plan al grupărilor navale față de flota inamică din Mediterană, și

b) răsturnarea echilibrului de forțe navale în acea mare dacă germano-italienii ar fi pus în serviciu, în folosul lor, navele franceze internate.

---

* Lipsă în text.

Ultimele zile ale lunii iunie și începutul lunii iulie au fost întrebuințate de Marina Britanică pentru fixarea poziției și stabilirea forțelor navale în Mediterana față de noua situație.

Au avut loc atunci acțiunile de la Oran și Akar în contra unităților navale franceze și „aranjamentul“ cu gruparea navală franceză de la Alexandria.

(Despre aceste acțiuni vom vorbi mai departe în corpul Buletinului.)

Îndată ce această situație a fost lămurită și forțele navale au fost regrupate încă odată pentru a face față noii situații navigația convoiurilor escortate a reînceput în Marea Mediterană.

Prezența flotei italiene în acea mare nu împiedică utilizarea ei – desigur cu riscuri – de către vapoarele comerciale engleze, deși, din punct de vedere strategic, forțele navale italiene sunt avantajate față de acelea ale Angliei. Dar marina britanică, prin regruparea navelor ei de luptă, este categoric superioară și poate, deci, utiliza în folosul ei această atât de importantă cale de comunicație maritimă.

Încă de câțiva ani Spania cere insistent ca Anglia să părăsească Gibraltarul. Această cerere a fost repetată și mai insistent în ultimul timp după ieșirea Franței din luptă.

Drept răspuns Anglia a evacuat toți copiii, femeile și bătrânii, cetățeni britanici, și a întărit garnizoana cu încă 10.000 de soldați, întărind în același timp și toate apărările bazei navale și așa destul de puternice.

„Gibraltarul nu ar putea fi luat decât printr-un asediu de pe uscat. Dar asediul va fi de foarte lungă durată, iar asediatorul va trebui să dispună de mari forțe care vor suferi și mai mari pierderi.“

Aceasta este părerea cercurilor competente.

„Și chiar dacă s-ar întâmpla ca Gibraltarul să cadă, spun aceleași cercuri, marina britanică își va organiza noi baze în apropierea intrării în strâmtoare, noua situație nefăcând altceva de cât să intensifice și mai mult activitatea unităților de luptă engleze. Intrarea de vest în Marea Mediterană va continua să fie controlată exclusiv tot de marina britanică.“

La cealaltă intrare în Marea Mediterană situația pare a fi

mai avantajoasă englezilor. Strâmtoarea Aden este în stăpânirea marinei britanice, ca și Canalul de Suez. Unitățile navale mobile italiene din regiunea Nasawa sunt considerate a fi curând scoase din serviciu din lipsa posibilităților de a se aproviziona cu combustibil. În acest fel navigația din Oceanul Indian în Mediterana este liberă. Există totuși, într-o oarecare măsură, pericolul bombardării aeriene careia se opune desigur, apărările engleze din regiune. Dar din aceleași cauze – posibilitatea de aprovizionare cu combustibil – aviația italiană acționează puțin deasupra mării.

2. Acțiunea marinei britanice asupra navelor franceze după cunoașterea condițiilor armistițiului semnat de Franța

La 23 iunie 1940 condițiile armistițiului semnat de Franța cu Germania și Italia au fost publicate.

În articolul 8 din armistițiu franco-german și art. 12 din armistițiu franco-italian se prevede ca toate unitățile navale – cu excepția celor necesare pentru poliția coastelor și dragarea minelor – după cum se va stabili de către Guvernele german și italian, să fie adunate în porturile fixate de cele două Puteri Centrale să fie demobilizate, dezarmate și să fie puse sub controlul italo-german. În aceleași articole se mai prevede că guvernele german și italian declară că în acest război nu intenționează să întrebuițeze unitățile flotei franceze pentru scopurile (nevoile) lor.

La cunoașterea acestor condițiuni guvernul britanic a apreciat că totuși Puterile Centrale ar putea să le întrebuițeze pentru folosul (scopul) lor. De aceea a hotărât sau să le scoată de sub controlul germano-italian sau să le facă inutilizabile. În acest scop a procedat în felul următor:

a) Pentru unitățile navale aflate în porturile din coloniile franceze și la Alexandria

Le-a lăsat să aleagă una din condițiile:

- să ralieze marina britanică, sau
- să plece în posesiunile franceze din Antile unde să se dezarmeze, sau
- să dezarmeze în porturile engleze, sau
- să se scufunde.
- La Alexandria unitățile navale franceze de sub comanda

amiralului Codirey au acceptat să rămână dezarmate în port.

- La Gren amiralul Consoul, comandantul șef, nu a acceptat nici una din condițiunile puse.

În urma unui ultimatum de 3 ore, în ziua de 3 iulie a.c. o diviziune de nave britanice au deschis focul asupra unităților navale franceze scoțând din luptă marea majoritate a lor.

După versiunea engleză numai crucișătorul de bătalie „Strasbourg“ împreună cu câteva nave ușoare au putut fugi și s-au refugiat probabil la Toulon. În timpul acestei retrageri „Strasbourg“ a fost torpilat de aviația marinei. Se apreciază că avaria primită va ține nava mult timp scoasă din serviciu.

- La Dakar se aflau cuirasatul „Richelieu“ care tocmai terminase probele turbinelor și fusese trimis acolo la adăpost. Nava era aproape completă. Atacul a fost dat în ziua de 7 iulie a.c. de o vedetă rapidă care a intrat în port și a lansat o grenadă antisubmarină sub elice avariindu-i pupa. A urmat apoi atac aerian cu torpile.

b) Unitățile navale aflate în porturile britanice au fost „luate cu asalt“ de marinarii englezi când majoritatea marinarii francezi se găseau permisionari în oraș. Numai 3 marinari au pierit în această operație: un ofițer englez (căpitan comandor), un ofițer francez (comandantul submarinului „Surcof“) și un grad inferior francez.

În declarațiile făcute Camerei de primul-ministru englez, domnul W. Churchill, a spus că acțiunea de la Oran a fost luată în contra sentimentelor bune pe care marina britanică le are pentru marina franceză.

„Unitățile navale franceze împreună cu acelea ale marinei italiene, de o parte, în Mediterana, iar de altă parte unitățile navale germane în Marea Nordului ar fi putut amenința, la un moment dat, echilibrul naval“ (care la acea dată era în formarea Marii Britanii). Tabelul anexă arată cu aproximație oarecare, situația unităților navale franceze la data de 15 iulie 1940.

3. Angajamentele navale anglo-italiene în Marea Mediteranei

a) În ziua de 9 iulie pe când o diviziune de cuirasate tip „Warspite“ însoțite de nave ușoare făcea protecția unui im-

portant convoi a intrat în contact cu o diviziune de cuirasate italiene însoțite, de asemenea, de forțe ușoare.

Versiunea engleză este următoarea: „Crucișătoarele italiene s-au retras imediat ce s-a ajuns la linia de tir a cuirasatelor. Din acest moment acțiunea s-a transformat într-o urmărire. S-au schimbat câteva salve între cuirasate, și o salvă de 15 inch. (381 mm) a lovit unul din cuirasatele italiene după care acestea au fost acoperite de perdele de fum lansate de distrugătoare. De asemenea distrugătoarele italiene s-au retras prin perdele de fum înainte ca forțele ușoare engleze să poată ajunge în limita de bătaie a tunurilor lor. Inamicul a fost urmărit până ce forțele navale engleze au ajuns în vederea coastei Siciliei și deși au rămas în regiune până spre seară, cu toate repetatele atacuri aeriene italiene, totuși navele italiene nu au ieșit din strâmtoarea Mesina unde s-au refugiat. În timpul atacurilor aeriene navele engleze n-au avut decât trei răniți.

În același timp o altă diviziune de nave mari britanice se găsea la sud-vest de Sardinia cu drumul spre vest.“

Schița din corpul Buletinului dă o idee despre acest scurt angajament.

b) Scufundarea crucișătorului italian „Bartolomeo Colleoni“.

În ziua de 10 iulie a.c. ora 7,30 a.m. o grupă patrulare compusă din crucișătorul australian „Sidney“ (6830 tone, B/152) însoțit de ...* distrugătoare a întâlnit crucișătoarele italiene „Bartolomeo Colloani“ și „Giovanni delle Bande Nero“ (5060 t., B/152) la nord-vest de Creta. Primul contact a fost luat de distrugătoare, „Sidney“ sosind în sprijin aproape o oră mai târziu.

Navele italiene au luat drumul spre sud-vest dar navele britanice au atacat. Tirul lui „Sidney“ a obținut lovituri directe în primul crucișător italian „Bartolomeo Colloani“ micșorându-i viteza. Distrugătoarele engleze l-au torpilat, scufundându-l.

După versiunea engleză și al doilea crucișător italian a fost lovit dar a putut scăpa, grație vitezei superioare (37 no-

---

* Lipsă în text.

duri față de 52,5 noduri) pe când nici una din navele engleze n-a suferit nici o avarie sau pierderi de personal.

Navele engleze au salvat 545 ofițeri (printre care și pe comandantul) subofițeri și marinari italieni.

Pierderile navale italiene de la 10 iulie (data intrării Italiei în război) până la data încheierii prezentului buletin sunt:

- 16 submarine (din care unul capturat de Trawler-ul „Moonstone“ în Marea Roșie și dus la Aden);

- 3 distrugătoare;

- 1 crucișător („Bartolomeo Colloani“).

4. *Blocada*

În măsurile pe care Anglia le-a luat pentru a rezista atacurilor germane este blocarea Europei.

Cercurile oficiale navale afirmă că situația bună navală a Imperiului Britanic și înțelegerea nu numai a Statelor Unite Americane dar și aceea a Republicilor Sud Americane fac posibilă, și efectivă, o asemenea blocadă.

Liniile generale pe care se va elabora planul blocării Europei sunt următoarele:

a) oprirea importului de către statele neutre a oricăror feluri de materii prime peste cantitățile absolut strict necesare și

b) extinderea sistemului „navicert“ la toate mărfurile destinate Europei.

Aceste restricțiuni sunt ușurate prin cooperarea celor două Americi după cum am arătat deja. Restricțiunile se vor aplica aproape în totalitatea lor și Portugaliei pe care Anglia o socotește „virtualmente aliată“.

În ceea ce privește Spania, aplicarea acestor restricțiuni cereau foarte multă activitate a flotei britanice. Cum însă de flotă este mare nevoie pentru scopuri importante, pe de o parte, iar pe de alta în actuala situație importul în Spania trecea, desigur spre Germania, guvernul englez a reușit să obțină colaborarea americană astfel încât mărfurile sunt oprite de la origină.

După părerile anumitor experți se crede că blocarea Europei, în actualele împrejurări, va avea consecință primă de a înfometa milioane de oameni. Această concluzie este sprijinită nu numai de nevoile mari ale armatelor germane și

mai ales ale armatelor italiene, dar și pe faptul că recolta anului curent este rea în aproape toate țările europene, din cauza atât a iernii și primăverii neprielnice, cât și din cauză că au lipsit brațele să muncească pământul la timp și suficient.

5. Măsurile în contra debarcărilor navale pe coastele engleze

În Buletinul de informațiuni militare încheiat la finele lunii iulie a.c. am arătat ce măsuri fixe a luat guvernul britanic pentru a se opune invaziei insulelor Regatului Unit. Printre măsurile acelea sunt arătate și măsurile luate la coastă și în apele înconjurătoare insulelor.

Un studiu sumar chiar arăta cât de multe și costisitoare sunt aceste apărări. Numai un stat cu bogățiile Imperiului Britanic poate să pună în aplicare și să realizeze un program atât de vast de lucrări fixe. Și încă nu toate lucrările sunt gata.

Schițele și fotografiile* anexate arată o parte din apărările costiere de o parte și de alta (în interior pe uscat și în afară pe apă) luate. Bariera de baraje se întinde pe lungimi considerabile – de la Icoland prin Farve Island, Shetland până în Canalul Mânecii, apoi pe alte 100 mile la intrarea din Atlantic în Canalul Sf. Gheorghe. Fără baraje cunoscute public este numai coasta de vest a Scoției de la nord de Irlanda (Ulster).

Schița – fotografică de la pagina 9-10 arată cum se vizualizează o eventuală operație de invazie și cum se vor derula operațiile de opunere, întrebuițând mijloacele de luptă.

Marina britanică a pus în serviciu și în construcție câteva sute de vedete rapide armate puternic cu tunuri și mitraliere antitanc și antiaeriene care vor fi întrebuițate pe o scară întinsă în operațiunile eventuale de invadarea Angliei de către germani. Aceste vedete vor fi de asemenea, întrebuițate și în eventualele operațiuni ofensive engleze în contra coastelor inamice.

---

* Nu se publică.

Atașatul militar și naval în Anglia,
Comandor **Dumitrescu Șt. Gheorghe**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 345, f. 115-122.

84

8 august 1941. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind aspecte ale relațiilor internaționale.*

Ambasada Regală Română
în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6184
1940 Luna august ziua 7

Atașatul militar în Turcia
căt-re
Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoare a vă raporta că:

1. Cercurile diplomatice din Ankara se așteaptă pe curând la atacul german contra Angliei.

Ambasada engleză îl crede iminent.

Din cercurile ambasadei germane s-au lansat zvonuri că atacul german va începe la 11 august. Englezii, bineînțeles, cred că aceste zvonuri sunt lansate numai pentru a induce în eroare vigilența engleză. Atacul, cred ei, se va produce fie înainte fie după această dată.

2. Ambasada engleză a primit informațiuni, din sursă americană de la Moscova, că în regiunea Erivan-Nercivan, la frontiera Iranului, au fost semnalate de curând, concentrări de forțe ruse. Să fie oare preludiul unui atac în Iran, concomitent cu atacul german asupra Angliei?

3. Din cercurile ambasadei iugoslave din Ankara dețin informațiunea că bulgarii ar fi nemulțumiți de faptul că Italia nu ar mai susține pretențiunile bulgărești asupra regiunii Dedeagaci-Gümuldjina. Se pare, după aceleași cercuri, că tendința rusă de a se apropia de Marea Egee, a fost cauza acestei atitudini italiene față de Bulgaria.

În aceeași ordine de idei, raportez că Marele Stat Major turc se arată îngrijorat de apropierea - în spațiu - a Rusiei de Bulgaria, mai ales în cazul când prin înțelegerea româno-bulgară, o parte din Dobrogea de sud ar intra în stăpânirea bulgarilor.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 440-441.

85

14 august 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind percepția diplomației turce față de politica Uniunii Sovietice și a Bulgariei.

Atașatul militar

Nr. 6188
1940, august 14

Atașatul militar în Turcia către Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a vă raporta următoarele:

1. În ultima vreme au apărut articole în presa turcă în care se arată că pactul Înțelegerii Balcanice își trăiește ultimele clipe.

Argumentarea era simplă:

- obiectul Înțelegerii Balcanice a fost menținerea statu-quo-ului în Balcani contra tendințelor revizioniste bulgare;

- actualmente când litigiul româno-bulgar este pe cale de aplanare prin mijloace pașnice este greu de presupus că în momentul când - de exemplu - Bulgaria ar ataca Grecia, România și-ar mai îndeplini obligațiunile din pact luând armele contra Bulgariei.

Oficialitățile se arată mai rezervate în această chestiune, domnul Saraçoğlu mulțumindu-se să declare ambasadorului

nostru că asemenea articole au fost dacă nu inspirate, cel puțin influențate de declarațiunile urbi et orbi ale domnului von Papen care, întors de curând din Germania, nu obosește a declara peste tot că:

- pactul Înțelegerii Balcanice și-a trăit viața,
- Turcia este deci izolată.

2. Ministrul de Externe al Turciei, întors din concediu și în așteptarea luării contactului cu ambasadorul turc la Moscova care va sosi la Ankara zilele acestea, se arată - după informațiunile ce are până în prezent - destul de liniștit față de atitudinea probabilă a Sovietelor în ceea ce privește Balcanii și regiunea Mării Negre.

Domnia sa crede că:

- pentru moment Rusia își are îndreptată atențiunea asupra Finlandei pe care intenționează s-o încorporeze în Uniunea Sovietică. În acest scop și ca o primă măsură i-ar fi și cerut schimbarea unuia dintre miniștrii importanți din Cabinet, precum și încetarea măsurilor de prigoană contra elementelor comuniste din Finlanda. Întrebuințează adică, adăuga domnul Saraçoglu, aceleași procedee ca în fostele țări Balcanice;
- după ce va încorpora Finlanda, Rusia Sovietică, ajunsă aproximativ în granițele imperiale, își va îndrepta toate eforturile în direcția pregătirii armatei pentru răfuiala cea mare - cu Germania - răfuială care nu poate să nu sosească, mai devreme sau mai târziu.

Între timp și în raport cu evoluția războiului anglo-german, s-ar putea ca Sovietele să încerce o lărgire a spațiului de siguranță a regiunilor petrolifere, ocupând două provincii din Iran (Mazenderan și Tebriz).

3. Anunțarea concentrării a 15 contingente bulgare, pentru ziua de 1 septembrie nu a produs o prea mare impresie în Turcia, în special la Ministerul de Externe unde se crede că această măsură ar fi fost luată, din îndemnul Germaniei, pentru a face presiuni asupra României în scopul accelerării tratativilor în curs dintre România și Bulgaria.

În același fel se judecă și anunțarea cu mare aparat a sosirii celor 10 avioane de bombardament germane „Dornier“, la Sofia.

Marele Stat Major, fără a elimina ipoteza de mai sus,

crede în plus că prin chemarea celor 15 clase de rezerviști, Bulgaria execută de fapt mobilizarea generală care îi va permite să creeze noi mari unități (încă 5-7 divizii) și să fie gata a profita de evenimentele ce pare că se vor produce în Balcani în toamna acestui an - în special în regiunea vestică a Balcanilor.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 447-449.

86

21 august 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind percepția evenimentelor internaționale de către atașatul militar francez la Ankara.*

Ambasada Regală Româna în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6203
1940, august 21

Atașatul Militar în Turcia către Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a vă raporta următoarele:

1. Însărcinatul cu afaceri al Franței, domnul de Monicault, pretinde a ști că Führerul-Cancelar al Germaniei ar fi reproșat fostului generalisim al armatei bulgare - generalul Jekoff - cu ocazia recente vizite a acestuia la Berchtesgaden, rusofilia prea mare a poporului bulgar.

Cu aceeași ocazie, domnul Hitler ar fi adăugat că după primirea integrală a Cadrilaterului dobrogean de la români, Bulgaria trebuie să-și îndrepte privirile spre sud, deoarece în planurile Axei este stabilit ca:

- Istanbulul să devină port internațional sub controlul german;
- Italia să ocupe Salonicul;

- Bulgaria să recapete Tracia grecească cu portul De-deagaci.

Generalul Jekoff ar fi asigurat pe domnul Hitler că după ocuparea Dobrogei de Sud, guvernul bulgar va arăta opinii publice bulgare că acest fapt a fost posibil numai datorită voinței și sprijinului conducătorului Germaniei.

Se va vedea în curând întrucât aceste afirmațiuni ale domnului de Monicault sunt sau nu aproape de adevăr.

În cazul când s-ar dovedi exacte, atunci s-ar putea explica și:

- intransigența Axei față de România în ceea ce privește cedarea integrală a Cadrilaterului dobrogean;

- atitudinea Italiei față de Grecia.

2. Atașatul militar german a declarat atașatului militar grec că nu este departe timpul când - pe cale pașnică - Iugoslavia va trebui să cedeze Germaniei toate teritoriile din nord, ce au aparținut Austriei și în care germanii sunt în majoritate.

3. Atașatul aerului german îmi atrăgea atențiunea asupra interesului deosebit cu care englezii urmăresc desfășurarea tratatelor României cu Bulgaria și Ungaria, adăugând că englezii doresc ca România să ajungă cât mai curând la un conflict cu unul din vecini pentru a se aprinde astfel războiul în Balcani, a da ocazie Rusiei să intervină și a lipsi deci pe germani cel puțin de petrolul românesc.

Îngrijorarea cu care îmi vorbea atașatul aerului german, mi-a sugerat ideea că o rezistență cât mai dâră a noastră în fața pretențiunilor nesăbuite ungurești ar obliga cu siguranță pe germani să facă presiunile necesare la Budapesta pentru a evita izbucnirea unui conflict în Balcani și regiunea Dunării.

Eventualul arbitraj al Germaniei ar fi cred, de asemenea, influențat de fermitatea rezistenței noastre.

Petrolul, pentru păstrarea căruia - pentru aliații - a trebuit să facem atâtea sacrificii, ar putea fi întrebuițat acum ca mijloc de presiune pentru susținerea drepturilor noastre.

Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 454-456.

31 august 1940. *Buletinul de informații al atașatului militar român la Ankara privind politica externă a Turciei.*

Ambasada Regală Română
în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6208
1940, august 31

**Atașatul Militar în Turcia
către Marele Stat Major
Secția II-a**

Am onoarea a vă trimite alăturat, în patru exemplare, Buletinul de informații pe luna august 1940.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

Situația politică externă

1. Turcia și tratativele României cu Bulgaria și Ungaria.

Opinia publică și guvernul au urmărit cu mult interes tratativele noastre cu bulgarii, rămânând satisfăcuți că prin încheierea acordului de principiu româno-bulgar urmat - cu siguranță - și de acordurile de detaliu, se elimină una din cauzele de conflict în Balcani.

Cu tot optimismul declarațiilor oficiale făcute la diferite ocazii, guvernul și opinia publică își dau seama că Turcia nu este pregătită pentru un război tehnic și că cu greu va face față chiar pe un singur front.

Cu 140 avioane de vânătoare și 130 bombardament, cu circa 300 aviatori bine instruiți, dar fără mecanicii necesari întreținerii avioanelor, cu 150 care de asalt, cu 560 tunuri anticar și cu 334 tunuri antiaeriene de toate calibrele, nu poate pleca nimeni la război astăzi cu inima ușoară, decât dacă îi este amenințată serios existența.

Este explicabilă deci satisfacția turcă pentru dispariția uneia din multele cauze ce pot încă aprinde focul în Balcani.

În același interes al menținerii păcii în Balcani, presa turcă

nu s-a sfiit să atragă atențiunea Bulgariei că pentru ca acordul să fie durabil trebuie ca, atât dintr-o parte cât și din alta, să se manifeste o egală conciliațiune.

În același timp, opinia publică se interesează de soarta turcilor din Dobrogea de Sud. Presa, fără a avea aerul de amenințări, atrage totuși atențiunea bulgarilor că guvernul și poporul turc ar dori și ar fi mulțumiți dacă populațiunea turcă din Cadrilaterul dobrogean ar fi tratată cel puțin la fel cum a fost tratată în România.

În ceea ce privește tratativele româno-ungare, presa turcă recunoaște că, prin contrast cu problema dobrogeană, problema Transilvaniei este mult mai complexă și că nu se va ajunge la o înțelegere cu ungurii decât printr-un arbitraj al Puterilor Axei.

În general însă, presa turcă este pentru teza schimbului de populații, susținută de România și aplicată pentru prima oară cu efecte salutare de către Turcia și Grecia în urma războiului din 1922.

2. Conflictul italo-grec, văzut de la Ankara.

Turcii nu sunt încă dumiriți asupra cauzelor începutului de conflict, din cursul acestei luni, între Italia și Grecia.

Domnul Saraçoğlu, ministrul de externe al Turciei, face două ipoteze:

Prima: Italia, fiind convinsă de sfârșitul apropiat și victorios al războiului (pentru Puterile Axei), a căutat să pună - cu toată loialitatea - problema Greciei și a Mării Egee, intenționând chiar să pună, cu câteva zile înainte de încheierea păcii, pe aliata sa Germania în fața faptului împlinit al ocupării teritoriilor grecești ce crede că îi sunt necesare.

Pe de altă parte, guvernul italian ar fi simțit nevoia să dea opiniei publice o satisfacție, mai ales acum când, după anumite versiuni, problema Tunisului nu se va rezolva așa cum a dorit-o Roma.

A doua ipoteză imaginată de domnul Saraçoğlu, ar fi aceea că, având nevoie de bazele navale grecești, pentru atacul, din ce în ce mai probabil, al Egiptului, guvernul din Roma a căutat să intimideze pe cel din Atena, pentru a-i ceda de bunăvoie aceste baze, ceea ce - adăuga domnul Saraçoğlu - deocamdată n-a reușit.

În legătură cu desfășurarea acestui conflict, Marele Stat Major turc crede că:

- Grecii trebuie și pot să se opună italienilor, în bune condiții, ajutați fiind de flota și aviația engleză.

- Jugoslavia ar trebui hotărât să treacă de partea grecilor pentru că în caz de victorie italiană soarta Jugoslaviei este pecetluită.

Care va fi însă atitudinea Turciei?

Pe de o parte, se pare că guvernul turc a și făcut sugestii amicale la Atena, arătând că interesele Greciei impun, în situația actuală, o cât mai strânsă legătură cu Anglia (ceea ce ar împiedica deci trecerea necondiționată de partea Angliei și rezistență la cererile italiene).

Pe de altă parte, guvernul turc declară la Ankara că pericolul unui conflict între Italia și Grecia s-a îndepărtat și că deci nu este nici un motiv de îngrijorare.

Cercurile diplomatice din Ankara cred că acest optimism al guvernului nu este decât o manevră care să-i permită a nu se pronunța încă. Dacă guvernul ar recunoaște iminența pericolului, ambasadorul Angliei ar putea întreba pe ministrul de externe turc, care va fi atitudinea Turciei și-i va cere poate chiar să se pronunțe de îndată ce guvernul turc va vrea să evite.

Impresia generală - în corpul diplomatic de la Ankara - este că în cazul unui conflict armat italo-grec, Turcia va rămâne mai departe neutră, ea neintrând în acțiune decât dacă bulgarii ar ataca pe greci.

Atașatul militar grec îmi spunea că aceasta este și credința Greciei deoarece:

- Turcia nu are obligații contractuale directe față de Grecia, potrivit cărora trebuie să-i ajute pe greci în conflictul cu Italia;

- ajutorul direct turc nici n-ar fi eficace deoarece turcii n-au aviație și care de asalt nici pentru ei, necum să mai trimită în Grecia, iar trimiterea a două, trei divizii la Salonic n-ar constitui un aport prea mare. Grecii au destule forțe pentru a se opune italienilor, cu condiția să fie degajați pe frontul spre Bulgaria. Ori, guvernul grec este mai mulțumit să știe că amenințarea Bulgariei - din partea turcească - este

foarte puternică decât să slăbească această amenințare prin trimiterea câtorva divizii în Epir.

Un lucru este sigur, îmi adăuga atașatul militar grec, în cazul când Italia ne-ar ataca s-au ar încerca să atingă demnitatea și independența națională, Grecia trece imediat de partea Angliei și se va opune cu forța agresiunii italiene. Ambasadorul Greciei mi-a afirmat apoi, același lucru.

Această atitudine a Greciei ce pare a fi cunoscută la Berlin, a determinat - crede domnul Saraçoğlu - pe Führerul Cancelar al Germaniei să intervină la Roma pentru amânarea lichidării diferendului, până după terminarea războiului cu Anglia, deoarece dezlănțuirea unui conflict italo-grec s-ar putea întinde și mai mult în Balcani, ceea ce trebuie - ar fi spus domnul Hitler - neapărat evitat.

3. Relațiile turco-ruse

Am arătat în rapoartele anterioare trimise în cursul lunii august, că domnul Saraçoğlu afirma că raporturile ruso-turce nu dau loc la îngrijorare.

Atașatul naval german, contraamiralul von Marwitz, îmi spunea însă că - după informațiile Germaniei - raporturile turco-ruse nu sunt tocmai atât de amicale cum pretind a le reda cercurile turcești. După domnia sa, pericolul rus pentru turci n-ar fi dispărut încă.

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă, dosar nr. 1001, f. 457-465).

88

3 septembrie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind perceperea Dictatului de la Viena în presa turcă.*

Ambasada Regală Română
în Turcia
Atașatul militar

Nr. 6211
190, septembrie 3

Atașatul militar în Turcia către Marele Stat Major, Secția II.

Urmare la Nr. 6208/1940 (Buletinul de informații pe luna august 1940).

Am onoarea a vă raporta că, în general, presa turcă a subliniat nedreptatea ce ni s-a făcut prin arbitrajul de la Viena.

Astfel:

1. În ziarul „Istanbul“, în articolul de fond, directorul ziarului scrie: „Dictatul de la Viena a jefuit un aderent al Axei în profitul altui aderent mai vechi și mai sigur.“

„Astăzi, aceleași puteri care cereau cu violență suprimarea Tratatului de la Versailles și care jurau că de acum înainte nu va mai exista dictat în Europa, au impus prin amenințări un tratat care nedreptățește sigur pe una din părțile contractante“...

„Când textul tratatului a fost cunoscut la București, el a produs atâta stupefacție cât și durere și surdă exasperare. Jefuind-o, el a dat totuși garanție României pentru menținerea integrității teritoriale contra oricărei agresiuni. Cât valorează însă oare această garanție, fără asentimentul Moscovei?“.

2. În ziarul Yeni Sabah (Dimineața nouă), domnul H.Dj. Yalçın, fost ministru, scrie:

„România a fost prima țară căreia i s-a aplicat „noua ordine“ a Axei, în Balcani. Dacă aceasta este noua ordine, nu credem să existe în peninsula Balcanică alte state care s-o primească cu toată inima“.

„Negocierile cu Ungaria n-au mers atât de bine ca cele cu Bulgaria. Era clar că pentru România, cedarea Transilvaniei constituia un sacrificiu dureros. Ea s-a cabrat atât cât a putut, dar Ungaria știind ce preț pune Axa pe produsele solului său și pe menținerea păcii în Balcani, s-a menținut la punctul său de vedere.

Cele două părți au trebuit să recurgă la arbitrajul Berlinului și Romei. Conferința de la Viena a ajuns la un fel de sentință peremptorie. Majoritatea Transilvaniei a fost cedată

Ungariei, iar ca fișă de consolare România a primit garanția integrității teritoriale.

Numai că, după tripla mutilare suferită și după ce vecinii nu mai au nimic de revendicat, ne întrebăm: contra cărui agresor a primit România, garanțiile?

Pe de altă parte, România are destule forțe pentru a se apăra contra unei agresiuni bulgaro-ungurești. Ar rămâne deci, Rusia. Însă, pot ele, Germania și Italia, să se gândească la un război cu Sovietele pentru a apăra România?

Cum se explică atunci că puterile Axei au luat o atitudine atât de deschisă?

Rusiei nu-i place să se pună la îndoială bunele relații cu Germania și aliata ei, iar puterile Axei n-au interes să deștepte bănuieli.

Deci garanțiile actuale nu pot avea în vedere Rusia.

Suntem forțați prin urmare să tragem concluzia că aici este vorba mai mult de o expresie teoretică, de un cuvânt fără efecte practice. Și apoi, noi știm din experiență că asemenea garanții n-au nici o valoare.

Ne pare bine totuși dacă garanțiile pot satisface pe amicii noștri români și le poate da sentimentul de securitate. Nouă însă, nu ne spun nimic bun.

Considerăm în același timp de datoria noastră de a expune regretele și simpatia noastră amicilor români pentru nedreptul tratament la care au fost supuși. Înțelegem că în aceste momente sumbre, națiunea română este cuprinsă de un doliu profund. Însă, amicii noștri români care sunt curajoși, tenace și muncitori, vor putea trage din nenorocirile lor, forțe noi și vor lucra cu o solidaritate sporită.

Vor păstra fără îndoială, locul important pe care îl ocupă în Balcani“.

3. În ziarul Tan (Aurora), domnul Zekeriya Sertel (directorul) scrie:

„Este indubitabil că această decizie nu va fi primită cu satisfacție în România“.

„Puterile Axei care lucrau pentru repararea unei nedreptăți și dispariția unei surse de conflict în Europa centrală, au pus sămânța unui nou conflict“.

„România își va pune toată speranța în victoria Angliei pentru a se repara, nedreptatea ce i s-a făcut“.

4. În ziarul Tasviri Efkar (Opinia publică), domnul Ebuzziya Zade Velid (directorul) spune:

„Tristul eveniment de astăzi este consecința greșelilor (internaționale) acumulate timp de 20 ani“.

„Rămâne de văzut totuși dacă noile modificări ale hărții României nu vor mări tot ceea ce Tratatul de la Versailles avea de anormal. Noile formule ale Axei sunt toate bazate pe forță și nu este bine să ne așteptăm de la ele, la ceva bun.“

5. În ziarul Vakit (Timpul) domnul Asim Us se miră că Rusia, care are cel puțin tot atâtea interese în Balcani ca și Anxa, n-a fost convocată la conferința de la Viena și trage concluzia că Sovietele ar fi profund nemulțumite:

- de faptul că n-au fost convocate,
- de garanțiile date României.

6. În ziarul Son Telegraf (Ultima oră), domnul Benice, după ce constată că prin conferința de la Viena, România și Ungaria au căzut sub dominația politică și economică a Germaniei, se întreabă: „Acum al cui este rândul?“

Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă) dosar nr. 1001, f. 470-474.

89

30 septembrie 1940. *Buletin de informații al atașatului militar român la Ankara și Atena privind situația internă și externă a Turciei.*

Atașatul militar român
în Turcia

Buletin de Informații

1 septembrie - 30 septembrie 1940

I. Situația politică

A. Situația politică internă

Situația politică internă a fost dominată și în cursul lunii septembrie, de grija conducătorilor statului de a spori

potențialul de rezistență al națiunii și de a ține viu interesul opiniei publice pentru preocupările de ordin exterior.

Pentru aceasta:

a) Guvernul a venit cu anumite măsuri care aveau de scop:

- intensificarea luptei contra paludismului;

- reglementarea ajutorării familiilor concentraților;

- avansarea funcționarilor publici după criteriile care să asigure o mai bună selecționare.

b) Presa a primit directive de a dezbate pe larg toate problemele de ordin extern și de a face propagandă pentru dezvoltarea aviației - arma de azi și de mâine.

1. Intensificarea luptei contra paludismului a început pe baze serioase în anul 1925 când numărul persoanelor examinate de organele serviciului sanitar se ridica numai la 25.718. De atunci, acest număr a sporit pentru a ajunge în cursul anului 1939 la 2.765.441. Numai în luna septembrie anul curent au fost examinate peste 300.000 de persoane.

Concomitent cu examinarea medicală:

- s-a împărțit gratuit chinină în localitățile mai expuse.

Astfel, în cursul lunii septembrie 1940, guvernul a distribuit 800 kg chinină;

- s-au luat măsuri de intensificare a lucrărilor de asanare a numeroase regiuni mlăștinoase, întrebunțând în acest scop și mâna de lucru militară.

2. Ajutorarea familiilor concentrațiilor a făcut obiectul unui regulament care precizează și detailează principiile legii respective, pe care am trimis-o deja Marelui Stat Major cu nr. 5516/939.

În regulament se determină în primul rând persoanele care vor face obiectul ajutorului, autoritățile însărcinate cu aceasta, precum și natura ajutorului. În general, se urmărește ca familiile concentraților să aibă asigurată masa și locuința.

3. Pentru avansarea funcționarilor guvernul a alcătuit un proiect de lege potrivit căruia se introduce avansarea „la alegere” pe baza rapoartelor șefilor ierarhici și a inspectorilor. Până acum, în funcțiunile publice se avansa numai „la vechime” iar, câteodată, nu se ținea seama de nici un criteriu.

4. Propaganda pentru dezvoltarea aviației, a început să dea roade.

Pe de o parte, contribuția benevolă a populației pentru mărirea „fondului aviației“ a întrecut așteptările, după mărțurisirea organelor de resort.

Pe de altă parte, afluența la școlile de aviație civilă (două la număr), pe timpul vacanțelor de vară a crescut considerabil față de perioada corespunzătoare de anul trecut. Astfel la câmpul de aviație cu motor de lângă Ankara (Etimesgut) s-au înregistrat în cursul acestei veri 12.193 zboruri, iar la câmpul de aviație fără motor de la İnönü, 22.418 zboruri cu planeare.

B. Situația politică externă

Problema balcanică, chestiunea siriană și relațiunile politice turco-ruse au fost cele 3 probleme de ordin extern ce au preocupat guvernul și opinia publică turcă în cursul lunii septembrie 1940.

1. Problema balcanică este considerată aici ca foarte complexă și susceptibilă să dea naștere la complicațiuni politice pe care Turcia dorește cu orice preț să le evite.

Elementele acestei probleme sunt:

- situația politică din România;
- pretențiunile Bulgariei către sud și sud-est;
- lițiigiul italo-grec.

a) În ceea ce privește situația politică din România, guvernul turc s-a arătat foarte mulțumit că actuala conducere a statului a izbutit să domine patimile politice și să asigure liniștea intensă, îndepărtând prin aceasta orice posibilitate de eventuală intervenție din afară.

În același fel s-au pronunțat și majoritatea ziarelor turcești care, după ce au arătat că:

- arbitrajul de la Viena a nedreptățit profund pe români, creând în locul iredentismului maghiar, un nou iredentism, mai justificat: iredentismul românesc și că

- situația noului guvern este dintre cele mai delicate, au putut constata în cele din urmă, cu satisfacție, că grație energiei domnului general Antonescu și noului suflu al Mișcării legionare, situația internă în România intră pe o nouă cale, dătătoare de bune speranțe.

b) Pretențiunile Bulgariei către sud și sud-est, apărute în presa bulgară, precum și faptul că - după anumite informațiuni - ministrul de Război bulgar ar fi atras atenția ofițerilor

superiori bulgari că pretențiunile bulgărești față de Grecia nu vor mai putea fi probabil îndeplinite decât pe calea armelor, au nemulțumit profund pe turci care, la rândul lor, prin presa turcă de toate nuanțele, au căutat să arate bulgarilor că:

- o expansiune bulgară spre sud-est este de neconceput în Turcia;

- nu se poate admite ca între greci și turci (în Tracia) să se infiltreze un alt stat străin;

- în cazul unei agresiuni bulgare asupra Greciei, Turcia își va îndeplini în mod automat obligațiunile, ceea ce ar aprinde cu siguranță focul în tot Balcanii;

- intersul Bulgariei este să trăiască în bună înțelegere cu vecinii.

Dacă însă presa ține un astfel de langaj Bulgariei, în schimb cercurile oficiale din Ankara se arată mai rezervate.

La Marele Stat Major turc mi s-a dat a înțelege că în cazul când Grecia, pentru a avea întreaga libertate de acțiune spre vest (către Italia) ar accepta o rectificare de frontieră în Tracia în favoarea Bulgariei, Turcia nu ar întreprinde nici o acțiune contra Bulgarilor, pentru a evita o generalizare a conflictului în Balcani. (Rog a se observa că în Turcia oficială, pentru prima oară, se ia în considerație o eventuală acceptare de rectificare de frontieră în Tracia, din partea Greciei.)

În cazul când Grecia (din proprie voință sau împinsă de englezi) va rezista pretențiunilor bulgare, Turcia se pare că-și va îndeplini obligațiunile de a ataca pe bulgari. În acest sens lucrează intens Anglia. Propaganda engleză are de luptat însă cu ideea - ce a făcut mari progrese la Ankara - de a evita cu orice preț războiul.

c) Litigiul italo-grec.

Dezlănțuit cu violență la începutul lunii, domolit mai apoi, litigiul italo-grec continuă a preocupa pe turci care nu văd cu ochi buni întărirea forțelor italiene din Albania, unde după informațiunile Marelui Stat Major turc s-ar afla la ora actuală 165-170.000 soldați organizați în 6 divizii de infanterie și două-trei divizii blindate (a se vedea și punctul II - Situația militară).

Domnul Saraçoglu spunea, imediat după întrevederea de la Roma dintre domnii Ribbentrop și Ciano, că are impresia

că Italia, nemulțumită de faptul că războiul amenință să se prelungească, ar dori ca:

- pe de o parte Germania să accelereze operațiunile contra Angliei,

- pe de altă parte, forțele italiene să aibă libertatea să intre în Grecia pentru a ocupa Salonicul și a oferi astfel poporului - nerăbdător - italian, o victorie, grație căreia populațiunea să poată suporta privațiunile unei noi ierni de război.

Cu toate că Germania, după părerea domnului Saraçoğlu, n-ar admite punctul de vedere italian, guvernul turc nu exclude posibilitatea unei acțiuni de independență din partea Italiei care ar aduce un conflict cu Grecia.

2. Chestiunea siriană

Am arătat în rapoartele precedente că Turcia ar dori păstrarea statu-quo-ului actual în Siria, nevăzând cu ochi buni activitatea Comisiei de armistițiu italiană de la Beirut, care urmărește demobilizarea forțelor franceze din Siria și îndeosebi stocarea materialului acestor forțe.

Am arătat de asemenea că din serioase surse turcești (din cercurile Ministerului de Externe turc) dețineam informațiunea că pentru a nu stoca și pune sub control italian materialul de război al armatei de Siria, Comandamentul francez ar transporta către estul țării o parte din acest material.

Informațiuni complementare, obținute ulterior, arată că nu atât spre est transportă Comandamentul francez material de război, ci în Turcia însuși care - după cât afirmă cercurile germane din Ankara - ar fi primit deja 60 avioane de bombardament franceze și că numai pentru a înșela vigilența organelor Axei, turcii în frunte cu însuși Ministrul de Externe, ar răspândi zvonuri că materialul de război sustras comisiei italiene din Siria ar fi transportat spre est în deșertul sirian și poate chiar în Irak.

În ceea ce privește demobilizarea forțelor franceze din Siria, lucrurile merg destul de încet deoarece se pare că actualmente însuși italienii n-ar mai insista atât de mult deoarece s-au convins că din cele două curente politice care circulă printre trupele franceze, curentul favorabil guvernului din Vichy este reprezentat tocmai prin rezerviștii ce ar trebui demobilizați, iar curentul favorabil generalului de Gaulle este

reprezentat prin tineret și trupele indigene, adică prin cei ce ar trebui să rămână în Siria după demobilizare.

Astfel fiind: nici Comandamentul francez nu se grăbește cu demobilizarea, nici italienii nu mai insistă atât de mult.

După informațiile pe care le au turcii (Ministerul de Externe) se pare însă că italienii caută să organizeze bande de Kurzi în regiunea nord-est a Siriei pe care să le treacă apoi peste frontieră în Turcia în scopul de a provoca tulburări în centrul Anatoliei.

3. Relațiunile politice turco-ruse

Domnul Saraçoğlu, ministrul de Externe al Turciei, într-o declarațiune făcută ambasadorului nostru a afirmat că relațiunile politice între turci și ruși, totdeauna corecte, s-au ameliorat și mai mult în urma înlocuirii recente a fostului ambasador sovietic la Ankara.

1. Domnul Terentiev - fostul ambasador sovietic - era socotit în Turcia ca un amic intim al domnului von Papen cu care ar fi pus la cale manevra din cursul lunilor trecute, cu publicarea documentelor franceze, în scopul de a debarca pe domnul Saraçoğlu.

Ori, înlocuirea domnului Terentiev și mai ales desemnarea imediată a înlocuitorului, arată - spunea domnul Saraçoğlu - că Sovietele înțeleg să strângă relațiunile de prietenie cu Turcia, gest apreciat de guvernul și poporul turc.

În cercurile ambașadelor germană și italiană, chestiunea nu este privită la fel. În aceste cercuri se consideră că ridicarea fostului consilier de Legație de la ambasada sovietică din Ankara, la rangul de Ambasador în Turcia constituie din contră, un gest de nu prea mare simpatie și importanță pe care Sovietele o acordă relațiunilor cu Turcia, cu atât mai mult cu cât înlocuitorul domnului Terentiev:

- intrat numai de un an în diplomație, este la primul său post în străinătate;

- nu vorbește nici o limbă străină;

- nu are simpatii pentru turci.

Rămâne de văzut care dintre cele două teze se va verifica.

Este de reținut însă că ambasadorul turc la Moscova care se găsește în concediu la Ankara și care trebuia să se întoarcă la post, și-a amânat brusc plecarea. Nu este exclus ca această

amânare să fie în legătură cu recenta semnare a Tratatului Tripartit între Puterile Axei și Japonia, deoarece la Ministerul de Externe turc se crede că semnarea acestui pact va provoca o reacțiune din partea Rusiei.

Prin semnarea Pactului Tripartit Sovietele - după declarațiunea domnului Numan Menemençoglu, secretarul general al Ministerului - au fost pur și simplu eliminate, ca mare putere, atât din Europa unde dictează Axa, cât și din Asia unde este stăpână Japonia.

Reacțiunea rusă va influența - se crede aici - asupra relațiunile turco-ruse în sensul ameliorării raporturilor dintre cele două țări.

Amânându-și plecarea la Moscova, ambasadorul turc în Rusa va putea duce cu ele anumite propuneri concrete din partea guvernului turc pentru strângerea relațiilor între turci și Soviete.

Colonel Traian Teodorescu

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă) dosar nr. 1001, f. 495-503.

90

Septembrie 1940. *Buletin de informații al atașatului militar român la Belgrad privind situația din Iugoslavia.*

Atașatul militar al României
în Iugoslavia

Buletin de informații pe luna septembrie 1940

A. Situația politică internă

I. Situația politică

În cursul lunii septembrie a.c., situația politică internă în Iugoslavia n-a suferit nici o modificare.

Se ventilă ideea întăririi guvernului și cu alte elemente din partidele de opoziție și chiar a unei schimbări a actualului cabinet cu un altul, sub președinția doctorului Koroșeș.

De teama însă de a nu se provoca anumite agitațiuni în

țară în actualele împrejurări, în care Iugoslavia trebuie să ducă o politică de extremă prudență, din cauza izolării în care se găsește, și de a nu trezi anumite suspiciuni în afară, s-a renunțat pentru moment la orice schimbări la conducerea statului iugoslav, deși în ultimul timp se spune că în guvernul iugoslav ar exista o criză latentă și că 4 miniștri ar fi demisionari, din cauză că nu sunt de acord cu ceilalți în chestiunea reglementării situației evreilor din Iugoslavia.

La Belgrad, Partidul Național Iugoslav al domnului Hogera a ținut o întrunire în care s-a hotărât să se ia atitudine favorabilă reformelor interne iugoslave în spiritul noii ordini europene. Acest partid de dreapta, ai cărui membrii poartă cămăși verzi, este pentru o Iugoslavie unitaristă și cere ca puterea să fie încredințată partidelor care au programe în spiritul noii ordini europene.

Animositatea dintre croați, sloveni și sârbi continuă a constitui încă o piedică serioasă la consolidarea și realizarea unității spirituale, naționale, economice și politice a statului iugoslav.

Influența germană și italiană în Croația și Slovenia este din ce în ce mai puternică și urmărește accentuarea disensiunilor între cele trei ramuri principale ale poporului iugoslav.

În ultimul timp și în legătură cu știrile asupra reorganizării Europei, presa croată arată că punctul său de vedere a fost și este același pe care l-a avut în relațiile cu Belgradul: poporul croat are dreptul asupra întregului său teritoriu național și la deplina dezvoltare culturală și națională pe acest teritoriu, care este spațiul său vital, patria sa.

II. Mișcarea comunistă

Impresia generală este că mișcarea comunistă a prins rădăcini puternice în Iugoslavia.

Pentru a avea însă o imagine clară și obiectivă, trebuie înlăturată din primul moment confuzia care se face în mod curent între afinitatea de rasă dintre slavii de sud și marii lor protectori din trecut rușii și între afinitatea de ideologie.

Desigur că în situația internațională actuală privirile tuturor slavilor de sud se îndreaptă cu încredere și nădejde spre Rusia, ca singur punct de rezim al puterii lor de rezistență împotriva tendințelor revizioniste a unora dintre vecini.

Ei au credința că și azi, ca și în trecut, rușii nu se vor dezinteresa de soarta fraților lor mai mici: slavii de sud. Tendința de apropiere de Rusia este deci provocată de acel instinct de conservare națională în fața primejdiilor dinafară, nu de dorința de a adopta noi forme de viață socială, de care marea majoritate sunt convinși că nu pot aduce fericirea individuală și nici nu pot scuti țara de primejdiile care o pândesc.

Desigur există în Iugoslavia foarte mulți comuniști convinși și fanatici printre studenți și muncitori. Există de asemenea între țărani o stare de nemulțumire a cărei exteriorizare poate da impresia că pătura țărănească este câștigată pentru comunism.

Această stare de spirit a țărănimii poate fi exploatată de agitatorii și propagandiștii mișcării comuniste, pentru a crea climatul favorabil trecerii la regimul comunist.

Pentru moment însă pare că mișcarea comunistă nu este sistematic organizată și condusă, iar masa poporului nu este câștigată pentru un sistem comunist, despre care nivelul său intelectual nu-i permite să înțeleagă prea mult.

În cursul lunii septembrie a.c. ar fi de semnalat un incident provocat de comuniștii din Belgrad, care încercând să țină o întrunire ilegală au fost împrăștiați de poliție. Dintre polițiști au fost 5 răniți, iar dintre comuniști 2 morți și 3 răniți.

Propaganda comunistă prin film continuă. În cursul lunii septembrie au rulat în Belgrad două filme sovietice: „Volga-Volga“ și „Prințul Pojarsky“, care țin programul de aproape 3 săptămâni. Apariția lui Stalin sau evocarea episoadelor eroice din istoria Rusiei, este întâmpinată cu aplauze furtunoase.

Propaganda prin broșuri pare că a mai stagnat în această lună. /.../

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă). dosar nr. 697, f. 6-8.

la Ankara privind atitudinea autorităților turce față de evenimentele internaționale.

Telegramă
Marelui Stat Major
Secția II-a, biroul 1

1. Presa turcească condamnă în unanimitate agresiunea italiană, are cuvânt de simpatie pentru Grecia și dă avertismente Bulgariei pe care o sfătuiește să rămână liniștită.

2. Guvernul turcesc este rezervat.

3. Marele Stat Major a alarmat unitățile din Tracia și a suprimat concediul trupelor.

4. Convingerea generală la Ankara este că dacă Bulgaria rămâne neutră, Turcia nu intră în acțiune.

Atașatul militar la Ankara

Nr. 6278 din 30 octombrie 1940

S.C. Nr. 54233/N din 31 octombrie 1940, ora 11,30

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 873, f. 14.

92

1 noiembrie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind decizia Turciei de a ataca Bulgaria dacă aceasta cucerește Tracia greacă.*

Telegramă
Marelui Stat Major
Secția II-a, biroul 1

1. Turcia a comunicat oficial Greciei că dacă Bulgaria intră în Tracia greacă, Turcia atacă pe bulgari.

2. Divizia blindată turcă a fost trimisă la granița greacă (Usun-Kopra).

Atașatul militar la Ankara

Nr. 6260, din 1 noiembrie, 1940.

S.C. Nr. 54273/N din 2 noiembrie 1940, ora 13,15.

93

1 noiembrie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția șefului Marelui Stat Major grec față de evenimentele din Balcani.*

Atașatul militar în Turcia

Nr. 6282

1940 Luna noiembrie ziua 1

Atașatul militar în Turcia și Grecia cătrecătre Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a trimite mai jos un rezumat al considerațiilor asupra situației politico-militare în Europa, făcute la 25 octombrie în fața subsemnatului de domnul general Papagos, șeful Marelui Stat Major grec, la care cerusem audiența de plecare spre Ankara.

Deși depășite - în parte - de evenimente, aceste considerațiuni au totuși importanța lor prin aceea că:

- fixează pentru istoric modul cum erau informați grecii și cum considerau ei situația în ajunul atacului italian;
- explică atitudinea politică din ultima vreme a guvernului grec.

Domnul general Papagos, după ce mi-a repetat că Grecia își va apăra onoarea și integritatea teritorială cu armele contra oricărui agresor, a făcut apoi următoarele considerațiuni:

„Războiul fulger contra Angliei îl consider eşuat. Trebuie să ne așteptăm la un război de durată. Pentru câștigarea lui, Puterile Axei au nevoie de alte teatre de operațiuni decât cel englez unde se pare că Germania a renunțat să mai încerce o debarcare.

Din modul cum s-au desfășurat evenimentele politice în ultimele zile, ajungem la concluzia că întreaga activitate

politică și militară a Germaniei și Italiei s-a orientat către bazinul Mediteranei.

Se găsesc aici două puncte sensibile pentru englezi: Gibraltarul și Suezul.

Un atac al Gibraltarului are șansă. Este de văzut însă dacă Spania, care a ieșit slăbită din războiul civil și care are atâta nevoie de bani englezi pentru a se reface, se va angaja într-o asemenea aventură, dând concurs Germaniei. Admițând totuși că Führer-ul a reușit în ultima convorbire cu generalul Franco să-l convingă pe acesta de necesitatea și avantajele pentru Spania de a coopera efectiv cu Axa, cucerirea Gibraltarului nu va însemna pentru germani și italieni decât:

- un mare succes moral;

- un mic succes militar, local, fără importanță prea mare pentru continuarea operațiunilor. Englezii pot continua blocarea Spaniei și a Europei întregi din baze navale pe care le pot ocupa în insulele Canare.

Este drept că englezii au la Gibraltar cel mai mare arsenal al lor din Mediterana unde se pot repara avariile importante ale vaselor mari de război. Cucerirea Gibraltarului ar îngreuna deci repararea - la timp - a cuirasatelor rănite. Repet, ar îngreuna-o, dar nu ar împiedica-o, deoarece în ultimul timp englezii au completat și mărit arsenalul de la Alexandria.

Pentru ca Puterile Axei să pună serios în dificultate pe englezi în Mediterana este necesar deci ca nu numai Gibraltarul ci și Suezul să fie atacate în același timp. Aceste două importante puncte de sprijin formează un sistem. Cucerirea numai a unuia nu ar aduce izgonirea flotei de suprafață engleză din Mediterana.

Pe unde se poate însă ataca Egiptul?

Sunt de făcut două ipoteze:

a) Un atac direct al Egiptului pornind din Libia, de către italieni întăriți cu aviație germană și eventual elemente mecanizate,

b) Un atac italian în Libia combinat cu o vastă manevră de întoarcere executată de germani prin Balcani - Turcia - Siria - Palestina.

Această ultimă ipoteză este exclusă, spune domnul ge-

neral, deoarece o asemenea operațiune cere preparative importante care nu s-au făcut până acum, iar iarna care bate la ușă va face foarte dificile operațiunile în Balcani și Anadolia.

Rămâne deci prima ipoteză pe care o cred foarte probabilă și foarte apropiată, deoarece după informațiunile noastre italiene ar fi terminat construirea șoselei până la Sidi el Barani.

Trebuie să ne așteptăm, în concluzie, la un atac pe curând al Puterilor Axei asupra Gibraltarului și Egiptului sau cel puțin asupra Egiptului, mai ales că dintre cele două puncte de mai sus, Egiptul este mult mai important fiindcă, odată ocupat:

- atât Grecia cât și Turcia sunt scoase de sub influența engleză și la discreția Puterilor Axei și ca urmare
- drumul către petrolul din Irak este deschis.

Acest sau aceste două atacuri ocolesc Balcanii și ar trebui să fim liniștiți. Dacă nu avem completă liniște este că italienii continuă a trimite trupe în Albania, unde au masat până acum 10 divizii de infanterie și o divizie blindată. Pentru ce? Să încerce oare italienii un atac asupra Greciei, anterior, așa cum avem oarecare indicii sau concomitent cu atacul asupra Egiptului?

Iată ceea ce nu cred probabil, deoarece de îndată ce Italia ar ataca Grecia, aceasta din urmă ar cere ajutor englez, iar flota engleză ar ocupa imediat Creta și Peloponezul, ceea ce constituie o întărire apreciabilă a situației strategice a flotei engleze din Mediterana.

Este mult mai probabil, încheia domnul general declarațiunile sale, ca îngrămădirea de forțe italiene din Albania să aibă de scop o presiune asupra nervilor grecilor, pentru ca - mai târziu - pe timpul operațiunilor contra Egiptului, italienii să obțină de la greci rectificări de frontieră în Epir. Grecia însă nu se va intimida de presiune, iar dacă mâine vom fi atacați, vom rezista cu toate forțele.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 530-533.

6 noiembrie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind informațiile apărute în presa turcă referitoare la posibilitatea bombardării zonei petrolifere românești de către aviația engleză.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia

Nr. 6294
1940, noiembrie 6

Atașatul militar în Turcia
căt-re
Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a vă raporta că în presa turcă a început să se discute deschis posibilitatea bombardării puțurilor noastre de petrol de către aviația engleză ce va porni de pe bazele aeriene din nordul Greciei.

După cum italienii fac război englezilor bombardând Alexandria și alte locuri ocupate de trupele britanice în Egipt, tot astfel - spune presa turcă - este posibil ca și englezii, făcând război germanilor, să bombardeze puțurile de petrol românești ocupate de trupele germane.

Această acțiune n-ar implica - continuă același articol - declararea stării de război între Anglia și România, după cum nici între Italia și Egipt nu este declarată starea de război.

Tot în legătură cu regiunea noastră petroliferă se pare, atâta cât afirmă anumite cercuri diplomatice (în special cele grecești) din Ankara, că englezii ar intenționa să ne bombardeze puțurile numai după ce și numai dacă Turcia ar intra în război.

În acest caz, flota engleză - inclusiv port-avioanele - ar pătrunde în Marea Neagră și de acolo ar porni bombardierile engleze spre Câmpina.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 534-535.

12 noiembrie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena privind posibilitatea trecerii trupelor italiene prin sudul Iugoslaviei spre teritoriul Greciei.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia.

Nr. 6301
1940, noiembrie 12

Atașatul militar în Turcia
căt-re
Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a vă raporta că în cercurile Legației grecești din Ankara se observă o mare îngrijorare din cauza informațiilor primite la Atena de la Legațiile grecești din Berlin și Belgrad, informațiuni după care Puterile Axei ar avea intențiunea să facă presiuni asupra Iugoslaviei pentru a obține, din partea guvernului de la Belgrad, permisiunea de trecere a trupelor italiene, prin Iugoslavia de sud, spre a ataca pe greci de la nord la sud, în regiunea Florina, întorcând astfel actualul front grec.

În fața unei asemenea eventualități, comandamentul grec s-ar vedea nevoit să retragă forțele pentru a opune o nouă rezistență, pe poziția Olimp-Metzovo-Arta (a se vedea schița la raportul meu nr. 6270/1940) menținând, în același timp, un cap de pod la Salonic.

Respinse și de pe această poziție, trupele grecești vor manevra în retragere până în Peloponez, pe care îl vor putea apăra contra oricărui inamic și care - spun grecii din Ankara - va servi ca bază de plecare pentru operațiunile ofensive ulterioare grecești, atunci când ajutorul englez se va fi manifestat în întregime.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 540-541.

12 noiembrie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena privind relațiile turco-sovietice.*

Atașatul militar în
Turcia și Grecia

Nr. 6304
1940, noiembrie 12

**Atașatul militar în Turcia
către
Marele Stat Major, Secția II-a**

Am onoarea a vă raporta următoarele:

1. Întors de curând din inspecția făcută trupelor pe zonele de concentrare, domnul mareșal Çakmak a cerut să vadă pe atașatul militar grec, căruia, între altele și după ce și-a mărturisit satisfacția pentru frumoasele fapte de arme ale grecilor, i-a adăugat:

„Relațiile turco-ruse sunt foarte bune iar în caz de agresiune germană asupra Turciei și dacă Turcia izbutește să oprească înaintarea trupelor germane, sunt speranțe chiar de o colaborare ruso-turcă, deoarece rușii nu ar fi mulțumiți de succesele germane pe Continent. O Germanie puternică - spunea domnul mareșal - constituie un permanent pericol pentru ruși, mai ales în actuala perioadă - de tranziție - a reorganizării armatei sovietice“.

În aceeași ordine de idei, domnul mareșal Çakmak crede că „actuala vizită a domnului Molotov la Berlin are de scop să câștige timpul necesar reorganizării armatei sovietice, noul șef de Stat Major al Armatei Roșii întreprinzând actualmente scoaterea politicii din armată și întărirea autorității cadrelor.“

„În acest scop, domnul Molotov va căuta să liniștească anumite aprehensiuni germane asupra nesincerității politicii rusești, acceptând - ca o dovadă a bunei credințe a Sovietelor - acordarea de noi avantaje economice celui de al treilea Reich.“

2. În ceea ce privește relațiile turco-ruse, în cercurile ambasadelor germană și italiană din Ankara se declară că

este riscant să se vorbească de o îmbunătățire simțitoare a raporturilor dintre cele două țări. Este suficient să se observe că la declarațiunea Președintelui Republicii turcești, care sublinia că este deosebit de agreabil să anunțe țării o ameliorare a relațiilor Turciei cu U.R.S.S., conducătorii de la Moscova n-au răspuns încă nimic.

3. În alte cercuri diplomatice din Ankara se crede că voiajul la Berlin al domnului Molotov a fost dictat în special de grija ce o are Moscova ca nu cumva Berlinul să încheie pacea acum și - ca urmare - mâine, Moscova să se găsească față în față cu Berlinul atotputernic.

Recenta activitate politică a Puterilor Axei - îndeosebi a Führer-ului - ar fi lăsat impresia la Moscova că Germania ține neapărat să izoleze Anglia care se va lăsa astfel mai ușor convinsă să cadă la învoială cu Germania.

Pentru a împiedica o asemenea eventualitate conducătorii sovietici, care au tot interesul să vadă războiul prelungindu-se pentru ca la urmă Germania - chiar victorioasă - să se găsească foarte obosită în fața armatei intacte și proaspăt organizată a Sovietelor, au trimis la Berlin pe domnul Molotov pentru a spune Führer-ului că Rusia este gata să întărească legăturile cu Germania căreia îi va da în mai mare măsură cele necesare pentru continuarea și câștigarea războiului.

În fond, adaugă aceste cercuri, Sovietele caută:

- Să câștige timp pentru a-și reorganiza armata;
- Să prelungească războiul pentru a slăbi pe beligeranți.

Însă în întrevederea de la Berlin, nu numai Moscova va avea cuvântul său de spus și planul său de adoptat. Berlinul, adaugă aceleași Oficii diplomatice, va căuta cu siguranță să obțină de la ruși colaborarea asupra unei presiuni politico-militare - ce nu va întârzia - asupra Turciei, pe care Germania vrea s-o scoată de sub influența Angliei, pentru ca Albionul să fie astfel izgonit complet din Europa. Pe de altă parte, o Turcie amică cu Germania va permite acesteia să amenințe, în același timp, atât Irakul cu petrolul de la Mossul, cât și Egiptul. 4. Cercurile diplomatice grecești din Ankara au informațiuni că timp de 15 zile întreaga rețea de căi ferate

a Germaniei, care este orientată spre Viena, va fi întrebuițată exclusiv pentru transporturi de trupe.

Grecii din Ankara cred că odată concentrate în regiunea Viena, trupele germane vor putea fi dirijate spre sudul Peninsulei Balcanice fie prin Iugoslavia, fie prin România și Bulgaria, fie pe ambele direcțiuni.

Operațiuni militare germane de mare amploare în Balcani putând neliniști pe ruși, întrevederea de la Berlin ar avea de scop - între altele - să obțină asentimentul Sovietelor.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 543-546.

97

17 noiembrie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena privind percepția Marelui Stat Major turc față de războiul italo-grec.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia

Nr. 6310
1940, noiembrie 17

Atașatul militar în Turcia cătore Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a vă raporta că atât guvernul cât și opinia publică turcă au urmărit cu interes și cu emoție, mersul operațiunilor pe teatrul de război albano-grec și nu și-au pus frâu sentimentelor de bucurie atunci când au aflat de primul eșec al ofensivei italiene „armata greacă câștigând - după expresiunea foarte des auzită la Marele Stat Major turc prima mare bătălie defensivă, bătălia frontierelor“.

Presa, îndeosebi, are cuvinte de mare laudă la adresa conducătorilor și armatei grecești, pe când față de italieni se exprimă și face comparații, câteodată de-a dreptul insultătoare.

În ziarul „Yeni Sabah“, domnul Yaltcin, fost ministru și unul dintre cei mai de seamă ziariști turci, căutând să explice insuccesul italian, arată că principalele cauze sunt:

a) Impopularitatea războiului actual în Italia, tot așa cum impopular a fost războiul și în Franța, fapt căruia i se datorește, în cea mai mare măsură, prăbușirea atât de repede a frontului francez;

b) Valoarea scăzută a armatei și soldatului italian. Este destul să constatăm, scrie domnul Yaltcin, că:

- în momentul când un crucișător auxiliar englez, ce păzea un convoi de nave de comerț și care n-a ezitat să meargă la moarte sigură atacând în Atlantic un crucișător german mult mai puternic, pentru a da posibilitate vaselor din convoi să se salveze,

- două vase de război italiene, care apărau și ele un convoi în Adriatică, au preferat totuși să se salveze singure, punându-se la adăpostul unei perdele de fum și dispărând în viteză spre nord, în timp ce convoiul, a cărui escortă o făceau, cădea pradă atacului flotei engleze.

În ziarul „Ikdam“, domnul Abidin Daver, deputat, scrie că: „Acum se înțelege pentru ce italienii erau atât de nemulțumiți de lipsa de șosele în Grecia: nu puteau fugi repede înapoi“ etc. etc.

În ziarul „Tan“, domnul Zekeria Sertel crede că după cum în 1918 francezii au fost instalați cu mitralierele în spatele trupelor italiene pentru a le împiedica să fugă de pe front, tot așa acum vor veni probabil germanii să se instaleze cu mitralierele în spatele soldaților italieni ce luptă în Albania pentru a-i împiedica să fugă din fața grecilor.

Contra acestui articol a protestat violent atașatul militar italian la Ministerul de Război turc.

La Marele Stat Major turc, rezultatul primelor operațiuni din războiul italo-grec este considerat astfel:

1. Planul comandamentului italian pare a fi fost următorul:

a) atac de fixare a grosului grec în regiunea Koritza,

b) cucerirea, de către trupe specializate (Divizia 3 alpină) a importantului nod de comunicații din Pind-Metzovo - tăind astfel legătura între cele două grupe de forțe grecești care operau de o parte și de alta a Pindului,

c) atac principal asupra grupului de forțe grecești, dintre Pind și litoral, pentru a-l distruge, după care:

- grupul principal italian, ajutat de Divizia 3 alpină ce ar fi ocupat între timp Metzovo, trebuia să pătrundă în câmpia Tessaliei, spre Trikala și Larissa, pentru a cădea pe comunicațiile grosului grec concentrat în nordul Macedoniei,
- grupul secundar din regiunea Koritza ar fi continuat a menține angajate forțele principale grecești.

2. Dispozitivul forțelor

Pentru realizarea planului de mai sus, comandamentul italian a realizat următorul dispozitiv:

- Valoarea a două divizii în regiunea Koritza (divizia 49, un regiment din divizia 19 și părți din divizia 131 blindată: tancuri și bersaglieri).

- Divizia 3 alpină, întărită cu parte din Legiunea 166 miliții fasciste, în Pind în regiunea munților Gramos.

- 5 divizii dintre care: 4 divizii infanterie (diviziile 23, 24, 29, 51); o divizie blindată (131) în regiunea Arghirocastro.

- În linia 2-a, parte din Legiunea 166 miliții fasciste.

- Diviziile 53, 17 și parte din divizia 19, către frontiera Iugoslaviei.

În fața acestor forțe, grecii dispuneau, la data începerii ostilităților, de 7 divizii spre frontiera albaneză, dislocate așa cum am arătat în raportul nr. 6270 din 30 octombrie 1940. Restul forțelor grecești se găseau, la aceeași dată, dislocate pe frontiera Bulgariei (6 divizii) în interior (3 divizii) și în insula Creta (două divizii).

3. Desfășurarea operațiunilor

În dimineața de 28 octombrie, trupele italiene trec frontiera pe întreg frontul și atacă elementele înaintate grecești.

Rezultatele obținute:

- În regiunea Koritza, trupele italiene sunt oprite de la început, grecii trecând chiar la mici operațiuni ofensive, pătrunzând în teritoriul albanez. Complexul de inferioritate de care sunt - sau mai bine zis erau - cuprinși, în fața Puterilor Axei, precum și faptul că ajutorul în aviație dat de englezi, sosea cu destulă întârziere și timiditate, au împiedicat pe greci să profite de marea superioritate de forțe ce o aveau în

primele zile de operațiuni la Koritza și să treacă la un atac serios pentru cucerirea acestui nod de comunicații.

- În Pind, Divizia 3 alpină, întărită cu elemente de cămăși negre din Divizia 166 miliții fasciste, respinge primele elemente grecești și reușește, după o serie de operațiuni fructuoase, să ajungă până la 25 km de Metzovo, ocupând, ca cele mai înaintate puncte ale înaintării sale, la 6 noiembrie 1940, satul românesc San Marina, de pe muntele Smolka și un punct pe valea Voiusa, la 15 km sud San Marina.

Sesizând pericolul înaintării italiene în acest sector, comandamentul grec dirijează aici primele sale disponibilități și după lupte, care durează o săptămână, reușește să bată Divizia 3 alpină, silind-o să se retragă în grabă spre vest, lăsând în mâinile grecilor numeroși prizonieri și material de război.

- În Epir. Grosul italian care opera în această zonă pune la contribuție tancurile Diviziei 131 blindate și izbutește, în primele zile de operațiuni, să treacă râul Kalamas și să ajungă până la Paramathya și Parga pe râul Hieron, unde ste însă oprit (schița anexă)*.

După ce grecii obțin succes contra Diviziei 3 alpine, în Pind și amenință comunicațiile grosului italian, acesta este silit să retraceze Kalamasul și să se retragă, pe baza de plecare, în Albania.

În rezumat, după două săptămâni de operațiuni, ofensiva italiană contra grecilor eșuează, trupele italiene retrăgându-se în Albania pe pozițiile de plecare, fapt care dă ocazie comandamentului grec să anunțe că pe solul Greciei nu se mai găsesc soldați italieni, afară de cei luați prizonieri.

Generalul Visconti Prasca este înlocuit la comanda supremă a forțelor din Albania prin generalul Soddu. Întăriri sosesc din Italia. Comandamentul se reorganizează, creându-se două armate (a 9-a și a 11-a), sub comanda generalilor Vercelino și Geloso. Noi operațiuni se pregătesc.

La rândul lor, grecii încurajați de succesul avut, trec la atac pe întreg frontul. Astăzi, 17 noiembrie, bătălia este în curs, de partea italienilor intervenind în luptă încă 5 divizii, pe lângă cele care se găseau în Albania la începutul opera-

* Nu se publică.

țiunilor și anume: Divizia 4 alpină, Divizia 22, Divizia 47 și Divizia 56, nou sosite din Italia.

4. Cauzele insuccesului italian

Insuccesul italian este explicat de Marele Stat Major turc prin insuficiența de informațiuni din partea italienilor, prin insuficiența de forțe italiene, prin neeficacitatea mijloacelor blindate italiene în terenul atât de accidentat al Greciei, prin felul metodic și lent al italienilor de a face războiul, prin valoarea comandamentului superior grec și - în sfârșit - prin curajul soldatului grec, care știe că luptă pentru o cauză sfântă: apărarea hotarelor țării sale.

În ceea ce privește insuficiența de informațiuni se pare că - după câte s-a aflat la Marele Stat Major turc - nu numai comandamentul, dar și soldații italieni erau siguri că grecii nu vor opune rezistență în fața înaintării italiene.

Iată prima surpriză, care i-a costat scump, deoarece cu totul altfel pregătești o operațiune - atât material cât și sufletesc - atunci când știi că vei întâmpina mari greutăți și cu totul altfel când pornești cu gândul că vei întreprinde o simplă promenadă militară.

Marele Stat Major turc are informațiuni că organele de investigațiune italiene din Grecia au anunțat la Roma că în momentul când soldații italieni vor trece frontiera greacă, se va produce revoluție la Atena, unde se va institui un guvern comunist, ce va înceta imediat lupta, ceea ce bineînțeles nu s-a realizat.

Insuficiența de forțe

Din compararea forțelor în prezență la începutul operațiunilor se vede repede că în ansamblu italienii erau inferiori grecilor deoarece:

- față de cele 7 divizii grecești aflate inițial pe frontieră și care se puteau ridica ușor la 10 (prin aduceri de la Salonic și din regiunea Atena), italienii operau numai cu 7 divizii infanterie și o divizie blindată,

- Diviziile grecești au câte 3 regimente de infanterie și unul de artilerie, pe când cele italienești numai câte două de infanterie și unul de artilerie.

La început grecii aveau prin urmare 21 regimente infan-

terie sau 63 batalioane, iar italienii 14 regimente infanterie sau 42 batalioane.

După primele zile de operațiuni, grecii au mai putut aduce încă aproximativ 27 batalioane, ridicând astfel forța armatei grecești la 90 de batalioane, față de cele 42 italiene, întărite eventual cu alte circa 6-12 batalioane ale primelor divizii de ajutor sosite din Italia.

În detaliu:

La începutul operațiunilor:

- în regiunea Koritza 36 batalioane grecești față de 10-12 italiene și câteva tancuri din Divizia 131 blindată,

- în Pind 9 batalioane grecești față de 9-10 batalioane italiene,

- în regiunea râului Kalamas 18 batalioane grecești față de 24 batalioane italiene, la care se adaugă grosul Diviziei blindate (câteva batalioane de bersaglieri și unități de tancuri).

După primele zile de operațiuni este natural ca toate rezervele grecești să fi fost dirijate la centru (Pind) și sud (Kalamas), mărinđ numărul batalioanelor grecești de la 27 la 54, față de cele 34 italiene, întărite cu bersaglierii și tancurile Diviziei blindate, precum și, eventual, cu alte circa 6-12 batalioane.

În ceea ce privește ineficacitatea mijloacelor blindate, aceasta se datorește în primul rând faptului că în Macedonia de vest și în Pind terenul nu este propriu unei acțiuni masive de care de luptă, fapt care a determinat comandamentul superior italian să întrebuițeze carele la aripa dreaptă a dispozitivului său. Și aici însă, se găsea obstacolul natural al râului Kalamas. Apoi, o acțiune cu tancuri la extrema dreaptă a frontului era prea excentrică și mult departe de regiunile importante ale frontului grec (Metzovo și Florina), pentru ca un succes la Paramythia să poată influența direct operațiunile din Pind sau Macedonia. Oricât de fulgerătoare ar fi fost acțiunea tancurilor italiene în Epir - ceea ce n-a fost - nu s-ar fi putut obține decât cucerirea regiunii cuprinsă între munții Pindului - golful Arta - litoralul Ionian, unde înaintarea tancurilor s-ar fi împotmolit, fie în munți fie în mare, fără să provoace prăbușirea întregului front grec.

O altă cauză a insuccesului tancurilor italiene a fost slabul lor blindaj, vulnerabil față de pușca anticar engleză de 14 mm, primită de greci de la englezi în ultima vreme. /.../

Atașat militar în Turcia,
Colonel Traian Teodorescu

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 544-557.

98

30 noiembrie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena privind percepția evenimentelor internaționale în cercurile diplomatice de la Ankara.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia

Buletin de informații

1 noiembrie - 30 noiembrie 1940

Situația politică

În ultima jumătate a lunii noiembrie s-a observat o mare neliniște în Turcia, neliniște concretizată prin măsuri militare excepționale (raportul meu telegrafic nr. 6329/1940):

- S-a proclamat starea de asediu în Tracia și vilaietul Kocaeli (Ismir);

- S-au luat măsuri cu stingerea completă a luminilor în orașe pe timpul nopții;

- Au început deplasări de trupe din interior, în special din regiunea Konya către vest;

- S-au chemat sub arme trei clase foarte vechi (1311, 1312, 1313, corespunzătoare contingentelor noastre 1916, 1917, 1918), pentru a înlocui la diferite lucrări de comunicații și pază a lucrărilor de artă elementele mai tinere ce vor fi trimise la unitățile respective, pe zonele de concentrare.

Cauza acestei neliniști trebuie căutată în activitatea politică internațională intensă, din ultimul timp, dusă de Puterile Axei și în special în călătoriile în Germania ale domnului Molotov și regelui Bulgariei.

În sferele conducătoare turcești, deși nu se știe cu precizie ce s-a discutat la Berlin și Berchtesgaden s-a avut totuși impresia că în scurtă vreme se va produce o puternică presiune germană asupra Turciei pentru a o dezlipi de Anglia, scopul final al politicii germane fiind - după părerile turcești - de a izgoni complet pe englezi din Europa, adică din ultimele două țări care continuă a urma politica engleză (Grecia și Turcia), pentru ca - după cum spune domnul Benidje în ziarul „Son Telegraf“:

1. Să poată avea astfel tot continentul european sub dominația și administrația germană, asigurându-și în același timp neutralitatea politică și ajutorul economic al Sovietelor.

2. Să împingă apoi noua Europă - luată în subordine - la un război contra Angliei, ieșind la nevoie din continentul european pentru a lovi în Irak și Egipt.

Pentru izgonirea englezilor din Grecia s-au însărcinat italienii care deși până acum n-au avut decât insuccese, se speră totuși că vor izbuti până în cele din urmă să învingă mica armată greacă.

În ceea ce privește Turcia, la Ankara s-a crezut că domnul von Papen, sosit în ziua de 24 noiembrie de la Berlin, va fi purtătorul de propuneri precise care constituie primul act direct de presiune germană asupra Turciei.

În această privință, domnul Numan Menemençoglu, secretarul general al Ministerului Afacerilor Străine, a declarat însărcinatului nostru cu afaceri că dacă Germania va veni cu propuneri acceptabile, Turcia n-are nici un motiv să nu se înțeleagă cu Berlinul, dacă însă propunerile germane vor atinge onoarea și independența Turciei, aceasta le va respinge și va rezista cu toate forțele, unei eventuale agresiuni, ori de unde ar veni ea.

Și pentru că, până în prezent, acțiunea militară a Germaniei a fost totdeauna precedată de o intensă activitate politico-diplomatică, conducătorii turci se așteptau ca după o eventuală respingere a propunerilor germane, să urmeze o acțiune de forță în Balcani. Cererea de aderare la Pactul Tripartit, adresată de germani Ungariei, României, Slovaciei și Bulgariei, n-ar fi fost decât primul pas pe calea agresiunii eventuale contra Turciei. Din această cauză presa turcă a avut

- după întoarcerea regelui Boris din Germania - articole foarte amenințătoare la adresa Bulgariei, pe care au sfătuit-o mai întâi să continue a rămâne în neutralitate, atrăgându-i atențiunea că în cazul când va lua armele contra Greciei (ceea ce va atrage imediat replica Turciei și deci generalizarea războiului în Balcani), Bulgaria nu poate întrevădea decât două posibilități:

- Sau o victorie a Germaniei și în acest caz Bulgaria - mărită - nu va fi decât o provincie de mână a treia a Germaniei care o va exploata în folos personal,

- Sau o înfrângere a Germaniei, caz care va aduce dispariția totală a Bulgariei ca stat național de pe harta Europei.

În calea agresiunii germane n-ar sta decât opunerea Rusiei, turcii menținându-se în convingerea că rușii nu vor vedea cu ochi buni o mărire a Germaniei și mai ales instalarea ei la Strâmători, ceea ce se va întâmpla cu siguranță în cazul unei înfrângeri turcești în conflictul său eventual cu Axa.

Dat fiind însă că nimeni nu poate afirma la ora actuală ce gândesc și ce pot Sovietele, îngrijorarea Turciei nu făcea decât să sporească, mai ales că în ultimul timp - după cucerirea Koritzei de către greci cercurile politice turcești nu exclud posibilitatea unui atac bulgar către Salonic, pentru a opri înaintarea greacă și a da astfel posibilitate armatei italiene să se refacă pe noi poziții.

Ori, atacul bulgar contra Greciei, înseamnă atacul Turcilor contra Bulgariei, atac ce nu este dorit de nimeni, dar care se poate impune ca o fatalitate.

Pentru a scăpa de această fatalitate, guvernul turc a încercat - după părerea anumitor cercuri diplomatice din Ankara - un mare bluf, prin măsurile ce le-am arătat mai sus, bluf care să-i permită:

- a speria pe Bulgaria;

- a arăta domnului von Papen că Turcia nu se teme și că este gata pentru orice eventualitate.

Între altele, această părere a cercurilor diplomatice este bazată și pe faptul că proclamarea stării de asediu în Tracia s-a efectuat în chiar ziua descinderii din avion a domnului von Papen.

După sosirea domnului von Papen, spiritele s-au mai

liniștit puțin (deși măsurile militare, luate anterior, se mențin), deoarece în prima convorbire avută cu domnul Saraçoğlu (ministrul Afacerilor Străine turc), ambasadorul Germaniei s-ar fi mulțumit numai să arate bunele intențiuni și prietenia Germaniei față de Turcia. Și ca o dovadă a sincerității Germaniei, domnul von Papen ar fi propus domnului Saraçoğlu strângerea relațiilor economice între cele două țări, printr-un mai activ schimb al produselor respective.

Evident că toate cele de mai sus, referitoare la convorbirea între cei doi oameni politici, nu sunt decât ecoul celor ce se discută în Corpul diplomatic din Ankara pe bază de mici indiscrețiuni și de cele ce se pot deduce din articolele presei oficioase. Până la încheierea acestui buletin (28 noiembrie 1940) nu s-a dat nici un comunicat oficial.

Anumite cercuri diplomatice din Ankara cred chiar că date fiind actualele relațiuni strânse între Turcia și Anglia, Germania ar fi renunțat pentru un moment la încercarea de a despărți cele două țări printr-o presiune politică directă și ar încerca, deocamdată o apropiere economică, rămânând ca numai după aceea să treacă la presiunea - persuasivă - politică.

Turcii, care cunosc însă abilitatea domnului von Papen, rămân rezervați și bănuitori. Vor accepta eventuale noi angajamente economice, dar vor rămâne în gardă.

În rezumat:

a) În Turcia se observă mare îngrijorare, ceea ce a dus la luarea, pentru prima oară de la începerea conflictului actual, de măsuri cu caracter excepțional.

b) Fiecare din măsurile de mai sus contribuie la crearea unei psihoze speciale, ce poate duce la război mai ușor decât ne-am închipui.

Deși războiul nu este dorit de nimeni, începe totuși să-și facă drum ideea că acest flagel va deveni inevitabil, din cauza manevrelor Axei.

În plus, exemplul Greciei a galvanizat sufletele turcești. Am raportat în diferite rânduri că turcii moștenesc încă din orgoliul vechiloir stăpânitori ai întregii Europe de sud-est. Nimeni nu mai vrea să audă astăzi de o eventuală știrbire a integrității teritoriale sau a onoarei. Este astăzi în Turcia

aceeași mentalitate și atmosferă pe care am găsit-o în Grecia acum două luni și care poate împinge pe turci la război, în caz de pretențiuni exagerate germano-italiene, tot așa cum i-a împins pe greci. (Rog a se vedea convorbirea mea cu amiralul Sakelariou, șeful de Stat Major al Marinei grecești, raportul nr. 893 din 18 octombrie 1940 din Atena.)

c) Există încă speranța de înlăturarea conflictului, din cauza atitudinii rușilor care, deși enigmatice, se pare - după câte se crede la Ankara - că se opun la o eventuală coborâre a Puterilor Axei la Strâmtori. /.../

Atașat militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 579-584.

99

4 decembrie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena privind atitudinea românilor și unгурilor față de englezi.*

Atașatul militar român
în Turcia și Grecia

Nr. 6339
1940, decembrie 4

Atașatul militar în Turcia căt-re Marele Stat Major, Secția II

Am onoare a vă raporta că în convorbirile cu membrii corpului diplomatic din Ankara, personalul ambasadei britanice nu se sfiește să-și exprime nedumerirea și părerea de rău că între români și unğuri, aceștia din urmă sunt cu mult mai abili în atitudinea lor față de englezi.

„Ungaria a făcut totdeauna politica dușmanilor noștri declară englezii din Ankara - pe când România a fost silită mai mult de evenimentele ultime, să se alătore Axei.“

„Ar fi natural deci - continuă aceiași englezi - ca România

să se bucure de mai multe simpatii în Anglia decât Ungaria. România a pierdut însă mult în fața opiniei publice engleze, din cauza maltratărilor suferite de curând de supușii englezi în România.“

„Opinia publică engleză - opinie care în Anglia constituie o forță - vede cu durere că pe când în Ungaria nici un supus englez nu este molestat, în România supușii Albionului au fost maltratați nu de puține ori.“

„Este oare aceasta în interesul României?“ se întrebă aceste cercuri diplomatice.

„Nu se știe oare că la viitoarea conferință de pace, guvernul englez - oricare ar fi el - nu va putea să nu țină seama de opinia publică?“

„Nu se știe oare că opinia publică engleză - cu mentalitatea ei specifică, atât de diferită de a altora - este mai sensibilă la maltratarea unui supus englez, decât la pierderea unei bătălii?“

Aceste păreri engleze sunt - bineînțeles - transmise și amplificate peste tot, în sensul în care le convine, de personalul Legației ungare.

Raportez cele de mai sus:

a) Pentru a vă arăta cum sunt judecate în străinătate anumite violențe - ce ar putea fi cu siguranță evitate - și care în afară de satisfacția momentană a celor ce le fac, pot aduce prejudicii de un ordin cu mult mai grav țării.

b) Pentru ca prin măsuri ce se vor judeca utile, să se contracareze și pe această direcție, propaganda maghiară. În ceea ce privește personalul Legației române, acesta își face datoria dezmințind agresiunile puse în sarcina noastră.

Ca încheiere însă - și dat fiind că abilitatea este funcție directă de inteligență - mă întreb și eu:

Să fie oare ungerii mai inteligenți ca noi?

Atașat militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 607-608.

10 decembrie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena referitor la cauzele care au determinat înfrângerile italiene în Grecia.*

Atașatul militar în
Turcia și Grecia

Nr. 6352
1940, decembrie 10

Atașatul militar în Turcia și Grecia
căt-re
Marele Stat Major, Secția II-a

Urmare și completare la nr. 6310/1940 și nr. 6336/1940.

1. În raportul nr. 6310/1940 am arătat planul probabil de operațiuni al Comandamentului italian și concentrarea corespunzătoare a forțelor italiene în Albania.

2. Pentru a face față agresiunii italiene, grecii:

a) au ordonat mobilizarea generală;

b) au adoptat ca plan de operațiuni: defensiva strategică, prevăzând în același timp operațiuni ofensive locale în sectorul de nord, pentru asigurarea unei mai bune poziții de rezistență pe direcția Koritza-Salonic, direcție pe care Comandamentul grec o considera ca cea mai importantă. /.../

Observațiuni generale

1. Cauza înșuccesului italian trebuie căutată în primul rând în faptul că nici până astăzi italienii n-au izbutit să obțină superioritatea de forțe asupra grecilor, din cauza greutăților de transport peste mare, unde aviația și flota engleză au avut cuvântul lor de spus.

Pe de altă parte, diferitele mari unități de întărire au fost aruncate în luptă succesiv, pe măsură ce soseau în Albania, pentru a face față înaintării grecești, care n-a cunoscut încă perioade importante de oprire.

Adăugați la aceasta și faptul că soldatul grec luptă cu ardoare pentru independența țării, pe când cel italian se încreabă încă: „pentru ce?”.

În sfârșit - după cele spuse de greci - deși au trecut peste 25 de ani de la instaurarea fascismului, se constată încă fricțiuni între cămășile negre și armata adevărată a țării, fiecare din cele două elemente aruncându-și învinuiri, care s-au terminat prin răsunătoarele demisii din ultimul timp.

Sistemul de a avea două armate într-o țară: una de cămăși colorate și alta fără coloratură, n-a dat rezultate, neputând rezista unui șoc serios. Armata trebuie să fie „una“. Armata națiunii.

2. În ceea ce privește grecii, trebuie admirată uniunea lor națională. Este un adevărat miracol că în țara celor 2000 de revoluții, actualii guvernanți, care se mențin la putere de 4 ani, au știut și au putut să strângă tot poporul împrejurul Coroanei, pe care de altfel același popor nu o iubește prea mult sau - mai bine zis - o iubește în felul lui: când se plimbă pe stradă, regele trece neobservat; când merge la teatru, nu se scoală nimeni în picioare etc.

Miracolul uniunii naționale a fost înfăptuit de generalul Metaxas care:

- A predicat și aplicat concomitent iubirea și strășnicia;
- N-a adoptat ca mijloc de guvernare asasinatul politic - fapt destul de curent înainte vreme în Grecia - ci s-a mulțumit să administreze rebelilor (și în fiecare grec se găsesc doi rebeli) câte o doză de unt de ricin, mai mică sau mai mare, după gravitatea faptului, după care urma o perioadă de reculegere în pustiul diferitelor insule;

- A dirijat toate sentimentele, de la cele primare, până la cele mai subtile și rafinate, numai în direcția externă. În special ura și setea de sânge și răzbunare, cu care natura ne-a dotat pe fiecare în parte, într-o proporție mai mică sau mai mare, au fost canalizate contra dușmanului extern - recte Italia și Bulgaria. Și așa se explică cum:

a) În țara vestiților bandiți din teritoriile neexplorate până mai ieri ale Pindului, cu tot atât de vestitele răpiri și șantaje pentru răscumpărare, nu se mai vorbește astăzi de nici o ridicare forțată de la domiciliu;

b) În luptele actuale, unde disproporția de armament între greci și italieni este vădită în avantajul italienilor, grecii se repezeau cu furie - nu asupra semenilor lor dezarmați și nu

pe la spate - ci contra soldatului fascist bine armat, pe care-l puneau pe fugă numai cu vârful baionetelor, mânate de setea de răzbunare, transformată în patriotism, contra dușmanului extern.

Iată ce a putut face o conducere înțeleaptă, dintr-un popor de negustori.

3. Din punct de vedere doctrinar militar:

a) S-a dovedit odată mai mult că defensivă nu trebuie adoptată de o armată care nu se războiește cu tot sufletul, cum pare că este cazul cu armata italiană, ce face război de cucerire, rezistând pe poziții succesive. Acestei armate îi trebuie stimulentele atacului. Dacă nu sunt mijloace suficiente pentru ofensivă, este preferabil să stai acasă sau să aștepti până ai forțele necesare atacului.

b) Ofensiva greacă este metodică. Continuă, dar lentă.

Cauzele:

- Comandamentul grec își revine încet din complexul de inferioritate cu care a început operațiunile;

- Terenul nu se pretează la războiul-fulger;

- Superioritatea numerică a grecilor nu este prea accentuată;

- În armament, armata italiană este mai bine dotată;

- Anotimpul este avansat;

- Armata greacă operează după doctrina franceză, care prevede prudență, în special în operațiunile de la începutul unei campanii. Toate regulamentele armatei grecești sunt traduse după cele franceze.

c) Ca procedee:

- Grecii nu se aventurează niciodată de-a lungul văilor pe care se găsesc marile comunicații, până când nu stăpânesc în prealabil înălțimile adiacente. Ei aplică cu strictețe dictonul: „Strategia urmează linia marilor văi (unde sunt comunicațiile principale), pe când tactica se urcă pe dealuri“.

- Înainte de a porni la un nou atac, consolidează pozițiile cucerite, luând măsuri în special pentru apărarea flancurilor, așa încât să poată rezista contraatacurilor eventuale. Aceasta este cu atât mai necesar cu cât, din cauza configurației terenului și a disproporției între efective și întinderea frontului, ofensiva greacă - deși generală - se prezintă sub formă de

atacuri succesive în lărgime, ceea ce crează de multe ori flancuri ce trebuiesc asigurate.

- Toate atacurile au fost precedate de puternice pregătiri de artilerie și aviație. Artileria greacă s-a dovedit îndeosebi foarte bună, artileriștii fiind bine instruiți.

- Atacuri la baionetă foarte frecvente.

În ceea ce privește întrebuițarea mijloacelor mecanizate și a armamentului antitanc, nu se pot trage concluziuni, deoarece:

- Grecii n-au nici tancuri nici tunuri antitanc.

- Italienii nu pot întrebuița tancurile, din cauza terenului muntos și acoperit.

Atașat militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 618, 633-637.

101

17 decembrie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena privind măsurile luate de turci pentru păstrarea secretului militar.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia

Nr. 6369
1940, decembrie 17

Atașatul Militar în Turcia și Grecia căt-re **Marele Stat Major, Secția II-a**

Am onoarea a vă raporta că într-o convorbire pe care am avut-o cu domnul general de armată Assim Gündüz, subșeful Marelui Stat Major turc, domnia sa mi-a spus că una din preocupările de căpetenie ale domniei sale (care dirijează personal informațiile și contra-informațiile), este asigurarea secretului asupra noii ordini de bătaie - de război - a armatei.

Raportez mai jos măsurile principale pe care le-a luat până acum Marele Stat Major turc pentru păstrarea secretului.

a) Ofițerii turci n-au voie să vorbească cu străinii, în special cu membrii corpului diplomatic. Datorită acestui ordin, nici măcar ofițerii de stat major, de la Secția informațiilor și care lucrează cu atașatii militari, n-au voie să primească invitațiuni de la corpul diplomatic și nici să vorbească cu atașatii militari atunci când se întâlnesc pe stradă.

„Prietenii la serviciu, necunoscuți în afară de serviciu.“ Iată lozinca ofițerilor de stat major turci în relațiunile lor cu atașatii militari (chiar cu cei aliați).

b) S-a scos de la șepcile, tunicile și mantalele soldaților și ofițerilor orice insignă care ar putea indica regimentul din care fac parte.

În această privință - și ca un exemplu comparativ - eu am putut identifica în Grecia (nu în Turcia), într-o duminică, timp de 12 ore, toate regimentele diviziilor grecești din Tracia (între Dimotica și Salonic), cu ocazia deplasării ce o făceam în octombrie 1940 la Atena, pentru a lua postul în primire.

Mijlocul a fost simplu și fără nici o bătaie de cap din partea subsemnatului: în trenul în care mă găseam, călătorea și echipa sportivă greacă care obținuse succes la Istanbul. În toate gările grecești era adunată foarte multă lume venită să salute echipa sportivă învingătoare. Fiind duminică și întrucât diviziile din Tracia erau aproape pe picior de mobilizare, gările erau înțesate în special de soldați, în unele gări erau chiar unități întregi, în cap cu comandanții. Și cum la umărul tunicilor soldaților era fixat numărul regimentelor, eu n-am făcut decât să privesc pe fereastră și să notez.

c) În nici un jurnal nu se publică informațiuni referitoare la corpuri de trupă și mari unități (aprovizionări, licitații etc.), după cum nici anunțuri mortuare din care să se deducă numărul regimentelor.

În această privință, presa noastră este zilnic plină de indiscrețiuni.

Eu din ziarele românești am aflat că:

- Domnul colonel Cantuniari Cristu comandă Școala Superioară de Război din București;

- Domnul colonel Mihăescu Ion comandă Centrul de Instrucție al Artileriei de la Mihai Bravu;

- Domnul colonel Constantinescu Vladimir comandă Școala Militară de Cavalerie din Târgoviște.

Tot din ziare am aflat și numărul regimentului pe care l-a comandat fostul meu coleg - de curând decedat - colonelul Diaconescu Ion.

d) La radio Ankara nu se anunță niciodată numele cutărui comandant de corp de armată și de divizie care a ieșit în întâmpinarea capului Statului sau care a dat o telegramă la Centru sau a prezidat o serbare de binefacere etc.

Cu siguranță că același lucru îl fac și Sovietele, fiindcă dacă ar anunța numele comandanților lor, nu s-ar putea ca Marele Stat Major - Serviciul Radio - să nu fi putut prinde și identifica până acum numele comandanților de corp de armată și de divizie din centrul și nordul Basarabiei.

În schimb eu am aflat, la Ankara fiind și ascultând radio București, că domnul general de divizie Dragalina Corneliu comandă Corpul 6 armată de la Brașov, iar domnul general Rozin Gheorghe, comandă Divizia 13 (aceasta cu ocazia schimbului de telegrame dintre domnul general Dragalina din Brașov și conducătorul Statului român în momentul începerii colaborării și instrucției în comun cu trupele germane).

e) În constituirea noilor divizii (ce au luat ființă la mobilizare) au introdus câte un regiment din vechile divizii din același corp de armată sau regiune. Regimentele plecate n-au fost înlocuite cu altele nou înființate, ci cu regimente luate de la diviziile din alt corp de armată, și așa mai departe.

Este un sistem complicat și greoi, dar care a dat foarte mult de lucru atașatilor militari și dă încă și acum, pentru stabilirea exactă a ordinii de bătaie.

f) Pe zonele de concentrare, în special în Tracia și în regiunea Erzerum - Kars - Van, se fac foarte des schimbări de regimente între divizii, precum și schimbări de divizii între corpurile de armată, ceea ce dă naștere la un continuu dute-vino, de la Istanbul la Adrianopol, de la Adrianopol la Tekirdag, de la Tekirdag la Çorlu etc. și care produce dezolarea diferiților agenți informatori străini.

Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 647-650.

30 decembrie 1940. *Raport al atașatului militar român la Ankara privind percepția Dictatului de la Viena în cercurile diplomatice.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia

Nr. 6391
1940, decembrie 30

Atașatul militar în Turcia
căt-re
Marele Stat Major, Secția II-a

Am onoarea a vă raporta că într-una din convorbirile avute de domnul de Peppo, ambasadorul Italiei, cu anumite cercuri diplomatice din Ankara, domnia sa a arătat că „a trebuit să se dea unguirilor, prin arbitrajul de la Viena, nordul Transilvaniei pentru că altfel, ungurii erau capabili să facă război, iar Puterile Axei nu aveau interesul ca războiul să se întindă în zona puțurilor petrolifere românești“.

Așadar, șantaj unguresc cu petrolul nostru, șantaj acceptat de Germania și Italia.

Să fie cu puțință?

Atunci este adevărată și versiunea - ce a circulat cu persistență la Ankara - că în momentul ultimatumului sovietic pentru Basarabia, guvernării de la Berlin și-ar fi pus mâinile în cap la gândul că România va rezista cererilor rusești și că - deci, puțurile de petrol românesc ar fi în pericol.

Atunci s-ar explica de ce Germania ne-a sfătuit - cum ne-a sfătuit - să acceptăm cererile Sovietelor.

Adică, tot petrolul, care ne putea salva dacă eram dârzi, ne-a făcut să pierdem și Basarabia.

Cu atât mai nemernici am fost dacă, având atuul în mână, n-am știut să profităm de el.

Netrebuind să bocim prea mult asupra greșelilor trecutului este necesar ca cel puțin pentru viitor să fim demni, să fim hotărâți, să știm a muri în onoare decât a trăi în nemernicie.

Acesta este imperativul național de astăzi.

Tot astăzi însă - 28 decembrie 1940 - domnul von Papen, ambasadorul Germaniei, a declarat însărcinatului nostru cu Afaceri că Germania consideră ca „definitivă“ soluția dată în arbitrajul de la Viena.

Și atunci noi ce facem? Ce atitudine luăm? Dar, mai întâi, să ne întrebăm: de ce? De ce consideră Germania ca definitivă soluția care frânge sufletul poporului amic și aliat, al Statului legionar român, atât de strâns legat de statul cu aceeași ideologie politică, național-socialist german?

Să fie oare numai faptul cuvântului dat?

Noi nu o credem, pentru că astăzi, în materie de politică internațională, evenimentele ne-au arătat că „cuvântul dat“ nu mai are nici o valoare.

Atunci?

Atunci iată de ce Germania consideră definitivă soluția de la Viena. O consideră definitivă pentru că:

a) În toate manifestațiunile publice, României îi este frică să spună că nu se împacă cu acest arbitraj. Din contră, are mai mult aerul că este mulțumită, pe când Ungaria care, cere mereu, fără a se obosi, tot Ardealul, Ungaria arată deci că ea nu se mulțumește.

b) România face astăzi, ca și altă dată, o politică „cumin-te“ de defensivă, o politică (sic) care să nu supere pe marii noștri prieteni (ieri alții, astăzi alții), o „politică negativă“. Ungaria, din contră, face o politică agresivă, o politică ofensivă, o „politică pozitivă“, gândindu-se întâi la ea și apoi la marii protectori. Ungaria țipă, cere 100 pentru a i se da cel puțin 10.

c) Presa română este de o timiditate, față de problemele ce sângerează trupul țării, încât nu ne mai mirăm de ce presa ungară devine din ce în ce mai impertinentă la adresa noastră.

În afară de cuvintele de laudă - împinse de multe ori până la servilism - față de Puterile Axei, de-abia se văd ici-colo, timide încercări de protest contra Ungariei și nimic pentru Basarabia, pe care am uitat-o (adică presa a uitat-o), cu totul.

d) Radio România, prin inflexiunile baritonale în voce ale speaker-ului său de seară, făcea „frumos“ mai acum câteva zile, în fața Germaniei, apărându-se și spunând: „Nu

eu, ci ăla (adică ungurul) este revizionist. Eu n-am făcut nimic, pe când ungurul iată, a pus în comerț o batistă cu harta Ungariei, inclusiv Burgenlandul și Fiume“.

Ce ridicol ! Să-i reclamăm „stăpânului“ pe unguri că vor să ia Burgenlandul, pe când noi... noi ne mulțumim cu arbitrajul de la Viena. Nu suntem revizionști

Nu știu care va fi fost răspunsul Germaniei. Mă îndoiesc însă că ne-a mulțumit pentru alarma dată și pentru descoperirea pericolului ungar față de Germania.

d) În politica externă suntem atât de cuminți față de Axă, încât nu jucăm decât o singură carte. Suntem cu Axa până la capăt. Adică învingem sau murim cu Axa. Nu-mi este în competență să judec această politică oficială. Nu mă pot opri însă de a-mi pune singur o întrebare și de a face o constatare.

Întrebarea:

Dacă este vorba să mergem până la capăt cu Axa, încât să acceptăm și „moartea cu Axa și deci pentru Axă“, atunci de ce n-am murit mai bine - ieri - pentru Basarabia și Transilvania și de ce să nu murim mai bucuros - mâine - pentru România?

Mi se va răspunde: Murind cu Axa și pentru Axă, murim pentru România, aceasta este politica ce convine astăzi României.

M-aș declara satisfăcut dacă n-aș face constatarea:

Și Ungaria esate „axistă“ și încă mai veche ca noi. Și Ungaria a aderat, și încă înaintea noastră, la Pactul Tripartit. Și Ungaria a fost supusă arbitrajului de la Viena, de unde a ieșit cum n-am ieșit noi. Și totuși, politica ungurească încearcă să fie mai independentă: întâi ungurească și apoi axistă. Ungurii sunt mai dârzi față de Axă. Ungurii își rezervă posibilități de a schimba de câmp, în cazul - cine știe - al unui sfârșit al războiului altfel de cum îl vede astăzi Berlinul. Și totuși, Berlinul declara tot astăzi, prin gura domnului von Papan: „Soluția de la Viena este definitivă“.

Vom vedea ce va fi la urmă?

Bineînțeles că vom vedea. Însă, în fața atitudinii:

- Români cuminți, modești, liniștiți, ascultători,
- Ungurii gălăgioși, recalitranti, nemulțumiți, Germania,

chiar victorioasă fiind dar obosită și având nevoie de liniște, să fim siguri că ne va apăsa tot pe noi cei cumiți, pentru a nu întărâta și mai mult pe scandalagii de la Budapesta (care de pe acum încă, caută să-și găsească și alte puncte de sprijin în afară de Axă).

Este așa de natural acest lucru!

„În boul care trage, tot în ăla dai“, spune plastic o observație de bun simț a poporului nostru.

Atunci, pentru ce și cine ne împiedică pe noi, românii, să ne arătăm ritos durerea și nemulțumirea, iar pe unguri nu-i împiedică?

Pentru ce să nu cerem și noi 1.000 pentru a putea lua la urmă cel puțin 100?

Pentru ce presa noastră nu este liberă sau - mai bine zis - de ce nu se pretextează că este liberă, pentru ca la adăpostul acestui pretext să înceapă cu ardoare și furie lupta pentru întregirea neamului?

Pentru ce această presă nu strigă pe toate tonurile și nuanțele: arbitrajul de la Viena o fi fost oportun atunci, dar acum, în afară de faptul că nu este drept, nu mai este nici oportun.

Pentru ce asociațiile noastre de luptători pe toate tărmurile, nu strigă, până la Cer, dreptatea neamului și nedreptatea ce ni s-a făcut?

De ce să nu ne asigurăm și noi - discret dar totuși - alte puncte de sprijin din afară?

De ce, cu alte cuvinte, manifestările politice românești - oficiale și neoficiale - păstrând linia generală a legăturilor cu Axa, să nu aibă totuși un caracter mai românesc, mai independent, mai demn?

Ne închipuim noi oare că germanii sunt atât de naivi să creadă că, în fața unei atât de vădite nedreptăți ca a arbitrajului de la Viena, sufletul poporului românesc este alături de ei, chiar dacă oficialitatea ar căuta să arate contrariu?

Tot în convorbirea pe care a avut-o domnul von Papen cu însărcinatul nostru cu afaceri, ambasadorul Germaniei i-a spus:

„Relațiunile între Soviete și Germania sunt bune. Să n-aveți teamă, fiindcă Sovietele nu vor întreprinde nimic

contra țării dumneavoastră fără a ne preveni pe noi. Totuși, pentru a face față oricărei eventualități, Berlinul a luat hotărârea de a spori efectivul trupelor germane în România“.

În legătură cu această declarație, arăt mai jos cum judecă anumite cercuri diplomatice din Ankara, arbitrajul de la Viena și acțiunea Germaniei în România:

„Soluția de la Viena este foarte nenaturală și de neînțeles, spun acele cercuri, deoarece:

- România era deja alături cu Axa; părăsise Geneva și renunțase la garanțiile engleze,

- Un popor nu poate fi pedepsit, chiar dacă parte din conducătorii lui ar fi greșit anterior față de Germania, greșeli care, de altfel, nu apar atât de evidente,

- Prin soluția adoptată, România nu mai este capabilă să se mențină pe propriile ei picioare, deoarece o bună parte din trupul țării - Moldova - nu se poate apăra în cazul unei agresiuni de la est, neavând spate.

Rațiunea unei atât de nefirești soluții n-ar fi - după aceleași cercuri - decât tocmai realizarea ultimului argument de mai sus. Pentru a slăbi România, pentru a o avea în permanență în mână, pentru a o exploata, pentru a o transforma într-o colonie fertilă europeană, s-a adoptat soluția Viena.

De altfel - continuă aceleași cercuri - mărirea efectivului trupelor germane în România (de care s-a aflat mai demult), nu este altceva decât punerea în practică a celor ce scria în cartea sa „Hitler m-a dit“ fostul președinte al Senatului din Dantzig, Rauschning:

„Armata germană apără și mănâncă. Popoarele apărate lucrează pentru a da de mâncare apărătorului“.

În afară de aceasta, armata germană se întărește în România, pentru a avea siguranța petrolului, atât contra pericolelor din afară, cât și contra acelor ce eventual s-ar ivi înăuntru. Răscoala asupriților - termină aceleași cercuri - n-a fost și nu va fi niciodată o vorbă goală. Germanii o știu și-și iau măsuri.

Evident, aceste aprecieri sunt sau, cel puțin îmi place să cred, că sunt exagerate.

Pe de altă parte, din declarațiunile făcute de domnul ge-

neral Antonescu la întoarcerea din Berlin, am putut desprinde că „deși viitorul va fi greu, să avem totuși încredere“. Cu alte cuvinte, ni s-au dat oarecare vagi speranțe.

Să avem încredere în cuvântul Führer-ului?

Aceasta este întrebarea.

Răspunsul cred că este:

Germania nu va da o mână de ajutor, și nu va stima decât pe cel puternic, pe cel curajos, pe cel demn, pe cel ce știe să ridice capul sus cu riscul vieții, pe cel ce preferă să moară în onoare decât să se ascundă după formule înșelătoare, pentru a trăi în lașitate.

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 670-677.

103

31 decembrie 1940. *Buletin de informații al atașatului militar român la Ankara și Atena referitor la percepția cercurilor diplomației din Ankara față de situația din Balcani și Siria.*

Atașatul militar român în
Turcia și Grecia

Buletin de informații

1 decembrie - 31 decembrie 1940

I. Situația politică

În cursul lunii decembrie 1940, s-a constatat în Turcia o accentuată destindere datorită:

1. Asigurărilor date de domnul von Papen, ambasadorului Germaniei, domnului Saraçoglu, ministrul de Externe turc - și potrivit cărora, în cazul când Germania ar fi nevoită să intervină în Balcani în ajutorul Italiei, acest ajutor nu va trece prin așa zisă „zonă de siguranță“ a Turciei (recte Bulgaria) și nici nu va pune în pericol independența Turciei.

2. Faptul că Bulgaria nu a aderat încă la Pactul Tripartit. Referitor la eventuala intervenție a Germaniei în Balcani (sau Libia) se crede aici - în cea mai mare parte a ambasadelor - că:

a) Germania nu va interveni pentru a da ajutor italienilor, contra grecilor și englezilor în Egipt, decât în cazul când Italia va cere formal acest ajutor.

Atitudinea pasivă a Germaniei față de evenimentele din bazinul Mediteranei este explicată prin dorința Germaniei de a pune anumite condițiuni, printre care:

- micșorarea pretențiilor italiene față de Franța, ceea ce ar aduce o mai rapidă colaborare franco-germană;

- eventuala cedare a Triestului către Germania.

În schimbul acestor sacrificii, Italia ar primi, la sfârșitul războiului, Djibuti, precum și mari concesiuni în Sudan și regiunea Canalului Suez.

b) Până acum, 27 decembrie 1940, Italia nu a cerut ajutor Germaniei.

c) Ajutorul german se va produce, în special, în aviație.

În ceea ce privește neaderarea Bulgariei la Pactul Tripartit, cercurile politice din Turcia cred că această rezervă a Bulgariei se datorește, în primul rând, intervenției Sovietelor care, prin domnul Sobolev ar fi sfătuit Sofia să nu se angajeze prea mult față de Puterile Axei. Această acțiune politică a Sovietelor este urmărită, cu mult interes, la Ankara, guvernării turci văzând cu ochi buni orice acțiune care ar pune piedici în calea expansiunii germane spre Strâmători.

Pe de altă parte, ambasadere germană și italiană din Turcia lasă să se înțeleagă că în convorbirile de la Berlin dintre domnul Molotov și conducătorii Reich-ului, s-ar fi ajuns la înțelegerea ca Rusia să facă presiune - prin concentrări de trupe în Caucaz - asupra Turciei pentru a o sili să nu iasă din neutralitate, indiferent de ce s-ar întâmpla în Balcani.

Cu atât mai mare este deci interesul cu care Turcia urmărește activitatea politică sovietică în Bulgaria și cu atât mai explicabilă ne apare inițiativa Turciei de a ajunge la o mai strânsă colaborare cu Bulgaria.

În acest scop:

a) Guvernul turc a făcut sondaje la Sofia, în vederea unei mai aprofundate legături politice - care ar merge până la încheierea de noi acorduri - în vederea asigurării păcii în Balcani.

b) Presa turcă are zilnic articole în care arată Bulgariei avantajele unei politici de pace și deci de apropiere cu Turcia.

La toate avansurile Turciei, Bulgaria a răspuns - se pare - cu multă rezervă, argumentând că între Bulgaria și Turcia existând deja un tratat de amicitie (din 1925), guvernul din Sofia nu vede necesitatea unor noi acorduri.

Răspunsul definitiv al Bulgariei va fi adus la Ankara de domnul Kirof, ministrul bulgar în Turcia, care se află, de peste 20 de zile la Sofia și care, din cauza inundațiilor catastrofale din regiunea Adrianopol, n-a putut încă sosi la Ankara.

În orice caz, din câte se cunoaște până acum, se pare că refuzul Bulgariei de a lua noi angajamente, se datorește faptului că guvernul din Sofia, nu vrea să se găsească, la un moment dat, în situația de a se opune unei eventuale acțiuni germane în Balcani.

Pe de altă parte, guvernul turc n-a înțeles nici el, ca - prin noi tratate încheiate eventual cu cel bulgar - să renunțe la obligațiunile luate deja față de greci (a se vedea declarațiunile mareșalului Çakmak - raportul meu telegrafic nr. 6363 din 14 decembrie 1940).

Rezultatul acestor acțiuni politice este că - deși în Turcia lumea este mai calmă - guvernul a prelungit starea de asediu în Tracia cu încă 3 luni, dând a înțelege prin aceasta că - doritor de pace - este totuși gata a face față oricărei situații, luând în acest scop - din timp - toate măsurile necesare.

Datorită aceluiași punct de vedere, Turcia n-a început încă să lase la vatră nici un contingent din cele concentrate în Tracia, deși trupele din această regiune - săracă în cantonamente - se găsesc într-o stare destul de precară din punct de vedere al cazării, fiind silite, în marea lor majoritate, să locuiască în corturi, în baracamente și moscheile ce au fost transformate în cazărmi de ocazie.

Reamintesc că anul trecut, deși mai puține mari unități

în Turcia, turcii au trimis totuși la vatră, pe timpul iernii, mai multe clase de rezerviști, păstrând însă pe zonă armamentul și cadrele marilor unități.

2. Chestiunea siriană

În cercurile diplomatice din Ankara circulă cu persistență zvonul că domnul von Papen ar fi făcut cunoscut turcilor că Germania nu s-ar opune ca turcii să ocupe partea de nord a Siriei, cu condițiunea - bineînțeles - ca guvernul turc să părăsească politica sa alături de englezi.

Turcii au refuzat să se amestece în afacerile interne ale Siriei.

Dat fiind însă că, în actuala situație politică internațională, marea majoritate a aprovizionărilor turcești din Anglia se face prin Irak, iar de acolo pe calea ferată Bagdad - Mossul - Nușaylin - Halep - Adana etc., turcii au luat de pe acum anumite măsuri pentru a-și asigura - la nevoie prin forță - tranzitul pe cele două mici porțiuni (din această cale ferată), ce traversează teritoriul sirian, în regiunea est Nușaylin și nord Halep.

În acest scop au concentrat Divizia 2 în regiunea Kandin și au grupat mai mult cele două divizii (7 și 39) ale Corpului 6 armată în regiunea Adana și Islahie, pentru a fi gata de operațiuni, în orice moment.

Prin aceste măsuri, turcii:

- execută o presiune politică asupra Înaltului Comisariat din Siria pe care-l invită astfel a închide ochii la transportul (camuflat bineînțeles), de materiale de război pe porțiunile siriene ale căii ferate sus amintite. (Prin tratatul de amicitie franco-italian, asemenea transporturi sunt interzise.)

- Vor putea ocupa, la nevoie, în minimum de timp, calea ferată pentru a-și asigura transporturile. /.../

Atașatul militar în Turcia,
Colonel **Traian Teodorescu**

A.M.R., fond Marele Stat Major, Secția 2 (inventar anexă), dosar nr. 1001, f. 679-684.

Cuprins

Cuvânt înainte	5
1. 31 ianuarie 1938. Raport al atașatului militar ajutor român la Londra privind posibilitățile de producere și livrare a produselor de intendență către România.	9
2. 7 octombrie 1938. Raport al atașatului militar român în Turcia privind percepția conducătorilor acestei țări a rolului turcilor în istoria omenirii.	11
3. 17 octombrie 1938. Telegramă a atașatului militar român în Turcia privind agravarea stării de sănătate a președintelui Turciei.	12
4. 25 noiembrie 1938. Raport al atașatului militar naval român la Londra privind posibilitățile de construire în Anglia a navelor militare pentru România.	12
5. 7 decembrie 1938. Raport al atașatului militar naval român în Marea Britanie privind primirea a 50 de marinari români de pe distrugătorul „Regina Maria” de către William V. Dutton.	15
6. 9 decembrie 1938. Raport al atașatului militar naval român la Londra, privind poziția guvernului englez față de acordarea de credite pentru România.	17
7. 9 decembrie 1938. Raport al atașatului militar naval român în Marea Britanie privind posibilitatea de a face noi comenzi pentru fabricarea tunurilor a.a., calibrul 75 m.m., de către firma Vickers-Armstrong.	18
8. 17 ianuarie 1939. Raport al atașatului militar român în Portugalia, referitor al sistemul de învățământ militar portughez.	22
9. 20 februarie 1939. Raport al atașatului militar naval român la Londra privind eventualele comenzi de armament române în Anglia.	24
10. 5 aprilie 1939. Raport al atașatului militar român la Ankara privind măsurile militare și diplomatice luate de Italia.	25
11. 15 mai 1939. Raport al atașatului militar naval român la Londra privind invitarea generalului Florea Țenescu, la manevrele armatei britanice.	26
12. 16 iunie 1939. Raport al atașatului militar român în Turcia privind poziția Angliei față de declanșarea viitorului război în Europa.	27
13. 22 iunie 1939. Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Angliei față de o eventuală intrare a Bulgariei în Înțelegerea Balcanică.	31
14. 22 august 1939. Raport al atașatului militar naval român la Londra privind manevrele aeriene ale armatei britanice.	32
15. August 1939. Raport al atașatului militar român la Budapesta privind politica externă și internă a Ungariei.	38
16. August 1939. Buletin de informații al atașatului militar român la Roma privind situația politică și militară din Italia.	40
17. August 1939. Buletin de informație al atașatului militar român la Belgrad, privind situația din Jugoslavia.	53
18. August 1939. Buletin de informații al atașatului militar român la Sofia referitor la situația din Bulgaria.	66
19. 6 septembrie 1939. Raport al atașatului militar român la Ankara,	

locotenent-colonel Traian Teodorescu, referitor la relațiile Turciei cu Uniunea Sovietică.	71
20. 21 septembrie 1939. Raport al atașatului militar român la Ankara privind declarațiile ministrului de Externe al Turciei cu privire la poziția țării sale față de România.	72
21. 15 octombrie 1939. Dare de seamă a atașatului militar român în Spania privind situația din această țară.	73
22. 17 octombrie 1939. Raport al atașatului militar român în Turcia privind cauza întreruperii tratatelor sovietico-turce de la Moscova.	76
23. 24 octombrie 1939. Buletin de informații al atașatului militar român la Roma privind situația politică internă și externă a Italiei.	77
24. 29 octombrie 1939. Raport al atașatului militar român la Atena privind situația internă și externă din Grecia.	90
25. 30 noiembrie 1939. Raport al atașatului militar român la Madrid privind situația din Spania.	95
26. 6 ianuarie. Telegramă a atașatului militar român la Berna privind atitudinea Italiei față de diferendul româno-ungar.	122
27. 10 ianuarie 1940. Studiu întocmit de atașatul militar român la Ankara asupra unui eventual conflict militar în Balcani.	122
28. 17 ianuarie 1940. Buletin informativ al atașatului militar român la Belgrad despre situația din Iugoslavia.	137
29. 9 februarie 1940. Raport al atașatului militar român referitor la poziția Italiei față de evoluția situației militare în Balcani.	140
30. 16 februarie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara referitor la poziția șefului misiunii militare franceze din capitala Turciei față de evoluția evenimentelor militare.	141
31. 22 februarie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția subșefului Marelui Stat Major turc față de sprijinul militar care putea fi acordat de turci în caz de nevoie.	146
32. 16 februarie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara referitor la efectivele Alianților în Orientul Apropiat și la posibilitățile de acțiune ale Turciei.	150
33. 9 martie 1940. Nota informativă a atașatului militar român în Franța privind situația de pe frontul de Vest.	151
34. 16 martie 1940. Raport al atașatului militar și naval român la Londra privind evoluția războiului sovieto-finlandez.	155
35. 18 martie. Raport al atașatului militar român la Belgrad privind situația din Germania.	160
36. 4 aprilie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara referitor la propunerea ministrului de Externe privind anularea convorbirilor militare româno-turce.	163
37. 4 aprilie 1940. Raport al atașatului militar și naval român la Londra privind remanierea cabinetului britanic.	163
38. 5 aprilie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind convorbirile militare turco-române.	166
39. 6 aprilie 1940. Raport al atașatului militar român în Franța privind poziția cercurilor politice și militare franceze față de situația din sud-estul Europei.	169
40. 12 aprilie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara referitor	

<i>la discuția cu atașajii militari rus și german privind un eventual război în Caucaz și Balcani.</i>	174
41. 12 aprilie 1940. Raport al atașatului militar român la Londra privind propaganda engleză.	178
42. 13 aprilie. Telegrama atașatului militar român la Roma privind situația din Italia.	192
43. 17 aprilie 1940. Buletin informativ al atașatului militar român la Belgrad privind situația din Germania	193
44. 24 aprilie 1940. Buletin de informații al atașatului militar român la Roma privind situația politico-militară din Italia.	195
45. 25 aprilie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind viitoare evoluții militare în sud-estul Europei.	215
46. 26 aprilie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția diplomaților occidentali față de diferite probleme balcanice.	217
47. 30 aprilie 1940. Buletin de informații al atașatului militar român la Ankara referitor la propaganda germană în Turcia și la politica externă a Turciei.	219
48. 30 aprilie 1940. Raport al atașatului militar român la Paris privind situația operațiilor militare din Norvegia.	222
49. Aprilie 1940. Buletin de informații al atașatului militar român în Japonia privind situația din Extremul Orient.	230
50. 3 mai 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind concepția franceză de realizare a unui front antigerman în sud-estul Europei.	238
51. 6 mai 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind posibilitățile de stocare a muniției anglo-franceze la Salonic.	241
52. 8 mai 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind situațiile în care Turcia ar fi fost angajată în război.	243
53. 9 mai 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind aprecieri germane în legătură cu evoluția evenimentelor militare în Europa.	244
54. 15 mai 1940. Telegrama atașatului militar român la Londra privind știrea apărută în presa engleză în legătură cu mobilizarea efectuată de Italia și Ungaria.	245
55. 15 mai 1940. Telegramă a atașatului militar român la Roma privind atitudinea Italiei față de România.	246
56. 17 mai 1940. Raport al atașatului militar român la Belgrad despre situația din Iugoslavia.	246
57. 17 mai 1940. Telegramă a atașatului militar român la Roma referitoare la situația din Italia.	250
58. 19 mai 1940. Telegramă a atașatului militar român la Londra privind mobilizarea armatei italiene.	251
59. 20 mai 1940. Raport al atașatului militar naval român la Londra privind concepția italiană în legătură cu viitoarea Confederație a Europei.	251
60. 22 mai 1940. Telegramă a atașatului militar la Roma privind posibilitatea angajării Italiei în război.	253
61. 24 mai 1940. Telegramă a atașatului militar român la Berna privind situația din Franța și Italia.	253
62. 1 iunie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind	

concepția atașatului militar italian în legătură cu evoluția evenimentelor militare.	254
63. 3 iunie 1940. Telegramă a atașatului militar român la Roma privind suspendarea comenzilor de armament de către Ministerul de Război italian.	255
64. 5 iunie 1940. Telegramă a atașatului militar român la Paris privind evoluția situației militare pe frontul francez.	256
65. 7 iunie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind concepția Germaniei față de evoluția situației din Balcani.	257
66. 9 iunie 1940. Buletin informativ al atașatului militar privind viitoarea poziție a Ungariei și Italiei.	258
67. 14 iunie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de evenimentele din Balcani.	259
68. 14 iunie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind consecințele invocării de către Turcia a „clauzei ruse”.	260
69. 15 iunie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de evenimentele militare.	260
70. 18 iunie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de evenimentele internaționale.	262
71. 20 iunie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția ministrului de externe turc față de evoluția evenimentelor internaționale.	264
72. 27 iunie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara referitor la poziția de nonbeligeranță a Turciei.	265
73. 28 iunie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția Turciei față de evenimentele din zona Dunării de jos.	265
74. 30 iunie 1940. Buletin de informații al atașatului militar român la Ankara privind politica internă și externă a Turciei.	270
75. Iunie 1940. Raport al atașatului militar român la Roma privind situația militară a Italiei după angajarea acesteia în război.	273
76. 8 iulie 1940. Notă a atașatului militar român la Ankara privind relațiile anglo-ruse și discuția avută cu generalul englez Arnold.	282
77. 11 iulie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind politica externă a Turciei.	285
78. 15 iulie 1940. Buletin informativ al atașatului militar român la Belgrad despre atitudinea Iugoslaviei față de România.	288
79. 21 iulie 1940. Buletin de informații al atașatului militar român la Belgrad privind situația din Iugoslavia.	291
80. 25 iulie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind percepția în Turcia a ocupării Basarabiei și nordului Bucovinei de către Uniunea Sovietică.	293
81. 25 iulie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind politica Uniunii Sovietice față de Strâmtori.	296
82. 31 iulie 1940. Buletin de informații al atașatului militar român la Ankara privind relațiile turco-române și turco-ruse.	298
83. 31 iulie 1940. Buletin de Informații al atașatului militar și naval român la Londra privind situația navală din Marea Mediterană.	300
84. 8 august 1941. Raport al atașatului militar român la Ankara privind aspecte ale relațiilor internaționale.	308

85. 14 august 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind percepția diplomației turce față de politica Uniunii Sovietice și a Bulgariei.	309
86. 21 august 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind percepția evenimentelor internaționale de către atașatul militar francez la Ankara.	311
87. 31 august 1940. Buletinul de informații al atașatului militar român la Ankara privind politica externă a Turciei.	313
88. 3 septembrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind perceperea Dictatului de la Viena în presa turcă.	316
89. 30 septembrie 1940. Buletin de informații al atașatului militar român la Ankara și Atena privind situația internă și externă a Turciei.	319
90. Septembrie 1940. Buletin de informații al atașatului militar român la Belgrad privind situația din Iugoslavia.	325
91. 30 octombrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind atitudinea autorităților turce față de evenimentele internaționale.	327
92. 1 noiembrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind decizia Turciei de a ataca Bulgaria dacă aceasta cucerește Tracia greacă.	328
93. 1 noiembrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind poziția șefului Marelui Stat Major grec față de evenimentele din Balcani.	329
94. 6 noiembrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind informațiile apărute în presa turcă referitoare la posibilitatea bombardării zonei petrolifere românești de către aviația engleză.	332
95. 12 noiembrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena privind posibilitatea trecerii trupelor italiene prin sudul Iugoslaviei spre teritoriul Greciei.	333
96. 12 noiembrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena privind relațiile turco-sovietice.	334
97. 17 noiembrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena privind percepția Marelui Stat Major turc față de războiul italo-grec.	336
98. 30 noiembrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena privind percepția evenimentelor internaționale în cercurile diplomatice de la Ankara.	342
99. 4 decembrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena privind atitudinea românilor și ungarilor față de englezi.	346
100. 10 decembrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena referitor la cauzele care au determinat înfrângerile italiene în Grecia.	348
101. 17 decembrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara și Atena privind măsurile luate de turci pentru păstrarea secretului militar.	351
102. 30 decembrie 1940. Raport al atașatului militar român la Ankara privind percepția Dictatului de la Viena în cercurile diplomatice.	354
103. 31 decembrie 1940. Buletin de informații al atașatului militar român la Ankara și Atena referitor la percepția cercurilor diplomației din Ankara față de situația din Balcani și Siria.	359

Printed in Romania
grupul drago print

fed print sa O societate Butan Gas

B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31, sector 5, București, ROMÂNIA

Telefon: 335.93.18; 335.97.47

Fax: 337.33.77